

גיטין מותרין

קמא

דף סג.: סד.:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה נה

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(חי"מ שמז שמח)

(יחזקאל לו) **אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים** [א]. והוא בחי' **אפי' רוח וכו'** [ב], בחי' (בראשית מא) **איש אשר רוח אלקים בו**. וזה שנאמר בו (שם מו) **יוסף ישית ידו על עיניך**, שע"י היד נשמר העין מכח המדמה כנ"ל: [ג]**עיין** בסבא (משפטים דף צח ע"א) מה שדרש על פסוק ה' אלקי גדלת מאד וכו' :

וזה בחי', (תהלים עז) **אזכרה נגיתי בלילה עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי**, בלילה שאז הוא פקדונות הרוחות בחי' **בידך אפקיד רוחי** הנ"ל [ד], אז הזמן לקבץ הרוח טובה מתוך הרוח רעה, היינו שאז עיקר הזמן של ההתבודדות, ולהתבודד בינו לבין קונו ולפרש שיחתו לפני [ה]ה"ש", לשוח עם לבבו, ולחפש הרוח טובה [ו] דהיינו הנקודות טובות [ז] שיש בו עדיין, לבררם מתוך הרוח רעה, שזהו בחי' ניגון הנ"ל, שע"ז נשמר הזכרון כנ"ל. דהיינו שע"ז זוכה לזכור תכליתו האחרון לעולם הבא, ולחשוב תמיד על סופו ולאדבקא מחשבתיה בעלמא דאתי תמיד שכל זה הוא בחי' זכרון כנ"ל. וזהו **אזכרה נגינתי בלילה, עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי**. אם תדקדק במקרא הזה, תמצא שבכל המלות האלה בכולם מבואר כל ענין הנ"ל. **אזכרה** זה בחי' הזכרון הנ"ל, שצריכין לזכור תמיד בעלמא דאתי. וזה בחי' **נגינתי** דהיינו בחי' הניגון הנ"ל שהוא בחי' בירור הטוב מן הרע כנ"ל. כי ע"י בחי' ניגון ושמחה יכולין לזכור עצמו בעוה"ב. כי שמירת הזכרון הוא, ע"י ניגון ביד שהוא בחי' שמחה כנ"ל. וזהו **בלילה**, כי עיקר בירור הרוח טובה הוא בלילה, שאז הוא פקדונות הרוחות כנ"ל. וזהו **עם לבבי אשיחה**, כי ע"י בחי' ניגון ושמחה הנ"ל עי"ז נשמר הלב מכח המדמה כנ"ל. ואז יכול לשפוך לבו כמים לפני ה' [ח] שזהו בחי' **מי צרר מים בשמלה** הנ"ל, בבחי' [ט] **שפכי כמים לבך נוכח פני ה'**. וזהו **עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי**, שעי"ז נתעוררין לשוח עם לבבו מתכליתו הנצחי לעוה"ב ולחפש ולבקש למצוא הנקודות טובות בחי' הרוח טובה שבקרבו, כדי לשוב להש"י עי"ז. **כי עיקר התשובה הוא להכניע הרוח רעה ולברר הרוח טובה כידוע** [י]: **וזה בחי'** קימה בחצות לילה. כי כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד וכיון שהגיע חצות לילה היה מנגן מאליו, (כשארז"ל ברכות ג:)[יא] היינו שבחצות לילה אז נתעורר בחינות הניגון דקדושה הנמשך מכנור של דוד, שהוא בחי' בירור הרוח טובה וכו' כנ"ל. **ועי"כ אז הזמן להתגבר בעבודת ה', לקום אז לעסוק בעבודת ה' לפרש שיחתו לפניו ית'**, כי אז עיקר הבירור ע"י בחי' ניגון בכלי הנ"ל שהוא בחי' כנור של דוד שמנגן אז כנ"ל : והבן היטב דברים אלו למעשה :

זאת התורה נאמרה בשבת חנוכה. ואחר שאמר התורה הזאת אמר, אני אמרתי עתה, איך מדליקין נר חנוכה, בחי' לאמשכא משה רבות קודשא ולאדלקא בוצינא (זהר בראשית לא ויקרא ז': שמיני לז. [יב] אמור פח: [יג] קד: [יד] בהעלותך קנד [טו]), **שמן משחת קודש** [טז], שהוא הדעת כידוע [יז], היינו בחי' הגדלת הדעת הנ"ל, שהוא בחי' זכרון הנ"ל : ולא ביאר יותר [יח]: **(שייך לעיל) מי אסף רוח בחפניו, מי צרר מים בשמלה וכו'** כנ"ל. וזהו (תהלים קמז) **ישב רוחו יזלו מים**, ע"י ישב רוחו, שמלקט ומאסף הרוח בידו, עי"ז יזלו מים, בחי' **מי צרר מים**, שהוא בחי' הלב, בחי' **שפכי כמים לבך** כנ"ל [יט] ע"ש : **כלל הענין**, הוא מה שארז"ל (פסחים סו. נדה יט:)[כ] אין אדם דן גזרה שוה מעצמו. כי יכול להיות שהוא דן גזרה שוה מעצמו, והוא מכח המדמה, שמדמה מילתא למילתא כנ"ל ע"ש. ע"כ אסור לדון ג"ש, היינו לדמות מילתא למילתא מעצמו. **אא"כ** קיבלה מרבו, ורבו מרבו, עד משה רבינו ע"ה, מפי הגבורה [כא], כדי להינצל[כב] מכח המדמה והבן [כג] [כד]:

(לשון רבינו ז"ל)

נה [כה] **איתא בגמ'** (נדה כד ע"ב) **אבא שאול אומר קובר מתים הייתי, פעם אחת רצתי אחר צבי, ונכנסתי בקולית של מת וכו' :**

א דע כי לראות במפלתם של רשעים א"א, אלא ע"י בחי' ארץ ישראל. בבחי' (תהלים קי) **שב לימיני עד אשית אויביך הדום לרגלך**[כו] (כז). ימין זה בחי' ארץ ישראל, בחי' בנימין, בן ימין, שנולד בארץ ישראל (כמובא בפירש"י פ' וישלח [כח]) :

ב ולהמשיך בחי' קדושת א"י עכשיו בגלות, שהוא[כט] תחת יד הס"א, ואין יכולת בקדושתה להתגלות, אעפ"כ יכולין לגלות ולהמשיך קדושתה אפי' בגלות המר הזה, בבחי' (ויקרא כו) **ואף גם זאת בארץ אויביהם** [ל], היינו אפי' בגלות המר, יכולין לגלות בחי' **גם זאת**. וע"י מה יכולין להמשיך את קדושת א"י, ע"י התנוצצות[לא] אור זכות אבות, כמאמר הזוהר (שלח דף קעד ע"א) באתר דאית תמן אבות אית תמן שכינתא, בבחי' (שם) **וזכרתי את בריתי יעקב וכו' והארץ אזכור**, כשמתנוצץ אור זכות אבות, אזי נתגלה קדושת א"י, ולא די שהאדם ניצול מהרשע, אלא גם רואה בהרשע מה שהרשע רצה לראות בו :

ג כי הרשעים ממשיכים בחי' רע עין על שונאיהם, בחי' (ברכות ז ע"ב) ולא עוד אלא שרואה בשונאיו. והאדם [לב]**ניצל** מרע עין הזה, ע"י למוד זכות שלמד על הרשע. כי גם הקב"ה מלמד זכות על הרשע, בשביל להציל את הצדיק מרע עין של הרשע : **וזה**[לג] שאחז"ל (שם) ולא עוד אלא שזוכה בדין שנאמר [לד] **מרום משפטיך מנגדו**. וזאת הזכיה שזוכה בדין, שמלמדין עליו זכות, ע"ז ניצול הצדיק מרע עין של הרשע, כי לסלק הדין והמשפט, צריך לזה התגלות היד, בבחי' (דברים לב) **ותאחז במשפט ידי**, שלא לשלוט על הרשע. וכשנתגלה יד ה' [לה], אזי נעשה צל, שבו נתכסה הצדיק מארס של הרע עין [לו], בבחי' (ישעי' נא) **ובצל ידי כסיתיך**. כי הרשעים בגלות המר הזה, עיניהם לטושים [לז] כראי מוצק [לח], וארס עיניו [לט]**מביטי** למרחוק בבחי' (תהלים כב) **המה יביטו יראו בי**, וע"י הצל כהו מאור עיניו ונחשכים, שאין הארס שלהם יכול להזיק. אבל הצדיקים שמאור עיניהם בזמן הזה קטן, בבחי' (ישעיה מב) **מי עיור כמשולם**, וע"י הצל נתחזק מאור עיניהם, כדרך חלושי הראות שאינם יכולים לראות היטב כשאור חזק וגדול, וצריכים לצל

תורה אור

יחזקאל לו ו (ל) וְהִרְבֵּיתִי אֶת פְּרִי הָעֵץ וּתְנוּבַת הַשָּׂדֶה לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא תִקְחוּ עוֹד חֶרְפַּת רָעָב בַּגּוֹיִם:

משלי ל ד (ד) מִי עָלָה שָׁמַיִם וַיֵּרֶד מִי אָסַף רוּחַ בְּחָפְנָיו מִי צָרַר מַיִם בַּשִּׂמְלָה מִי הֵקִים כָּל אַפְסֵי אָרֶץ מַה שְּׁמוֹ וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ כִּי תֵדָע:

בראשית מקץ מג (לח) וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל עֲבָדָיו הֲנִמְצָא כָזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ:

בראשית ויחי מח (יז) וַיַּרְא יוֹסֵף כִּי יָשִׁית אָבִיו יַד יְמִינוֹ עַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם וַיֵּרַע בְּעֵינָיו וַיִּתְמֹךְ יַד אָבִיו לְהָסִיר אֹתָהּ מֵעַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם עַל רֹאשׁ מְנַשֶּׁה:

תהילים עז (ז) אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה עִם לְבָבִי אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי:

תהלים לא (ו) בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי פָּדִיתָה אוֹתִי יְקוָק אֵל אֱמֶת:

איכה ב (יט) קוּמִי רֹנִּי בַלָּיְלָה (ולילה) לְרֹאשׁ אַשְׁמֻרוֹת שִׁפְכִי כַמַּיִם לִבֵּךְ נֹכַח פְּנֵי אֲדֹנָי שְׂאִי אֵלָיו כַּפַּיִךְ עַל נֶפֶשׁ עוֹלָלַיִךְ הָעֲטוּפִים בְּרָעָב בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת:

שמות כי תשא ל (כה) וְעָשִׂיתָ אתו שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ רֹקַח מְרֻקָּחַת מַעֲשֵׂה רוֹקֵחַ שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה:

תהילים קמז (יח) יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וְיַמְסֵם יַשֵּׁב רוּחוֹ יִזְּלוּ מָיִם:

תורה נה

תהילים קי (א) לְדָוִד מִזְמוֹר נְאֻם יְדוָד לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי עַד אָשִׁית אֹיְבֶיךָ הֲדֹם לְרַגְלֶיךָ:

ויקרא בחקתי כו (מד) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיהֶם לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים לְכַלֹּתָם לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יְדוָד אֱלֹהֵיהֶם:

ויקרא בחקתי כו (מב) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב וְאַף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאַף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֶזְכֹּר וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר:

תהלים י (ה) יָחִילוּ דְרָכָיו בְּכָל עֵת מְרוֹם מִשְׁפָּטֶיךָ מִנְּגְדּוֹ כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם:

דברים האזינו לב (מא) אִם שָׁנוֹתִי בָרָק חַרְבִּי וְתֹאחֵז בְּמִשְׁפָּט יָדִי אָשִׁיב נָקָם לְצָרָי וְלִמְשַׂנְאַי אֲשַׁלֵּם:

ישעיה נא (טז) וָאָשִׂים דְּבָרַי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אֶרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה:

תהילים כב (יח) אֲסַפְּרָה כָּל עַצְמוֹתָי הֵמָּה יַבִּיטוּ יִרְאוּ בִי:

ישעיהו מב (יט) מִי עִוֵּר כִּי אִם עַבְדִּי וְחֵרֵשׁ כְּמַלְאָכִי אֶשְׁלָח מִי עִוֵּר כִּמְשֻׁלָּם וְעִוֵּר כְּעַבְדֵּי יְקֹוָק:

[א] לעיל תורה לט

[ב] כנ"ל עה"פ מי אסף רוח בחפניו

[ג] בדפו"ר תיבת עיין באות גדולה שנראה שכאן התחלת הדיבור של הקטע הבא ובתקפא השאיר אות גדולה אבל תיקן שהקטע הבא **וזה בחי'** גם באות גדולה. ובתרלו הדגיש זאת יותר שסיים לפני כן את הקטע באמצע שורה. וגילה מכח דקיקת עיין בלוח גדולה שלפנ"ז מיך ממש לעניין ויוסף יסיח ימו שלפ"ז כוונת כיצד כאן לסמוך מענל לקמול סוף התורה לרמזיהם שע"י היל נפמר הענין תוכה למכון שה"ב דהיינו יחוד ה' שלכך הג"ל הרמוז בסבלת הג"ל ולעיל במקומו לעין מהכנ"ית בסוגריים לסבלת הזה וכלן לעין זאת בכיצד עלמנו.

[ד] תהלים לא ו, ועיין פרי ע"ח שער התפלה פ"ב ובשער ק"ש שעל המטה פ"ב ופי"א.

[ה] מתרצו - השי"ת

[ו] לשה"כ הנ"ל אשיחה ויחפש

[ז] עיין תורה רפב

[ח] לשה"כ דלקמן שפכי כמים

[ט] איכה ב' יט

[י] כמבואר בסוטה ג. אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות

[יא] עיין פרש"י יבמות עב. ד"ה עת רצון

[יב] ודף לח:

[יג] ודף פט.

[יד] ודף קו:

[טו] * אולי הכוונה לדף קנ. או קנא:

[טז] * שמות ל כה [שם ל לא. ויקרא ח' ז. כא יב]

[יז] הוא בחי' חכמה מוהין דאבא עיין שער הפסוקים פרשת שמיני ד"ה והנה צוה משה. ופרי עץ חיים שער ר"ח וחנוכה ופורים פ"ד. לקוטי תורה סוף ויקרא. ועיין זוהר ח"ג אמור דף פט. ועיין לעיל תורה ד' ושם נרשם עוד מ"מ.

[יח] עיין פל"ח ריש תורה נד.

[יט] בדף סב:

[כ] ירושלמי פסחים פ"ו ה"א

[כא] עיין פסחים סו. ופרש"י שם ובשבת צז. וברש"י ותוס' שם ועיין ירושלמי פסחים פ"ו הל"א שכדי לקיים תלמודו לחוק דין שקיבל מותר לדון ג"ש מעצמו. ורק לחדש דין ע"י ג"ש מעצמו אסור ועוד פרטים בזה עיין אנציקל' תלמודית ערך ג"ש

[כב] מתרלו - להנצל

[כג] בדפו"ר צילום 102 סור ג נוסף בסוף התורה - כי הזכרון בכח המדמה כי גם לבהמה יש לה הזכרון כמו שאנו רואים שגם לבהמה זוכרות שבמקום זה נשכה כלב והיא ברוחת משם וזה הוא החילוק בין לומד בספר לשומע מפי החכם כי ספר הוא רק לזכרון כמ"ש כתב זאת זכרון בספר וע"כ דברים שבע"פ אי אתה רשאי לכותבם ויש דברים בגו כי באמת זה המקרא נאמר על תורה שבכתב אך לא סיים: ועיין לעיל תורה יט בהשמטות שמוהרנ"ת העתיק כל זה שם. ועיין לעיל את ה' שגם בתורה שלנו נזכר שלבהמה יש כח המדמה.

[כד] עיין ביאור הלקוטים תורה נד את ד' שבתורה זו המשיך רבינו לאנשיו ובעיקר למוהרנ"ת מדמה ברוב וזך וכמבואר בחיי מוהר"ן תקכא עיי"ש. ועיין תורה קה תניא שזכיכ לזה ע"י הענין כתורה ועיין סוף תורה פז תניא) ועיין ככלי מור- תכמה וכיכה תורת תורת שמתוקן כתורה של כיכיו שמיוקן היו התכופה לממה שנתחכם כנגד תורת כיכיו, עיין, ועיין

[כה] תורה מ' תניא) תורת ז' ותורת מ' שכזה תלויה בתורה וע"ש למיך למפק ממלך למיך כזה.

[כו] **תורה** זו כתב רבנו באוסלאב שנת תקסו בין פסח ליו תמוז בערך (עיין חי"מ נסיעתו לנאווריטש) ולא ידוע אם נאמרה, ועיין ביאה"ל כאן אות נו הובא בשיש"ק ח"א תפא

[כז] גם בדפו"ר לרגלך, ומתרצו - לרגליך

[כח] **עיין זוהר לך לך פו:** [ועיין לעיל תורה ה' אות ה']

[כט] בראשית לה יח (ולעיל תורה י' אות ד')

[ל] גם בדפו"ר ותרלד- שהוא, ומתרלו- שה"ע

[לא] עיין רבינו בחיי ד"ה ועל דרך הקבלה הפי' שבכל מקום שגלו שכינה עמהם, ובשפתי כהן שם בשם זהר ח"ב קסו: (ואת היא השכינה כמ"ש בואת יבא אהרן כידוע וארץ היא סוד השכינה עיין קהלת יעקב ערך ארץ)

[לב] בדפו"ר - התנוצצות, בתקפא ותרלד- התנוצות, ומתרלו - התנוצצות

[לג] גם בדפו"ר ותרלד- ניצל, ומתרלו- ניצול

[לד] בלוה"ת תרלד כתב שתיבה זו צ"ל באות רגיל ולא גדול. וכן נדפס בתרלו

[לה] תהלים י' ה'

[לו] עיין ביאור הלקוטים אות ח'

[לז] עיין שיחות הר"ן סימן רמב

[לח] עיין איוב טז ט' ובמצודות שם

[לט] לשון הכתוב באיוב לח יח

[מ] גם בדפו"ר ותרלד- מביטי, ומתרלו- מביטים

כדי שיוכלו לראות : **וזהו** (תהלים לז) **צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו**, היינו עם רע עין כנ"ל, **וה' לא יעזבנו בידו**, בידו דייקא, היינו בהתגלות יד ה' כנ"ל. וע"י מה נתגלה יד ה', ע"י **ולא ירשיענו בהשפטו** [א]. ע"י בחי' **ותאחז במשפט ידי**, בחי' **מרום משפטיך** כנ"ל [ב], כי עי"ז כהו מאור עיני הרשע, בבחי' (ישעיה כח) **שגו בראיה** [ג], ע"י **פקו פְּלִילִיָּה**, זהו בחי' משפט, שזוכה בדין, עי"ז **שגו בראיה**, נחשך מאור עיניו כנ"ל : **וע"י** הצל נתחזק מאור עיניו של הצדיק כנ"ל, ויכול לראות למרחוק, בבחי' (תהלים קכא) **אשא עיני אל ההרים**, ורואה ומשיג צדקתו של השי"ת, ויכול לידע ולהבין כי ה' הצדיק, אע"פ שהרשע זוכה בדין, ואין זה ממדת הצדק, ורואה שהצדק שהקב"ה מצדיק את הרשע במשפט, זהו צדקתו של הקב"ה (שמות כג) **כי לא אצדיק רשע**: **וזהו אשא עיני אל ההרים**, זהו בחי' צדקתו של הקב"ה, בבחי' (תהלים לו) **צדקתך כהררי אל**, אע"פ **שמשפטיך** כבוש **בתהום רבה** :

ד וע"י חיזוק הראיה של הצדיק, שרואה צִדקת ה', נתחזק אמונתו, ויכול להתפלל. כי לבו נתפשט מעקמימותו שהיה לו [ד] קודם שראה צדקת ה'. כי ע"י הצִדקות של ה' שרואה, נתפשט הלב מעקמימותו, ונתיישר, בבחי' (שם) **וצדקתך לישרי לב**. כי מתחילה נעקם לבו מלהאמין בשלימות בהשי"ת, כי היה נדמה לו שעיוות ח"ו הקב"ה את הדין, אבל עכשיו שרואה צִדקות[ה] ה', נתיישר לבו בשלימות אמונה, ואז מחזק את עצמו, ומתפלל על צרכיו. כי עיקר התפילה היא ע"י אמונה [ו], שמאמין שהכל ברשות הקדוש ב"ה אפילו לשנות הטבע, ואין הקב"ה מקפח שכר כל בריה [ז], **כי צדיק ה'** [ח]. וזהו בחי' (תהלים קיט) **אודך ביושר לבב**, ע"י ישרת לב, שהיא בחי' אמונה, נעשה בחי' תפילה[ט] : **וזהו** בחי' **פרה אדומה** [י], כמאמר הזוהר (חוקת דף קפ ע"ב) פרה דקבילת משור. פרה, זהו בחי' תפילה, בחי' (הושע יד) **ונשלמה פרים שפתינו**. דקבילת משור, בחי' הסתכלות, לשון (במדבר כד) **אשורנו ולא קרוב**. כי על ידי בחי' **אשא עיני אל ההרים** כנ"ל, נעשה בחי' תפילה : וזהו **אדומה תמימה**. אדומה דא גזירת דינא. תמימה דא שור תם דינא רפיא (כמ"ש בזוהר שם). היינו שרואה שהקב"ה מחליש כח הדין, בבחי' **ותאחז במשפט ידי**: **אשר לא עלה עליה עול** דא **שלומי אמוני ישראל** [יא] יב(ג"ז שם בזוהר הנ"ל) זהו בחי' חיזוק אמונה, בחי' תפילה, שנעשה על ידי חיזוק הראיה כנ"ל, בחי' **וצדקתך לישרי לב** כנ"ל :

ה וזהו בחי' יג**עפר ואפר** הנאמר בפרה [יד], כי בחי' התפילה, צריכה לבחי' **עפר ואפר** [טו], כי צריך להכניע הרע, הן בפרט הן בכלל, תחת הטוב, בבחי' (מלאכי ג') **ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם** (טז). וזה בחי' **אפר** שיש בבחי' התפילה. ורגל, זה בחי' יזתפילה [יח], בבחי' (תהלים כו) **רגלי עמדה וכו'** : **הרע** שבפרט, היינו גופו המגושם וחומרו, יבטל בשעת תפילה[יט]. כמו חסידים הראשונים שהיה להם בשעת תפילה[כ] התפשטות הגשמיות (כא): **והרע** שבכלל, היינו התפילות של פושעי ישראל שמתפלל עמהם, יבטל הרע שלהם, ויעשה מהרע כסא לקדושה [כב]. וזה בחי' אפר שבתפילה[כג] : כד**ועפר** שבתפלה, היינו שיקשר את עצמו בכלל ובפרט, עם נפשין ורוחין ונשמתין של שוכני עפר, ויעורר אותם בתפילתו שיתפללו עמו, בבחי' (ישעיה כו) **הקיצו ורננו שוכני עפר** [כה]: **וזהו** (איכה ג') **יתן בעפר פיהו**. כלומר שיקשר דבורו עם שוכני עפר כנ"ל : **וזהו** שאמר אברהם בתפילתו (בראשית יח), **הנה נא הואלתי לדבר עם**[כו] **ה' ואנכי עפר ואפר**, כי זה צריך לבחי' התפילה[כז] : **וזהו נקרא** תפילה[כח] בציבור, כי אותיות **צב"ר** ר"ת **צ**דיקים **ב**ינונים **ר**שעים. בינוני, הוא המתפלל, כמאמר חז"ל (קדושין מ ע"ב) לעולם יראה אדם את עצמו כאלו חציו זכאי וכו'. צדיקים, זהו בחי' עפר. רשעים, זהו בחי' אפר כנ"ל : ולעורר שוכני עפר, זה יש בפרט ובכלל. בפרט, היינו חלקי **נר"ן** שלו שבאו כבר בגילגול ונתקן. ובכלל, היינו **נר"נ**[כט] של שוכני עפר אחרים, לעורר אותם שיתפללו עמו : **וזהו** בחי' שבעה שבעה הנאמר בפרה, שכל ענינה שבעה. היינו כמובא (בזוהר אחרי עו ע"ב)[ל] שבעה כבוסין שבעה כהנים וכו'. זהו בחי' תפילה[לא], בחי' (תהלים קיט) **שבע ביום הללתיך** :

ו גם צריך לתקן בתפילתו בחי' שלש קולות. בחי' (קהלת ה) **קול כסיל ברוב דברים**, ובחי' (שמות לב) **קול ענות אנכי שומע**, ובחי' קול, בחי' (תהלים מד) **כל היום כלמתי נגדי וכו' מקול מחרף ומגדף**: **וזהו** בחי' עץ ארז, ואזוב, ושני תולעת, הנאמר בפרה :

ארז זה בחי' **קול כסיל ברוב דברים**, ברוב לבהנהגות ואמונות כוזבות, שהם בחי' דרכי האמורי [לג], כי **פתי יאמין לכל דבר** {משלי יד} : **וזהו** בחי' ארז, בחי' (עמוס ב) לד**אנכי השמדתי**לה **את האמורי אשר כגובה ארזים גבהו**, לוהגבוהי קומה, עפ"י הרוב הן כסילים [לז], כי מחמת גובה קומתו, העשנים העולים מהלב אל המוח להתבשל במוח, ולהתהוות מהם מחשבות [לח]. העשנים האלו נחלשים ברוב הדרך שיש מהלב לטעל המוח, מחמת גובה קומתם, ואינם ביכולתם להתהוות מהן מחשבות שכליות. ומחמת זה, מהגובהי קומה הם שוטים [מא]. וזה בחי' דרכי אמורי, שאין להם שום שכל, מחמת כי **כגובה ארזים גבהו**. בשביל זה הם מאמינים אמונות רבות כוזביות :

וקטני קומה, שהעשנים שלהם נתבשלים היטב, ונעשה מהם מחשבות שכליות, אבל מחמת ששכלם יותר ממעשיהם הטובים, בחי' (אבות פ"ג) כל שחכמתו מרובה ממעשיו, עי"ז כשהמחשבה מב

תרה אור

תהלים פרק לז (לב) צוֹפֶה רָשָׁע לַצַּדִּיק וּמְבַקֵּשׁ לַהֲמִיתוֹ: (לג) יְקֹוָק לֹא יַעַזְבֶנּוּ בְיָדוֹ וְלֹא יַרְשִׁיעֶנּוּ בְּהִשָּׁפְטוֹ:
ישעיהו כח (ז) וְגַם אֵלֶּה בַּיַּיִן שָׁגוּ וּבַשֵּׁכָר תָּעוּ כֹּהֵן וְנָבִיא שָׁגוּ בַשֵּׁכָר נִבְלְעוּ מִן הַיַּיִן תָּעוּ מִן הַשֵּׁכָר שָׁגוּ בָּרֹאֶה פָּקוּ פְּלִילִיָּה:
תהילים קכא (א) שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים מֵאַיִן יָבֹא עֶזְרִי:
שמות משפטים כג (ז) מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק וְנָקִי וְצַדִּיק אַל תַּהֲרֹג כִּי לֹא אַצְדִּיק רָשָׁע:
תהילים לו (ז) צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ יְדוֹד:
תהילים לו (יא) מְשֹׁךְ חַסְדְּךָ לְיֹדְעֶיךָ וְצִדְקָתְךָ לְיִשְׁרֵי לֵב:
דניאל ט (יד) וַיִּשְׁקֹד יְדוֹד עַל הָרָעָה וַיְבִיאֶהָ עָלֵינוּ כִּי צַדִּיק יְדוֹד אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקֹלוֹ:
תהילים קיט (ז) אוֹדְךָ בְּיֹשֶׁר לֵבָב בְּלָמְדִי מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ:
במדבר יט (ב) זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְדוֹד לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל:
הושע יד (ג) קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל יְדוֹד אִמְרוּ אֵלָיו כָּל תִּשָּׂא עָוֹן וְקַח טוֹב וּנְשַׁלְּמָה פָרִים שְׂפָתֵינוּ:
במדבר בלק כד (יז) אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עַתָּה אֲשׁוּרֶנּוּ וְלֹא קָרוֹב דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל וּמָחַץ פַּאֲתֵי מוֹאָב וְקַרְקַר כָּל בְּנֵי שֵׁת:
דברים בחקתי לב (מא) אִם שַׁנּוֹתִי בְּרֵק חַרְבִּי וְתֹאחֵז בְּמִשְׁפָּט יָדִי אָשִׁיב נָקָם לְצָרָי וְלִמְשַׂנְאַי אֲשַׁלֵּם:
במדבר חקת יט (ב) זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְקֹוָק לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל:
שמואל–ב כ יט אָנֹכִי שְׁלֻמֵי אֱמוּנֵי יִשְׂרָאֵל אַתָּה מְבַקֵּשׁ לְהָמִית עִיר וְאֵם בְּיִשְׂרָאֵל לָמָּה תְבַלַּע נַחֲלַת יְקֹוָק: פ
במדבר חקת יט (יז) וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מַיִם חַיִּים אֶל כְּלִי:
במדבר חקת יט (ט) וְאָסַף אִישׁ טָהוֹר אֵת אֵפֶר הַפָּרָה וְהִנִּיחַ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמֵי נִדָּה חַטָּאת הוּא:
מלאכי ג (כא) וַעֲסוֹתֶם רְשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אֵפֶר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם בַּיּוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה אָמַר יְקֹוָק צְבָאוֹת: פ
תהילים כו (יב) רַגְלִי עָמְדָה בְּמִישׁוֹר בְּמַקְהֵלִים אֲבָרֵךְ יְדוֹד:
ישעיה כו (יט) יִחְיוּ מֵתֶיךָ נְבֵלָתִי יְקוּמוּן הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר כִּי טַל אוֹרֹת טַלֶּךָ וָאָרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל:
איכה ג (כט) יִתֵּן בֶּעָפָר פִּיהוּ אוּלַי יֵשׁ תִּקְוָה:
בראשית לך לך יח (כז) וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמַר הִנֵּה נָא הוֹאַלְתִּי לְדַבֵּר אֶל אֲדֹנָי וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר:
תהילים קיט (קסד) שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ:
קהלת ה (ב) כִּי בָא הַחֲלוֹם בְּרֹב עֵנְיָן וְקוֹל כְּסִיל בְּרֹב דְּבָרִים:
שמות כי תשא לב (יח) וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין קוֹל עֲנוֹת חֲלוּשָׁה קוֹל עֲנוֹת אָנֹכִי שֹׁמֵעַ:
תהילים מד (טז) כָּל הַיּוֹם כְּלִמָּתִי נֶגְדִּי וּבֹשֶׁת פָּנַי כִּסָּתְנִי:
משלי יד (טו) פֶּתִי יַאֲמִין לְכָל דָּבָר וְעָרוּם יָבִין לַאֲשֻׁרוֹ:
עמוס ב (ט) וְאָנֹכִי הִשְׁמַדְתִּי אֶת הָאֱמֹרִי מִפְּנֵיהֶם אֲשֶׁר כְּגֹבַהּ אֲרָזִים גָּבְהוֹ וְחָסֹן הוּא כָּאֵלּוֹנִים וָאַשְׁמִיד פִּרְיוֹ מִמַּעַל וְשָׁרָשָׁיו מִתָּחַת:

א עד כאן שני הפסוקים בתהלים לז [לב לג] הנ"ל
ב אות ג'
ג לשון הפסוק שגו ברואה
ד בגלל קושית צדיק ורע רשע וטוב לו ועיין סוף תורה יג ד"ה ואי דלינן טפי. ובלק"ה ר"ח ו' יב
ה במנוקדים נקדו צְדָקות וצ"ע יותר נראה שצ"ל צִדְקות וכן במהדו' הקרן (הורוביץ) החדש תוקן.
ו עיין תורה ז' אות א'
ז פסחים קיח. נזיר כג: ב"ק לח: הוריות י:
ח לשה"כ דניאל ט' יד
ט גם בדפו"ר תפילה, מתרצו - תפלה
י פרשת חקת במדבר יט ב'
יא שמואל–ב כ' יט
יב מוהרנ"ת בתקפא
יג בתקפא יש דגש בפ' (נראה שמחוסר אותיות לא הקפידו)
יד במדבר יט ט' ואסף איש טהור את האפר ושם יז ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת

ועיין חולין פח: מכאן למדו ב"ה לגבי כסוי הדם שאפר נקרא עפר.
טו כדלקמן ואנכי עפר ואפר
טז **עיין זוהר פקודי רלז:** (שם מבואר שבפסוק זה רמוז סוד אפר הפרה. ועי"ש מתוק מדבש ועיין קהלת יעקב ערך אפר פרה)
יז גם בדפו"ר תפילה, ומתרלו - תפלה
יח עין תורה ט' סוף אות ב'
יט גם בדפו"ר תפילה, ומתרלו - תפלה
כ גם בדפו"ר תפילה, ומתרצו - תפלה
כא **עיין ש"ע או"ח סימן צח**
כב הבטוי הזה עיין פע"ח הנהגת הלימוד פ"א ולעיל סוף תורה ד'. והביאור עיין בעש"ט עה"ת בראשית אות מה ובמקור מים חיים שם אות מג.
כג מתרצו - שבתפלה
כד בתקפא ו' מנקד חולם ופ' עם דגש (נראה שהיה חסר להם אותיות והשלימו במנוקדות)
כה רינה זו תפלה עיין ברכות לא.
כו גם בדפו"ר ותרלד- עם, ובלוה"ת תרלד ומתרלו- אל (כלשון הפסוק)

כז גם בדפו"ר התפילה, מתרצו - התפלה
כח גם בדפו"ר תפילה, ומתרצו - תפלה
כט גם בדפו"ר נר"נ, מתרצו - נר"ן
ל * ובמדבר רבה פרשה יט ב' [תנחומא חקת סימן ה' ילקוט שמעוני תורה רמז תשנט. פסיקתא רבתי יד]
לא גם בדפו"ר- תפילה, ומתרצו - תפלה
לב גם בדפו"ר- הנהגות, ומתרצו - ההנהגות
לג תוספתא שבת פרק ז' וח'. רמב"ן דברים יח ט' דרשות הר"ן דרוש יב
לד גם בדפו"ר ותרלד – אנכי, ומתרלו – ואנכי (כלשון הפסוק)
לה בדפו"ר אשמיד
לו בדפו"ר והגבוה
לז כמאמר חז"ל כל הארוך שוטה עיין רמב"ן מלחמות על הרי"ף סוכה טו: ועיין ספר מעשה טוביה חלק עולם הקטן פ"ב ד"ה והחקירה הרביעית (דף סו במהדו' ונציה תרסח) הובא באדרת אליהו (הגר"א) עה"ת בראשית א' ג'. ועיין מטה אפרים תרמו אות ד' לחוש לדעת בעל הלכות גדולות סימן טו שהדס שוטה הפירוש שעליו ארוכים.

לח עיין סוף תורה כט שבע מחלפות ראשו ועיין בעש"ט עה"ת בראשית אות לו ומקור מים חיים שם אות כט. ועיין תורה לה אות א' להפך שהמדות תלוי בחכמה שבמח ועיין טל אורות (לרבי יעקב מאיר שפילמן) מ"א פ"ב אות יב עפ"ז נראה שבבחי' יחוד מה לב מצדיק בלב ונבנה למדה וחוזר למה ונעשה מחשבה וחוזר להיהור הלב.
לט גם בדפו"ר על, בתרלד ומתרלו - אל
מ גם בתרלד- הגובהי, בדפו"ר הגובה, ומתרלו - הגבוהי
מא עיין אדרת אליהו הנ"ל שרמז שם לטעם הזה.
מב בתקפא שורה אחרונה רק שתי תיבות וצ"ע

שכליות חוזרות[א] אל לבם, אין כח בלבם להכיל את השכל. כי עיקר חיזוק הלב [ב] הוא ע"י מעשים טובים. עי"ז הם בבחינות (משלי יז) [ג]**לקנות חכמה ולב אין**, ועי"ז השכל הם מחטיאים. והן הן הפילוסופים, שאין להם לב טוב **וטהור** [ד], ואינם בבחי' (תהלים קיט) **בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך**, ומחמת זה השכל מחטיאים ביותר. והן בחי' (מלכים א' ה') **איזוב היוצא בקיר**. איזוב, זה בחי' קטני קומה. הם בעלי השכל, אבל הלב אינו יכול להצפין כח השכל בתוכו, כי לבם חלש וחסר, ובפרט הנואפים העוסקים בחכמת [ה]פלוסופיא, שמאוד מאד מזיק להם. כי לבם חסר, בבחי' (משלי ו') **נואף אשה חסר לב**. וזהו **איזוב היוצא בקיר**, היינו בקירות הלב [ו]. שהשכל יוצא דרך קירות הלב, ואין הלב יכולה להכיל בתוכה את השכל בבחינות **בלבי צפנתי וכו'**. וזהו בחי' **קול ענות אנכי שומע**, קול חרופין וגידופין [ז] שמגדפין כלפי מעלה בחכמתם כידוע. ועליהם נאמר, (קהלת ז) **ואל תתחכם יותר** :

ושני תולעת, זהו בחי' קול שלישי. שיש לאדם בזיונות וחרפות משונאים, בבחי' [ח] **כל היום כלימתי נגדי ובושת פני כיסתני**[ט] **מקול מחרף ומגדף**. וזהו תולעת, בחי' (תהלים כב) **אנכי' תולעת ולא איש חרפת אדם ובזוי עם** : **וזהו** שחיטה שריפה אסיפה הנאמר בפרה [י"א], שהם שלש בחינות אלו : שחיטה, זהו בחי' ביטול אמונת כסילים, בבחי' (הושע ה') **ושחטה שטים העמיקו** [י"ב]: שריפה, זהו בחי' חיזוק הלב, שיוכל להכיל את דברי החכמה בתוכו, בבחי' (תהלים לט) **חם לבי בקרבי**. כי ע"י שנעצר דברי השכל בלב, נתחמם הלב, כי השכל הוא כאש עצור [י"ג], וזהו שריפה : ואסיפה, זהו בחי' ביטול הבזיונות של השונאים, בבחי' (בראשית ל') **אסף אלקים את חרפתי**, זה בחי' ביטול קול שלישי כנ"ל :

ז[יד] **וכל זה** צריך המתפלל לתקן בתפילתו. **להעלות** את הנופלים באמונות כוזביות, להעלותם בתפילתו לאמונה אמיתיות[טו] שהיא התפלה, ולקבוע בלבם אמונה שלימה : **ולתקן** את לב המחקרים החכמי פילוסופיא, שיוכל לבם להכיל את שכלם, שלא יחטיא אותם, בבחי' **בלבי צפנתי וכו'**. וזה נעשה ע"י כוונת הלב שבתפלה, מתקן את לבם : **ולהפוך** כל הבזיונות והחרפות להפוך[טז] לכבוד : כי כשאדם עומד בהיכל המלך, ומבטל את עצמו מכל וכל, ואין רואה שום דבר, אלא את המלך רואה, בוודאי כששומע איזהו חרפה וביזוי, הוא מפורש[יז] את החרפה והביזוי לפירוש של כבוד להמלך . כי איך אפשר שיבוא אחד לתוך היכל המלך, ויבזה את המלך, אלא בוודאי אלו דברים הם דיבורי כבוד, ומתבונן בהדיבורים[יח] איך לפרש ולצרף [י"ט] אותם שיתהוו מהם כבוד להמלך. ואין לחשוב, שמא אלו החרפות עליו נאמרים, זה אינו, כי מי הוא, הלא ישותו נתבטל, ואין כאן אלא המלך בעצמו. וזהו (תהלים כט) **ובהיכלו כולו אומר כבוד**, כל האמירות צריך לצרפם להתהוות מהם כבוד. ובשעת התפילה האדם עומד בהיכל המלך, בבחי' (שם נא) **אדני שפתי תפתח**, **אדני** זהו **היכל** (תי' יח ד' לא ע"ב [כ]). בכן צריך לעשות מכל הבזיונות צירופי כבוד להמלך :

ח ועי"י תפילה[כא] כתיקונו, מתנוצץ אור זכות אבות, בבחי' חלה זכות אבות (ע' בזה' שלח הנ"ל [כב]). וזה נעשה ע"י תפילות כתיקונו, כי חלה זכות אבות ע"י **ויחל משה את וכו'** (שמו' לב) ע"י בחי' תפלה. ובאתר דאבות תמן שכינתא תמן, שהיא בחי' חלה שהיא **גם זאת** [כג]. כי **גם** בחי' [כד]חלה, שהיא שיעור **מ"ג** בצים[כה]. והוא[כו] בחי' ירושת א"י, כי זאת המצוה נצטוו שיעשו תיכף, כמ"ש (במדבר טו) **והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה מראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה** (כז). כי באתר דאבהן תמן שכינתא תמן, דהיא בחי' חלה, היא ארץ ישראל, ועל ידי בחי' ארץ ישראל, לא די שניצול מרע עין של רשעים, אלא גם רואה בהם מה שהם רצו לראות בו. ועד עכשיו **עברו משכיות לבם** [כח], שהשיגו יותר ממה שהתאוו, ועכשיו על ידי **ויחל**, על ידי חלה זכות אבות, על ידי חלה תרומה, על ידי ארץ ישראל, נעשה לבם **תוחלת ממושכה מחלת**[כט] **לב** (משלי יג) : **וזהו**, (תהלים לז) **קוה אל ה' ושמור דרכו**, זה בחי' תיקון התפילה, בחי' דריכת הקשת, בחי' התפילה. והן תלת גוונין דקשת, שהם אור האבות המתנוצץ כנ"ל. על ידי זה **וירוממך לרשת ארץ** [ל], זהו בחי' ארץ ישראל. ועל ידי זה **בְּהִכָּרֵת רשעים תראה** [לא], בחי' **שב לימיני וכו'** כנ"ל [לב]: וזהו **שכן ארץ ורעה אמונה** {תהלים שם}, ע"י אמונה שהיא התפילה, עי"ז בא לבחי' א"י :

ט ודע שלאו כל אדם יכול לתקן קולות הנ"ל בתפילתו, כי לפעמים הקולות הנ"ל בתפילתו[לג], הם יוצאים מרשעים גדולים כל כך, עד כי כל מי שעומד כנגדם הוא מסכן נפשו. וצריך לזה תפילה[לד] גדולה כמו תפילת משה רבינו עליו השלום. ואפילו משה רבינו עליו השלום [לה]ירא מעוג מלך הבשן, כי אחיזת עוג הי' סמוך לימין, שהיא[לו] ארץ ישראל, עד שאמר הקדוש ב"ה למשה **אל תירא אותו** (במדבר כא), כי אמר הא ימינא דילי אסתלק, כמובא בזוהר[לז] (חקת דף קפד.), ועוג אחיזתו בימין, שהוא מבני ביתא דאברהם [לח], וארצו סמוך לארץ ישראל [לט], ובשביל זה היה ירא משה ממנו להתגרות, כ"ש שאר בני אדם, שצריך מאוד[מ] לפשפש את עצמו, ולהבין שורש הרשע איך אחיזתו, אם יוכל להתגרות בו [מא] ולשיצאה לו :

וזהו שאמר אבא שאול, **קובר מתים הייתי**. שהיתה השתדלותו תמיד לראות **בְּהִכָּרֵת רשעים**, שבחייהם [מב]קרוין מתים [מג]. **פעם אחת רצתי אחר צבי**, כי עיקר

תורה אור

משלי יז (טז) לָמָּה זֶּה מְחִיר בְּיַד כְּסִיל לִקְנוֹת חָכְמָה וְלֵב אָיִן:
תהלים נא (יב) לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי:
תהילים קיט (יא) בְּלִבִּי צָפַנְתִּי אִמְרָתֶךָ לְמַעַן לֹא אֶחֱטָא לָךְ:
מלכים–א ה יג וַיְדַבֵּר עַל הָעֵצִים מִן הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן וְעַד הָאֵזוֹב אֲשֶׁר יֹצֵא בַּקִּיר וַיְדַבֵּר עַל הַבְּהֵמָה וְעַל הָעוֹף וְעַל הָרֶמֶשׂ וְעַל הַדָּגִים:
משלי ו (לב) נֹאֵף אִשָּׁה חֲסַר לֵב מַשְׁחִית נַפְשׁוֹ הוּא יַעֲשֶׂנָּה:
שמות כי תשא לב (יח) וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין קוֹל עֲנוֹת חֲלוּשָׁה קוֹל עַנּוֹת אָנֹכִי שֹׁמֵעַ:
קהלת ז (טז) אַל תְּהִי צַדִּיק הַרְבֵּה וְאַל תִּתְחַכַּם יוֹתֵר לָמָּה תִּשּׁוֹמֵם:
תהילים מד (טז) כָּל הַיּוֹם כְּלִמָּתִי נֶגְדִּי וּבֹשֶׁת פָּנַי כִּסָּתְנִי:
תהילים כב (ז) וְאָנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ חֶרְפַּת אָדָם וּבְזוּי עָם:
הושע ה (ב) וְשַׁחֲטָה שֵׂטִים הֶעְמִיקוּ וַאֲנִי מוּסָר לְכֻלָּם:
תהילים לט (ד) חַם לִבִּי בְּקִרְבִּי בַּהֲגִיגִי תִבְעַר אֵשׁ דִּבַּרְתִּי בִּלְשׁוֹנִי:
ירמיהו כ (ט) וְאָמַרְתִּי לֹא אֶזְכְּרֶנּוּ וְלֹא אֲדַבֵּר עוֹד בִּשְׁמוֹ וְהָיָה בְלִבִּי כְּאֵשׁ בֹּעֶרֶת עָצֻר בְּעַצְמֹתָי וְנִלְאֵיתִי כַּלְכֵל וְלֹא אוּכָל:
בראשית ויצא ל (כג) וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר אָסַף אֱלֹהִים אֶת חֶרְפָּתִי:
תהילים כט (ט) קוֹל יְדוָד יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת וַיֶּחֱשֹׂף יְעָרוֹת וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אֹמֵר כָּבוֹד:
תהלים נא (יז) אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ:
שמות כי תשא לב (יא) וַיְחַל מֹשֶׁה אֶת פְּנֵי יְדוָד אֱלֹהָיו וַיֹּאמֶר לָמָּה יְדוָד יֶחֱרֶה אַפְּךָ בְּעַמֶּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכֹחַ גָּדוֹל וּבְיָד חֲזָקָה:
במדבר שלח טו (יט) וְהָיָה בַּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תָּרִימוּ תְרוּמָה לַיקוָק: (כ) רֵאשִׁית עֲרִסֹתֵכֶם חַלָּה תָּרִימוּ תְרוּמָה כִּתְרוּמַת גֹּרֶן כֵּן תָּרִימוּ אֹתָהּ: (כא) מֵרֵאשִׁית עֲרִסֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַיקוָק תְּרוּמָה לְדֹרֹתֵיכֶם: ס
תהלים עג (ז) יָצָא מֵחֵלֶב עֵינֵמוֹ עָבְרוּ מַשְׂכִּיּוֹת לֵבָב:
משלי יג (יב) תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה מַחֲלָה לֵב וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָאָה:
תהלים לז (לד) קַוֵּה אֶל יְקוָק וּשְׁמֹר דַּרְכּוֹ וִירוֹמִמְךָ לָרֶשֶׁת אָרֶץ בְּהִכָּרֵת רְשָׁעִים תִּרְאֶה:
תהילים קי (א) לְדָוִד מִזְמוֹר נְאֻם יְדוָד לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי עַד אָשִׁית אֹיְבֶיךָ הֲדֹם לְרַגְלֶיךָ:
תהלים לז (ג) בְּטַח בַּיקוָק וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה:
במדבר חקת כב (לד) וַיֹּאמֶר יְקוָק אֶל מֹשֶׁה אַל תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת כָּל עַמּוֹ וְאֶת אַרְצוֹ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן:

א גם בדפו"ר- חוזרות, בתרלד ומתרצו - חוזרת
ב עיין לקוטי עצות ערך דעת אות לט וערך חקירות אות ו'
ג דפו"ר- קנות חכמה
ד לב טוב עיין *אבות פ"ב מ"ט. ולב טהור *תהלים נא יב, ועיין תורה קנו
ה בדפו"ר פלוסופי' שמאוד מאוד, ומתרלו – פילוסופיא שמאד מאד
ו קיר לשון קירות הלב עיין ברכות י:
ז * כמובא בפרש"י שם [בשמות לב יח]
ח תהלים מד טז
ט בתשכט - כסתני
י גם בתרלד- אנכי מתרלו- ואנכי
יא במדבר יט– שחיטה בפסוק ג', שרפה בפסוק ה', אסיפה בפסוק ט'.
יב עיין סנהדרין קב. ויד רמה שם– שחטה לשון שחיטה, שטים לשון סטיה אחר ע"ז.
יג * עיין ירמיהו כ' ט'
יד בתרלו- ו
טו בתרלד- אמיתית
טז בתרלד להפך, ובלוה"ת שם- להפוך
יז גם בדפו"ר ותרלד- מפורש, ובלוה"ת תרלד ומתרלו - מפרש
יח בתרלו- בהדבורים
יט עיין הגהות ומילואים לקיצור לק"מ השלם – כגון פשע שפע, נגע ענג. (ונלאה לה"ע מלופי אותיות אלכ"ס ואתב"ש וכיו"ב, ולהפוך ללשון תימה כגון פושע ! והוא מפרשו פושע?)
כ בדפים שלנו לב: אדנ"י איהו כחשבן היכ"ל
כא בתרלו- תפלה
כב * לעיל באות ב' [הכוונה לזוהר (רע"מ) שלח קעד. הובא גם במגלה עמוקות פרשת שלח. ועיין גם תיקון כא דף נד:]
כג כנ"ל באות ב'
כד בתקפא ח' עם דגש
כה מתרלו - ביצים
כו בתרלו- והיא
כז **עיין ספרי** [במדבר ריש פיסקא קי] **הובא בפרש"י שם** [עה"פ בבואכם אל הארץ פסוק יח שם]
כח * עיין תהלים עג ז' [לשון הפסוק משכיות לבב. ועי"ש פרש"י]
כט בתרלו – מחלה (כלשון הפסוק) ועיין פסיקתא רבתי טו, ומדרש שמואל יז ד' וחדושי הר"ן ב"ב קסד: ועוד, שכתבו מחלת.
ל המשך פסוק הנ"ל
לא סוף הפסוק הנ"ל
לב באות א'
לג מתרלו - בתפלתו
לד מתרצו - תפלה
לה גם בדפו"ר ותרלד- ירא, ובלוה"ת תרלד- היו ירא, ובתרלו- הי' ירא, בתרצו- (הי') ירא, בתשכט- הי' ירא
לו מתרצו- שהוא
לז מתרצו- בזהר
לח בזוהר חקת קפד. הנ"ל מאנשי ביתו שנימולו עימו ומזה האות ירא משה וא"ל הקב"ה אל תירא דהא הוא פגים רשימא דיליה עי"ש
לט עיין במדבר לב לג
מ מתרלו- מאד
מא עיין לק"ה פורים ה' ב' שבזה טעה שאול שסבר שאין בכוחו לכלות את עמלק לגמרי ובאמת יכול היה.
מב גם בדפו"ר- קרוין, ומתרלו- קרויין
מג * ברכות יח:

תורה אור
תהילים קי (א) לְדָוִד מִזְמוֹר נְאֻם יְדוָד לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי עַד אָשִׁית אֹיְבֶיךָ הֲדֹם לְרַגְלֶיךָ:
יחזקאל כ (ו) בַּיּוֹם הַהוּא נָשָׂאתִי יָדִי לָהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל אֶרֶץ אֲשֶׁר תַּרְתִּי לָהֶם זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ צְבִי הִיא לְכָל הָאֲרָצוֹת:
במדבר חקת כא (לד) וַיֹּאמֶר יְדוָד אֶל מֹשֶׁה אַל תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת כָּל עַמּוֹ וְאֶת אַרְצוֹ וְעָשִׂית לוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂית לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן:
בראשית לך לך יד (יג) וַיָּבֹא הַפָּלִיט וַיַּגֶּד לְאַבְרָם הָעִבְרִי וְהוּא שֹׁכֵן בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא הָאֱמֹרִי אֲחִי אֶשְׁכֹּל וַאֲחִי עָנֵר וְהֵם בַּעֲלֵי בְרִית אַבְרָם:
תהלים לז (לב) צוֹפֶה רָשָׁע לַצַּדִּיק וּמְבַקֵּשׁ לַהֲמִיתוֹ: (לג) יְקֹוָק לֹא יַעַזְבֶנּוּ בְיָדוֹ וְלֹא יַרְשִׁיעֶנּוּ בְּהִשָּׁפְטוֹ:
דברים האזינו לב (מא) אִם שָׁנוֹתִי בָּרָק חַרְבִּי וְתֹאחֵז בְּמִשְׁפָּט יָדִי אָשִׁיב נָקָם לְצָרָי וְלַמְשַׂנְאַי אֲשַׁלֵּם:
איוב כג (ז) שָׁם יָשָׁר נוֹכַח עִמּוֹ וָאֶפָּלְטָה לָנֶצַח מִשֹּׁפְטִי:
תהילים לד (יז) פְּנֵי יְדוָד בְּעֹשֵׂי רָע לְהַכְרִית מֵאֶרֶץ זִכְרָם:
תהילים קה (ד) דִּרְשׁוּ יְדוָד וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד:
דברים עקב יא (יב) אֶרֶץ אֲשֶׁר יְקֹוָק אֱלֹהֶיךָ דֹּרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי יְקֹוָק אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה: ס
תהילים קנ (ו) כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:
תורה נו
במדבר כח (כו) וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַידוָד בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:
אסתר א (כב) וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל כָּל מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אֶל מְדִינָה וּמְדִינָה כִּכְתָבָהּ וְאֶל עַם וָעָם כִּלְשׁוֹנוֹ לִהְיוֹת כָּל אִישׁ שֹׂרֵר בְּבֵיתוֹ וּמְדַבֵּר כִּלְשׁוֹן עַמּוֹ: פ
שמות יח (כא) וְאַתָּה תֶּחֱזֶה מִכָּל הָעָם אַנְשֵׁי חַיִל יִרְאֵי אֱלֹהִים אַנְשֵׁי אֱמֶת שֹׂנְאֵי בָצַע וְשַׂמְתָּ עֲלֵהֶם שָׂרֵי אֲלָפִים שָׂרֵי מֵאוֹת שָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשָׂרֵי עֲשָׂרֹת:
מלאכי א (יא) כִּי מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ וְעַד מְבוֹאוֹ גָּדוֹל שְׁמִי בַּגּוֹיִם וּבְכָל מָקוֹם מֻקְטָר מֻגָּשׁ לִשְׁמִי וּמִנְחָה טְהוֹרָה כִּי גָדוֹל שְׁמִי בַּגּוֹיִם אָמַר יְדוָד צְבָאוֹת:
קהלת י (יז) אַשְׁרֵיךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן חוֹרִים וְשָׂרַיִךְ בָּעֵת יֹאכֵלוּ בִּגְבוּרָה וְלֹא בַשְּׁתִי:
שמות כי תשא ל (כג) וְאַתָּה קַח לְךָ בְּשָׂמִים רֹאשׁ מָר דְּרוֹר חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְקִנְמָן בְּשֶׂם מַחֲצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם וּקְנֵה בֹשֶׂם חֲמִשִּׁים וּמָאתָיִם:
עובדיה א (כא) וְעָלוּ מוֹשִׁעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַידוָד הַמְּלוּכָה:
יחזקאל לג (ז) וְאַתָּה בֶן אָדָם צֹפֶה נְתַתִּיךָ לְבֵית יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַעְתָּ מִפִּי דָּבָר וְהִזְהַרְתָּ אֹתָם מִמֶּנִּי: (ח) בְּאָמְרִי לָרָשָׁע רָשָׁע מוֹת תָּמוּת וְלֹא דִבַּרְתָּ לְהַזְהִיר רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ הוּא רָשָׁע בַּעֲוֹנוֹ יָמוּת וְדָמוֹ מִיָּדְךָ אֲבַקֵּשׁ: (ט) וְאַתָּה כִּי הִזְהַרְתָּ רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ לָשׁוּב מִמֶּנָּה וְלֹא שָׁב מִדַּרְכּוֹ הוּא בַעֲוֹנוֹ יָמוּת וְאַתָּה נַפְשְׁךָ הִצַּלְתָּ: ס

מפלתן של רשעים הוא ע"י ירושת א"י. ע"י המשכת קדושת א"י. בבחי' **שב לימיני וכו'** כנ"ל [א]. וא"י **צבי היא לכל הארצות** (יחזקאל כ' [ב]). **ונכנסתי בקולית של מת.** היינו שרצה לתקן קולות הנ"ל. **ורצתי אחריו שלש פרסאות.** היינו בחי' התפלה. שהם ג' תפילות. ועל ידם מתנוצץ אור ג' אבות. שהם בבחי' רגלי הכסא [ג]. כדי להמשיך אור א"י שהיא בחי' **צבי** הנ"ל. **וצבי לא הגעתי וקוליות לא כלתה.** שלא השיג בחי' א"י [ד]. ביטול קולות הנ"ל. **וכשחזרתי לאחורי.** היינו אחר גמר תפילתי. שאז פוסע האדם לאחוריו ג' פסיעות [ה]. **אמרו לי של עוג מלך הבשן היא.** ואין כל אדם יכול לתקן קולות כאלו. כי אחיזתו בימין. ואפי' משה רבינו היה ירא מפניו. עד שהבטיחו הקב"ה **אל תירא אותו** כמובא בזוהר (שם)[ו]. **ובשביל זה.** בחי' רשע כעוג. נקרא פליט. כמ"ש (בראשית יד) **ויבא הפליט** זה עוג (ב"ר לך לך פ' מב [ז] וע' נדה סא. ובתוספות שם [ח] וע' מ"ר דברים פ"א [ט]). שרצה שיהרג אברהם ויושא את שרה [י]. והוא בבחי' [יא] **צופה רשע לצדיק** אברהם וכו'. **ה' לא יעזבנו בידו.** בבחי' **ותאחז במשפט ידי.** והקב"ה כבש משפטו ממנו זמן רב. עד זמן מרע"ה [יב]. ובשביל זה נקרא פליט. בבחי' (איוב כג) **ואפלטה לנצח משופטי.** שנפלט[יג] מהמשפט זמן כביר: [יד]**וע"ז.** הצדיקים שהם עושי טוב. זוכים לפני ה'. כי קודם כריתות הרשעים. [טו]היו **פני** ה' מכוסה ומוסתר בעושי רע כדי להכריתם. בבחינות (תהלים לד) **פני ה' בעושי רע להכריתם.** ועכשיו תיכף כשרואים בכריתות רשעים. תיכף נתגלה פני ה' לעושי טוב : וזהו (שם קה)[טז] **בקשו פניו תמיד.** כי ע"י תמיד. שהוא בחי' א"י [יז]. כמ"ש (דברים יא) **עיני ה' אלקיך בה תמיד**[יח]. על ידי א"י. תזכו למצוא **פני ה'.** כי ע"י א"י תזכו לראות בהכריתות רשעים כנ"ל :

וזהו בחי' כלליות מלאך סנד"ל במלאך מט"ט שר הפנים. כלליות עשיה ביצירה. ע"י שכופלין הפסוק **כל הנשמה** [כ] (כמובא בכוונות)[כא]. בכל נשימ' ונשימה צריך להלל את ה' (בראשית רבה פ' יד [כב]). וע"י עין הרע נכפל הנשימה. כנראה בהוש. כשיש לאדם עין הרע. אזי מגהק [כג] ופותח פיו לקבל נשימה כפולה. וכשהנשימה כפולה. גם ההלל צריך לכפול כנ"ל. ובפרט שצריך להלל ולהודות לה'. שהציל אותו מעין הרע הזאת. והוא רואה **בהכרת רשעים.** וזהו בחי' מט"ט שר הפנים מאיר לעשיה. היינו שעושי טוב זוכין לפני ה' כנ"ל. ע"י כריתות הרע עין שגרמו לכפילת הנשימה : (ע"כ לשון רבינו ז"ל) כד

נו [כד] (במדבר כח) **וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו :**

א כי יש בכל אחד מישראל בחי' מלכות. וכל אחד לפי בחינתו כן יש לו בחינות מלכות [כו]. יש שהוא שורר בביתו [כז]. ויש שהוא מושל ביותר. וכן יש שהיא[כח] מושל על כל העולם. כל אחד לפי בחי' המלכות שיש לו. בבחינות **שרי אלפים. ושרי מאות. ושרי חמשים**[כט]. **ושרי עשרות** (שמות יח): **ובחינות** המלכות הזאת שיש בכל אחד. היא [ל]באיתגליא ובאתכסיא. באתגליא. היינו הממשלה שיש לכ"א לפי בחינתו. שהוא מושל על אלו האנשים באתגליא. כפי בחי' המלכות שלו כנ"ל. ובאתכסיא הוא. כי גם יש לכל אחד לפי בחינתו בחי' מלכות באתכסיא. דהיינו שאף שבאתגליא נראה שאין לו שום ממשלה על אלו האנשים. עם כל זה באתכסיא ובהעלם גדול. הוא מושל על אלו האנשים. כי נשמתם הם תחתיו. ונכנעים תחתיו. וגם זאת הבחינה של מלכות באתכסיא היא לכל אחד לפי בחינתו. בבחי' **שרי אלפים ושרי מאות וכו'**. ויש אחד שבאתגליא אין לו שום ממשלה. ואעפ"כ באתכסיא ובהעלם גדול. הוא מושל על כל הדור. ואפי' על כל צדיקי הדור [לא]. כי כל נשמותיהם הם כולם תחת ממשלתו ומלכותו. וכולם נכנעים וכפופים אליו. רק שהוא בהעלם גדול. בבחינות (מלאכי א') **בכל מקום**[לב] **מוקטר ומוגש**[לג] **לשמי.** שאף שהם עובדים ע"א. על כל זה בהעלם גדול הם כולם נכנעים אליו יתברך ועובדים אותו יתברך. רק שהוא בהעלם גדול. כמו כן זאת הבחינה של מלכות באתכסיא. שאף שבאתגליא אין לו שום ממשלה. עם כל זה בהעלם גדול. הוא מולך עליהם. והם כולם תחתיו ונכנעים אליו :

ב וצריך כל אחד לבלי להשתמש עם בחינות המלכות שיש לו להנאתו ולצרכו. שלא תהיה בחינות המלכות אצלו כעבד למלאות תאוותו. רק שתהיה בחי' המלכות בבחי' בן חורין. בבחי' (קהלת י') **אשריך ארץ שמלכך בן חורין.** שהמלכות יהיה אצלך בן חורין. לבלי להשתמש בו להנאתך : וזה בחי' **מרדכי.** בחי' **מר דרור** [לד] (חולין קלט ע"ב)[לה]. שהמרות. היינו המלכות. יש לה דרור וחירות. שלא להשתמש בה להנאתו ולצרכו. כי אם להש"י. בבחינות (עובדיה א') **ויהיתה לה' המלוכה.** דהיינו להשתמש עם המלכות לעבודת הש"י. דהיינו להזהיר ולהוכיח את כל הנשמות שנכנעים אליו. כל אחד ואחד לפי בחינות המלכות שיש לו באתגליא ובאתכסיא. הן אם הוא מושל בביתו. צריך להזהיר ולהוכיח את בני ביתו. ואם יש לו ממשלה יותר. מוטל עליו להזהיר יותר ויותר אנשים. לפי בחי' המלכות שלו :

ג וצריך להמשיך אריכות ימים לתוך המלכות. שלא תהיה בבחינות (פסחים פז ע"ב)[לו] הרבנות מקברת את בעליה. כי כל אחד לפי בחי' המלכות שיש לו. הוא בחי' צופה. שמוטל עליו להזהיר ולהוכיח את האנשים שהם משרשו. שיש לו בחי' מלכות עליהם. ואם הוא מזהיר ומוכיח אותם. אזי הוא עושה את שלו. ומציל את נפשו. כמו שנאמר (יחזקאל ג') **צופה נתתיך לבית ישראל וכו'. ואתה כי הזהרת רשע ולא שב מרשעו וכו'. הוא בעונו ימות ואתה את**

א באות א'
ב פסוק ו' ופסוק טו
ג עיין זוהר ויצא קנו. דוד שיצא מיהודה השלים את תיקון ד' רגלי הכסא
ד בתרלד - וקולית
ה עיין שיש"ק ח"ב אות ערב וח"ו אות לא
ו מתרצו - תפלתי
ז יומא נג: וש"ע או"ח סימן קכג א'.
ח שם באות ח'
ט תוס' ד"ה זה עוג – מקשה הרי גם סיחון נפלט מהמבול
י דברים רבה פרשה א' פסקא כה
יא מובא בפרש"י שם
יב תהלים לז לב
יג במדבר כא לה ויכו אותו ואת בניו ואת כל עמו וכו'
יד מתרצו - שנמלט
טו בלוח התיקון תרלד כתב שכאן צריך להיות אות ו
טז גם בדפו"ר ותרלד - היו. ומתרלו - הי'.
יז ובדברי הימים–א טז יא * עיין מדרש שוחר טוב שם [מזמור קה]. [ועיין לעיל תורה לו אות ז' שם ציין בתרלו גם ראשית חכמה תשובה פ"ו. ועיין לעיל תורה מד ולקמן סוף תורה רלד]
יח כך הגרסא גם בדפו"ר ותרלד. ומתרלו - תמיד עיני ה אלקיך בה (כמ"ש בפסוק ועיין לעיל תורה מד סוף דף נד: גם שם נקט בה תמיד כמו כאן
יט תהלים קנ ו'
כ * כמודפס בכל בסדורים בפסוקי דזמרא. והביאור עיין פרי עץ חיים שער הזמירות פ"ה ד"ה הללויה הללו אל בקדשו. שהוא סוד השם כה"ת ועיין כאן פל"ח
כא שם אות ט' ודברים רבה ב' לז
כב עיין אבניה ברזל סז הובא בשיש"ק ח"א תקס. ועיין משנה בנדה סג. ואלו הן הווסתות מפחקת וכו' ולא נזכר מגהקת. ועיין פרישה או"ח צו אות א' ובפרש"י ברכות כד סע"א
כג בדפו"ר כאן (צילום 104 טור ד) נדפס מתורה קפב עד תורה קצב ואחריה תורה סד ואחריה קצג קצד ואחריו סח סט ע סג עא עב סב קצה עד רז ואח"כ נז נח נט ואח"כ מתורה רח עד תורה רכ ואחריה רפב (חלק ממנה) ואחריה מתורה רכא ועד תורה רנט ואח"כ תורה עז עח עט פ ואחריה עג עד עה עו ואחריה נו (צילום 138 טור ד)
כד תורה זו נאמרה בשבועות שנת תקסה (תי"מ) שחל ביום ב' ג' (פל"ח). עיין חיי מוהר"ן כד. ועיין שיחות הר"ן קפט והערת הרב קפלן שם אות שעב ושעד
כה עיין סוף תורה ל' שזה ניכר בקולו של האדם. ועיין תורה עב תנינא שתלוי בשפלות שאותה מקבל מצדיק הדור עי"ש
כו לשה"כ באסתר א' כב בדפו"ר ותרלד ומתרלו- שהוא
כז בתרלד- חמישים. ובלהו"ת שם- חמשים
כח מתרצו - באתגליא
כט עיין תורה ע'
ל בתקפא לא ברור ונראה- מקים
לא בתרלד- ומיגש. בלוה"ת שם- ובכל מקום מוקטר מגש לשמי
לב שמות ל' כג
לג ומגילה י:
לד ויומא פו:

מאמר אבא שאול אומר

מספה״ק לקוטי מוהר״ן

לְשׁוֹן רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה

זמן ומקום כתיבת התורה

תורה זו כתב רבנו שנת תקסז בהיותו בזאסלאב לשם נסע לרפואת אשתו ושם שהה ג׳ חדשים מפסח עד יז תמוז בערך ותוך הזמן בערב שבועות נפטרה אשתו. גם אז סבל מאד מרודפיו/[ב] עיין חי״מ קנט קס וקסו ועיין באה״ל תורה נה אות נו ועי״ש מעשה באחד גדול נזדמן לבית רבנו וקודם שהגיע זמנה להתפרסם/[ג] הציץ בה ונפגע שלא זכה להתקרב לרבינו/[ד].

פתיחה

אחרי שבתורה הקודמת דבר על עין טובה ובחי׳ ניגון שהוא לברר רוח טובה מרעה דהיינו למצוא נקודות טובות בכל דבר ובכל אחד ועוד הרחיב הדבור בזה עפ״י יסוד הנ״ל גם בתורה רפב, עד שגער במי שאמר שיש רשע גמור בישראל. הנה כאן כביכול תכלית התורה הזו לבאר כיצד להכרית רשעים ולראות במפלתם ודייקא אותו אבא שאול שהיה גדול בדורו מאד כמבואר שם, ושהיה מיוחד בעין טובה, כמבואר בתורה נד, כאן הוא דייקא כל ענייננו זה להכרית רשעים.

ואף שבשתי התורות צריך ללמד על הרשע זכות, אבל שם הלימוד זכות הוא כדי להחזירו בתשובה, ואילו כאן הלמוד זכות הוא כדי לראות במפלתו.

לכן נראה ברור שמדובר כאן רק ברשע גוי שקם על עם ישראל כגון עוג והמן, ואולי גם ת״ח שד יהודי שיש לו לס״מ הכרות עימו מכבר להיות מרכבה לו עמ״נ לחלוק על צדיק הדור כגון קרח והזקן הידוע.

בתורה זו מבאר רבנו כיצד להתגבר על היצה״ר הוא השטן ומקטרג הוא הס״מ הרע עין הגדול, דהיינו לראות במפלת אותם שעשו עצמם מרכבה לס״מ. וזה ע״י שמתגבר במדת טוב עין ולימוד זכות ומתגבר בתפלתו לבטל את כל הרע הבא מהם, ועי״ז מתנוצץ זכות אבות ומתגלית קדושת א״י, שהיא שרש מדת הטוב עין, ארץ אשר תמיד עיני ה׳ אלקיך בה.

ליקוטי הלכות

או״ח פורים הלכה ה

שיחות

מאמר ״אבא–שאול״, (ליקו״מ ח״א) סימן נ״ה, שמעתי שנכתב בקהילה קדושה זאסלאב שנת תקס״ז: (פל״ח תו׳ זו; מובא בשיש״ק ח״א, סעיף ר״ו).

[א] התחלתי כג בסלו תשעא ירושלים. הגהה חשון תשפז

[ב] **המחלוקת עליו** ע״י הסבא מש׳ התחילה בתחילת שנת תקסא. אבל התגברה ביותר בשנת תקסו (עיין הקדמה לתורה ס׳ בשם הביאור הלקוטים)

[ג] **אשתו נפטרה** בערב שבועות תקסז ובחג שבועות אמר תורה סז שבה רמוז העניין אבל תורה נה נ״ל שאמר קודם לזה כשעסק בהמתקת הדין כדי שלא תיפטר, ואולי טעם שהעלים את התורה הזו אז באותה שעה כיון שמדבר בה בנפילת הרשע שחלק עליו ובגללו נלקחה ממנו אשתו ועסק זה עימו בפרטיות לא רצה שיתגלה ועיין בחי״מ קנו וקנז יש רמז קצת שקודם פטירתה היה מתקשר מאד לארץ ישראל כמבואר כאן שעי״ז רואה בנפילת הרשעים.

[ד] **עי״ש ביאור הליקוטים** אות נ״ו. – בהכלל הנ״ל בהקדמה, שכל תורה נמשכה יותר כפי התיקונים והפעילות הנזכרות בה. מבואר יותר, בסיפור האיש שנכנס לביתו שלא מדעתו, והביט וראה בכתב תורתו הזאת, קודם השלמת העת והזמן שבהכרח חיוב דעתו להתעכב ולהסתירה עדיין ממראה עיני האדם. ולא זכה גם כן זה האיש, להשלמת רצונו שבהתקרבותו כראוי: עכ״ל

משמע שדחיקת השעה שלו דחקה אותו מרבינו ומשמע שעניין העיכוב בהתגלות התורה הזו לעיני אדם אע״פ שכבר נכתבה היה חלק מסוד עומק התיקון שבה. וצ״ע. ואולי רומז לבחי׳ ארך אפיים לרשעים שמאריך להם אף עד שתושלם סאתם וזה בעצמו מציל את הצדיק מהרע עין שלהם אבל מי שדוחק את השעה בזה למהר להענישם השעה דוחקתו וגם הוא לא ניצל מהרע שלהם.

פעם נכנס איש (ר׳ דוד מפאלי) לבית רבינו שלא בידיעתו של רבינו, והביט וראה בכתב יד תורה נ״ה שבליקוטי מוהר״ן ח״א קודם הזמן שהיה חפץ רבינו לגלותה. ונענש איש זה שלא זכה להתקרב לרבינו כראוי: (עפ״י ביאור הליקוטים תורה זו, אות נ״ו, עיי״ש; מובא בשיש״ק ח״א, סעיף תפ״א).

רבי מאיר זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה סיפר, אשר אברך סיפר לפני רבינו זְכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה, שסיים מסכת נידה, ושאל אותו רבינו זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה: אם כן, אימרו לי: מפני מה כשיש לאדם עין הרע הוא מגהק ופועה פיו? דהיינו: גענעצין (=פיהוק), ובסמוך אמר התורה סימן נ״ה בליקוטי מוהר״ן ח״א, ושם מרמז הענין הַנִּזְכָּר–לְעֵיל, (ושייך לזה ענין הגיהוק שבטומאת הנידה): (אבני״ה ברזל, שו״ס מרבינו, סעיף ס״ז; מובא בשיש״ק ח״א, סעיף תק״ס).

מעשה במלך אחד שהלך עם פמליתו לצוד צבאים, ורדפו אחר צבי אחד ולא יכלו להשיגו בשום אופן. והתיאשו משרתיו לתפסו ויעצו למלך לשוב על עקביו, לא הסכים לזה המלך ואמר. אני, אם לא אצוד את הצבי, חיי אינם נוחים לי, ואני חייב לצודו. ובכן ארדוף אחריו עד שאתפסהו. ומי שברצונו לחזור, שיחזור. ״איך זאל דעם הערש נישט חאפן איז מיר מיין לעבן נישט ניחא״. וסיפר זאת רבינו על ענין מאמר אבא שאול שבליקוטי מוהר״ן ח״א סימן נ״ה שאמר וצבי לא הגעתי וְכוּ׳ הנאמר לענין ארץ ישראל שהיא צבי לכל הארצות, עיין שם: (שיש״ק ח״ב, סעיף ער״ב).

לענין המבואר בתורה נ״ה במאמר אבא שאול לענין ארץ ישראל ״וצבי לא הגעתי״, שמרמז על ארץ ישראל, שהיא נקראת ארץ הצבי, אמר רבינו זְכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה: ״אבל אני כן השגתי את הצבי״. כי זכה להיות בארץ ישראל על אף כל המכשולים והניסיונות הקשות, מה שלא זכו בו שאר צדיקים. ״אבער איך האב דעם הערש יא גיכאפט״: (שם ח״ו, סעיף ל״א).

עד כאן השיחות

מהלך התורה

א. לראות במפלת הרשעים צריך להתקשר לימין ה׳, שהיא ארץ ישראל, ולזכות לגלות את קדושת א״י, וכדי להתקשר אליה צריך שיתנוצץ זכות אבות, וזה זוכים ע״י תפילה בשלימות, ולזכות לתפלה בשלימות צריך להחליש את הארס של הרע עין הלוטש עיניו על הצדיק, וזה זוכים ע״י לימוד זכות עליו.

ב. הלימוד זכות על הרשע הוא לומר יד ה׳ עשתה זאת/[ה], ובזה עושה צל ומחליש את תוקף הארס היוצא מהרע עין, ועוד גם מחזק את האמונה של הצדיק, שעי״ז הוא מתחזק בתפילה, ומעורר זכות אבות, שעי״ז מתגלית קדושת הארץ, ומתקשר לימין, ורואה בנפילת הרשע, מה שהרשע רצה לראות בו.

ג. התפילה השלימה הנ״ל, לבד שהיא בחיזוק אמונה כנ״ל, צריך שתהיה בסוד פרה אדומה, דהיינו בבחי׳ אפר ועפר, ותיקון השלש קולות ארז אזוב ותולעת.

ד. אע״פ שעל פי פשוטו נראה שהתפלה היא לעורר זכות אבות, שעי״ז מתגלית קדושת א״י, שעי״ז רואה במפלת הרשע, אבל בסוף התורה מבאר שתיקון קולות הרשעים שע״י תפילתו, היא בעצמה גם הכנעת הרשע שרוצה לראות במפלתו. נמצא שהתפלה השלימה היא בחי׳ התגלות קדושת א״י, שעי״ז רואה במפלת הרשע.

הקדמה

הנושא הוא כיצד זוכים לראות במפלתם של רשעים

ונרמז בדבריו של אבא שאול בברייתא (נדה כד:). הוא אבא שאול דלעיל בתורה נד נאמר עליו שהיה מיוחד בעין טובה דהיינו שלא רואה רע אצל זולתו וכל רצונו שיהיה לזולתו רק טוב ועי״ז היה קובר את מיתת הלב והיינו דאמר קובר מתים הייתי. וצריך להבין א״כ כיצד כאן מבאר רבנו ברייתא השנייה שם שקובר מתים היינו את הרשעים הקרואים מתים בחייהם, דהיינו שמדתו של אבא שאול להפך דייקא, להשפיל רשעים, הרי לכאורה בעיני אבא שאול אין רשעים. אלא צ״ל שמדבר ברע בעצמו דהיינו הס״מ ובאותם שנעשים מרכבה לו/[ו], כגון גויים או רשעים גדולים שלקחו עצמם לחלוק על הצדיק הדור, כגון המסופר במעשה מזבוב ועכביש שהס״מ מצא לו עצה מה לעשות אם תרד נשמת צדיק גדול לעוה״ז שלא תתבטל הבחירה ע״י שהביא עימו זקן שהיה לו הכרות עימו מכבר. דהיינו מפורסם גדול שבחר לו חלק רע לחלוק על צדיק הדור, ועי״ז נתלבש בו כל הרע של הצדיק כמבואר בספר ערבי נחל ריש פרשת קרח. ומהלשון שהיה לו הכרות עימו מכבר משמע שהיא

[ה] **ביאור הליקוטים** אות ו׳ ואות ז׳

[ו] **עיין ביאור הלקוטים** אות ח׳. – שעוד יש להתפלא בהמערכה והסדר שבדברי השגתו הזאת. כי הלא מראשיתם ואחריתם מבואר ענין אחד, שבתפלת הצדיק מחיזוק ראייתו מצל היד, הנעשה מלימוד זכותו שעל הרשע, נהפך הדבר לראות בהרשע, מה שהרשע רצה לראות בו. ולמה זה הפסיק הענין, בהודעת הכרח התפלה לעפר ואפר, ותיקון הג׳ קולות, מאחר שנראה מדבריו הקדושים, שסובב בה גם על שאר כל התפלות שבעולם [ולא לבד על התפלה הזאת שמתפלל הצדיק מחיזוק ראייתו הנ״ל], והיה לו לכותבה ולהציגה בפני עצמה, להודעה כוללת, ולא להרכיבה ולחברה לפרטיות התפלה הזאת. אבל ממכתבו שכתב בעת הזאת [בזאסלאוו, ונדפס בספר חיי מוהר״ן סימן קסו], ובלשון הכתוב ועיניהם לטושים וכו׳. תבין ותשכיל, שכוונתו על הרשע שנתלבש בו הס״ם בעצמו, ושעל זה לבד יסובב בהכתוב, צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו וכו׳ [כנודע בזה בדברי חז״ל]. אשר גם על זה, תסובב ממילא כלליות התפלות שבנפשות ישראל, להוושע ולהנצל בכל יום, מיסורי וצרות הנפש והגוף שנמשך על כל אחד, מהתחדשותו והתגברותו שבכל יום, מלמעלה ומלמטה [כי הוא המסית והוא המקטרג וכו׳], ואין זה נחשב כלל לפרטיות:

נשמה שכבר עסקה בזה בגלגול קודם, דהיינו קורח על משה, וחזר לחלוק על רבנו בדמות מפורסם גדול המכונה הסבא מש'./[ז]\

הרשעים ממשיכים בחי' רע עין על שונאיהם

צ"ע כי הלשון על שונאיהם משמע שמדובר על זה ששונא אותם דהיינו הצדיק, ובאמת נראה שהכוונה למי שהם שונאים. ואולי הכוונה גם למי ששונא אותם, כמ"ש "משנאיך ה' אשנא". אבל צ"ע מהבעש"ט עה"ת/[ח]\ שכמה שהצדיק יותר גדול כך אוהב רשע יותר גדול. עיין לעיל תורה נד ותורה רפב דברנו מזה. ונראה כפי שכבר נתבאר לעיל שכאן מדובר ברשע שהתלבש בו הס"מ לחלוק על כל הקדושה, דהיינו על הצדיק הדור או כלל ישראל, ובתורה רפב ביארנו החילוק בין לימוד זכות שכאן שהוא סילוק המשפט/[ט]\ ללדון אדם לכף זכות שזה כן משפט/[י]\. דהיינו ששם דברנו ברשע גמור, דהיינו שעובר עבירות להכעיס, אבל כאן מדובר לא בעבריין המזיק לעצמו, אלא במי שלקח כל עצמו לחלוק על הצדיק הדור, דהיינו להרחיק את ישראל מהצדיק האמת. ואותו אסור לדון לכף זכות כנראה. אולי בבחי' המסית ומדיח שאסור ללמד עליהם זכות. כמבואר בסנהדרין כט אין מהפכין בזכותו של מסית/[יא]\.

הזמן והרקע לאמירת התורה הזו

תורה זו נכתבה בזאסלב בה היה רבינו ג' חדשים מפסח עד אמצע תמוז בערך/[יב]\ בנסיעתו לנאווריטש שנת תקסז, כמבואר בחיי מוהר"ן נסיעתו לנאווריטש המתחיל בסימן קנא/[יג]\ שנסע קודם פורים ובפורים נתעכב בנאווריטש וי"א ששם עסק בתיקון חטא קורח על אהרן ומשה/[יד]\. ומשם נסע לאוסטרהא ושלח להביא את אשתו שחלתה מאד בשחפת לד"ר גרדון והיא באה אבל סירבה לקבל ממנו רפואה רק לנסוע לרופאים שבזאסלאב והגיעו לשם סמוך לפסח ונתעכב שם עד שבועות שאז נפטרה אשתו (ואז אמר תורה סז) ושם

[ז] **וצירוף מקרים** נפלא הוא שבהתחלת עיוני בתורה זו בחנוכה תשעא נתגלתה ופרצה בכל עוזה המחלוקת הנוראה וכו'.

[ח] **בעש"ט עה"ת** בראשית קכא מקור חיים שם אות ק'

[ט] **עיין באיבי הנחל** (ריש תורה זו) שביאר שלימוד זכות כאן הוא מציאת נקודה טובה ברשע. אבל עיין לקמן שזה חידוש גדול וצ"ע.

עוד לכאורה צ"ע כיון שהנקודה טובה היא סיבה לשלם לרשע שכר נקודה הזו הרי זה לא סילוק המשפט אלא אדרבה זה משפט אבל באמת כיון שעי"ז לא דנים אותו על מעשיו הרעים נמצא שלגבי עונשו המגיע לו על מעשיו הרעים זה סילוק המשפט.

[י] **כי למוד זכות** בבית דין יכול כל אחד, ואילו לדון יכול רק הדיין, כי אין לדיין אלא מה שעיניו רואות, דהיינו מציאות שהביאו העדים לפניו, אבל התלמידים היושבים במקום הדין יכולים ללמד זכות, דהיינו לומר שיש טעות במציאות שהובאה לפני דיינים. אבל הם לא יכולים לומר שהדיין כדיין לא דן נכון, וכן הדיין לא יכול לומר שהמציאות שהובאה לפניו אינה נכונה, ואם עושה כן אין זה חלק מהמשפט אלא דין ודברים לגבי העדות אם היא סותרת או מכחשת. בנידון דידן שרצו לומר שהבן חולק על צדיק (כגון אבשלום על דוד) ורוצה להרחיק ישראל מתיקונם, שלפ"ז הוא הרשע הגמור, שעוונו אינו לעצמו בלבד, אלא שעיקר עוונו הוא להזיק לאחרים בדבר החמור ביותר. עיין בזה לקמן הקדמה לאות ז' שבזוי הצדיק חמור ממגדף כלפי מעלה. אמנם יש לדון בזה מצד שלא יצא טבעו בעולם, כמו שאמרה אביגיל לדוד לגבי מורד במלכות. ואילו טבעו של הקב"ה יצא בוודאי. מאידך אפשר ללמד זכות שתאוות ממון וכבוד גרמה לו אלא שא"כ גם על קרח יש לימוד זכות כזה, וא"כ אדרבה מקרח נלמד שלא מועיל לימוד זכות כזה, כשמדובר שבגלל תאוותו רוצה להרחיק ישראל מהצדיק. ואולי זה מדין שאין מהפכין בזכות המסית ומדיח. עוד נראה לחלק כי אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות, ואפילו במומר לכל התורה אומרים כן, אבל החולק על הצדיק אפילו מחמת תאווה, בזה משמע שהרוח שטות כבר הכינה אותו להיות מרכבה לס"מ ממש (עיין באה"ל אות ח' הנ"ל).

(א"א להחליט לאחרים מי הוא צדיק הדור כי הוא סוד לכל אחד לפוס מה דמשער בליביה לכן אין הכוונה שכל מי שחולק על הרב דינו כן אלא רק במי שחולק ומרחיק בפועל שלא על מנת לקרב לצדיק אחר באותו קנה מדה וכל שכן מי שבעצמו רוצה למלוך ובוודאי אחר שנתגלו קלונו ברבים שבוודאי אינו צדיק בעצמו. והסימן המובהק על צדיק הדור הוא קרוב רחוקים וגם הרחוקים ביותר וכן גם צדיקים ביותר לבד מעבודת התפילה בדרך רבינו ושבעצמו מקיים עצותיו וביטול כל התאוות במסירות נפש)

[יא] **התם מדובר** בבית דין וכגון הנחש שהיתה לו טענת דברי הרב ודברי התלמיד וכו', ולא טענו עבורו כי היה מסית, וממנו למדו גם לישראל המסית. אבל כאן מדובר ברשע המתנכל לצדיק הדור או לכלל ישראל ממילא אין הדבר מסור לכל אדם אלא להקב"ה ולצדיק בעצמו. אמנם כל אדם צריך ללמוד מכאן לימוד זכות דיד ה' עשתה זאת ולהאמין שסילוק המשפט מהרשע דהיינו רשע וטוב לו שעי"ז הצדיק רע לו אין זה עיוות המשפט אלא סילוק לשעה ואדרבה בזה מפיל אותו. (אולי בזה יתורץ מה שכמה שנים אדם גוזל את הציבור והצדיק שותק ומעלים עין וברור שאין זה משנאה אלא שרק מפלה גדולה יכולה לעורר אותו ואם לא אין לו תקנה)

[יב] **כמבואר בחי"מ** קסה קסו במכתבים שכתב לאחיו ולאנ"ש שישהה בזאסלב ג' חדשים.

[יג] **עי"ש שאחרי** שנפטר בנו היקר שלמה אפרים בסיון תקסו התחיל לדבר מתיקון נשמות של הבעל השדה המבואר בתורה סה ועיקר הקטרוג הגדול של הס"מ עליו היה כשהתחיל לעסוק בתיקון (זה) ביום כיפור שנת תקסז ומיד כשהתחיל נעשה שריפה גדולה בברסלב ונתבלבלה התפלה ונתבלבל התיקון ואח"כ קודם פורים נסע לנאווריטש נסיעה תמוהה שלא נודע פירושה עפ"י הפשט. אלא ברמז שכשחזר ממנה סיפר מעשה מזבוב ועכביש ואמר שהוא פירוש נסיעתו. ועי"ש סימן קנד שרמז קצת עניינה במה שאמר ואני ידי מלוכלכות בשפיר ושליה לטהר אשה לבעלה (לשון הגמ' ברכות ד. שם הם דברי דוד המלך) ואולי הכוונה להחזיר את כנסת ישראל להקב"ה. ועי"ש אות קנו שבנסיעה זו אמר שהמקום שלו הוא א"י והיכן שנוסע זה לשם ורק לפי שעה חונה בברסלב. ואולי כוונתו למבואר בתחילת התורה שלהפיל רשעים צריך להתקשר לימין דהיינו א"י.

[יד] **עיין חיי מוהר"ן** אות צ' שעסק בזה בפורים ולא מבואר איזה פורים. ולפי שאמר שסוד נסיעתו רמוז במעשה דזבוב ועכביש וברמזי הטשרינער רב מבואר שהוא קשור לחטא קורח יש מקום לומר שבאותו זמן גם עסק בחטא קורח.

נעשה בעצמו חולה מאד וכתב איגרת לאנ"ש (עיין חי"מ סימן קסו)/[טו] שיתפללו עליו ואמר שבזכותם נתרפא (חי"מ קנט). אח"כ נסע לבראד ושם נשתדך עם אשתו השניה באלול תקסז. וחזר לברסלב וסיפר את המעשה מזבוב ועכביש, ואמר שרמוז בו סוד נסיעתו. ואז בסוכות תקסח נעשה חולה מאד בשחפת המחלה שממנה נפטר אחרי שלש שנים בחוה"מ סוכות תקעא. ובנסיעתו הנ"ל אמר שהיה רוצה להסתלק בא"י וכו', ואמר שכל נסיעותיו הן לא"י. ועיין בסוף המעשה הנ"ל שהעניין רמוז בתהלים ג' "מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום". ועיין ברמזי הרב מטשערין על מעשה הנ"ל, הקשר של המעשה הזה לחטא קורח/[טז], וכתב וזה אפשר כוונת רבנו שהס"מ הביא עימו זקן אחד שהיה לו הכירות עימו מכבר, וביאר החטא עפ"י הזהר/[יז], והיסוד שהס"מ בכל פעם שיורדת נשמה גדולה לעולם טוען א"כ מה יש לי לעשות, ומוצא לו עצה ע"י איזה מפורסם גדול שיחלוק. יסוד זה מובא בשם הבעש"ט/[יח]. ועומק העניין עיין בערבי נחל ריש פרשת קרח, שכל אדם בשרש נשמתו הם חסד ודין, ובהשתלשלות לעוה"ז הם נפרדים לשני בני אדם, שבאחד הטוב בפועל ורע בכח, ובחברו להפך הרע בפועל והטוב בכח, ועי"ש כיצד אעפ"כ יש להם בחירה. וזה בחי' קין והבל, ויעקב ועשו, וכן משה רבינו וקרח/[יט].

ועי"ש ברמזים הנ"ל שכל נסיעותיו של רבינו אין לנו שום השגה בהן אעפ"כ קצת רמז רבנו וביאר הרב מטשערין שם גם הוא ברמז, עי"ש. ומשמע שעסק בנסיעתו זו לתקן חטא קורח שחלק על צדיק הדור משה רבינו, ולגלג על תורתו, תורת משה. ועסק אז רבנו במפלת רשעים, דהיינו הזקן שחלק עליו אז, וכמבואר במכתב ששלח רבינו לאנ"ש בנסיעתו זו, שם מבאר גודל ייסוריו וצרותיו מהס"מ הלוטש עיניו עליו. עיין ביאור

[טו] **ולשונו שם** ומעשי גרמו לי היסורים ומיתת הבנים המסולאים והמחלוקת והקטרוגים אעפ"כ ידעתי גם ידעתי שגם העסק שעסקתי עמכם להוציא אתכם משיני הס"מ על כל אלה **עיניו לטש** ושיניו חרק עלי וכו'

ועיין ביאור הלקוטים אות ח' שרמז בזה לרע עין הנזכר בתורה שלנו. שהוא הרשע שנתלבש בו הס"מ בעצמו שעל זה יסובב בהכתוב צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו וכו' כנודע בחז"ל עיין סוכה נב:

[טז] **דמה שאמר** רבינו בחיי מוהר"ן סימן צ' בפורים נודע לי נפלאות וכו' ואיתא שם שבפורים הנ"ל היתה עבודתו לתקן פגם קורח ונתגלה לו הרמז בפסוק ו'אם מ'פאת פ'ניו י'מרט ר'אשו קרח הוא ר"ת פורים ועי"ש שנצטער מאד שגילה והתנחם שבאמת לא גילה עדין כלל. ומשמע שם ברמזי המעשיות של הרב מטשערין שמה שסיפר רבנו במעשה הנ"ל שהס"מ הביא עימו זקן שהיה לו הכירות עימו מכבר הכוונה שהזקן שחלק על רבנו היה לו היכרות לס"מ עימו מכבר דהיינו בזמן קורח.

[יז] **זוהר תזריע מט. – אָמַר רַבִּי יִצְחָק, רַב מִכָּל לֵיוָאֵי קֹרַח הֲוָה** הגדול מכל הלוים היה קרח, **דְּעַבְדֵיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְתַתָּא כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא** שעשהו הקב"ה למטה כעין ז"א של מעלה, **וְקַרְיֵיהּ קֹרַח** וקראו קרח, ומפרש **אֵימָתַי** מתי נקרא בשם קרח, ואמר **בְּשַׁעְתָּא דְּגָלִישׁ בְּגִינֵיהּ לְהַאי אִישׁ** בשעה שקרח ומרט בשבילו את איש הזה של מעלה, כלומר כשגלחו את ראש קרח כדי לבטל אחיזת החיצונים מראש ז"א, **דִּכְתִיב** ואיש כי ימרט ראשו **קֵרֵחַ הוּא** פי' אז הוא נקרא קרח. **וְכַד חָמָא קֹרַח רֵישֵׁיהּ בְּלָא שַׂעֲרָא** וכשראה קרח את ראשו בלא שערות, **וְחָמָא לְאַהֲרֹן מִתְקַשֵּׁט בְּקִשּׁוּטֵי מַלְכִין** וראה את אהרן מקושט בקשוטי מלכים, **אִתְזַלְזָל בְּעֵינֵיהּ וְקִנֵּא לְאַהֲרֹן** נעשה מזולזל וקל בעיניו וקנא את אהרן, **אָמַר לֵיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא** לקרח, **אֲנָא עֲבָדִית לָךְ כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא** אני עשיתי אותך כעין של מעלה, כלומר כעין ז"א כשהוא בסוד הקטנות כנ"ל, **לָא בָּעֵית לְאַעֲלָאָה בְּעִלָּאִין** אתה לא רצית לעלות ולפעול תיקון בעליונים ולהכלל בז"א, אם כן **חוּת לְתַתָּא וַהֲוֵי בְּתַתָּאִין** רד למטה ותהיה בתחתונים **דִּכְתִיב** בקרח ודתן ואבירם, **וְיָרְדוּ חַיִּים שְׁאוֹלָה, מַאי אִיהוּ שְׁאוֹל** מהו השאול, ואמר **גֵּיהִנָּם, דְּתַמָּן צָוְוחִין חַיָּיבִין** ששם צועקים הרשעים מחמת צערם, **וְלֵית מַאן דִּמְרַחֲמֵי עֲלַיְיהוּ** ואין מי שירחם עליהם. **וּזְמִינִין אִינּוּן לְאַחֲיָיא וּלְאַעֲלָא** ועתידים קרח ודתן ואבירם להחיות בתחיית המתים ולעלות מן השאול, **כַּד יִתְעַר קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעַמֵּיהּ וּלְאַחֲיָיא לְהוּ** כשיעורר הקב"ה את עמו ויחיה אותם, **דִּכְתִיב יהו"ה מֵמִית וּמְחַיֶּה, מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל** גם את קרח ועדתו שהוריד לשאול יעלה אותם, במהרה בימינו אמן. (רמ"ק ומק"מ ומפרשים)

כתב האריז"ל (בשעה"כ דרוש א' דציצית), כי ג' בחינות שערות יוצאות בראש ז"א, שערות הנקראים קוצין יוצאים ממוחין דעיבור, שערות הנקראים נימין יוצאים ממוחין דיניקה, ומה שנקראים שערות סתם יוצאים ממוחין דגדלות, והצד השוה שבהם שכולם הם בחי' דינים, ובזה תבין מאמר הבא בס"ד.

וְאִם מִפְּאַת פָּנָיו יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ כדי לפרש פסוק זה הקדים ואמר, כי **תָּאנָא** למדנו, כי **אִית פָּנִים** יש פנים מאירות בז"א, והיינו כשהמוחין דגדלות של ז"א מאירים בשתי פניו, כמ"ש יאר ה' פניו אליך (כמבואר בשכ"א פ"ט), **וְאִית פָּנִים** ולפעמים יש פנים של זעם שהם חשכות, והיינו כשרק המוחין דיניקה שהם בבחי' דינים מאירים בפני ז"א, ושואל **וּמַאן פָּנִים הַלָּלוּ** ומי הם אלו הפנים, ואמר **אִלֵּין אִינּוּן דְּאִקְרוּן פָּנִים שֶׁל זַעַם** אלו הם הנקראים פנים של זעם, לפי שמאירים מבחי' המוחין דיניקה, **וְכָל אִלֵּין דְּתַלְיָין מֵאִינּוּן פָּנִים** וכל אלו בעלי הדינים התלויים מאלו הפנים, **חֲצִיפִין כֻּלְּהוּ תַּקִּיפִין כֻּלְּהוּ** כולם הם חצופים וכולם הם תקיפים, **דְּלָא מֵרַחֲמֵי** שאינם מרחמים כלל, **וְכַד אִתְעַבָּר שַׂעֲרָא מִסִּטְרָא דְּאִינּוּן פָּנִים** וכשמגלחים את השערות שלמחו מצד אותם הפנים של זעם, כלומר שלמחו על ידי המוחין דיניקה, **מִתְעַבְּרָן כֻּלְּהוּ וְאִתְּבָרוּ** אז מתבטלים ונשברים כל בעלי דינים החיצונים, שהיו תלוים באותם השערות. (שע"ר ומפרשים)

דְּתַנְיָא, כָּל אִינּוּן דְּתַלְיָין מִשַּׂעֲרָא דְּרֵישָׁא כי למדנו, שכל אלו בעלי הדינים התלוים משערות הראש דז"א היוצאים ממוחין דגדלות, **אִינּוּן עִלָּאִין עַל אֲחֳרָנִין** אלו הם עליונים וחשובים יותר משאר בעלי דינים אחרים, **וְלָא חֲצִיפִין כְּוָותַיְיהוּ** ואינם חצופים כמותם, **וְכָל אִינּוּן דְּתַלְיָין מִסִּטְרָא דְּשַׂעֲרָא דְּאִינּוּן פָּנִים** וכל בעלי הדינים התלוים ונאחזים מצד השערות של אותם הפנים של זעם, דהיינו אלו היוצאים ממוחין דעיבור ויניקה, **כֻּלְּהוּ חֲצִיפִין וְתַקִּיפִין** הם כולם חצופים ותקיפים, **וּבְגִין כָּךְ אַנְפּוֹי מִתְלַהֲטָן כְּאֶשָּׁא** ולפיכך פני ז"א לוהטות כאש, באש הגבורה של המוחין דקטנות, **מִשּׁוּם נִיצוֹצָא דְּבוּצִינָא דְּקַרְדִּינוּתָא** בשביל הניצוץ של נר הקשה שבו, כי אז ז"א מקבל ה"ג מהגבורות שבמעי אימא ששם שורש הדינים, ואז הוא בבחי' פנים של זעם, **וּבְהַאי כְּתִיב** ובזה נאמר **פְּנֵי יהו"ה חִלְּקָם** פרש"י פנים של זעם מאת הקב"ה חלקם, ועוד כתוב **פְּנֵי יהו"ה בְּעוֹשֵׂי רָע** פרש"י פנים של זעם, הרי מלת פני היא ענין של כעס.

[יח] (**בבעש"ט** עה"ת פרשת קורח בשם תולדות יעקב יוסף פרשת שופטים אות ט' י') ועי"ש בבעש"ט במקור מים חיים שם אות ה' עוד אריכות בזה.

[יט] **עי"ש הפרטים** בזה שאין הכוונה שמתחילתו היה קרח חלק הרע של משה כי מבאר שם עפ"י האריז"ל שתחילה היה במצרי שהרג משה ואח"כ כשכעס קרח על שגילחו אותו ויקח קרח בן יצהר בן לוי הפירוש שבן יצהר בן לוי לקח קרח גמט' שח החלקים של הרע של משה ועי"ז נעשה חלק הרע שלו ולכן נעשה לו שונא כמבואר שם. וכן מצינו בזקן שכידוע בתחילה היה אוהבו של רבינו ורק אח"כ מחמת איזה בזיון שנעשה לו נעשה שונא וחולק.

עוד עיין ספר משכיל לדוד על במדבר פרק כא פסוק לה – שכתב בשם ס' גולל אור דאליעזר עבד אברהם שארז"ל שהוא עוג הכוונה שהקדושה שנפלה בלועה בתוך הקליפה בנחש הנאחז ברגלי הנוק' היא בחי' אליעזר והרע שבו היינו הטומאה עצמה היתה עוג.

הליקוטים אות ח׳/[כ], ומפלת הרשעים היא ע״י התקשרות לימין דהיינו ארץ ישראל וכמבואר שם בחי״מ שאמר שרוצה לנסוע שוב לא״י, ואמר שכל נסיעותיו הן לארץ ישראל.

שב לימיני עד אשית אויבך הדם לרגליך

רבינו מבאר כיצד יראה הצדיק בנפילת אויביו עפ״י הזהר לך לך פו: שמבאר זאת עפ״י הפסוק ״שב לימיני עד אשית אויבך הדום לרגליך״, דהיינו שההתגברות על אויב היא ע״י התקשרות לימין, ומבאר רבינו שהכוונה לא״י, אבל בזוהר שם מבואר שהכוונה ע״י בחי׳ ״אל דומי לך״, דהיינו שהמלכות משוררת להקב״ה, זו ההתקשרות לימין, ושכשלוחמת בעצמה זה שמאל (כי המלכות היא בחי׳ גבורות בחי׳ שמאל), כי כשמשוררת להקב״ה ומצפה שהוא יפיל האויבים/[כא], זה נקרא ימין (כי החסדים הם בז״א בעלה), ולפ״ז צ״ל שגם ההתקשרות לארץ ישראל היא בבחי׳ זו, שהרי מבואר כאן שא״י היא המלכות, וא״כ איזה ימין יש בה, אבל צ״ל כיון שתמיד עיני ה״א בה (שעל כן גם נקראת ארץ ישראל דהיינו ארץ שמאיר בה ישראל שהוא כלול מכל האבות), לכן ההתקשרות אליה היא בחי׳ ימין הנ״ל, שמצפה שהקב״ה ״ישית אויביו הדם לרגליו״. ואמנם בסוף התורה מתבאר שגם כל התגלות קדושת א״י, זה בעצם התפילה, דהיינו שבתוך תפלת הצדיק בעצמה מתגלית קדושת הארץ שעל ידה מכניע את הרשע. נמצא גם לפי רבינו האחיזה בימין היא בבחי׳ ״אל דמי״ דהיינו התפילה.

סילוק המשפט ע״י לימוד זכות על הרשע

רבנו מבאר שלראות במפלת הרשע נעשה בשני שלבים, כי תחילה מלמד עליו הקב״ה זכות כדי להמתין שתתמלא סאת עוונותיו, כמבואר בלק״ה פורים ה׳ א׳ שהקב״ה מלמד זכות על הרשע כי עדיין לא נתמלאה סאת עוונותיו, לכן לא הגיע העת להכריתו. והצדיק שרואה שהקב״ה לא מעניש את הרשע, דהיינו שמסלק ממנו את הדין, עד כדי כך שגם מצליח הרשע במעשיו, מזה יודע הצדיק צדקת הקב״ה שממתין שתתמלא סאתו, כמ״ש (דברים ז׳) ״ומשלם לשונאיו על פניו להאבידו״, והצדיק (בבחי׳ והלכת בדרכיו) גם הוא מלמד זכות עליו.

אבל הם שני למודי זכות, כי למוד זכות של הקב״ה הוא במה שממתין לרשע ולא מעניש אותו, אלא אדרבה עוד מטיב לו כדי לשלם לו על מעט זכויותיו. ומזה מתעקם לב הצדיק כשרואה שרשע טוב לו וצדיק ורע לו, אלא שמתחזק גם הוא בלימוד זכות על הרשע, וע״י הלמוד זכות אין לרשע אחיזה בו, כי כל אחיזתו היא רק ממה שיש לצדיק קצת רע עין, וכשמתחזק בטוב עין, מבטל אחיזת הרשע בו, שזה בחי׳ שכהו מאור עיני הרשע. ועי״ז גם מתחזק מאור עיניו של הצדיק, כיון שנתבטל הרע ממנו, ועי״ז מתגלה בחי׳ יד, בחי׳ ״ותאחז במשפט ידי״, דהיינו שיד ה׳ עשתה זאת, כדי לשלם לרשע כנ״ל להאבידו. ואין הרשע אלא שבט אפו של הקב״ה ומקל לזכך את הצדיק. ועי״ז מתיישר לב הצדיק ומבין צדקת ה׳, ומתפלל יותר בכוונה, עד שרואה במפלת הרשע.

(סילוק הדין לכאורה הוא רק מהרשע ולא מהצדיק, אדרבה זה שהרשע יש בכוחו לייסר את הצדיק, זה בעצמו דין על הצדיק לזככו ממעט החטאים הקלים שלו והנדמה לחטאים. וצ״ע בזה עיין באה״ל אות יט משמע שהסילוק מהרשע הוא גם להציל את הצדיק מדקדוק הדין כחוט השערה שעליו)

חידושו של הבאיבי הנחל

הבאיבי הנחל מפרש את הלמוד זכות של הצדיק שהוא מציאת נקודה טובה ברשע, שעי״ז נחלק כוחו שמקבל מהצינור הרע שלו (מרב דקליפה כמבואר בתורה ח׳), ועי״ז כהו עיניו, וכשהצדיק מוצא בו נקודה טובה, מבין עי״ז מדוע הקב״ה מסלק המשפט ממנו, כי אין הקב״ה מקפח שכר בריה, ורוצה לשלם לו על טוב הנקודה הזו בעוה״ז, כדי להאבידו לעוה״ב, ועי״ז מתחזק מאור עיני הצדיק, ומתיישר ליבו ומתפלל בכוונה יותר. ואמנם ביאור זה מיישב היטב את כל המהלך, אבל צ״ע כי בלק״ה ובביאור הליקוטים לא משמע כך. וכן לעיל ביארנו החילוק בין לדון לכף זכות בתורה רפב ותורה קלו, לבין הלימוד זכות שכאן, שאע״פ שלא מצאתי בספרים שמחלקים ביניהם, אבל רבינו משמע שכן מחלק, וכן משמע במשנה סנהדרין שלימוד זכות אינו דין.

[כ] **ביאור הליקוטים** אות ח׳. שעוד יש להתפלא בהמערכה והסדר שבדברי השגתו הזאת. כי הלא מראשיתם ואחריתם מבואר ענין אחד, שבתפלת הצדיק מחיזוק ראייתו מצל היד, הנעשה מלימוד זכותו שעל הרשע, נהפך הדבר לראות בהרשע, מה שהרשע רצה לראות בו. ולמה זה הפסיק הענין, בהודעת הכרח התפלה לעפר ואפר, ותיקון הג׳ קולות, מאחר שנראה מדבריו הקדושים, שסובב בה גם על שאר כל התפלות שבעולם [ולא לבד על התפלה הזאת שמתפלל הצדיק מחיזוק ראייתו הנ״ל], והיה לו לכותבה ולהציגה בפני עצמה, להודעה כוללת, ולא להרכיבה ולחברה לפרטיות התפלה הזאת. **אבל ממכתבו שכתב בעת הזאת [בזאסלאוו, ונדפס בספר חיי מוהר״ן סימן קסו], ובלשון הכתוב ועיניהם לטושים וכו׳. תבין ותשכיל, שכוונתו על הרשע שנתלבש בו הס״ם בעצמו, ושעל זה לבד יסובב בהכתוב, צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו וכו׳ [כנודע בזה בדברי חז״ל].** אשר גם על זה, תסובב ממילא כלליות התפלות שבנפשות ישראל, להוושע ולהנצל בכל יום, מיסורי וצרות הנפש והגוף שנמשך על כל אחד, מהתחדשותו והתגברותו שבכל יום, מלמעלה ומלמטה [כי הוא המסית והוא המקטרג וכו׳], ואין זה נחשב כלל לפרטיות:

[כא] **עיין סוף תורה רנא** עה״פ ה׳ ילחם לכם ואתם תחרישון. תחרישון דייקא אבל כאן אינו כן אלא לשורר ולעורר רצונו ית׳ להושיע (נראה כי שם מצפה לישועה מאריך וכאן מז״א כמבואר כל זה בעיון תורה קצח סוד מה תצעק אלי וכו׳)

עיקר מה שהרשע רוצה להמית את הצדיק הוא גם ברוחניות שרוצה להפילו למדת רע עין כמבואר בלק״ה/[כב] שהיא מיתת הלב/[כג] לכן הצדיק צריך להתגבר בטוב עין להנצל מזה/[כד]. ובלק״ה/[כה] מבואר שההתקשרות לא״י זה בעצמו בבחי׳ התגברות במדת הטוב עין. כי א״י היא ארץ שמאיר בה טוב עין כי תמיד עיני ה׳ אלקיך בה.

עוד בעניין היד דהיינו סילוק המשפט

עיין לק״ה פורים ה׳ א׳ שבמלחמת עמלק הנצחון היה תלוי בהרמת ידי משה רבינו, והטעם שגם הניח ידו כי עדיין לא היה להם את זכות א״י, שעל ידה רואים במפלת הרשעים, ולכן רק חתך ראשי גבוריו, כמבואר בפרש״י שם שהיה עפ״י הדיבור. עוד מבואר שם שהלימוד זכות שמלמד עליו הצדיק הוא ע״י שמתחזק בתפילה ומיישר ליבו מעקמומיות הבאה לו מקושית רשע וטוב לו צדיק ורע לו עי״ש. ונ״ל שזה רואים בחוש כשרואים אדם רשע מיד מתעורר רגש נקמה ורצון לעשות בו כלה, וזה היצה״ר ממנו צריך ללמוד מה לא לעשות. כי באמת צריך דייקא את היצה״ר הזה להכניע בבחי׳ ״כאשר יניח משה את ידו וגבר עמלק״, כי הנחת יד משה היא סילוק המשפט, שזה עיקר הכנעת העמלק שבתוכי, דהיינו הכנעת הידי עשו שלי, וחיזוק קול יעקב בתפלה ואמונה. וזהו המבואר בבעש״ט כשאדם רואה עוולה סימן שיש בו מאותה בחי׳ רע (וכמה שהיא יותר מכעיסה אותו סימן שיש בו ממנה יותר), ומראים לו כדי שיתעורר לתקן אצל עצמו. ממילא מובן שכשמתקן אצלו, אזי כבר גם אותו רשע לא יכול להזיקו באותו עניין. וכן מבואר שם בלק״ה שכל כח העין רעה של הרשע הוא רק ממה שאצלי יש בחי׳ רע עין, לכן עיקר ההתגברות עליו היא בזה שאני מתחזק להיות טוב עין.
וצ״ע כי מאידך מצינו כאלה שלהפך דיקא כיוון שנגועים באיזה עוולה, אין להם התפעלות ממה שרואים אותה אצל אחר, כי מחמת שעבר ושנה נעשו כהות חושים לגביה ונעשה להם כהתר. ונראה שכל אחד צריך להתעורר הפך טבעו, ומי שרואה עוולה ולא מתפעל ממנה, צריך לעשות תשובה על זה בעצמו, וכמבואר בסנהדרין כו/[כו] המלמד זכות על רשע נקרא רשע, ומי שכן מתפעל צריך על זה לעשות תשובה דהיינו לתקן אצלו את אותו הדבר.

פרה אדומה תמימה

יסוד התורה הוא עניין הרשעים הרודפים את הצדיק הדור, ורשעי הגויים הרודפים להשמיד את כלל ישראל, כיצד יראֶה במפלתם, אבל רבנו כולל כאן עוד עניין, והוא רשעי ישראל, דהיינו שבאותו אופן שמפיל את הרשע הגמור, כך גם מתקן את רשעי ישראל, ואת כל המתפללים עימו, שבכח תפלתו שמגלה קדושת ארץ ישראל מבטל הרע, ועי״ז הרשע גמור נופל לגמרי, אבל רשעי ישראל וכל המתפללים עם הצדיק, הצדיק מכניע הרע שלהם ומחזירם לחבל דקדושה ומחזירם בתשובה.
ומזה יש למוד כמה טוב להתפלל במניין של הצדיק.
(אמנם זה גם נוגע לכל אחד מישראל כי כ״א יש בו בחי׳ צדיק, ולפי בחינתו ומדרגתו צריך ללמוד לעצמו כיצד לנהוג במחרפיו, שהעיקר הוא לא ליפול להיות רע כמוהם אלא להפך, כי ההתגברות עליהם היא דייקא ע״י שמתגבר להיות הפך מהם, דהיינו טוב עין, וכל עבודתו היא רק להכניע רשעתם, ולא אותם. וזה רק בתפילה והתקשרות לצדיקים [החיים וה]שוכני עפר, שמבקשים רחמים עליהם שיתבטל וישרף הרע שבהם וישובו, וגם רשעים גמורים שיזכו באיזה אופן להצטרף לכבוד שמים בבחי׳ כסא לקדושה)
ועניין תיקון הרשעים הזה הוא בחי׳ סוד פרה אדומה
שמוצאים פרה אדומה תמימה, שכולה אדומה כולה דינים, ומבואר בזוהר (פקודי רלז: ובמתוק מדבש שם) שהיא בחי׳ קליפת נגה שמעורב טוב ברע, וצריך לברר הטוב מהרע שבה ע״י ששורפים אותה עד שנעשית עפר ואפר, שבו הנצוצי קדושה (דינים קדושים) שהיו בה, ובכוחם ורק בכוחם בצירוף עם מים חיים אל כלי (מימי החסדים) לטהר אדם וכלים מאבי אבות הטומאה טומאת מת.
ורבינו מבאר שסוד הפרה הוא תפילה שתקנו הג׳ אבות בבחי׳ נשלמה פרים שפתינו. דהיינו שהצדיק בתפלה בכח הכוונה ובביטול גמור אליו ית׳, שורף את הרע של הרשעים (בחי׳ עץ ארז ואזוב ושני תולעת) שמשליך לתוך שריפת ותבערת תפילתו, ועי״ז מברר הטוב שבהם ועושה ממנו כסא לקדושה, בחי׳ אפר תחת כפות רגלי הצדיקים, בחי׳ מעמיד לקרקע לתפלה, **וכמבואר באות ז׳** שדייקא מדבורי החירוף הגרועים ביותר דהיינו כלפי הצדיק, נעשה דבורי כבוד להש״י בתפלה. נמצא שהרע בעצמו נעשה גרמה ומעמיד לדבורי כבוד ותפלת

[כב] **לק״ה** פורים ה׳ אות ה׳

[כג] **כמבואר** שם אות ו׳ ובתורה נד אות ד׳

[כד] **ועוד שהעיקר** הוא לבטל את עצם המדה רעה הזו של רע עין מן העולם לכן בהכרח לגרום לנפילת הרשע בלי להשתמש במדתו הרעה אלא להכניע אותו ואת מדתו לגמרי. (ביאור הלקוטים)

[כה] **שם** אות ג׳

[כו] **הובא בספר המדות** הרחקת רשעים אות ו׳ מי שמלמד זכות על רשע גם הוא נקרא רשע. גם ע״ש ח״ב אות א׳ מי שאינו מבין רשעת הרשעים הצבועים הוא מתועב. ובמ״מ שם ציין לתולדות רבה סה ו׳ עפ״י משלי יז טו מצדיק רשע ומרשיע צדיק תועבת ה׳ גם שניהם. אמר רבי יהושע בן לוי לא ממה שהיתה רבקה אוהבת את יעקב וכו׳ אלא אמר לא יעול ויטעי בההוא סבא על שם תועבת ה׳ גם שניהם וכו׳. (דהיינו שלא רצתה רבקה שיטעה יצחק בעשו הצבוע כי תועבת ה׳ גם שניהם

הצדיק, שעל ידם מטהר גם את הטמאים בטומאה חמורה ביותר, דהיינו מחרפי הצדיק שהם הנואפים, שהיא טומאת מת כמבואר בתורה רמב.
ומבואר שאת הכסילים והמחקרים מתקן ממש, שמכניס אמונה בלב הכסיל, ומחזק את לב המחקרים שיכיל לבם את שכלם. אבל את זה שמחרף את הצדיק לא מבואר שהצדיק מתקן אלא רק מהפך ומצרף את דבריו לדברי כבוד.

כיצד רמוז עניין התיקון ג׳ קולות הנ״ל בשחיטת ושריפת ואסיפת אפר הפרה

באות ה׳ מבואר שעץ ארז ואזוב ושני תולעת שמשליך הכהן לשריפת הפרה הוא בחי׳ הקולות רעים מאותם רשעים שמצרף הצדיק בתפילתו ומתקנם ע״י שמקשר עצמו לשוכני עפר הצדיקים, וזה סוד עפר ואפר שנקראת שריפת הפרה, כי צריך להתפלל בבחי׳ אנכי עפר ואפר שאמר אברהם כשרצה להמתיק הדין מאנשי סדום, כי העפר הוא התקשרות לצדיקים שוכני עפר, והאפר הוא בחי׳ התקשרות לרשעים, שרוצה לתקנם בכח התקשרותו לצדיקים הנ״ל.
בסוף אות ו׳ מבאר שכמו שתיקון הפרה מתחיל כבר בשחיטתה, ולא נגמר עד אסיפת האפר ממקום השריפה אל כלי טהור למשמרת, כך גם תיקון הקולות רשעים הנ״ל ע״י תפלת הצדיק, יש לו סדר הזה, דהיינו שהקול הראשון (קול הכסיל) נתקן בבחי׳ השחיטה שבתפילה, וקול שני (קול המחקרים) בבחי׳ השריפה שבה, והשלישי (קול מחרף) בבחי׳ אסיפת האפר.
ונ״ל הביאור כי **<u>שחיטה</u>** שבתפילה היא תחילת העמידה לתפילה, שזה בחי׳ שחותך עצמו מהבלי עוה״ז לבחי׳ עוה״ב מכח אמונה חזקה, וזה בחי׳ השחיטה שהיא התחלת תיקון הפרה, ובזה מתקן קול הראשון, כמבואר לקמן **באות ז׳** שגבוהי הקומה צריכים חיזוק אמונה, והביאור כי יש להם ביטול, אבל הוא לא מכוון למקום הנכון, והצדיק בעצם התחלת התפלה, שמכוון בה אליו ית׳, מאיר להם מקיף שיודעים על ידו להיכן להתבטל, ויוצאים מאמונה כוזבת לאמונה שלימה.
ו**<u>השריפה</u>** שבתפלה היא מה שמתפלל בכח ובוער לבו להש״י, ובזה מחזק לב המחקרים ושורף הקול הרע הבא מהם, דהיינו רוע הלב וטומאת הלב שנעשה להם מרוב שכלם וחקירותיהם.
<u>והאסיפה</u> מבאר רבינו שאין הכוונה לאסיפה אל הכלי, אלא לאסיפה ממקום השריפה, וכמבואר בזוהר הנ״ל שמקום השריפה טמא, לכן נטמאים כל העוסקים באפר עד שנאסף ממקום השריפה. וזה בחי׳ ״אסף אלקים את חרפתי״ שאמרה רחל כשנולד יוסף, דהיינו כאילו אסף הקב״ה את חרפתה ממנה. לכן אסיפת האפר רומז לביטול החרפות שמחרף הרשע את הצדיק. דהיינו בחי׳ אסיפת החרפות מהצדיק. וזה נעשה ע״י הביטול שמתבטל הצדיק ונכלל בו ית׳ בתפילתו בבחי׳ יחודא עילאה/[כז]\, דהיינו שלא מרגיש את עצמו כלל אלא רק את הש״ך, ואזי כששומע/[כח]\ בתפלתו דברי החרפה שבאים בתפילתו, בוודאי סובר שאין הכוונה אליו, שהרי אין לו מציאות, כי הוא נכלל בו ית׳, ושהחרופים מכוונים כלפי מעלה בוודאי א״א לומר, על כן מוכרח שהכוונה לדברי כבוד אלא שנאמרו בצרופים שונים, ואזי מפרש אותם לדברי שבחו של מקום.
ומאופן התיקון אתה למד את חומרת העוון של הקולות, שהן זה למעלה מזה, שכפי חומרת העוון, כך גם קושי התיקון, וכן משמע לעיל, במה שאמר שרמוזים בשחיטה שריפה ואסיפה, משמע שהם בסדר הזה דייקא. שקול ראשון של הכסיל הוא רק בחי׳ שפונה ממנו ית׳ לאמונה כוזבת ומזיק רק לעצמו, אבל קול המחקרים היא נפילה לגידוף כלפי מעלה, ואילו קול השלישי שהוא של מבזי ומחרפי הצדיק, משמע שהוא חמור מכולם/[כט]\, ולכן תיקונו קשה מכולם, שרק צדיק שזוכה לתפלה בביטול גמור בבחי׳ יחודא עילאה יכול לתקנם, וגם זה רק ע״י שמהפך הצרופים, אבל מאידך דייקא קולם נהפך ממש מהפך אל הפך, שהבזיון עצמו נהפך בכח הצדיק לדבורי כבוד להקב״ה.

עד כאן הקדמה

*

עצות למעשה

[כז] **בתורה יא** בארנו החילוק בין יחודא תתאה היינו שהאדם קיים אלא שמבטל רצונו לגמרי להש״י אבל יחודא עילאה ההיא ביטול גמור שלא מרגיש עצמו כמציאות כלל אלא את הש״י. ועיין גם תורה קג תנינא מדבר בחי׳ יחודא תתאה הנ״ל ואומר שבתורה נה יש ביטול גדול יותר, ונראה הכוונה ליחודא עלאה הנ״ל.

[כח] **כך כתוב בתורה** אות ז׳. וצ״ע הרי בשעה שהוא מתפלל לא שומע כלום. אלא הכוונה שהם באים בתפילתו כדי שיתקן אותם, ואזי שומע אותם.

[כט] **אפילו מהמגדף** כלפי מעלה שענשו סקילה עכ״פ יש לו תיקון בסקילה אבל מבזי הצדיק אין להם תקנה בעונש בית הדין ולא מצינו להם עונש לא בקרח ועדתו שהיה צריך לברוא בריאה חדשה של פה הארץ שתבלע אותם בבחי׳ כיון שהשמיטו קרקע יסוד הצדיק נשמטה הקרקע מתחתם של הרשעים הנקראים מתים ונבלעו חיים.

- טוב להתפלל עם הצדיק היודע לבטל ג׳ קולות הנ״ל כי יבטל גם את הרע שבי בתפילתו ונזכה עי״ז לחיזוק אמונה וחיזוק הלב לקבל בתוכו השכל ולבטל את החרפות שאנו מחרפים צדיקים אמיתיים בין בגלוי בין בהעלם במה שאין אנו מקיימים דבריהם.
- גם כשרואים רשע וטוב לו צדיק ורע לו צריך להתעורר בחיזוק אמונה שאין זה עיוות המשפט אלא יד ה׳ שמאריך אף לרשע עמ״נ להאבידו.
- צריך להתחזק בעין טובה על רשעים גמורים ובזה ניצול מעין הרע
- צריך להשתדל בתפלה לזכות לביטול גמור עד שלא מרגיש ישות עצמית כלל
- להשתדל תמיד לאחוז באיזה בחי׳ ימין דהיינו קדושת א״י ומדת החסד ועי״ז מכניע אויבים
- צריך בתפלה להתקשר לצדיקים שוכני עפר וכן לרשעים ועי״ז היא תפלה בצבור
- להשתדל במצוות חלה שהיא בחי׳ ימין בחי׳ ארץ ישראל שעי״ז נכנע הרע

עד כאן ההקדמה

תורה נה [א]

כדרכו מלביש רבינו את השגתו בפסוק או מאמר חז"ל וכאן הוא מאמר חז"ל אחד משלשה מאמרי אבא שאול בגמ' נדה כד (שאת חבירו כבר ביאר בתורה הקודמת)

איתא בגמ' (נדה כד ע"ב) אבא שאול אומר קובר מתים הייתי, פעם אחת רצתי אחר צבי, ונכנסתי בקולית של מת וכו' :

גרסת הגמרות שלנו בנדה דף כד: – תניא אבא שאול אומר ואיתימא רבי יוחנן קובר מתים הייתי פעם אחת רצתי אחר צבי ונכנסתי בקולית (עצם הירך) של מת ורצתי אחריו שלש פרסאות וצבי לא הגעתי וקולית לא כלתה כשחזרתי לאחורי אמרו לי של עוג מלך הבשן היתה.

צ"ע הלשון אומר ולא אמר דמשמע תמיד אומר דהיינו שזה לא סיפור מעשה שהיה אלא מימרא שהיא מהותו.

וצ"ע אבא שאול אומר משמע שחולק בזה על קודמו כידוע הכלל שכשבא לומר דבר חדש צ"ל אמר אבא שאול וצ"ע כי אין שם שום מאן דאמר נוסף אלא רק ג' בריייתות שמספר בהן על עצמו. א' הקשורה לסוגיה שקדמה לזה בענין אבילה מרובה משתיה וב' ברייתא זו וג' ברייתא הנ"ל בתורה נד שעמד בעינו של אבשלום עד חטמו.

ועיין לעיל תורה נד שמדתו של אבא שאול היא טוב עין, ועי"ז היה קובר את הרע עין, דהיינו מיתת הלב, וכאן מבואר שמדתו להיות קובר את הרשעים הגדולים, בהם התלבש הרע עין הגדול של הס"מ. ונראה שהן בחינה אחת, כי להיות טוב עין, היינו לראות ולהתקשר בהסתכלות טובה, בכל מקום לראות את הש"י ורמזיו, דהיינו בחי' קשר ברית, א"א להגיע לזה אלא ע"י כריתת ברית, אף שכריתה וברית הן תרתי דסתרי, הפירוש לכרות ולהסיר את המונע ומעכב את הקשר ברית.

אות א

אחר שבתורה הקודמת דיבר על עין טובה ובחי' ניגון שהוא לברר רוח טובה מרעה דהיינו למצוא נקודות טובות בכל דבר ובכל אחד. ועוד הרחיב הדבור בזה עפ"י יסוד הנ"ל גם בתורה רפב עד שגער במי שאמר שיש רשע גמור בישראל, הנה כאן כביכול הנושא בתורה זו לבאר כיצד להכרית רשעים ולראות במפלתם, ודייקא אותו אבא שאול שהיה גדול בדורו מאד כמבואר שם, ושהיה מיוחד בעין טובה, כמבואר בתורה נד, כאן הוא דייקא כל עניינו הוא להכרית רשעים.

ואף שבשתי התורות צריך ללמד על הרשע זכות, אבל הלימוד זכות שם בתורה רפב הוא כדי להחזירו בתשובה, והלמוד זכות כאן הוא כדי לראות במפלתו.

לכן נראה ברור שמדובר רק ברשע גוי שקם על עם ישראל כגון עוג והמן, או ת"ח שד יהודי שיש לו לס"מ הכרות עימו מכבר להיות מרכבה לו/[ב] עמ"נ לחלוק על צדיק הדור/[ג] כגון קרח והזקן הידוע.

דע כי לראות במפלתם של רשעים גמורים דהיינו אותם שבחרו להם חלק רע להיות מרכבה לס"מ כגון עוג והמן, ומישראל אלה שבחרו לחלוק על צדיקי האמת כגון קרח על אהרן ומשה, והזקן על רבינו, לראות במפלתם **א"א**–אי אפשר,/[ד] **אלא ע"י בחי' ארץ ישראל** דהיינו ע"י שמגלים את קדושת א"י ומתקשרים אליה וכ"ש כשבאים אליה/[ה]. **בבחי'** הכתוב **(תהלים קי)**/[ו] שאמר הקב"ה לאברהם אבינו

[א] תורה זו נכתבה בזאסלאב בשנת תקסז (פל"ח) עוד עיין ביאה"ל תורה זו אות נו הובא בשיש"ק ח"א תפא וח"ב אות ערב וח"ו אות לא

[ב] **וכמו שמספרים** מעשה מצדיק גדול שאמרו עליו שהס"מ עזר לו שנים רבות לשמור פיו מדבור רע כדי שיבוא יום וימשוך אחריו רבים לחלוק על צדיק אמיתי. גם החולק על רבינו היה כבר זקן צדיק ידוע בעולם כשנולד רבינו ורק אחרי כח שנים אחרי שנולד רבינו התחיל לחלוק עליו, אעפ"כ כבר כשירדה נשמת רבינו לעולם אמר הס"מ שיש לו הכרות עימו כמבואר במעשה מזבוב ועכביש.

[ג] **ובוודאי צריך** להיזהר מאד בזה שלא כל אחד יתיר דמו של החולק על רבו, כי רק הצדיק הדור בעצמו נאמר שמלמד זכות כדי לראות במפלת רשעים וגם הוא אדרבה לא מתיר דמו אלא מתחזק בלימוד זכות שיד ה' עשתה זאת והכל מהש"י בצדק ומשפט. אבל אנחנו תמיד צריכים ללמד זכות כדי להחזירו בתשובה. כמבואר בתורה רפב. רק להזהר שלא לומר על רע טוב אלא כמבואר שם למצא בו נקודה טובה ולומר שמכוחה הוא יחזור בתשובה.

[ד] **מוהרנ"ת עשה** כאן פסיק ולא אחרי תיבת רשעים ואולי כי רצה להדגיש שבאמת א"א לאדם להתגבר והעיצה שנותן ע"י א"י הכוונה כמבואר בזוהר לך לך לקמן ובפסוק שב לימיני עד אשית דהינו שההתקשרות לימין היא עמ"נ שהקב"ה יפיל אותן וכן מבואר בגמ' סוכה דף נב. (וקדושין ל.) אמר רבי יצחק יצרו של אדם מתגבר (בקדושין הגרסא מתחדש) עליו בכל יום שנאמר [דף נב: רע כל היום אמר רבי שמעון בן לקיש יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ואלמלא הקדוש ברוך הוא שעוזר לו אינו יכול לו שנאמר ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו.

[ה] **עיין לקמן אות ט'** שגם הרשע יכול להתחזק נגד הצדיק מכח אחיזתו בבחי' א"י ואפילו אחיזה קטנה מאד כגון עוג שהיה מבאי ביתו של אברהם (שהוא בחי' חסד הנקרא ימין בפתח אליהו חסד זרוע ימין) וכן ארצו סמוכה לא"י ועיין לק"ה פורים ה' ב' שכוחו של המן האגגי

כשרדף להציל את לוט **שב לימיני עד אשית אויביך הדום לרגלך**[ז] (ח)/ט\/י\ ומבואר בזוהר שאמר לו תתקשר לימין שלי ועי"ז אני אפיל את אויבך לפניך. ורבנו מחדש כאן שההתקשרות לימין היינו לא"י, כי **ימין זה בחי' ארץ ישראל**/יא\, **בחי'** הטעם שקרא יעקב אבינו לבנו האחרון **בנימין**, שפירושו **בן ימין**, דהיינו **שנולד בארץ ישראל** {**כמובא בפירש"י פ' וישלח** [יב]/יג\ שא"י נקראת ימין כי היא מימין לארם נהרים/יד\ שמשם בא אליה אברהם} הכוונה שהיא מדרום לארם נהרים ודרום נקרא ימין/טו\ (כי מזרח

היה מכח שכל מציאותו היה מכח הטעות של שאול שהיה משבט בנימין. כי שאול טעה שלא הרג את צאן ובקר ונשים של עמלק ואע"פ שהרגם שמואל אח"כ מבואר במדרש שאגג בלילה שלפני הריגתו נתעברה ממנו שפחה וממנה נשאר זרע לעמלק

[ו] **תהילים פרק קי** (א) לְדָוִד מִזְמוֹר נְאֻם יְדֹוָד לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי עַד אָשִׁית אֹיְבֶיךָ הֲדֹם לְרַגְלֶיךָ:

פרש"י – (א) נאם ה' לאדני – רבותינו דרשוהו באברהם אבינו ואני אפרשנו כדבריהם נאם ה' לאברהם שקראוהו העולם אדוני שמעני אדוני (בראשית כ"ג פסוק יא עפרון אמר לאברהם אדני שמעני השדה נתתי לך ובפסוק טו אדי שמעני ארץ ארבע מאות שקל כסף וכו'). שב לימיני – התעכב לתשועתי והתחולל לה' אין ישיבה אלא עכבה וכן הוא אומר ותשבו בקדש (דברים א). לימיני – לתשועת ימיני. עד אשית אויביך – אמרפל וחביריו:

וידוע שאברהם מדתו חסד דהיינו ימין נמצא כמו שאומר לו תתחזק במדתך ועי"ז אני אפיל אויבך לפניך. ומה שאמר לימיני ולא לימינך כי אברהם מרכבה למדת החסד של הקב"ה כדאיתא בספר הבהיר המיוחס לרבי נחוניא בן הקנה ז"ל אות קצא - כך אמרה מדת החסד כל ימי היות אברהם בעולם לא הוצרכתי אני לעשות מלאכתי שהרי אברהם עמד שם במקומי וישמור משמרתי כי אני זאת מלאכתי שאני מזכה את העולם ואפי' נתחייבו אני מזכה אותם, ועוד משיבם ומביא בלבם לעשות רצון אביהם שבשמים.

[ז] גם בדפו"ר לרגלך, ומתרצו - לרגליך

[ח] **עיין זוהר לך לך פו:** שם מבואר שהתקשרות לימין משבר שונאיו ועיין לעיל תורה ה' ה'

[ט] **זוהר לך לך דף פו:** – רבי אלעזר הוה אזיל לבי חמוי, והוו עמיה רבי חייא ורבי יוסי ורבי חזקיה, אמר רבי אלעזר, הא חמינא דאתערותא דלעילא לאו איהו אלא כד אתער לתתא, דהא אתערותא דלעילא בתיאובתא דלתתא תלייא (מלתא), פתח ואמר, (תהלים פג ב) אלהי"ם אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל, דא הוא אתערותא דלתתא בגין לשלטאה, זה נאמר על התעוררות התחתונה כדי לקבל כח עליון לשלוט על האוייביס, ומפרש אמר דוד למדתו המלכות הנקראת אלקיס, אלהי"ם אל דמי לך מלשורר, לאתערא לגבי עלאה ועי"ז ולאתחברא גבי ימינא שהוא החסד, מאי טעמא, בגין (שם ג) כי הנה אויביך יהמיון וגו', (וכתיב) כי נועצו לב יחדיו עליך ברית יכרותו, ובגין כך אלהי"ם אל דמי לך לאתערא לגבי עילא, דהא כדין אתערת ימינא וקטירת לה בהדה כי ע"י השיר מתעורר החסד דז"א שבימין ומקשר אותה עמו, וכד אתקשרת בימינא, כדין אתבר שנאין כשהמלכות מתקשרת בימין שבחסד היא מקבלת כח לשבור את השונאים, דכתיב (שמות טו ו) ימינך יהו"ה נאדרי בכח, ימינך יהו"ה תרעץ אויב.

ותא חזי, בשעתא דאתחברו כל אינון מלכין לאגחא קרבא עליה דאברהם, אתייעטו לאעברא ליה מן עלמא, וכיון דשלטו בלוט בר אחוה דאברהם מיד אזלו, דכתיב ויקחו את לוט ואת רכושו בן אחי אברם וילכו, מאי טעמא, בגין דדיוקניה דלוט הוה דמי לאברהם, ובגין כך וילכו, דכל ההוא קרבא בגיניה הוה, מאי טעמא, בגין דהוה אברהם אפיק בני עלמא מפולחנא נוכראה, ואעיל לון בפולחנא דקב"ה, ותו קב"ה אתער לון בעלמא בגין לגדלא שמא דאברהם בעלמא, ולקרבא ליה לפולחניה, ורזא דמלה, כיון דאברהם אתער למרדף אבתרייהו ע"י שנתעורר אברהם לרדוף אותם, כדין אלהי"ם אל דמי לך עי"ז נתעוררה המלכות לשיר ולהתחבר עם חסד דז"א, עד דאתקשר כולא באברהם עד שנקשרה כל בחי' המלכות במדת המלכות, וכד אתקשר כולא באברהם, כדין אתברו כלהו מלכין מקמיה וכשנתקשר הכל בחסד אז בכח החסד נשברו כל המלכים לפניו כדקא אמרן, דכתיב ימינך יהו"ה תרעץ אויב וגו' שהחסד שבימין הוא השובר את האויב:

[י] **אשית אויבך הדום לרגליך** – אולי בזה יובן קצת מה שכתוב **ביהושע פרק י** (כג) וַיַּעֲשׂוּ כֵן וַיֹּצִיאוּ אֵלָיו אֶת חֲמֵשֶׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה מִן הַמְּעָרָה אֵת מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם אֶת מֶלֶךְ חֶבְרוֹן אֶת מֶלֶךְ יַרְמוּת אֶת מֶלֶךְ לָכִישׁ אֶת מֶלֶךְ עֶגְלוֹן: (כד) וַיְהִי כְּהוֹצִיאָם אֶת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה אֶל יְהוֹשֻׁעַ וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֶל קְצִינֵי אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הֶהָלְכוּא אִתּוֹ **קִרְבוּ שִׂימוּ אֶת רַגְלֵיכֶם עַל צַוְּארֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וַיִּקְרְבוּ וַיָּשִׂימוּ אֶת רַגְלֵיהֶם עַל צַוְּארֵיהֶם:** דהיינו לרמז להנ"ל שכיון שנלחמו לכבוש את א"י עי"ז זכו שאויביהם נעשו כמו הדום לרגליהם וסימן על זה ציוה אותם כן.

[יא] **עיין תורה מד** – וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שָׁם): 'כָּל הַקּוֹבֵעַ מָקוֹם וְכוּ', אֱלֹקֵי אַבְרָהָם בְּעֶזְרוֹ'. כִּי עַל יָדוֹ נִבְנֶה עוֹלָם מֵחָדָשׁ, וּבִנְיַן עוֹלָם עַל יְדֵי אַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פ"ט): "עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה": וְזֶה דְּאִיתָא בַּתִּקּוּנִים תִּקּוּן עֶשְׂרִין וּתְרֵין (דַּף ס"ו.): וּבְהַאי כֹּחַ יִשְׂרָאֵל מִתְתַּקְּפִין עַל אֱדוֹם: וְעוֹד, (שָׁם): צָרִיךְ לְסָלְקָא לְהַאי כֹּחַ לְגַבֵּי חָכְמָה, וְזֶה בְּחִינַת: 'כָּל הַקּוֹבֵעַ מָקוֹם לִתְפִלָּתוֹ אֱלֹקֵי אַבְרָהָם בְּעֶזְרוֹ'. **כִּי אַבְרָהָם הוּא יָמִין, 'הָרוֹצֶה לְהַחְכִּים יַדְרִים' (בָּבָא בַּתְרָא כ"ה:).** וְעוֹד, 'אֱלֹקֵי אַבְרָהָם בְּעֶזְרוֹ', **כִּי אַבְרָהָם הוּא רִאשׁוֹן לְהַשָּׂגַת אֶרֶץ – יִשְׂרָאֵל. כִּדְאִיתָא בַּזֹּהַר (לֶךְ – לֶךְ ע"ח.): 'תָּקֵל בְּתִקְלָא עַד דְּאִתְגַּלְיָא לֵהּ':**

[יב] בראשית לה יח (ולעיל תורה י' אות ד')

[יג] **בראשית פרק לה** (יח) וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא לוֹ בִנְיָמִין:

פרש"י – ואביו קרא לו בנימין – נראה בעיני לפי שהוא לבדו נולד בארץ כנען שהיא בנגב כשאדם בא מארם נהרים כמו שנאמר בנגב בארץ כנען הלוך ונסוע הנגבה: **בנימין** – בן ימין לשון (תהלים פט) צפון וימין אתה בראתם, לפיכך הוא מלא. (ד"א בנימין בן ימים שנולד לעת זקנתו ונכתב בנו"ן כמו (דניאל יב) לקץ הימין):

[יד] **צ"ע כי ארם** מזרחית צפונית לא"י והבא משם בא מצפון לדרום ופונה שמאלה לא"י ולא ימין. אבל באמת נראה כוונת רש"י לא מצד שפונה בהליכתו אלא כיון שא"י ישראל בדרום לארם ודרום נקרא ימין כמבואר בפסוק צפון וימין אתה בראתם כמבואר שם במצודות דוד. נמצא אע"פ שבהליכתו פנה שמאלה אבל נקרא שהלך אל ימין שהוא הכינוי לדרום. כיון שמזרח מכונה קדם. וכשאדם פניו למזרח אזי הנגב בדרומו.

הרמב"ן כאן ולעיל (לב ב) חולק על רש"י וסובר שא"י צפונית לארם **והרא"מ** (לעיל פרק לב פסוק א) מאריך לסתור דבריו ולהוכיח כרש"י ועיין **בכור שור** עה"ת שבאר פשוט כנ"ל.

נקרא קדם ומערב אחור וצפון שמאל ודרום ימין) אבל ברוחניות הפירוש שימין היא מדת החסד ואהבה כידוע ובחי' כח והשפעה לזולת וארץ ישראל היא מקום השפעתו ית', כי שם הבית המקדש צוואר העולם המחבר שמים וארץ, והיא המקום הגבוה בעולם, הכוונה שהכי קרוב לשמים מצד המהות כנ"ל, כי שם החיבור, וזהו דכתיב בה ארץ אשר תמיד עיני ה"א בה וכו' :

אות ב

מבאר שקדושת א"י מתגלית ע"י שמתנוצץ זכות אבות

ולהמשיך בחי' קדושת א"י–ארץ ישראל **עכשיו בגלות, ש**ארץ ישראל **הוא**[טז] **תחת יד הס"א**–הסטרא אחרא, **ואין יכולת בקדושתה להתגלות, אעפ"כ יכולין לגלות ולהמשיך קדושתה אפי' בגלות המר הזה,** דהיינו אע"פ שא"י בגלות ואע"פ שאנחנו בגלות, **בבחי'** הכתוב **(ויקרא כו)**/[יז]/ **ואף גם זאת בארץ אויביהם** דהיינו "אף" כשישראל בגולה, אני (ז"א) ו"גם זאת" (המלכות)/[יח]/ נמצאים עם עם ישראל היכן שהם בגלות בארצות אויביהם ולא מאסתים וכו' להפר בריתי איתם, **היינו אפי' בגלות המר** שישראל גלו מארצם והם בארץ אויביהם, הם **יכולין** גם שם **לגלות בחי' גם**

[טז] **מצודות דוד** (תהילים פט יג) וימין – הוא דרום כי מזרח נקרא קדם והעומד קדמת פניו לקדם מול השמש ימינו א"כ לדרום ומערב קרוי אחור כי אז אחוריו למערב.

ספר השורשים לרד"ק – אות היוד – ערך ימן – ונקראת פאת הדרום ימין כי היא לימין האדם בעת פניו למזרח, כי פאת המזרח תקרא פנים כמו שנקרא המערב אחור. צפון וימין אתה בראתם (תהלים פט, יג.). וכן בתוספת תי"ו תימן אלוה מתימן יבוא (חבקוק ג, ג.), תימנה ומזרחה (דברים ג, כז.). וכן נקראת דרום נגב ונסמכה אל תימנה נגבה תימנה (שמות כו, יח.).

[יז] גם בדפו"ר ותרלד- שהוא, ומתרלו- שהיא

[יז] **ויקרא פרק כו** (מג) וְהָאָרֶץ תֵּעָזֵב מֵהֶם וְתֶרֶץ אֶת שַׁבְּתֹתֶיהָ בְּהֻשַּׁמָּה מֵהֶם וְהֵם יִרְצוּ אֶת עֲוֹנָם יַעַן וּבְיַעַן בְּמִשְׁפָּטַי מָאָסוּ וְאֶת חֻקֹּתַי גָּעָלָה נַפְשָׁם: (מד) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיהֶם לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים לְכַלֹּתָם לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יְדֹוָד אֱלֹהֵיהֶם:

רבנו בחיי על ויקרא פרק כו פסוק מד – ועל דרך הקבלה ואף גם זאת לרבות כנסת ישראל שנקראת זאת, שנאמר מאת ה' היתה זאת (תהלים קיח, כג), וזאת אשר דיבר להם אביהם (בראשית מט, כח). והכוונה שבכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם, וזהו שאמר הכתוב לא מאסתים ולא געלתים לכלתם כתיב, בשביל כלתם לא אפר בריתי אתם, וזהו שהזכיר אסף הבט משמים וראה ופקוד גפן זאת (תהלים פ, טו), הבט משמים וראה כמו ואתה תשמע השמים (מלכים א ח, לב), ופקוד גפן של זאת. וביאר בתוך דבריו כי הגפן של זאת מפורסמת מן הרשעה הנקראת חזיר יער, וכבר הזכרתי זה בפסוק (בראשית לו, לא) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום, ושם תראה: **ודע כי** מדרך הקבלה יש הפרש גדול בין לשון אף ללשון גם אף על פי ששניהם לשון ריבוי, כי לשון אף ירמוז למדת הדין ולשון גם ירמוז למדת רחמים, מלשון גמילות חסדים, כענין וגם שמע בקולי (שם ל, ו), והשמיעה ברחמים, וזהו ואף גם זאת, כי מלת זאת כלולה מן הדין והרחמים, וזה מבואר:

[יח] **זוהר בחקותי דף קטו: – אָמַר רַבִּי יוֹסֵי** לרבי חייא **כְּתִיב וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם** לא מאסתים ולא געלתים לכלותם, מה שכתוב **וְאַף גַּם זֹאת** כל אלו השלש מלות הם רבויים, וצריך לדעת מה באות לרבות, ואמר כי **וְאַף** מלת ואף, היינו **כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר** כמו שנאמר **אַף אֲנִי** שהוא ז"א שאומר לבני ישראל שאף אני אבוא עמכם בגלות, **"גַּם" לְרַבּוֹת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דְּאִקְרֵי "זֹאת"** מלת גם בא לרבות את כנסת ישראל שהיא השכינה שנקראת זאת, **דְּלָא שַׁבְקַת לוֹן לְעָלְמִין** שאינה עוזבת את ישראל לעולם, בין בעת שלום, ובין בעת שמד ח"ו. **בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם,** היינו **בִּהְיוֹתָם כְּלָא כַּחֲדָא** בהיותם תפארת ומלכות יחד עם בני ישראל בגלות, **לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים, בְּגִין דְּלָא אִתְחַבָּר בְּהוּ** לא מאסתים עד כדי כך שלא אתחבר עמהם, **לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם** ולא געלתים שלא לגאול אותם ח"ו, **דְּאִי לָא אֶפְרוֹק לְהוּ הָא בְּרִיתִי פָּלִיג** שאם לא אגאל אותם הרי בריתי חלוק, כי עד עת הגאולה אין יחוד שלם ליסוד ומלכות הנקראים ברית, **וּבְגִין כָּךְ** בשביל זה כתוב **לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם** כדי שלא אפר ולא אבטל את יחוד זו"ן הנקראים ברית לכן אגאל אותם.

עוד שם – לְבַר נָשׁ דְּרָחִים אִתְּתָא משל לאדם שאהב אשה, **וְהַוָּת דַּיְירָא בְּשׁוּקָא דְּבוּרְסָקֵי** והיתה דרה בשוק של בורסקי, שהוא המקום של מעבדי עורות של בהמות שריחם רע, **אִי לָא הֲוָת הִיא תַּמָּן לָא עַיֵּיל בָּהּ לְעָלְמִין** אם היא לא היתה שם, לא היה נכנס שם לעולם, **כֵּיוָן דְּהִיא תַּמָּן** אבל כיון שהיא היתה שם, **דְּמֵי בְּעֵינוֹי כְּשׁוּקָא דְּרוֹכְלֵי** דומה בעיניו השוק של בורסקי כשוק של מוכרי בשמים, **דְּכָל רֵיחִין דְּעָלְמָא טָבִין אִשְׁתְּכָחוּ תַּמָּן** שכל ריחות הטובים שבעולם נמצאים שם. **אוֹף הָכָא** אף כאן כתוב **וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם** שהיא מקום הקליפות והטומאה, **דְּאִיהוּ שׁוּקָא דְּבוּרְסָקֵי** שהיא מאוסה בעיני כשוק של בורסקי שריחו רע, ועם כל זה **לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים,** ומפרש **וַאֲמַאי** למה לא מאסתים, ואמר **לְכַלֹּתָם** היינו **בְּגִין כְּלָתָם** בשביל הכלה שלהם שהיא השכינה, **דַּאֲנָא רְחִימְנָא לָהּ** שאני אוהב אותה, **דְּאִיהִי רְחִימְתָא דְּנַפְשָׁאי דְּשַׁרְיָא תַּמָּן** שהיא אהובת נפשי הנמצאת שם עמהם, לכן **וְדָמֵי עֲלַי כְּכָל רֵיחִין טָבָאן דְּעָלְמָא** דומה עלי ארץ האויב ככל ריחות הטובים שבעולם, **בְּגִין הַהִיא כַּלָּה דְּבַגַּוְוייהוּ** בשביל אותה הכלה הנמצאת ביניהם. **אָמַר רַבִּי יוֹסֵי** לרבי חייא, **אִלּוּ לָא אַתֵּינָא הָכָא אֶלָּא לְמִשְׁמַע מִלָּה דָּא דַּיֵּי** אם לא הייתי בא לכאן אלא לשמוע דבר זה היה די לי.

זוהר האזינו דף רצז: – לְמַלְכָּא דְּאַרְגִּיז עַל בְּרִיוֹהִי משל למלך שכעס על בנו, **וְגָזַר עֲלֵיהּ עוֹנְשָׁא לְאִתְרַחֲקָא מִנֵּיהּ וּלְמֵיזַל לְאַרְעָא רְחִיקָא** וגזר עליו עונש שיתרחק ממנו וילך בגלות לארץ רחוקה, **שְׁמָעָה מַטְרוֹנִיתָא וְאָמְרָה הוֹאִיל וּבְרִי אָזִיל לְאַרְעָא רְחִיקָא** שמעה המלכה ואמרה הואיל ובני הולך לארץ רחוקה, **וְשָׁדֵי לֵיהּ מַלְכָּא מֵהֵיכָלֵיהּ** והמלך השליך אותו מהיכלו, **אֲנָא לָא אֶשְׁבּוֹק לֵיהּ** אני לא אעזוב אותו, **אוֹ תְּרֵוֹנָא כַּחֲדָא נֵיתוּב לְהֵיכָלָא דְּמַלְכָּא** או שנינו יחד נשוב להיכל המלך, **אוֹ תְּרֵוֹנָא כַּחֲדָא נֵיתִיב בְּאַרְעָא אַחֲרָא** או שנינו יחד נשב בארץ אחרת, **לְזִמְנִין פַּקִּיד מַלְכָּא עַל מַטְרוֹנִיתָא לָא אַשְׁכְּחָהּ** לימים נזכר המלך והלך לבקש את המלכה, ולא מצאה, **דַּהֲווּת אָזְלַת עִם בְּרִיהּ** כי הלכה עם בנו בגלות, **אָמַר** המלך **הוֹאִיל וּמַטְרוֹנִיתָא תַּמָּן** כיון שהמלכה שם עם בני, **תְּרֵוֹוייהוּ יְתוּבוּן** שניהם ישובו להיכל המלך.

זאת דהיינו את הקב"ה ו"גם" את השכינה שנקראת "זאת". (פירוש אחר שגם "גם" רומז לשכינה כי חלה כנוי לשכינה/[יט] ושיעור חלה מ"ג ביצים. כמבואר בזוהר שלח קעד).

וע"י מה יכולין להמשיך את קדושת א"י, ע"י התנוצצות[כ] אור זכות אבות, כמאמר הזוהר (רע"מ) **(שלח דף קעד ע"א)**/[כא] **באתר דאית תמן אבות אית תמן שכינתא** דהיינו שבמקום שיש שם האבות שם השכינה, **בבחי' (שם)**/[כב] **וזכרתי את בריתי יעקב** ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם **וכו' והארץ אזכור** דהיינו ע"י שה' ית' זוכר את האבות הוא זוכר את הארץ, כי **כשמתנוצץ אור זכות אבות, אזי נתגלה קדושת א"י,**

ולא די שהאדם ניצול מהרשע, אלא גם רואה שמתקיים **בהרשע מה שהרשע רצה לראות** שמתקיים **בו** דהיינו שימות: כמבואר לקמן "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו", וביאר הריצ"ח/[כג] עפ"י המבואר בסוף התורה, סוד העין הרע שגורם לגיהוק (דהיינו פיהוק בטור ש"ע קפט), כי הרע עין יש ארס בעיניו, שהולך ומזיק (כמבואר בשיחות הר"ן רמב שיש כח בכח הראות לילך ולהזיק בגשמיות, כדמצינו בנדה שתסתכל במראה ימצא שם רושם דם) דהיינו שמכח הרצון העז שלו להזיק את שונאו, יש בכוחו להחליש חיותו, עד שבגשמיות גורם לגופו לבקש תוספת רוח חיים, ע"י נשימה כפולה, ואזי מפהק. וביאר הריצ"ח שהכי נמי ברוחניות ניזוק החיות דקדושה, דהיינו התפלה (כמבואר בריש תורה ט' שעיקר החיות מקבלים מהתפילה, כמ"ש תפלה לקל (היא) חיי. וכן בתורה ב' שע"כ התפלה בחי' חוטם). ולכן כשיודע שיש עליו עין הרע, צריך להתחזק ולהכפיל את התפלה בהלל והודאה/[כד].

אות ג

עתה יבאר שהרשע נקרא רע עין. וכן מבאר בלק"ה פורים ה' שרע עין כולל כל התאוות, ושעיקר החשש של הצדיק מפני הרשע, הוא שיגרום לו להיות רע עין, ועי"ז יהיה לו אחיזה בו, להרע לו בארס עינו הרעה, שצופה וחפץ להמיתו, בגשמיות, וברוחניות להפילו מבחי' תפלה, שהיא חיות הצדיק, כמבואר בריש תורה ט', לכן עיקר ההתגברות נגד הרשע היא להיות טוב עין, וללמד עליו זכות, וע"י שהוא טוב עין, אין לרע עין אחיזה בו.

ובהמשך באות ד' יבאר שבתחילה גם הצדיק בעצמו יש בלבו קצת עקמומיות, מחמת הקושיא של רשע וטוב צדיק ורע לו, שזו קושיא שמחלחלת אצל כל אדם, והיא שורש לכל פגמי האמונה, (כמבואר בלק"ה ר"ח ו' יב)

[יט] **מעשה רוקח** (לרבי אלעזר בן שמואל שמלקא מרגליות) פרוש ע"פ הסוד על המשניות – מסכת חלה – דרך כלל שמצות חלה היא תיקון השכינה סוד מלכות. ולכן חלה במילואה, חת למד ה"י בגימטריא מלכות.

[כ] בדפו"ר- התנוצצות, בתקפא ותרלד- התנוצות, ומתרלו - התנוצצות

[כא] **זוהר רע"מ שלח דף קעד. – רֵאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם חַלָּה תָּרִימוּ תְּרוּמָה** כתרומת גורן כן תרימו אותה, **פִּקּוּדָא דָּא לְהַפְרִישׁ חַלָּה לַכֹּהֵן** מצוה זו היא להפריש חלה לכהן, **חַלָּ"ה הָכִי חוּשְׁבָּנֵיהּ מ"ג בֵּיצִים וְחוֹמֶשׁ בֵּיצָה** מלת חל"ה חשבון שלה הוא מ"ג, כנגד מ"ג ביצים, ואות ה' דחלה רומז גם על חומש ביצה, והוא סימן לשיעור עיסה החייבת בחלה שהוא מדת עשרון, ואות ה' רומזת על המלכות שהיא **חַד מֵחָמֵשׁ** אחד מחמש פרצופי האצילות, ואמר כי **וְאִית חוֹמֶשׁ חַד מִן חַמְשִׁין דְּאִיהוּ ן'** יש חומש שהוא אחד מן חמשים שהוא ן' פשוטה, והוא ז"א שהוא בעשר ספירות, חלק אחד מן חמשים של בינה, **וְדָא סִימָן מָגֵ"ן** ואז הסימן של שיעור חלה הוא מג"ן, דהיינו מ"ג בצים ון' פשוטה, היא כנגד חומש ביצה, **דְּאִיהוּ** כי מלת מג"ן רומזת על הר"ת של **מִ'יכָאֵל גַּ'בְרִיאֵל נ'וּרִיאֵל** המושרשים בחג"ת הנקראים אבות, והם תמיד עם השכינה, **חַלָּה שְׁכִינְתָּא** השכינה נקראת חלה, והיא מקבלת מהג' אבות, **דְּבַאֲתַר דְּאִלֵּין מַלְאֲכִין תַּמָּן** כי במקום שאלו הג' מלאכים המושרשים בחג"ת הם שם, **אֲבָהָן תַּמָּן** האבות הם שם, כי הם מושרשים בחג"ת, **וּבְאַתְרָא דַּאֲבָהָן תַּמָּן שְׁכִינְתָּא תַּמָּן** ובמקום שהאבות הם שם השכינה היא שם, כי היא מקבלת מחג"ת. (רמ"ק ודמשק אליעזר ומפרשים)

ומפרש עוד מלת חלה שהיא מלשון תפלה, וזה שאמר **וּבָהּ וַיְחַל** בהשכינה הנקראת חלה שייך לשון "ויחל", **בָּהּ צַלֵּינָא** כי בה מתפללים, לפי שהיא נקראת תפלה (כמבואר בפרשת בראשית דף כד ע"א, וז"ל **צָלוֹתָא אִיהִי מִצְוָה, וְדָא שְׁכִינְתָּא**), **הָדָא הוּא דִכְתִיב** זהו שכתוב **וַיְחַל מֹשֶׁה אֶת פְּנֵי יהו"ה אלהי"ו** שפירושו שהתפלל כתרגומו וצלי משה. עוד מפרש שמלת חלה היא לשון התחלה, כמו **אדנ"י יהו"ה אַתָּה "הַחִלּוֹתָ" לְהַרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ, וּבָהּ חָלָה זְכוּת אָבוֹת** ועל ידי השכינה התחילה זכות אבות לחול על הצדיקים, **וּבָהּ תַּמָּה זְכוּת אָבוֹת לָרְשָׁעִים** ועל ידי השכינה תמה זכות אבות לרשעים, **דַּהֲווֹ מְקַבְּלִים אַגְרַיְיהוּ בְּהַאי עָלְמָא** שהם מקבלים שכרם בעולם הזה, כמו שכתוב ומשלם לשונאיו על פניו להאבידו, ואין זכות אבות עומדת להם. **דְּמִסִּטְרָא דִּימִינָא** כי מקו הימין, **דְּתַמָּן י' דְּאִיהוּ חָכְמָה** ששם היא אות י' דהוי"ה, שהיא סוד החכמה, **שֵׁרוּתָא דִּשְׁמָא דַיהו"ה** שהיא ראשית השם הוי"ה, ומשם נבנית השכינה בסוד ה' בחכמה יסד ארץ, ואמר **דְּאִיהִי אַחֲזֵי זְכוּתָא עַל בְּנָהָא** שהשכינה מראה זכות של בניה לפני הקב"ה, **מִימִינָא** מכח החכמה והחסד שבקו ימין, **דְּתַמָּן רמ"ח פִּקּוּדִין דַּעֲשֵׂה** ששם הם הרמ"ח מצות עשה, כי מצד החסד ישראל מקיימים את המצות עשין.

[כב] **ויקרא פרק כו** (מב) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב וְאַף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאַף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֶזְכֹּר וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר:

פרש"י – (מב) וזכרתי את בריתי יעקוב – בחמשה מקומות נכתב מלא ואליהו חסר בחמשה מקומות יעקב נטל אות משמו של אליהו ערבון שיבוא ויבשר גאולת בניו: וזכרתי את בריתי יעקוב – למה נמנו אחורנית כלומר כדאי הוא יעקב הקטן לכך ואם אינו כדאי הרי יצחק עמו ואם אינו כדאי הרי אברהם עמו שהוא כדאי ולמה לא נאמרה זכירה ביצחק אלא אפרו של יצחק נראה לפני צבור ומונח על המזבח:

[כג] שיעור ג' דקה 35

[כד] **כי חיות הגשמית** אפשר לקבל ממנגנון בגוף ששומר עליו וגורם להכפיל הנשימה ומפהק, אבל חיות רוחנית אדם צריך לשמור בעצמו, ובעצמו להכפיל את חיותו.

כי על פני השטח בחוש נראה עיוות המשפט. לכן תחילה מגלה הצדיק את יד ה' האוחזת במשפט, ומסלקת אותו מהרשע, וכשמביט בעומק העניין, ומגלה שבאמת זה רק לרעת הרשע, ולהציל את הצדיק/[כח], מגלה את בחי' יד ה' עשתה זאת, ובזה מלמד זכות על הרשע (באה"ל)/[כז], ומתיישר ליבו/[כז], ומתחזק באמונה, ויכול להתפלל כראוי. וכנ"ל שלראות במפלת הרשע ממש צריך לעורר זכות אבות ע"י תפלה כראוי, ועי"ז מתגלה קדושת ארץ ישראל, ועי"ז הקב"ה מפיל את הרשע, עד שהצדיק רואה ברשע מה שהרשע רצה לראות בצדיק. (ובאות ט' יתבאר שהכל נעשה בתוך התפילה דהיינו התגלות האבות וארץ ישראל, ועי"ז ביטול הרע וכפי מדרגת התפילה כן בכוחו לבטל רע יותר גדול)

לפי ביאור הנ"ל יש קצת קושי להבין עניין הלמוד זכות כיצד נעשה וכיצד הלמוד זכות מחזק עיני הצדיק ומיישר ליבו.

ואמנם הבאיבי הנחל מבאר כל העניין באופן שיוסרו קושיות אלה

ע"י שמבאר שלימוד זכות הוא מציאת נקודה טובה (עיין תורה קלו) שגם אצל רשע פועל שכבר איננו על מקום רשעתו הקודם (כמבואר בתורה רפב), כי הלמוד זכות מקלקל את הצינור שממנו מקבל חיותו הרעה (המבוארת בתורה ח'), וע"י שמקלקל הצינור שלו, עי"ז כהו מאור עיניו מלהזיק, ועוד שהצדיק ע"י שמצא ברשע נקודה טובה, מבין מדוע הקב"ה סילק הדין ממנו, כי אינו מקפח שכר שום בריה, ורוצה לשלם לו בעוה"ז שכר מצותיו המועטים, וכשהצדיק מבין זאת, אזי מתחזק מאור עיני הצדיק לראות את צדקת הש"י/[כח].

אלא שביאורו צ"ע, כי אם הלמוד זכות הוא מציאת נקודה טובה כמו בתורה רפב ותורה קלו, א"כ מדוע נקרא למוד זכות ולא לדון לכף זכות כלשון רבנו שם/[כט]? ועוד ששם נחשב דין, ואילו כאן מפורש שהוא סילוק הדין. וצ"ל כי שם לא דן בעונש הרשע, אלא דן שיכול להתגבר על הרע שבו, אבל כאן הנושא הוא עונש הרשע, על מעשיו הרעים, ולגבי עונש הנקודה טובה היא סיבה לסילוק המשפט והעונש/[ל].

כי הרשעים ממשיכים בחי' רע עין על שונאיהם/[לא] דהיינו על הצדיקים, **בחי'** המבואר בגמ' **(ברכות ז ע"ב)**/[לב] שרשע שהשעה משחקת לו על תתגרה בו, כי אז הוא זוכה בדין **ולא עוד אלא**

[כח] **שממתין שתתמלא** סאת עונותיו של הרשע ועי"ז בעצמו גם משלים לזכך את הצדיק ע"י שנותן לרשע לייסר את הצדיק. ואע"פ שהצדיק מיד מתגבר בטוב עין ואין לרשע אחיזה בו זה להמיתו למעט חיותו הגשמית ולהפילו מתפלה לקל חיי אבל עדיין מה שמדבר ממנו יש לצדיק ייסורים מזה כמבואר בתורה רס שיש לו ממש שפיכות דמים מזה עי"ש.

[כז] **עיין ביאור הליקוטים** אות ו' ואות ז' ועיין אות יט' שלומד שסילוק המשפט מהרשע הוא טובה לצדיק גם כי עי"ז נסתלק המשפט גם מהצדיק שהיה ראוי לדון אותו על דקדוק מעשיו כחוט השערה לפי רום מדרגתו.

[כז] **עפ"י הנ"ל** שתורה זו מדברת מרשע גמור החולק על צדיק גמור קצת קשה שהצדיק הגדול יש לו איזה פגם בישרות לב, אבל כך משמע שלפי בחי' יש בו איזה בחי' עקמומיות דקה מן הדקה שבגללה כבר יש טיפה אחיזה לרע עין, אבל מיד מתחזק לגלות יד ה' ומבטל פגם זה.

[כח] **עיין תחילת** פירוש באיבי הנחל תורה זו עפ"י תורה ח' שלכל רשע יש צינור שממנו מקבל חיותו וע"י שמלמד עליו זכות מחלש כוחו כי נמתק עי"ז קצת הרע שלו, וע"י שלומד שהלימוד זכות על הרשע הגמור שמבואר כאן הוא לימוד זכות המבואר בתורה רפ"ב ותורה קלו דהיינו למצוא בו נקודה טובה שעי"ז עולה מדרגה ממילא גם רשע גמור נמתק קצת רשעתו עי"ז.

ומבאר עפ"י הגמ' בברכות שאומרת צדיק גמור לא יכול הרשע לבלוע דהיינו להזיק, נמצא אם ארס עיני הרשע מזיק קצת לצדיק מוכרח שיש לו איזה אחיזה באיזה פגם קטן של הצדיק (שכנראה הוא מחמת קושיית רשע וטוב לו שנדמה לעיוות המשפט) וע"י שהצדיק מלמד על זכות אזי גם ממתיק רשעת הרשע שעי"ז נחלש כוחו וכוה מאור עיניו. ועוד שע"י שמצא בו נקודה טובה מבין על מה ולמה מסלק הקב"ה את המשפט ממנו כי אין הוא ית' מקפח שכר בריה לכן משלם לו שכרו על הנקודת טוב שנמצא בו, ועי"ז מתיישר לב הצדיק כשמבין שאין כאן עיוות המשפט ואז מתחזק מאור עיניו באמונה שהיא עיני כל אליך ישברו ומתחזק יותר בתפלה.

[כט] **לכאורה צ"ע** כיון שהנקודה טובה היא סיבה לשלם לרשע שכר נקודה הזו הרי זה לא סילוק המשפט אלא אדרבה זה משפט אבל באמת כיון שעי"ז לא דנים אותו על מעשיו הרעים נמצא שלגבי עונשו המגיע לו על מעשיו הרעים זה סילוק המשפט.

[ל] **ביאורו של הבאיבי הנחל** מיישב אמנם הכל אבל צריך לדעת שדבריו הם חידוש, ובלק"ה לא משמע כך, וגם הביאור הליקוטים נראה שלא למד כך, אע"פ שהיה אחריו.

[לא] **צ"ע כי הלשון** על שונאיהם משמע שמדובר על זה ששונא אותם, ובאמת לכאורה הכוונה למי שהם שונאים. ואולי הכוונה גם למי ששונא אותם, כמ"ש "משנאיך ה' אשנא". אבל צ"ע מהבעש"ט עה"ת שכמה שהצדיק יותר גדול כך אוהב רשע יותר גדול. עיין לעיל תורה נד ותורה רפב דברנו מזה. ונראה כפי שכבר נתבאר לעיל שכאן מדובר ברשע שהתלבש בו הס"מ לחלוק על כל הקדושה דהיינו הצדיק הדור או כלל ישראל, ובתורה רפב ביארנו החילוק בין לימוד זכות שכאן שהוא סילוק המשפט ללדון אדם לכף זכות שזה כן משפט. דהיינו ששם דברנו ברשע גמור דהיינו שעובר עבירות להכעיס אבל כאן מדובר לא בעבריין אלא במי שלקח כל עצמו לחלוק על הצדיק הדור דהיינו להרחיק את ישראל מהצדיק האמת. ואותו אסור לדון לכף זכות כנראה. אולי בבחי' המסית ומדיח שאסור ללמד עליהם זכות. כמבואר בספר המדות מריבה אות פח עפ"י סנהדרין כט אין מהפכין בזכותו של מסית.

[לב] **ברכות דף ז:** ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנאמר עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בם תניא נמי הכי רבי דוסתאי ברבי מתון אומר מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנאמר עוזבי תורה יהללו רשע וגו' ואם לחשך אדם לומר והא כתיב אל תתחר במרעים אל תקנא בעושי עולה אמור לו מי שלבו נוקפו אומר כן אלא אל תתחר במרעים להיות כמרעים אל תקנא בעשי עולה להיות כעושי עולה ואומר אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום איני **והאמר רבי יצחק אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו שנאמר** (תהלים י) **יחילו** ילמימו **דרכיו בכל עת ולא עוד אלא שזוכה בדין שנאמר** (שם)

שרואה בשונאיו שנאמר (תהלים י)/לג\ "כל צורריו יפיח בהם" ופרש"י שבנפיחתו דוחה אותם כקש, וזהו 'שרואה בשונאיו', דהיינו שבהסתכלותו בעין הרע במי שהוא שונא, הוא מפיל אותו בקלות, כי באותה שעה הקב"ה לצידו לנצח את אוייביו אפילו הצדיקים/לד\. **והאדם**/לה\ **לוניצל מרע עין הזה, ע"י למוד זכות שלמד על הרשע** דהיינו שהצדיק אומר לעצמו יד ה' עשתה זאת ואין הרשע אלא בבחי' שבט אפו של הקב"ה (כך ביאר בביאור הליקוטים אות ז') והבאיבי הנחל פירש שמוצא בו נקודה טובה. אבל לא שאומר על רע טוב, שזה אסור/לז\. דהיינו שהצדיק מתגבר להיות טוב עין כדי שלא תפיל אותו עינו הרעה של הרשע להיות רע עין כמבואר בלק"ה (פורים ה' ה'). ואע"פ שאסור ללמד זכות על הרשע כמבואר בספר המדות/לח\, יש אופן שמותר, דהיינו כדי להתגבר עליו **כי גם הקב"ה מלמד זכות על הרשע, בשביל להציל את הצדיק מרע עין של הרשע** דהיינו שכאילו מוצא צד זכות במעשה הרשע בזה שמעכב דינו לפי שעה עד שתתמלא סאת עוונותיו/לט\ ולפי הבאיבי הנחל משלם לו שכר הנקודה טובה, כדי שיקבלו שכרם בעוה"ז, כמבואר בזוהר (רע"מ) שלח קעד. הנ"ל באות ב' :

דהיינו שלפי הבאה"ל הם שני למודי זכות שונים: שהקב"ה עי"ז מסלק הדין, והצדיק עי"ז מתגבר בטוב עין. דהיינו הצדיק מלמד זכות, כדי שלא תתגבר עליו מדת הרע עין, והקב"ה רק כאילו מלמד זכות כדי להסיר המשפט/מ\ עד שתתמלא סאתו, ועי"ז תתגלה היד כדלקמן.

וזה שאחז"ל (שם) בגמרא **ולא עוד אלא שזוכה בדין** דהיינו הרשע זוכה בדין ע"י שהקב"ה מרים ומרחיק הדין ממנו **שנאמר** [מא]/מב\ **מרום משפטיך מנגדו. וזאת הזכיה שזוכה בדין,** היא ע"י

מרום משפטיך מנגדו מסולקין דיניך בלחוק הימנו **ולא עוד אלא שרואה בצריו שנאמר** (שם) **כל צורריו יפיח בהם** בנפיחתו הוא דוחה אותם כקש, לא קשיא הא במילי דידיה, הא במילי דשמיא. ואיבעית אימא הא והא במילי דשמיא, ולא קשיא הא ברשע שהשעה משחקת לו, הא ברשע שאין השעה משחקת לו. ואיבעית אימא הא והא ברשע שהשעה משחקת לו, ולא קשיא הא בצדיק גמור, הא בצדיק שאינו גמור. דאמר רב הונא מאי דכתיב (חבקוק א יג) למה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו", וכי רשע בולע צדיק? והא כתיב (תהלים לז לג) ה' לא יעזבנו בידו וכתיב (משלי יב כא) לא יאונה לצדיק כל און אלא צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע. ואיבעית אימא שעה משחקת לו שאני:

מגילה דף ו: ואמר רבי יצחק אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו שנאמר אל תתחר במרעים ולא עוד אלא שדרכיו מצליחין שנאמר יחילו דרכיו בכל עת ולא עוד אלא שזוכה בדין שנאמר מרום משפטיך מנגדו ולא עוד אלא שרואה בשונאיו שנאמר כל צורריו יפיח בהם איני והאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנאמר עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בם ותניא רבי דוסתאי בר מתון אמר מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה ואם לחשך אדם לומר אל תתחר במרעים ואל תקנא בעושי עולה מי שלבו נוקפו אומר כן אלא אל תתחר במרעים להיות כמרעים ואל תקנא בעושי עולה להיות כעושי עולה ואומר אל יקנא לבך בחטאים וגו' לא קשיא הא במילי דידיה הא במילי דשמיא ואיבעית אימא הא והא במילי דידיה ולא קשיא הא בצדיק גמור הא בצדיק שאינו גמור דאמר רב הונא מאי דכתיב למה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע ואי בעית אימא שעה משחקת לו שאני:

לג **תהילים פרק י** (ה) יָחִילוּ (דרכו) דְּרָכָיו בְּכָל עֵת מָרוֹם מִשְׁפָּטֶיךָ מִנֶּגְדּוֹ כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם:

רש"י (ה) יחילו – יצליחו ודומה לו (איוב כ) על כן לא יחיל טובו, וי"מ יחילו כמו (שמואל ב' ג) יחולו על ראש יואב. מרום משפטיך כנגדו – מסולקים ומרוחקי' משפטי יסורין ופורעניו' שלך מנגדו שאינם באים עליו. כל צורריו יפיח בהם – בהפחת רוח הוא מפיח בהם והם נופלים לפניו:

לד **ואע"פ שמבואר** שם בגמ' צדיק ממנו בולע אבל צדיק גמור אינו בולע, זה החידוש כאן שאפילו צדיק גמור צריך לדעת איך להתגבר עליו באותה שעה כפי שהולך ומבאר ע"י שמלמד עליו זכות.

לה **נקט האדם** ולא הצדיק וצ"ע

לו גם בדפו"ר ותרלד- ניצל, ומתרלו - ניצול

לז **טעם שאסור** ללמד זכות רשע כמבואר בסנהדרין כט נראה הטעם שעם מחפש זכות למי שחשוד על דבר מוכח שלא חמור בעיניו העבירה הזו וכאילו בעצמו עובר. לכן מבאר הביאור הליקוטים שכאן הלימוד זכות הוא שיד ה' עשתה זאת והוא רק שבט אפו של הקב"ה וזה מועיל רק לדחות דינו ולא לבטלו.

לח **הרחקת רשעים** אות ו' מי שמלמד זכות על רשע גם הוא נקרא רשע. גם עי"ש ח"ב אות א' מי שאינו מבין רשעת הרשעים הצבועים הוא מתועב. ובמ"מ שם ציין לתולדות רבה סה ו' עפ"י משלי יז טו מצדיק רשע ומרשיע צדיק תועבת ה' גם שניהם. אמר רבי יהושע בן לוי לא ממה שהיתה רבקה אוהבת את יעקב וכו' אלא אמר לא יעול ויטעי בההוא סבא על שם תועבת ה' גם שניהם וכו'. (דהיינו שלא רצתה רבקה שיטעה יצחק בעשו הצבוע כי תועבת ה' גם שניהם)

לט **לק"ה פורים ה'** א'. אבל עי"ש אות י' שגם הסילוק משפט מהצדיק הוא בחי' טוב עין שמחליש את הרע עין של הרשע.

מ **עיין לק"ה פורים** ה' א' שהקב"ה מלמד זכות על הרשע כי עדיין לא נתמלאה סאת עוונותיו לכן לא הגיע העת להכריתו. והצדיק שרואה שהקב"ה לא מעניש את הרשע דהיינו מסלק ממנו את הדין עד כדי שגם מצליח הרשע במעשיו, מזה יודע הצדיק צדקת הקב"ה שממתין שתתמלא סאתו לרעתו, והצדיק (בבחי' והלכת בדרכיו) גם הוא מלמד זכות עליו.

אבל הם שני למודי זכות, כי הצדיק מלמד זכות לצורך עצמו ליישר ליבו מהרע עין שרוצה להטיל בו הרשע ועי"ז מתחזק באמונה ומתפלל כראוי. וזה אחרי שהקב"ה לימד על הרשע זכות כדי לסלק ממנו המשפט להמתין שתתמלא סאתו שזה הגורם להתגלות היד אצל הצדיק. (סילוק הדין הוא רק מהרשע ולא מהצדיק אדרבה זה שהרשע יש בכוחו לייסר את הצדיק זה בעצמו דין על הצדיק לזככו ממעט החטאים הקלים שלו והנדמה לחטאים וצ"ע בזה כי עיין באה"ל אות יט משמע שהסילוק הוא גם מהצדיק)

שמלמדין עליו זכות דהיינו שהקב״ה כאילו מלמד עליו זכות במה שממתין לו, **עי״ז ניצול הצדיק מרע עין של הרשע.**

כי לסלק הדין והמשפט, צריך לזה התגלות היד, בבחי׳ (דברים לב)/[מג] **ותאחז במשפט ידי, שלא לשלוט על הרשע** שהקב״ה אוחז בידו את המשפט שלא לדון לחובה את הרשע באותה שעה. **ובשנתגלה יד ה׳** דהיינו שמתגלה שתי בחינות יד, אחת יד האוחזת במשפט, ואחת יד ה׳ עשתה זאת. כי תחילה הוא סילוק המשפט מהרשע עד שתתמלא סאת עוונותיו, ע״י יד ה׳ האוחזת ומסלקת את המשפט מהרשע, **ו**עי״ז הצדיק מגלה את יד ה׳, ומבין שגם את הרע עין של הרשע יד ה׳ עשתה זאת/[מד], ואזי מלמד זכות על הרשע, ונעשה טוב עין, **אזי נעשה צל, שבו נתכסה הצדיק מארס של הרע עין** כידוע שמעין המסתכלת בעין הרע יוצא ארס ממש **[מה]**/[מו], והצדיק ניצול ממנו ע״י התגלות היד כנ״ל **בבחי׳ (ישעי׳ נא)**/[מז] **ובצל ידי כסיתיך** דהיינו שהתגברות הצדיק להיות טוב עין וללמד זכות, עי״ז נעשה עליו כמו צל שמסתיר אותו מהרע עין של הרשע שרוצה לעשותו רע עין ובזה להמיתו (תרתי משמע אחת ממש למעט חיותו הגשמית ואחת חיותו הרוחנית דהיינו להפילו מתפלה לקל חיי, כמבואר בסוף התורה עניין כפל הנשימה וההלל), כי מיתה היא ע״י רע עין, כמבואר בלק״ה פורים ה׳ אות ה׳ ואות ו׳ שרק אם יש בצדיק קצת רע עין, יש אחיזה לרע עין להזיקו/[מח].

כי הרשעים בגלות המר הזה/[מט] שבו בכלליות כולנו רחוקים מהקב״ה ומהסתכלות על פנמיות, **עיניהם לטושים [נ]**/[נא] **כראי מוצק [נב]**/[נג], **וארס עיניו**/[נד] **[נה]מביטי**/[נו] **למרחוק**/[נז] דהיינו שההסתכלות על

[מא] תהלים י׳ ה׳

[מב] **תהילים פרק י** (ה) יָחִילוּ דְרָכָו בְּכָל עֵת מָרוֹם מִשְׁפָּטֶיךָ מִנְּגְדּוֹ כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם:

[מג] **פרשת האזינו דברים פרק לב** (מא) אִם שַׁנּוֹתִי בָּרק חַרְבִּי וְתֹאחֵז בְּמִשְׁפָּט יָדִי אָשִׁיב נָקָם לְצָרָי וְלִמְשַׂנְאַי אֲשַׁלֵּם:

רש״י (מא) אם שנותי ברק חרבי – אם אשנן את להב חרבי כמו למען היות לה ברק פלנדו״ר (גלאנץ): **ותאחז במשפט ידי** – להניח מדת רחמים באויבי שהרעו לכם אשר אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה. ד״א ותאחז ידי את מדת המשפט להחזיק בה לנקום נקם: **אשיב נקם וגו׳** – למדו רבותינו באגדה מתוך לשון המקרא שאמר **ותאחז במשפט ידי** לא כמדת ב״ו מדת הקב״ה מדת ב״ו זורק חץ ואינו יכול להשיבו והקב״ה זורק חציו ויש בידו להשיבם כאילו אוחזן בידו שהרי ברק הוא חצו שנאמר כאן ברק חרבי ותאחז במשפט ידי והמשפט הזה לשון פורעניות הוא בלע״ז יושטיצ״א (לויט געזטעץ בעשטראפען):

[מד] **עיין ביאור הלקוטים** אות ז׳ שכך באר את הלימוד זכות של הצדיק. ונראה הכוונה שיש כאן שני סוגי לימוד זכות ששניהם נקראים יד ה׳ אלא שיד ה׳ של הקב״ה היא ותאחז במשפט ידי דהיינו סילוק המשפט מהרשע עד שתתמלא סאתו אבל יד ה׳ של הצדיק היא שמשיג שסילוק המשפט מהרשע דהיינו רשע וטוב לו זה לטובתו ועי״ז מבין שגם הצדיק ורע לו זה יד ה׳ עשתה זאת ולא הרשע כי הרשע אינו אלא מקל ביד ה׳.

[מה] עיין שיחות הר״ן סימן רמב

[מו] **שיחות מוהר״ן** אות רמב – אמר (רבנו): ענין עין הרע הוא (תל), כי יש כח ממש בהראיה. כי כח הראות הולך לחברו ומזיקו כשעינו רעה. כי הראיה הוא כח ממש שהולך כח הראות ופוגע בהדבר הנראה. וכשעינו רעה מזיק בראיתו ממש כנ״ל. ועל כן נדה כשתסתכל במראה ימצא שם רשם דם כמובא (ברמב״ן ויקרא יח יט):

הרב ארי׳ קפלן הערה תל – עיין ב״ב ב: עירובין סד: ד״ה בעל. פסחים כו: ב״מ ל. זוהר ח״ג קיא:

עוד בעניין הארס של עין הרע עיין חזו״א חו״מ ליקוטים סימן כא לב״ב יד. (ד״ה שם יהבו), ורבנו בחיי במדבר כב מא, ומהר״ל נתיבות עולם נתיב טוב עין, ספר הברית א יז ג׳, מכתב מאליהו ח״ג עמ׳ 97, ושוטנשטין ב״מ פד. הערה 12, וגליון תורה ויראה מקץ תשפב.

[מז] **ישעיה פרק נא** (טז) וָאָשִׂים דְּבָרַי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אֶרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה:

מצודות דוד (טז) ואשים דברי בפיך – דברי התורה שמתי בפיך לדבר בם. ובצל ידי כסיתיך – מעולם הגנתי עליך מן האויב בזכות התורה.

[מח] **גם לק״ה שם אות ג׳** שהשקלים שנתנו ישראל הם בחי׳ צדקה שהיא בחי׳ טוב עין ועי״ז התגברו על הרע עין של המן.

[מט] **צ״ע למה** בגלות המר הזה יותר מכל זמן אחר. ואולי כי גלות פרוש ריחוק מהש״י מכל סוג של פנמיות לכן כל ההסתכלות בזמן הזה היא בלא דעת רק על חיצוניות. לכן כמעט אין היום רשע להכעיס אלא רשע לתאבון ביון שרואה רק את עצמו ואת הבי עוה״ז והתאוות הרעות כי אין כלל הסתכלות על פנמיות.

[נ] עיין איוב טז ט׳ ובמצודות שם

[נא] **איוב פרק טז** (ט) אַפּוֹ טָרַף וַיִּשְׂטְמֵנִי חָרַק עָלַי בְּשִׁנָּיו צָרִי יְלַטּוֹשׁ עֵינָיו לִי:

רש״י (ט) צרי – השטן הוא הצר. ילטוש – יחדד כמו לוטש כל חורש וגומר (בראשית ד):

מצודות דוד – צרי יחדד עיניו בהבטה יתירה להסתכל בי בעין רעה:

[נב] לשון הכתוב באיוב לז יח

[נג] **איוב פרק לז** (יח) תַּרְקִיעַ עִמּוֹ לְשְׁחָקִים חֲזָקִים כְּרְאִי מוּצָק:

[נד] **פתח בלשון** רבים וסיים ביחיד (הריצ״ח ביאר זאת ואיני זוכר)

[נה] גם בדפו״ר ותרלד- מביטי, ומתרלו- מביטים

גשמיות וחיצוניות היא בראיה טובה וחזקה, והמשל הוא כאילו יכול לראות אפילו ממרחק, **בבחי׳** מה שאמר דוד המלך **(תהלים כב)**[נח] **המה יביטו יראו בי** רוצה לומר שכפל הלשון ״יביטו יראו״ לומר שראייתם חזקה ביותר. ואע״פ שראיתם בי בבוז ושנאה ועין הרע חזקה ביותר, אבל **וע״י הצל** שעושה הלמוד זכות הנ״ל **כהו מאור עיניו ונחשכים, שאין הארס שלהם יכול להזיק** כנ״ל שכשהצדיק מתגבר בטוב עין אין לרע עין אחיזה בו.

אבל הצדיקים שמאור עיניהם בזמן הזה קטן כנ״ל שבזמן הגלות קשה להסתכל בפנמיות של כל דבר, **בבחי׳** מה שמצינו שהצדיק נקרא עיוור כמ״ש **(ישעיה מב)**[נט] **מי עיור כמשולם. וע״י הצל** הנ״ל היינו הלמוד זכות על הרשע שיד ה׳ עשה זאת עי״ז **נתחזק מאור עיניהם** להיות מסתכלים בפנמיות העניין ולראות את יד ה׳ בכל הצער העובר עליו, **כדרך חלושי הראות** שהם הצדיקים שמחלישים הסתכלותם על החוץ כדי להסתכל בפנמיות **שאינם יכולים לראות היטב כשאור חזק וגדול** דהיינו כשהחיצוניות מתגברת, **וצריכים לצל**

[נז] **עיין פרש״י** בראשית טו ה׳ עפ״י מב״ר מד יב אין הבטה אלא מלמעלה למטה ועי״ש גור אריה כי הבטה לשון חבטה. ועי״ש קושית הרא״ם מדכתיב ויביטו אחר משה ועוד ואולי אפ״ל עפ״י הנדרש שהביטו לרעה דאע״פ שבגשמיות אין זה ממעלה למטה אבל ברוחניות נעשה מחמת גבהות לב על הצדיק בבחי׳ מלמעלה למטה. והכי נמי כאן הרשע מביט בצדיק בגבהות ממעלה למטה.

[נז] **רחוק הוא** משל לראייתם שהיא טובה כל כך כמו שיכולים אפילו מרחוק לראות וכן לקמן לגבי הצדיק נקט כן שע״י הצל אזי ראייתו למרחוק.

[נח] **תהילים כב** (יז) כִּי סְבָבוּנִי כְּלָבִים עֲדַת מְרֵעִים הִקִּיפוּנִי כָּאֲרִי יָדַי וְרַגְלָי: (יח) אֲסַפֵּר כָּל עַצְמוֹתָי הֵמָּה יַבִּיטוּ יִרְאוּ בִי: (יט) יְחַלְּקוּ בְגָדַי לָהֶם וְעַל לְבוּשִׁי יַפִּילוּ גוֹרָל:

פרש״י – (יח) אספר כל עצמותי – כאב עצמי. המה יביטו – שמחים לאידי: (יט) ועל לבושי יפילו גורל – בוזזים את נכסי:

רד״ק (יח) אספר כל עצמותי המה יביטו יראו בי. ואם אבוא לספר צרותי לפני גדוליהם ממה שיעשקוני קטניהם, המה הגדולים יביטו אלי, ויראו בי בעין בזיון ושנאה. ויראו כמו אל תראני שאני שחרחרת (שה״ש א, ו), לראוה בך (יחזקאל כח, יז) שהוא ענין ראיית בזיון ולעג.

מלבי״ם (יח) אספרה – ואני אספר – לפניהם כל עצמותי – וחזקתי וגבורת, הגם שהמה יביטו יראו בי – בבזיון, בכ״ז אני מתאמץ כנגדם ומתפאר בגבורתי:

[נט] **ישעיה פרק מב** (יח) הַחֵרְשִׁים שִׁמְעוּ וְהַעִוְרִים הַבִּיטוּ לִרְאוֹת: (יט) מִי עִוֵּר כִּי אִם עַבְדִּי וְחֵרֵשׁ כְּמַלְאָכִי אֶשְׁלָח מִי עִוֵּר כִּמְשֻׁלָּם וְעִוֵּר כְּעֶבֶד יְדֽוָד:

מצודות דוד (יט) מי עור וכו׳ – כאלו יפרש דבריו לומר מה שכללתי גם הכשרים שבכם להקראם חרשים ועורים כי מי הוא היותר ראוי להקרא עור כי אם עבדי על כי הוא יודע ומכיר בקלקול הדור ואינו מסתכל במעשיהם להישירם ולתקנם. וחרש וכו׳ – חוזר על מלת מי הוא היותר ראוי להקרא חרש כמלאכי אשר אשלח רצה לומר מי שנתתי חכמה בלבו וכאלו שלחתיו ללמד דעת את העם והוא כחרש לא ישמע מעשי בני העם להזהירם על הדבר. כמשולם – השלם במדות. כעבד ה׳ – כפל הדבר פעמים ושלש כדרך המליצה:

כדי שיוכלו לראות: הביאור בזה נראה שכיון שהצדיק כל הסתכלותו היא רק בפנמיות של כל דבר, וזה א״א אלא בעיני השכל, לכן צריך לשם כך לסגור את עיניו הגשמיות, וסגירת עינים מכונה צל וחושך כלפי חיצוניות עוה״ז, ואת הצל הזה עושה הלימוד זכות הנ״ל, דהיינו כשהצדיק מסתכל בפנימיות עניין הייסורים שיש לו מהרשע, ומבין שהרשע רק מקל בידו של הש״י.
אבל הרשע להיפך כל הסתכלותו בחיצוניות, שזה נעשה בפקיחת עינים הגשמיות, המכונה אור גדול, כי בבחי׳ זו כל החיצוניות נגלית ומוארת באור גדול, לכן אצלו הצל הנ״ל שהוא בחי׳ הסתכלות בפנימיות, השכל של כל דבר מעכב בעדו מלהסתכל ברע עין על הצדיק, כי עין רעה היא באופן של הסתכלות גשמית ולא פנימית, (וכאמור לפי הבאיבי הנחל שהלמוד זכות הוא מציאת נקודה טובה, זה בעצמו מחזק עיני הצדיק ומחליש היזק עיני הרשע).

וזהו (תהלים לז)[א] **צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו** בגשמיות וברוחניות כנ״ל, **היינו עם רע עין כנ״ל, וה׳ לא יעזבנו בידו** הפשט הוא שהקב״ה לא יעזוב את הצדיק ביד הרשע, ורבינו מבאר ש״בידו״ רומז גם כיצד זה נעשה דהיינו ע״י ידו של הש״י. **בידו דייקא, היינו בהתגלות יד ה׳** דהיינו לימוד זכות הנ״ל שיד ה׳ עשתה זאת, דהיינו הטוב עין של הצדיק **כנ״ל.**
וע״י מה נתגלה יד ה׳, ע״י ולא ירשיענו בהשפטו [ב] דהיינו סילוק המשפט מהרשע, **ע״י בחי׳ ותאחז במשפט ידי,** דהיינו **בחי׳ מרום משפטיך** דהיינו שמרים ומרחיק את המשפט מהרשע **כנ״ל** [ג] בגמרא, **כי** ע״י הלימוד זכות של הקב״ה ושל הצדיק **עי״ז כהו מאור עיני הרשע, בבחי׳ (ישעיה כח)**[ד] **שגו בראיה** [ה] פשוטו של מקרא ״שגו ברואה״ מדבר על חשובי הדור כהן ונביא שקר ששגו בראייתם (את הנביא הנקרא רואה) כמו שיכור שאינו רואה היטב ועי״ז ״פקו פליליה״ דהיינו טעו במשפט ולא דנו דין אמת (על כן לעגו לדבריו). ורבנו שינה וכתב ׳שגו בראיה׳, לומר שהרשע החולק על הצדיק אזי ע״י צל היד הנ״ל הוא שוגה בראייתו דהיינו קלקול הראות ולא מצליח בהסתכלותו לעשות עין רעה על הצדיק, וזה הצל יד הנ״ל נעשה **ע״י פקו פְּלִילִיָּה** דהיינו כשלון המשפט, (כי פקו לשון מכשול כמ״ש (שמואל–א כה לא) ולא תהיה לך זאת לפוקה ולמכשול (שאמרה אביגיל לדוד במעשה נבל הכרמלי), ופליליה לשון משפט לשון ונתן בפלילים (שמות כא כב) ופרש״י ע״י הדיינים), נמצא פקו פליליה **זהו בחי׳ משפט** שנכשל ע״י מרום משפטיך כנ״ל, היינו **שזוכה** הרשע **בדין,** שעי״ז נעשה צל ו**עי״ז שגו בראיה,** דהיינו **נחשך מאור עיניו** של הרשע **כנ״ל:** נמצא שע״י סילוק המשפט בבחי׳ ותאחז במשפט ידי מתגלה שיד ה׳ עשתה זאת ומתגבר הצדיק בטוב עין ועי״ז לא יכול הרע עין להזיקו, משל כאילו כהו עיני הרשע ושוגה בראיה ולא יכול להביט בעינו הרעה בצדיק.

וע״י הצל הנ״ל שעושה הלימוד זכות בחי׳ יד ה׳ עשתה זאת, עי״ז **נתחזק מאור עיניו של הצדיק** להסתכל בפנמיות כל עניין **כנ״ל, ויכול לראות למרחוק** דהיינו שרואה הפנמיות היטב כל כך משל למי שראייתו כ״כ טובה עד שאפילו דבר רחוק מאד יכול לראות/[ו], הכי נמי הוא רואה פנמיות אפילו שהיא רחוקה מאד מהמציאות כמו זו שהרשע מייסר אותו מאד והצדיק משיג שהוא רק מקל ביד הש״י, וזה **בבחי׳ (תהלים קכא)**[ז] **אשא עיני אל ההרים** דהיינו אל צדקת הש״י שנקראת הרים כדלקמן, **ורואה ומשיג צדקתו של השי״ת** על אף הקושי שבזה בבחי׳ מי יעלה בהר ה׳, **ויכול לידע** ע״י לימוד זכות הנ״ל **ולהבין כי ה׳ הצדיק, אע״פ שהרשע זוכה בדין, ואין זה ממדת הצדק** שרשע וטוב לו ואילו

[א] **תהילים פרק לז** (לב) צוֹפֶה רָשָׁע לַצַּדִּיק וּמְבַקֵּשׁ לַהֲמִיתוֹ: (לג) יְדֹוָד לֹא יַעַזְבֶנּוּ בְיָדוֹ וְלֹא יַרְשִׁיעֶנּוּ בְּהִשָּׁפְטוֹ:

[ב] עד כאן שני הפסוקים בתהלים לו׳ [לב לג] הנ״ל

[ג] אות ג׳

[ד] **ישעיה פרק כח** (ז) וְגַם אֵלֶּה בַּיַּיִן שָׁגוּ וּבַשֵּׁכָר תָּעוּ כֹּהֵן וְנָבִיא שָׁגוּ בַשֵּׁכָר נִבְלְעוּ מִן הַיַּיִן תָּעוּ מִן הַשֵּׁכָר שָׁגוּ בָּרְאָה פָּקוּ פְּלִילִיָּה:
רש״י (ז) וגם אלה – ישובי משפט ומשיבי מלחמה שבדור הזה כלומר טובים וחשובים שבהן ביין שגו כי עתה אין טוב בהם. שגו ברואה – הלעיגו בדברי הנביאים, וי״ת במאכל מעדנים שראוהו עונג להם. פקו פליליה – הכשילו המשפט. פקו – לשון פיק ברכים (נחום ב׳) פוקה (שמואל א׳ כ״ה):
מצודות דוד – שגו ברואה – שגגו בדעתם בענין הראיה כדרך השכור שאין דעתו מסכמת לאמיתת הדבר הנראה. פקו פליליה – הכשילו את המשפט ולא דנוהו דין אמת:
חומת אנך (לחיד״א) שגו ברואה פקו פליליה. אפשר כי טענת היצה״ר כי טובות העה״ז נראים לעין מה שאין כן מה שאומר היצה״ט משכר העה״ב הוא נעלם ופירש הרב כלי יקר שזש״ה ותרא האשה ראתה דברי הנחש וישרו בעיניה טעניתיו כי טוב העץ למאכל וכו׳ כי תאוות העה״ז עין בעין יראו לאפוקי שכר העה״ב אין רואה עכ״ד וז״ש שגו ברואה הלכו אחרי מראית העין רואה תאוות העה״ז דמקרבא הנאתייהו והיינו שגו ברואה טעו בראיה החוש״ה אל העי״ן ולזה פקו פליליה פקפקו במשפטי התורה ודברי סופרים:

[ה] לשון הפסוק שגו ברואה

[ו] **עיין לעיל** שכן נקט גם לגבי הרשע שאצלו להפך בלי הצל ראייתו היא למרחוק.

[ז] **תהילים פרק קכא** (א) שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים מֵאַיִן יָבֹא עֶזְרִי:

הצדיק רע לו, **ורואה שהצדק שהקב״ה מצדיק את הרשע במשפט, זהו צדקתו של הקב״ה** שהרי כתוב **(שמות כג)**[ח] **כי לא אצדיק רשע** ומה שכן מצדיק אותו, זה רק לשעתו, כדי להציל את הצדיק (וכאמור לפי הבאיבי הנחל הלמוד זכות היא נקודה טובה שמוצא בו ועי״ז מתחזק מאור עיני הצדיק להבין צדקת ה׳ שמסלק דין עונש הרשע כדי לשלם לו שכר הנקודה הזו) :

וזהו אשא עיני אל ההרים, זהו בחי׳ צדקתו של הקב״ה שכשהוא מצליח להתגבר ולומר יד ה׳ עשתה זאת אזי היא מתגלית לעיני השכל של הצדיק, **בבחי׳ (תהלים לו)**[ט] **צדקתך כהררי אל** דהיינו שצדקתו ית׳ היא גלויה כמו הר גבוה, **אע״פ שמשפטיך כבוש בתהום רבה** דהיינו קושית רשע וטוב לו צדיק ורע לו, אעפ״כ כשהצדיק מתגבר עליה כנ״ל אזי מתגלית צדקתו של הקב״ה כהררי קל ברור גדול כמו הר גדול שגלוי לעין כל :

אות ד

עתה חוזר למה שביאר באות ב׳ שקדושת הארץ ממשיכים ע״י התנוצצות זכות אבות, ומבאר שכדי להתפלל תפילה כזו שתעורר זכות אבות ועי״ז תתגלה קדושת א״י שעי״ז יפלו הרשעים לזה צריך ישרות לב, כי תחילה גם הצדיק בעצמו קשה לו מחמת הקושיא של רשע וטוב צדיק ורע לו שזו קושיא שמחלחלת אצל כל אדם והיא שורש לכל פגמי האמונה (לק״ה ר״ח ו׳ יב) מה שבחוש נראה עיוות המשפט,

וע״י חיזוק הראיה של הצדיק, שרואה צדקת ה׳, נתחזק אמונתו, ויכול להתפלל תפלה כזו שעל ידה יתנוצץ זכות אבות כפי שיתבאר לקמן. **כי לבו נתפשט מעקמימותו שהיה לו**[י] מחמת הקושיא של רשע וטוב לו צדיק ורע לו **קודם שראה צדקת ה׳** דהיינו לפני שהבין שטוב לרשע רק כדי להציל את הצדיק, **כי ע״י הצדקות של ה׳ שרואה** כשמבין שהכל לטובתו, **נתפשט הלב מעקמימותו, ונתיישר, בבחי׳** הכתוב **(שם)**[יא] משוך חסדך ליודעך **וצדקתך לישרי לב** פשוטו של מקרא שדוד המלך מבקש שהקב״ה ינהג בחסד וצדקה עם המאמינים בו. ורבנו מתייחס רק לסוף הפסוק ומבאר שע״י התגלות צדקת ה׳ כנ״ל מתיישר לב הצדיק. **כי מתחילה** דהיינו קודם שנתגלה לו יד ה׳, דהיינו הלמוד זכות שיד ה׳ עשתה זאת, ושהרשע המייסר אותו הוא מקל ביד ה׳, אזי **נעקם לבו מלהאמין בשלימות בהשי״ת, כי היה נדמה לו שעיוות ח״ו הקב״ה את הדין** שצדיק ורע לו רשע וטוב לו, ועוד שמצליח ברדיפתו את הצדיק. **אבל עכשיו שרואה צדקות ה׳** ע״י התגלות היד הנ״ל, **נתיישר לבו בשלימות אמונה, ואז מחזק את עצמו, ומתפלל על צרכיו** הרוחניים. **כי עיקר התפילה היא ע״י אמונה [י״ב]**[יג], **שמאמין שהכל ברשות הקדוש ב״ה אפילו לשנות הטבע. ואין הקב״ה**

[ח] **שמות פרק כג** (ז) מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק וְנָקִי וְצַדִּיק אַל תַּהֲרֹג כִּי לֹא אַצְדִּיק רָשָׁע:

[ט] **תהילים פרק לו** (ז) צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ יְדֹוָד:

מה שנקט הררי אל עיין רד״ק – כן מנהג הלשון, כשרוצה להגדיל הדבר סומך אותו אל האל, כמו, עיר גדולה לאלהים (יונה ג, ג), ותהי לחרדת אלהים (ש״א יד, טו), מאפליה (ירמיה ב, לא), שלהבתיה (שה״ש ח, ו), וענפיה ארזי אל (מזמור פ, יא).

[י] **עיין לק״ה פורים** (ה׳ ה׳) שעקמומיות הלב נקרא רע עין כי רע עין תלוי ברוע הלב כי שוריינא דעינא בליבא תליא. גם ע״ש שרע עין הוא שרש כל העבירות וטוב עין שרש כל המצוות כי עיקר התורה לבלי לילך אחר שרירות ליבו ומראה עיניו כמ״ש לא תתורו וכו׳ עין רואה ולב חומד. והעיקר להיות עוצם עיניו מראות ברע ולסתום עינו לגמרי מחיזו דהאי עלמא רק להיות טוב עין ולהביט בעיניו רק בתורה ובעבודה. עוד ע״ש אות ו׳ שעיקר זהמת הנחש הוא רע עין שממנו המיתה ועל זה אמר אבא שאול קובר מתים הייתי דהיינו קובר את הרע עין שהוא מיתה.

[יא] **תהילים פרק לו** (יא) מְשֹׁךְ חַסְדְּךָ לְיֹדְעֶיךָ וְצִדְקָתְךָ לְיִשְׁרֵי לֵב:

רד״ק (יא) משך חסדך ליודעיך וצדקתך לישרי לב. משך חסדך, המשיכה בענין הנטיה, כמו, ויט אליו חסד (בראשית לט, כא), וכן, משכתיך חסד (ירמיה לא, ג). אמר, הטה ליודעיך חסד בעולם הזה, שיוכלו להתעסק בחכמה ובמצות שלא יהיה להם מונע מעסקי העולם הזה. או יהיה פירוש הפסוק לעולם הבא, וידעיך, הם החכמים שמתעסקים בתורה ובמצות ובחכמת אלהות לדעת הבורא כפי כחם. וישרי לב, הם ההולכים בתם לב וביושר, מתעסקים בתורה ובמצות, אלא שלא הגיעו לחכמת האלהות לדעת הבורא, רק מדרך הקבלה. וביקש מהאל שימשוך חסדו, שהוא יתרון הטובה בעולם הבא, לידעיו; וצדקתו, היא הטובה הראויה, לישרי לב:

[יב] עיין תורה ז׳ אות א׳

[יג] **כמבואר בתורה ז׳ אות [א]** דַּע, כִּי עִקַּר הַגְּלוּת אֵינוֹ אֶלָּא בִּשְׁבִיל חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ד): ״תָּבוֹאִי, תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה״ (א); וֶאֱמוּנָה הוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת י״ז): ״וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה״, וְתַרְגּוּמוֹ: ׳פְּרִישָׁן בְּצְלוֹ׳. וְזֶה בְּחִינַת נְסִים לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע (א); כִּי הַתְּפִלָּה לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, כִּי הַטֶּבַע מְחַיֵּב כֵּן, וְהַתְּפִלָּה מְשַׁנָּה הַטֶּבַע, וְזֶה דִּבֵּר נַס, וְלָזֶה צָרִיךְ אֱמוּנָה, שֶׁיַּאֲמִין שֶׁיֵּשׁ מְחַדֵּשׁ וּבְיָדוֹ לְחַדֵּשׁ דָּבָר כִּרְצוֹנוֹ: וְעִקַּר אֱמוּנָה, בְּחִינַת תְּפִלָּה, בְּחִינַת נְסִים, אֵינוֹ אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ל״ז): ״שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה״. וְשָׁם עִקַּר עֲלִיּוֹת הַתְּפִלּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כ״ח): ״וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמָיִם״.

מקפח שכר כל בריה [יד]/[ט] לכן טוב לרשע כי הקב״ה משלם לו בעולם הזה שכר מעשיו הטובים, **כי צדיק ה׳** [טז] וכל שכן שלא יקפח שכר הצדיק.
וזהו בחי׳ (תהלים קיט)/[יז] **אודך ביושר לבב**, דהיינו **ע״י ישרת לב, שהיא בחי׳ אמונה, נעשה בחי׳ תפילה**[יח] דהיינו הודאה והלל :

וזהו דהיינו מה שאמר שמתחזק באמונה להתפלל על צרכיו, זה **בחי׳ פרה אדומה** [יט]/[כ] המבואר בפרשת חוקת שע״י שאפר שריפתה במים חיים, הם מטהרים מטומאת מת, **כמאמר הזוהר (חוקת דף קפ ע״ב)**/[כא] **פרה** דהיינו כח הטהרה של פרה אדומה היא **דקבילת משור** דהיינו מהשמאל כי שור הוא בחי׳ דין שבמרכבה העליונה. ורבנו מבאר **פרה, זהו בחי׳ תפילה, בחי׳ (הושע יד)**/[כב] **ונשלמה פרים שפתינו** ופרש״י רצוי שפתינו יעלה במקום קרבנות פרים שאנו חייבים לך. ומה שאמר הזוהר **דקבילת משור** דהיינו שהפרה מקבלת מהשור, הכוונה כי שור הוא **בחי׳ הסתכלות**, כי שור הוא **לשון (במדבר כד)**/[כג] **אשורנו ולא קרוב** הם דברי בלעם שאמר שראה את שבח וגדולת עם ישראל, אבל לא עכשיו אלא בעתיד, בימי דוד המלך ובימות המשיח. נמצא פרה דהיינו התפילה מתחזקת ע״י שור דהיינו הסתכלות אליו ית׳ בחי׳ אמונה/[כד]. **כי על ידי בחי׳ אשא עיני אל ההרים** דהיינו אל צדקתו של הקב״ה **כנ״ל, נעשה בחי׳ תפילה :**

וזהו דהיינו שגם הכתוב בפרה שהיא **אדומה תמימה** רומז לתפלה. כי **אדומה דא גזירת דינא** כי אדום רומז לדין. **תמימה דא שור תם** שהוא **דינא רפיא** להבדיל משור מועד שהוא דינא קשיא **(כמ״ש בזוהר שם)** נמצא שאדומה תמימה רומז לזה שהתפילה היא מכח החלשת הדין. **היינו שרואה שהקב״ה מחליש כח הדין, בבחי׳ ותאחז במשפט ידי** ועי״ז מתחזק באמונה ומתפלל בכוונה יותר:
וזהו שאמרו בזוהר שבפרה אדומה **אשר לא עלה עליה עול דא שלומי אמוני ישראל** [כה] כו**(ג״ז שם בזוהר הנ״ל)** ולפי רבינו **זהו בחי׳ חיזוק אמונה** כי ״לא עלה עליה עול״ הפירוש שלא עלה על התפילה עול הכפירה של קושיית רשע וטוב לו צדיק ורע לו. ועי״ז נשלמת האמונה של ישראל, דהיינו **בחי׳ תפילה, שנעשה על ידי חיזוק הראיה כנ״ל, בחי׳ וצדקתך לישרי לב** שמתיישר הלב לראות צדקת ה׳ **כנ״ל :**

[יד] פסחים קיח. נזיר כג: ב״ק לח: הוריות י:

[טו] **נזיר דף כג:** – אָמַר רַבִּי חֲיָיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִנַּיִן שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַפֵּחַ אֲפִילּוּ שְׂכַר שִׂיחָה נָאָה, דְּאִילּוּ בְּבִירָה דִּקְרִיתֵיהּ מוֹאָב, אֲמַר לֵיהּ רַחֲמָנָא ״אַל תְּצַר אֶת מוֹאָב וְאַל תִּתְגָּר בָּם מִלְחָמָה״. מִלְחָמָה הוּא דְּלָא, אֲבָל צַעוֹרֵי צַעֲרִינַן. וְאִילּוּ צְעִירָה דִּקְרִיתֵיהּ בֶּן עַמִּי. אֲמַר לֵיהּ: ״אַל תְּצָרֵם וְאַל תִּתְגָּר בָּם״. אֲפִילּוּ צַעוֹרֵי, לָא תְּצַעֲרִינַן כְּלָל.

[טז] לשה״כ דניאל ט׳ יד

[יז] **תהילים פרק קיט** (ז) אוֹדְךָ בְּיֹשֶׁר לֵבָב בִּלְמֹדִי מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ:

[יח] גם בדפו״ר תפילה, מתרצו - תפלה

[יט] פרשת חקת במדבר יט ב׳

[כ] **פרשת חקת במדבר פרק יט** – (ב) זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְדוָד לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל:

[כא] **זוהר חוקת דף קפ:** דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה, האי פרה לדכיותא קא אתייא, לדכאה למסאבי, פרה דקבילת מן שמאלא, ומאן הוא לשמאלא, שור, כמה דאת אמר, (יחזקאל א י) ופני שור מהשמאל: **אדומה**, סומקא כוורדא, דכתיב (שיר ב ב) כשושנה בין החוחים, אדומה, גזרת דינא: **תמימה**, מאי תמימה, כמה דתנינן, שור תם ושור מועד, שור תם, דינא רפייא, שור מועד, דינא קשיא, אוף הכא תמימה דינא רפייא, גבורה תתאה, דא היא תמימה, גבורה עלאה, דא היא דינא קשיא, והיא יד החזקה תקיפא: אשר אין בה מום, כמה דאת אמר, (שיר ד ז) כלך יפה רעיתי ומום אין בך: **אשר לא עלה עליה עול**, ״על״ כתיב, כמה דאת אמר, (ש״ב כג א) ונאם הגבר הוקם ״על״, מאי טעמא, בגין דהיא (שם כ יט) שלומי אמוני ישראל: **ועליה**, לאו היא אלא עמה, אשר לא עלה עליה על, היינו דכתיב (עמוס ה ב) בתולת ישראל, (בראשית כד טז) בתולה ואיש לא ידעה:

[כב] **הושע פרק יד** (ג) קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל יְדוָד אִמְרוּ אֵלָיו כָּל תִּשָּׂא עָוֹן וְקַח טוֹב וּנְשַׁלְּמָה פָרִים שְׂפָתֵינוּ:
פרש״י– ונשלמה פרים – שהיה לנו להקריב לפניך נשלם אותם בריצוי דברי שפתינו:

[כג] **במדבר פרק כד** (יז) אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עַתָּה אֲשׁוּרֶנּוּ וְלֹא קָרוֹב דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל וּמָחַץ פַּאֲתֵי מוֹאָב וְקַרְקַר כָּל בְּנֵי שֵׁת:
ועי״ש חזקוני שאראנו ואשורנו הם כפל לשון. ועי״ש אונקלוס שהיא נבואה על ימות המשיח ובפרש״י שניבא על דוד המלך

[כד] **עיין תורה עו** שבטחון הוא הסתכלות אליו ית׳ בבחי׳ כולם אליך ישברון ואיתא ברמב״ן שבטחון הוא שלימות האמונה.

[כה] שמואל–ב כ יט

[כו] מוהרנ״ת בתקפא

אות ה

רבנו ממשיך לבאר כיצד התפלה השלימה רמוזה בסוד פרה אדומה, ויבאר עתה עניין האפר ועפר שנקראת שריפת הפרה, שרומז כיצד התפלה השלימה היא תפלה בצבור אע״פ שהצדיק מתפלל ביחיד. וכיצד מצרף בתפלתו ע״י התקשרות את שוכני עפר להתפלל עימו לעורר זכות אבות כנ״ל, וכיצד מתקשר אל הרע של רשעים ומצרפם לתפילתו כדי לתקנם.

לקמן באות ז׳ יבאר כיצד מתקן רשעי ישראל שמחזירים בתשובה וכאן מבאר כיצד מבטל הרע שבהם ע״י קדושת א״י שמגלה בתפלתו ע״י שמגלה אור זכות אבות ואם הם רשע גמור מסתלקים לגמרי.

וזהו בחי׳ [כז]**עפר ואפר הנאמר בפרה** כמבואר בפרשה שם [כח] שאפר הפרה נקרא גם עפר כמ״ש ואסף איש טהור את האפר (במדבר יט ט׳), ושם יז ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת, **כי בחי׳ התפילה, צריכה לבחי׳ עפר ואפר** [כט], דהיינו לבחי׳ שפלות של אברהם אבינו שאמר על עצמו אנכי אפר ועפר, **כי** כדי שיוכל להתפלל תפילה שתעורר זכות אבות כנ״ל **צריך להכניע** את **הרע** (את הגאווה), **הן בפרט הן בכלל, תחת הטוב, בבחי׳ (מלאכי ג׳)**[ל] **ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם (לא)**[לב] כך מבואר בזוהר הנ״ל עניין האפר שנעשה מהפרה אדומה. דהיינו שהמשל על הכנעת הרשעים הוא שיהפכו לאפר תחת הרגלים, דהיינו כמו שהפרה מתברר הטוב מהרע שבה ע״י שנשרפת[לג] כך נעשה ברוחניות ברשעים ע״י תפילת הצדיק.

וזה שהרשע יהפך לאפר תחת הרגלים, זה **בחי׳ אפר שיש בבחי׳ התפילה.**

ורגל, זה בחי׳ [לד]**תפילה, בבחי׳ (תהלים כו)**[לה] **רגלי עמדה וכו׳** והתפלה נקרא עמידה (כמבואר בתורה ט׳ אות ב׳). וכן לקמן בסוף התורה בביאור מאמר אבא שאול ג׳ פרסאות הן ג׳ תפלות עי״ש ובפל״ח אות ב׳. נמצא שהכנעת הרע מכונה אפר תחת רגלי התפלה כי זה נעשה מכח התפלה:

[כז] בתקפא יש דגש בפ׳ (אולי מחוסר אותיות לקח דגוש)

[כח] במדבר יט ט׳ ואסף איש טהור את האפר ושם יז ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת ועיין חולין פח: מכאן למדו ב״ה לגבי כסוי הדם שאפר נקרא עפר

[כט] כדלקמן ואנכי עפר ואפר

[ל] **מלאכי פרק ג** (כא) וַעֲסוֹתֶם רְשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אֵפֶר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם בַּיּוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה אָמַר יְדוָד צְבָאוֹת:

מצודות דוד – (כא) ועסותם רשעים – אתם תמעכו ותכתשו את הרשעים כי הם יהיו לאפר מונח תחת כפות רגליכ׳ ותרמסו אותם.

[לא] **עיין זוהר פקודי רלז:**

[לב] **זוהר פקודי דף רלז: – מִי יִתֵּן טָהוֹר** (דף רלז ע״ב) **מִטָּמֵא, רָזָא דָּא הָכִי הוּא** סוד זה כך הוא, **דְּדָא אִיהוּ טָהוֹר דְּנָפַק מִטָּמֵא** שזהו טהור שיצא מטמא, והיינו **דְּהָא בְּקַדְמֵיתָא טָמֵא** כי בתחילה קודם שנתבררו ממנה הניצוצין קדישין היתה בבחי׳ טמא, **וְהַשְׁתָּא דְּאִתְעֲבִיד בֵּיהּ דִּינָא** ועתה שנעשה בה דין, **וְאִתְיְהִיב לִיקֵּדַת אֶשָּׁא בְּנוּרָא דְּדָלִיק וְאִתְעֲבִיד עָפָר** וניתנה לשריפת אש באש דולקת ונעשית עפר, ונתבררו ממנה הניצוצין, **הַשְׁתָּא אִיהוּ טָהוֹר מִטָּמֵא** דהיינו **טָהוֹר דְּנָפִיק מִטָּמֵא** דהיינו הניצוצין שיצאו מקליפת נוגה הטמאה. **וּבְגִין כָּךְ** ובשביל שהפרה רומזת על השכינה המתלבשת בקליפת נוגה, לכן **כָּל אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בָּהּ כַּלְּהוּ מִסְתַּאֲבֵי** כל אלו שעוסקים בשריפת הפרה כולם נטמאים בה, **דְּהָא הָכִי הוּא וַדַּאי** כי כן הוא ודאי שכל העוסקים בפרה נטמאים בה לפי שעוסקים בענין בירור הניצוצין מהקליפה, **וְכֵן דְּאִתְעֲבִיד אֵפֶר** וכיון שהפרה נעשית אפר, **כְּדֵין עַד דְּיִתְכְּנֵישׁ וְיִסְתְּלִיק מִתַּמָּן מַסְאִיב לְכָלְהוּ** אז עד שלא היו אוספים ונוטלים את אפר הפרה ממקום שריפתה, עדיין היה מטמא את כל העוסקים בו, **כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר** כמו שנאמר **וְכִבֶּס הָאוֹסֵף וְגוֹמֵר וְטָמֵא** לפי שהמקום הוא מקום הקליפה. ושאל **אֵפֶר מַאי טַעֲמָא** מה הטעם שהפרה היתה צריכה להשרף לאפר, והשיב **כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר** כמו שנאמר **וְעָסוֹתֶם** (כאן מעך וכמוס) **רְשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אֵפֶר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם** פי׳ אחר שנתבררו ונטהרו הרשעים בגיהנם יהיו אפר, הרי כשמתברר הניצוץ נעשה השאר אפר, לכן היו צריכים לשרוף את הפרה עד שתהיה אפר, כדי לברר את הניצוצין מקליפת נוגה, **וְכֵיוָן דְּאִתְיְהִיב עַל הַהוּא אֵפֶר מַיִם** וכיון שניתן על זה האפר מים שהם סוד החסדים שעי״ז נמתקים הדינים הקדושים שהם סוד האפר, **כְּדֵין אִיהוּ טָהוֹר מְטָמֵא** אז הוא נעשה טהור מטמא, כלומר שנמתקו הדינים על ידי מימי החסדים. (ועי׳ קהלת יעקב ערך ספר פרה).

[לג] **עיין קהלת יעקב** ערך אפר פרה – אפר פרה נראה לענ״ד שהוא סוד המתקות הדינים ולהעלותן עד החכמה שהן הבינה דינין מתערים מינה, והוא בחינת ה׳ דהשם ומינה מתערין חמשה גבורות שהם סוד ה׳ אותיות מנצפ״ך גימטריא פ״ר, ובהצטרף ה׳ פר אל הבינה שהוא סוד ה׳ היא אותיות פרה, ואז עדיין אין נמתקין הדינין לגמרי עד שנעלה אותם אל החכמה, והחכמה הוא סוד האלף אלף חכמה ואז הם נמתקים לגמרי בנודע (פרי עץ חיים שער העמידה פרק א׳) וזה סוד אפר א׳ פר, וזהו ההבדל שבין אפר ועפר כי בזמן היות הדינים במלכות או בבינה נקרא עפר, שכן המלכות והבינה שניהם הן סוד ע׳ כמו שכתבתי בערך עין ואז נקרא עפר, אבל כשהן באין אל החכמה שהוא סוד א׳ נקרא אפר, ועבור שיש התחברות בין חכמה ובינה שהן ריעין דלא מתפרשין הבן בחכמה וחכם בבינה, על כן אמרו רז״ל (חולין פ״ח ע״ב) מצינו לאפר שנקרא עפר, וגם אותיות אחה״ע מתחלפין מטעם זה א׳ ח׳ הוא בחכמה אלף חכמה ה׳ ע׳ בבינה שכן הבינה הוא סוד ה׳ שבשם, וכללות ז״ק היוצאים ממנה כל אחד כלול מיוד, ועל כן נקרא שבע כנודע, בעבור שחכמה ובינה ריעין דלא מתפרשין, על כן אחה״ע מתחלפין ואותיות אחה״ע בגרון שהוא הבינה (עץ חיים שער טנת״א פרק ב׳), שגם אורות החכמה שהוא א׳ ח׳ הן גם כן בבינה שהוא סוד הגרון, ועל כן אמרו רז״ל (במדבר רבה פרשה י״ט אות ג׳) על מה שאמר שלמה המלך ע״ה (קהלת ז׳ כ״ג) אמרתי אחכמה שביקש להשיג טעם הפרה, ולמדו זה ממלת אחכמה שהוא סוד החכמה ששם הוא טעמי פרה להעלותן עד החכמה, ועל כן היה נותנים על האפר מים חיים סוד החכמה שנקרא מים (תיקוני זוהר תיקון ס״ט ק״י ע״ב) והוא סוד החיים (קהלת ז׳ י״ב) החכמה תחיה בעליה, ונודע דחכמה הוא הוי״ה במילוי ע״ב ואחוריו קפ״ד, ובו חמשה חסדים חמשה פעמים ע״ב קפ״ד גימטריא אלף פר, וזהו אפר אלף פר שהוא סוד ה׳ חסדים דחכמה שממתיקים הגבורות דבינה:

[לד] גם בדפו״ר תפילה, ומתרלו - תפלה

הרע שבפרט שצריך להכניע כדי להתפלל כראוי, **היינו גופו המגושם וחומרו, יבטל בשעת תפילה[לו]. כמו חסידים הראשונים שהיה להם בשעת תפילה[לז] התפשטות הגשמיות (לח)**/[לט] כך היו עושים חסידים ואנשי מעשה, שהיו מתבודדים ומכוונין בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמות ולהתגברות כח השכלי, עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה:

והרע שבכלל, היינו התפילות של פושעי ישראל שהצדיק **מתפלל עמהם** לקמן יתבאר שהצדיק כמו שמתקשר לצדיקים כך מתקשר לרשעים שרוצה לתקנם בתפילתו, וע״י תפלתו עושה מהם אפר כמו בפרה אדומה שנשרפת ועי״ז מתברר הנצוצות קדושים מתוך הרע הנשרף כמבואר בזוהר פקודי רלז: הנ״ל, ע״ז הצדיק **יבטל** את **הרע שלהם, ויעשה מהרע כסא לקדושה [מ]** דהיינו כמו הפרה שהיא בחי׳ נוגה המעורב טוב ורע וע״י שנשרפת מתברר הנצוצות הקדושים שבה והרע נשרף והטוב נשאר אפר שמועיל לטהר טמאים דהיינו שמצטרף לקדושה לא בעצמו אלא כדי להקים את הנופלים לטומאה ולהחזירם לקדושה. היינו בחי׳ הנ״ל שיהיו אפר תחת הרגלים דהיינו התפלה דהיינו שיהיה בהם איזה בחי׳ תועלת לתפלה בבחי׳ מעמיד דמעמיד שעי״ז גם הרע יצטרף לכבוד שמים/[מא]. **וזה בחי׳ אפר שבתפילה[מב]** דהיינו הטוב שמתברר, הוא האפר שנעשה ומטהר טמאים:

ועפר[מג] שבתפלה, היינו שיקשר את עצמו בכלל ובפרט, עם נפשין ורוחין ונשמתין של שוכני עפר/[מד], **ויעורר אותם בתפילתו שיתפללו עמו, בבחי׳ (ישעיה כו)**/[מה] **הקיצו ורננו שוכני עפר** נמצא ע״י שמתקשר לצדיקים שוכני עפר דהיינו שכבר הסתלקו הם מצטרפים לתפילתו בבחי׳ ״הקיצו ורננו״, ורינה היא תפלה כמ״ש (מלכים–א ח כח)/[מו] ״אל הרינה והתפלה״ כמבואר בברכות לא./[מז]:

וזהו (איכה ג׳)/[מח] **יתן בעפר פיהו. כלומר** רמוז בתיבות אלו **שיקשר דבורו** בתפלתו **עם שוכני עפר כנ״ל** וזהו ״יתן בעפר פיהו״ שע״י התקשרות לצדיקים שוכני עפר יצרף תפילתם לדבור פיו בתפילה:

וזהו שאמר אברהם[מט] בתפילתו להצלת סדום ועמורה **(בראשית יח)**/[נ], **הנה נא הואלתי לדבר עם[נא] ה׳ ואנכי עפר ואפר, כי זה צריך לבחי׳ התפילה[נב]** כי אברהם אבינו רצה לתקן את

[לה] **תהילים פרק כו** (יב) רַגְלִי עָמְדָה בְּמִישׁוֹר בְּמַקְהֲלִים אֲבָרֵךְ יְדוֹד:

[לו] גם בדפו״ר תפילה, ומתרלו - תפלה

[לז] גם בדפו״ר תפילה, ומתרצו - תפלה

[לח] **עיין ש״ע או״ח סימן צח**

[לט] **שו״ע אורח חיים** – סימן צח (א) המתפלל צריך שיכוין בלבו פירוש המלות שמוציא בשפתיו; ויחשוב כאלו שכינה כנגדו; ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו עד שתשאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפלתו; ויחשוב כאלו היה מדבר לפני מלך בשר ודם היה מסדר דבריו ומכוין בהם יפה לבל יכשל, ק״ו לפני ממ״ה הקב״ה שהוא חוקר כל המחשבות. וכך היו עושים חסידים ואנשי מעשה, שהיו מתבודדים ומכוונין בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמות ולהתגברות כח השכלי, עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה. ואם תבא לו מחשבה אחרת בתוך התפלה, ישתוק עד שתתבטל המחשבה. וצריך שיחשוב בדברים המכניעים הלב ומכוונים אותו לאביו שבשמים, ולא יחשוב בדברים שיש בהם קלות ראש: הגה – ויחשוב קודם התפלה מרוממות האל יתעלה ובשפלות האדם, ויסיר כל תענוגי האדם מלבו (הר״י ריש פרק אין עומדין). ואסור לאדם לנשק בניו הקטנים בבהכ״נ, כדי לקבוע בלבו שאין אהבה כאהבת המקום (בנימין זאב סי׳ קס״ג ואגודה פ׳ כיצד מברכין):

[מ] הבטוי הזה עיין פע״ח הנהגת הלימוד פ״א ולעיל סוף תורה ד׳. והביאור עיין בעש״ט עה״ת בראשית אות מה.

[מא] **עיין תורה ל׳** אות ו׳ שגם בן רשע הוא חלק ממלכות דקדושה, והביאור שם כי מעונש הרשעים גם מתגלה כבוד שמים בבחי׳ יתרון האור מן החשך.

[מב] מתרצו - שבתפלה

[מג] בתקפא ו׳ מנקד חולם ופ׳ עם דגש (נראה שהיה חסר להם אותיות והשלימו במנוקדות)

[מד] **מכאן נוסח ההתקשרות** שלנו ולכל הצדיקים שוכני עפר קדושים אשר בארץ המה. ובזה לא ממעטים לומר שוכני עפר הצדיקים אמיתיים כמו לגבי הצדיקים בדור שממעט האמיתיים דייקא. והעם כי שוכני עפר כנראה מדובר באותם שכבר היו בגהנם וכלה כל הרע מהם ונשארו צדיקים גמורים ועוד אפשר שכיון שהגיעו לעולם האמת כבר יודעים האמת ומכאן ולהבא הם צדיקים. וצ״ע דלא מסתבר כל כח שרק ע״י שכבר יודעים האמת יש כח בתפילתם כל כך. עוד צ״ע שכיון שלא ממזכירים את הצדיקים בשמם א״כ זה כולל כולם מאדה״ר המונים עד אין מספר וצ״ע אולי הכוונה מצד שרש נשמתם שהם ס׳ רבוא והכוונה לכל קומת ישראל המתוקנת כבר.

[מה] **ישעיה פרק כו** (יט) יִחְיוּ מֵתֶיךָ נְבֵלָתִי יְקוּמוּן הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר כִּי טַל אוֹרֹת טַלֶּךָ וָאָרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל:

[מו] **מלכים א פרק ח** (כח) וּפָנִיתָ אֶל תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל תְּחִנָּתוֹ יְדוֹד אֱלֹהָי לִשְׁמֹעַ אֶל הָרִנָּה וְאֶל הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר עַבְדְּךָ מִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ הַיּוֹם:

[מז] **סוף תורה ה׳** – יַחַד הָרִים יְרַנֵּנוּ. רִנָּה לְשׁוֹן תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מלכים־א ח): לִשְׁמֹעַ אֶל הָרִנָּה וְכוּ׳.
ועיין ברכות לא. שרינה היא תפילת שבח ותפילה סתם היא בקשת צרכיו.

[מח] **איכה פרק ג** (כט) יִתֵּן בֶּעָפָר פִּיהוּ אוּלַי יֵשׁ תִּקְוָה:

[מט] פ׳ עם דגש (כנראה כנ״ל מחוסר אותיות)

הרע של אנשי סדום בתפילתו, ע״י שצרפם דהיינו את האפר לתפילתו, וזה בכח ההתקשרות לצדיקים דהיינו לעפר. ועיין ביאור הליקוטים אות ט׳ שבדווקא נקט עפר ואפר יחד, ועפר קודם לאפר, כי רק ע״י ההתקשרות לצדיקים יש כח בידו לעשות אפר :

וזהו נקרא תפילה[נג] **בציבור** דהיינו כשמכניע את הרע שלו ושל המתפללים עימו בבחי׳ אפר וכשמתקשר לצדיקים שוכני עפר, **כי אותיות צב״ר** דהיינו ציבור בכתיב חסר הם **ר״ת צדיקים בינונים רשעים.**

בינוני, הוא המתפלל, כמאמר חז״ל (קדושין מ ע״ב)[נד] **לעולם יראה אדם את עצמו כאלו חציו זכאי וכו׳** וחציו חייב דהיינו בינוני/[נה]**.**

צדיקים, זהו בחי׳ עפר כנ״ל שמתקשר לשוכני עפר שיתפללו עימו.

רשעים, זהו בחי׳ אפר כנ״ל שעושה אותם כסא לקדושה בתפלתו :

ולעורר שוכני עפר שיתפללו עימו, **זה יש בפרט ובכלל.**

בפרט, היינו שיקשר תפלתו עם **חלקי נר״ן**–נפש רוח נשמה **שלו שבאו כבר בגילגול ונתקן** דהיינו לטוב שבגלגוליו הקודמים/[נו]**.**

ובכלל, היינו שיקשר תפלתו עם **נר״נ**[נז] **של שוכני עפר אחרים** צ״ע לכאורה הכוונה לכל הצדיקים שוכני עפר שהיו מאז ומעולם, **לעורר אותם שיתפללו עמו :**

[נ] **בראשית פרק יח** (כז) וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמַר הִנֵּה נָא הוֹאַלְתִּי לְדַבֵּר אֶל אֲדֹנָי וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר:

תורה תמימה (כז) עפר ואפר. דרש רבא, בשכר שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר זכו בניו לשתי מצות, אפר פרה ועפר סוטה. וליחשב נמי עפר כסוי הדם, התם הכשר מצוה איכא, הנאה ליכא <נא> [סוטה י״ז א׳]:

[נא] גם בדפו״ר ותרלד - עם ומתרלו – אל (כלשון הפסוק)

[נב] גם בדפו״ר התפילה, מתרצו - התפלה

[נג] גם בדפו״ר תפילה, ומתרצו - תפלה

[נד] **קידושין דף מ:** תנו רבנן לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה שנאמר וחוטא אחד יאבד טובה הרבה וכו׳ עי״ש

[נה] **לכאורה צ״ע** מנדה דף ל: ומה היא השבועה שמשביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע. ועוד צ״ע כי עי״ש בקדושין שמה שצריך לראות עצמו כאילו חציו חייב חציו זכאי זה רק כאילו, ושמא באמת הוא כך ועלול בעבירה אחת להכריע את הכף וכן לעניין התחזקות שמא במצווה אחת יכריע לטובה וא״כ שיתחזק עצמו מאד שמא במצווה זו שלפניו תלוי הכל. אבל באמת הרי מדובר בכל אדם ולא כולם בינוניים. וצ״ל שכיון שדיבר מרשעים ממש ומצדיקים ממש ממילא כל השאר הם בבחי׳ בינוני.

[נו] **צ״ע דלא קאמר** שיקשר תפלתו למצוות שעשה בגלגול זה ועלו למעלה לעולם השכר שלו, **עיין זוהר ח״ג דף פג:** תא חזי, בר נש דעביד מצוה, ההיא מצוה סלקא וקיימא קמי קודשא בריך הוא, ואמרה אנא מפלנייא דעבד לי, וקודשא בריך הוא מני לה קמיה, לאשגחא בה כל יומא, לאוטבא ליה בגינה:

(העניין מבואר בערבי נחל לך לך וחקת) וגם הם בחי׳ נר״ן כמבואר בתורה נד. שבכל המצוות ומו״מ מעלה נצוצות קדושים ונכללים בנר״ן שלו והשכינה מעלה אותם מ״ן להקב״ה. משמע שזה לא נקרא שוכני עפר עדיין אלא חלק ממנו.

אבל מגלגול קודם נקרא שוכני עפר וצ״ע בזה דמשמע שהנר״ן שלו בגלגול קודם ממתין לו.

ועיין זהר חיי שרה דף קלא. ובתיקונים דף פא. שואל איזה גוף יקום בתחיה כגון שהתגלגל ב׳ פעמים ובאחד היה צדיק ובשני רשע, ומבאר שיקום רק הצדיק אמנם משמע שזה דייקא כשרשע היה רשע גמור אבל עכ״פ משמע שאם יקומו שניהם אין יחס בניהם, וצ״ע א״כ איזה יחס יש לאדם עם הגלגול הקודם שלו.

ועיין **דמשק אליעזר** על חיי שרה הנ״ל מה יהיה במי שבכל הגלגולים היה בינוני, ומבאר שם שכולם יקומו אלא שאותו גלגול שהיה צדיק ביותר יהיה כמו אב לאחרים.

וכן קשה לפי מה שאמר רבינו שאין הקב״ה עושה שני פעמים דבר אחד עיין **שיחות הר״ן אות נד**

וביליקוטי הלכות גטין הלכה ג אות טו – כִּי אֶפְלִוּ מִי שֶׁמְּגֻלְגָּל מִנְּשָׁמַת חֲבֵרוֹ גַּם כֵּן אֵינוֹ שָׁוֶה לַחֲבֵרוֹ, כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ – בָּרוּךְ – הוּא עוֹשֶׂה שְׁנֵי פְּעָמִים דָּבָר אֶחָד, וְעַל – כֵּן לְעוֹלָם אֵינוֹ נִתְגַּלְגֵּל בַּחֲבֵרוֹ כָּל חֶלְקֵי נִשְׁמַת הָרִאשׁוֹן מַמָּשׁ, רַק נִשְׁמַת זֶה בְּצֵרוּף נָפֶשׁ אַחֶרֶת מִמָּקוֹם אַחֵר אוֹ רוּחַ זֶה עִם נָפֶשׁ זֶה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. נִמְצָא, שֶׁהוּא עִנְיָן אַחֵר מִן הָרִאשׁוֹן, וְעַל – כֵּן כָּל נְשָׁמָה מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁבָּאָה בָּזֶה הָעוֹלָם הוּא בְּחִינַת שֵׂכֶל חָדָשׁ וְעֵצָה חֲדָשָׁה לְהַשִּׂיג וּלְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ.

אמנם עיין שער הגלגולים סוף הקדמה ד׳ (ובהקדמה ה) בעניין רב ששת שהיה גלגול בבא בן בוטא וע״כ אמר חדאי נפשי וכו׳ כי ידע שתיקון נפשו אינו לו אלא לבבא בן בוטא עי״ש. אלא שצ״ע כי היה סוד גלגול כפול ואינו בכל אדם עי״ש.

עוד צ״ע איך יתקשר לנר״ן מגלגול קודם שלו שאינו יודע מי היה ומה שמו. אמנם זה צ״ע גם לקמן כיצד מתקשר לשאר שוכני עפר.

עוד בעניין מה שאמר לעיל שפרה היא בחי׳ תפילה

וזהו בחי׳ שבעה שבעה הנאמר בפרה, שכל ענינה שבעה. היינו כמובא (בזוהר אחרי עו ע״ב)[נח]/נט\ שהמדרש/ס\ מונה שבעה דברים בפרה שכל אחד מהם שבעה דהיינו **שבעה כבוסין** דהיינו שבעה שצריכים לכבס בגדיהם מחמת שנטמאו/סא\ **שבעה כהנים** שבע פעמים נזכר כהן בפרשה/סב\ **וכו׳** ז׳ פרות, ז׳ שריפות, ז׳ הזיות, ז׳ טמאין, וז׳ טהורים. **זהו בחי׳ תפילה**סג כי התפלה היא בחי׳ שבע, **בחי׳ (תהלים קיט)**/סד\ **שבע ביום הללתיך** ופירש רש״י – שבע ביום – שחרית שתים לפני קריאת שמע ואחת לאחריה ובערב שתים לפניה ושתים לאחריה. על משפטי צדקך על ק״ש שהיא דברי תורה:

אות ו

עתה יבאר בפירוט יותר מה הוא הרע הנ״ל שלו ושל המתפללים עימו שצריך בתפילתו לעשותם אפר.
ומבאר שבכלליות הן ג׳ קולות: קול בסילות, וקול כפירה וגידוף כלפי מעלה, וקול דבורי בוז לצדיק/סה\.
דהיינו – **קול** אמונות כוזבות דהיינו דרכי האמורי, פגם אמונה הבא אליו מהבל פיהם. **וקול** כפירה ממש של הפילוסופים המחרפים כלפי מעלה שבא אליו מהם. **וקול** המבזים את הצדיק שגם מזה צריך להינצל.
ובפרטיות אולי אפ״ל שהם ג׳ מיני קולות רשעים, דהיינו קולות רעים המפילים מאמונה ותפלה, היוצאים מהבל פה/סו\ של הרשעים./סז\
ואולי אפ״ל שגם בפרטיות אצלו בעצמו יש בחי׳ השפעה של ג׳ קולות אלו לרעה על תפילתו וצריך גם זה לתקן.
ולקמן באות ז׳ יבאר כיצד מתקן אותם בתפלתו, שאת הכסילים צריך להעלות לאמונה. ואת הכופרים לחזק ליבם שלא תזיק להם חכמתם. ואת הביזיונות להפוך לכבוד שמים כפי שיבאר לקמן.
ויבאר כיצד נוסף לביטול הקולות רעים גם מתקנם ומחזירם בתשובה, משמע שמדובר ברשעי ישראל.
ולקמן באות ט׳ מבואר שהכוונה כאן גם לקולות רשעים גמורים וגויים/סח\ שלא מתפללים כגון עוג שבא

נז גם בדפו״ר נר״נ, מתרצו - נר״ן

נח * ובמדבר רבה פרשה יט ב׳ [תנחומא חקת סימן ה׳ ילקוט שמעוני תורה רמז תשנט. פסיקתא רבתי יד]

נט **זוהר אחרי דף עו:** – אֲבָל תָּא חֲזֵי, בַּת שְׁבַע אִתְקְרֵי מַמָּשׁ בְּרָזָא דְּחָכְמְתָא. בְּגִין כָּךְ כְּתִיב בָּהּ כֹּלָּא בְּשֶׁבַע. ז׳ פָּרוֹת. ז׳ שְׂרֵפוֹת. ז׳ הֲזָאוֹת. ז׳ כְּבוּסִים. ז׳ טְמֵאִים. ז׳ טְהוֹרִים. ז׳ כֹּהֲנִים. וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּחוּשְׁבְּנָא דְּהָא כְּתִיב, וַיְדַבֵּר יְיָ׳ אֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְגוֹ׳. וְשַׁפִּיר קָאָמַר הַהוּא גַּבְרָא, דְּאָמַר בַּת שֶׁבַע, וְכֹלָּא רָזָא דְּחָכְמְתָא הִיא.

תרגום – אֲבָל בֹּא רְאֵה, בַּת שֶׁבַע נִקְרֵאת מַמָּשׁ בְּסוֹד הַחָכְמָה, מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בָּהּ הַכֹּל בְּשֶׁבַע: שֶׁבַע פָּרוֹת, שֶׁבַע שְׂרֵפוֹת, שֶׁבַע הַזָּאוֹת, שִׁבְעָה כִבּוּסִים, שִׁבְעָה טְמֵאִים, שִׁבְעָה טְהוֹרִים, שִׁבְעָה כֹּהֲנִים. וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בַּחֶשְׁבּוֹן, שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְגוֹ׳. וְיָפֶה אָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁאָמַר בַּת שֶׁבַע, וְהַכֹּל הוּא סוֹד שֶׁל חָכְמָה.

ס **מדרש רבה** במדבר פרשה יט סוף פסקה ב׳ – ר׳ חנן בן פזי פתר קרא בפ׳ פרה שיש בה משבעה שבעה שבע פרות שבע שריפות שבע הזיות שבע כיבוסין שבעה טמאים שבעה טהורים שבעה כהנים ואם יאמר לך אדם חמשה הן אמור לו משה ואהרן בכלל שנא׳ וידבר ה׳ אל משה ואל אהרן לאמר זאת חקת התורה:

סא **עיין משנה פרה** ד׳ ד׳ כל העוסקים בפרה מתחילה ועד סוף מטמאים בגדים. והם: א– השוחט, ב– מזה הדם, ג– שורף, ד– המשליך הארז אזוב ושני, ה– אוסף האפר, ו– מזה המי נדה, ז– האיש שהוזה עליו.

סב **פרשת חקת במדבר פרק יט** – (א) וַיְדַבֵּר יְדֹוָד אֶל **משֶׁה** וְאֶל **אַהֲרֹן** לֵאמֹר: (ב) זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד לְאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל: (ג) וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר **הַכֹּהֵן** וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו: (ד) וְלָקַח אֶלְעָזָר **הַכֹּהֵן** מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְהִזָּה אֶל נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד מִדָּמָהּ שֶׁבַע פְּעָמִים: (ה) וְשָׂרַף אֶת הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת עֹרָהּ וְאֶת בְּשָׂרָהּ וְאֶת דָּמָהּ עַל פִּרְשָׁהּ יִשְׂרֹף: (ו) וְלָקַח **הַכֹּהֵן** עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנִי תוֹלָעַת וְהִשְׁלִיךְ אֶל תּוֹךְ שְׂרֵפַת הַפָּרָה: (ז) וְכִבֶּס בְּגָדָיו **הַכֹּהֵן** וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחַר יָבֹא אֶל הַמַּחֲנֶה וְטָמֵא **הַכֹּהֵן** עַד הָעָרֶב:

עי״ש בזוהר ובמדרש ששואל הרי הם חמישה בלבד ומתרץ שמשה ואהרן גם נחשב כאילו כתוב כהן.

סג גם בדפו״ר תפילה, ומתרצו - תפלה

סד **תהילים פרק קיט** (קסד) שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ: פרש״י – שבע ביום – שחרית שתים לפני קריאת שמע ואחת לאחריה ובערב שתים לפניה ושתים לאחריה. על משפטי צדקך – על ק״ש שהיא דברי תורה:

סה **נראה שהם בסדר** הזה דווקא וכן משמע לקמן בסוף אות ו׳ שהם בחי׳ שחיטה שרפה אסיפה דהיינו סדר ברור הפרה אדומה ולפ״ז נמצא שקול המחקרים גרוע קול הכסיל כי הכסיל רק פונה עורף ממנו ית׳ אבל המחקרים מגדפים כלפי מעלה כמבואר לקמן ולפ״ז קול השלישי של המחרפים את הצדיק גרוע מכולם ולכאורה צ״ע כי המגדף בסקילה אבל בזוי צדיק אין בו עונש וצ״ע אולי כי אין לו כפרה בעונש וכדמצינו בקרח שהי הצריך לברא מיתה משונה של פתיחת פי האדמה כדי לכפר לו

סו **כך נראה לפרש** עפ״י תורה לא – שיש הבל שהולך בארץ וכשהוא רע בכוחו להחטיא וכשהוא טוב בכוחו לעורר תשובה. ועיין גם תורה מג בעניין הזה.

סז **עיין תורה כב** שיש כנגד קול הש״י מתעורר קול הברא של הסט״א והוא מנסר בעולם ומפיל מאמונה וצריך התגברות גדולה לדבק עצמו לקול הנשמה קול הש״י כדי לבטלם.

סח **כתבתי רשעים גמורים** וגויים לרמוז לקרח והזקן שהם רשעים גמורים אע״פ שכן מתפללים.

בתפלת משה רבינו, ואפילו התנא אבא שאול בא קול עוג בתפלתו, עי״ש שצריך להיזהר ולבחון באיזה רשע מדובר, ואם יש בכח תפילתו להכניעו. כי הכנעת הרשע ע״י התפלה כנ״ל נקרא התגרות בו, כמבואר שם באות ט' הנ״ל, ואסור להתגרות ברשע שהשעה משחקת לו כמבואר בגמ' שהכוונה כל זמן שהקב״ה מסלק ממנו את המשפט כדי שתתמלא סאתו.

גם נוסף למה שנתבאר לעיל שצריך לבחי' עפר ואפר בתפילה דהיינו להכניע את הרע של עצמו ושל המתפללים עימו (וצדיקים גדולים מתקנים גם רשעים גמורים ממש כפי שיתבאר לקמן באות ט'), כדי שיוכל להתפלל תפלה שלימה שתעורר זכות אבות כנ״ל, מבאר עתה מה הוא הרע הנ״ל שברשעים המתפללים עימו, כי **צריך לתקן בתפילתו בחי' שלש קולות** רעים היוצאים מהרשעים המתפללים עימו, (כי בכוחם של קולות אלה להפילו מהאמונה והתפלה). והג' קולות הם: האחד **בחי' (קהלת ה)**/[סט] **קול כסיל ברוב דברים** קולם של אותם שנפלו לאמונות כוזבות,

והשני **בחי'** מה שאמר משה רבנו ליהושע על קולם של השמחים בחטא העגל **(שמות לב)**/[ע] **קול ענות אנכי שומע** קולם של אותם שנפלו לכפירות,

והשלישי **בחי' קול** חרופים ובזיונות, **בחי' (תהלים מד)**/[עא] **כל היום כלמתי נגדי וכו' מקול מחרף ומגדף** קולם של המחרפים אותו, וצריך לתקן אותו, כי יש בזה חילול ה', במה שמחרפים יראי ה', כי חרופם ממילא גם כלפי מעלה/[עב] :

וזהו בחי' עץ ארז, ואזוב, ושני תולעת, הנאמר בפרה שמשליכים לשריפת הפרה אדומה: ומבאר רבנו שרמוז בהם קולות הרשעים הנ״ל באות ה' שצריך לעשות מהם אפר תחת כפות הרגלין דהיינו התפלה, דהיינו לעשות מהן כסא לקדושה כנ״ל שיצטרפו גם הם לכבוד שמים שבתפלה, אבל בדרך שלילה, דהיינו שיהיו לימוד על עונש הרשעים דהיינו אותם שלא מצטרפים להמלכת הש״י באופן חיובי.

ארז זה רמז על קול הכסילות של הרשעים **בחי' קול כסיל ברוב דברים,** שמאמינים **ברוב**
עג[עד]הנהגות ואמונות כוזבות, שהם בחי' דרכי האמורי [עד]/[עה], **כי פתי יאמין לכל דבר {משלי יד}** דהיינו שמתפתה להאמין בכל דבר, ולבן כשהוא כסיל/[עו] אזי מאמין אמונות כוזבות :

[סט] **קהלת פרק ה** (א) אַל תְּבַהֵל עַל פִּיךָ וְלִבְּךָ אַל יְמַהֵר לְהוֹצִיא דָבָר לִפְנֵי הָאֱלֹהִים כִּי הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם וְאַתָּה עַל הָאָרֶץ עַל כֵּן יִהְיוּ דְבָרֶיךָ מְעַטִּים: (ב) כִּי בָּא הַחֲלוֹם בְּרֹב עִנְיָן וְקוֹל כְּסִיל בְּרֹב דְּבָרִים:

רבי אברהם פריצול – כי בא החלום ברוב ענין וקול כסיל ברוב דברים: כי בא יבאר פחיתות הרבות הדברים ועוות הסדר במקום שאינו ראוי לפי שידמה להגעת החלום אל החולם מורכב מספורים ומראות כוזבות ונמנעות יגיעו מהדמיון והמחשבה ומשתוף המאכלים והלחות הגוברות כן ידמה קול כסיל ברוב דברים ועל כן יהיו דבריך מעטים כמו שבאר למעלה גם בדברים המדיניים:

[ע] **שמות פרק לב** (יז) וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ אֶת קוֹל הָעָם בְּרֵעֹה וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בַּמַּחֲנֶה: (יח) וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין קוֹל עֲנוֹת חֳלוּשָׁה קוֹל עַנּוֹת אָנֹכִי שֹׁמֵעַ: (יט) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל הַמַּחֲנֶה וַיַּרְא אֶת הָעֶגֶל וּמְחֹלֹת וַיִּחַר אַף מֹשֶׁה וַיַּשְׁלֵךְ מִיָּדָו אֶת הַלֻּחֹת וַיְשַׁבֵּר אֹתָם תַּחַת הָהָר:

רש״י (יח) אין קול ענות גבורה – אין קול הזה נראה קול עניית גבורים הצועקים נצחון ולא קול חלשים שצועקים וי או ניסה: **קול ענות** – קול חרופין וגדופין המענין את נפש שומען כשנאמרין לו:

[עא] **תהילים פרק מד** (טז) כָּל הַיּוֹם כְּלִמָּתִי נֶגְדִּי וּבֹשֶׁת פָּנַי כִּסָּתְנִי: (יז) מִקּוֹל מְחָרֵף וּמְגַדֵּף מִפְּנֵי אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם:

רד״ק (טז) כל היום, כמו כל הימים. כלמתי, לשון יחיד על דרך כלל. והנה אנחנו נכלמים מדברי המחרפים והמגדפים אותנו לאורך גלותנו. וזהו שאמר:,

[עב] **לק״ה ראשית הגז הלכה ה** אות כ' – וְעַל כֵּן חָזַר וְסִיֵּם: הִנְנִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת אֵלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא; כִּי אַף עַל פִּי כֵן, סוֹף כָּל סוֹף יִגְמֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת שֶׁלּוֹ וְיִתְגַּלֶּה הָאֱמֶת, וּכְמוֹ שֶׁהֶאֱרִיךְ שָׁם מַלְאָכִי קֹדֶם לָזֶה וְאָמַר (מַלְאָכִי ג, יג): חָזְקוּ עָלַי דִּבְרֵיכֶם וְכוּ' – **שֶׁהֵם הַמְדַבְּרִים עָתָק עַל הַצַּדִּיק, שֶׁנֶּחְשָׁב כְּאִלּוּ מְדַבְּרִים עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ**, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל.

לק״ה שבועות הלכה ב' אות כ'– כִּי שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ נִקְרָא עָלֵינוּ ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל, אֲבָל עִקַּר הַכְּלָלִיּוּת עַל–יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁכְּבָר הִשְׁלִים שְׁמוֹ בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת. וְכָל מִי שֶׁנִּקְרָא עַל שֵׁם הַצַּדִּיק הוּא נִכְלָל בּוֹ וְעַל–יְדֵי–זֶה הוּא נִכְלָל בְּשֵׁם ה', אֲבָל הַחוֹלֵק עַל הַצַּדִּיק בְּחוֹלֵק עַל הַשְּׁכִינָה, (סנהדרין קי.) כִּי חוֹלֵק עַצְמוֹ מִשֵּׁם ה', כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהִכָּלֵל בְּשֵׁם ה' כִּי אִם עַל–יְדֵי הַצַּדִּיק שֶׁהִשְׁלִים מַעֲשָׂיו בְּתַכְלִית הַקְּדֻשָּׁה וְהִשְׁלִימוֹ שֶׁהוּא נִכְלָל בָּאֱמֶת בְּשֶׁלְמוּת בְּשֵׁם ה' וְעַל יָדוֹ יְכוֹלִין הַכֹּל לְהִכָּלֵל בְּשֵׁם ה' וְכַנַּ״ל. וְזֶהוּ בְּחִינַת פְּנֶם הֶעָצוּם שֶׁל מַחֲלֶקֶת קֹרַח שֶׁחָלַק עַצְמוֹ מֵה' יִתְבָּרַךְ עַל–יְדֵי שֶׁחָלַק עַל מֹשֶׁה רַבּוֹ בְּבְחִינַת וַיִּקַּח קֹרַח, וְאִתְּפְלִיג קֹרַח. שֶׁחָלַק עַצְמוֹ וַעֲדָתוֹ מִשֵּׁם ה' עַל–יְדֵי שֶׁחָלַק עַל מֹשֶׁה וְאָמַר שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ יוֹדֵעַ שֵׁם ה',

[עג] גם בדפו״ר הנהגות, ומתרצו - ההנהגות

[עד] תוספתא שבת פרק ז וח'. רמב״ן דברים יח ט דרשות הר״ן דרוש יב

[עה] **עיין רמב״ן** על דברים יח ט' שמאריך לבאר את עניין הכישוף וקסמים וניחוש וכל תועבות הגויים שהתורה אסרה, עי״ש שיש ממש בהם כי לכל דבר יש שר ומלאך שכשמקטירים לו בזמן ידוע הוא מגלה עתידות והתורה אסרה זאת עי״ש.

דרשות הר״ן – הדרוש השנים עשר – ואלו הידיעות כלן הקסם והעוננות והכשוף וזולתם הם הנקראים בלשונם ז״ל דרכי האמורי, ומאלה קצת הדברים אסורים וקצתם מותרים:

וזהו טעם שהכסיל הזה נמשל ל**בחי׳ עץ ארז** שהוא גבוה, **בחי׳ (עמוס ב)**/עז\ עח**אנכי השמדתי**עט **את האמורי אשר כגובה ארזים גבהו, פ׳והגבוהי קומה, עפ״י הרוב הן כסילים** וכן מצינו מאמר חז״ל כל ארוך הוא שוטה [פא]/פב\, ורבנו מבאר טעם שגבוהי קומה הם כסילים **כי מחמת גובה קומתו, העשנים העולים** באור חוזר **מהלב** דהיינו מהתפעלות הלב **אל המוח להתבשל במוח, ולהתהוות מהם מחשבות** [פג]/פד\ דהיינו שֵׂכל מצומצם באותיות באופן שיוכל להרהר ולחשוב כיצד להוציא לפועל את הרגשת המדה שהתנוצצה בלבו.

עז **לעומתו יש פתי** חכם שאחרי שמתפתה להאמין בכל, אזי מוצא את האמת ומבדיל בינה לשקר, כדמצינו ביתרו שעבד כל ע״ז שבעולם ולבסוף התגייר.

ועיין שיחות הר״ן קג טוב יותר להיות פתי יאמין לכל דבר, דהינו להאמין אפלו בשטותים ושקרים כדי להאמין גם בהאמת, מלהיות חכם ולכפר בכל חס ושלום דהינו לכפר בשטותים ושקרים. ועל ידי זה נעשה הכל ליצנות אצלו וכופר גם בהאמת חס ושלום. ״ומוטב שאקרא שוטה כל ימי ואל אהיה רשע שעה אחת לפני המקום״ (עדויות ה ו):

ועיין ר׳ צדוק הכהן בספר צדקת הצדיק – אות רנט שורש כל דבר רע הוא ליצנות שהוא היפך האמונה שהוא מתלוצץ מכל דבר. וזה טעם ראשית גוים עמלק כמו שאמרו במדרש (שמות רבה כ״ז ו׳) על פסוק (משלי י״ט כ״ה) לץ תכה זה עמלק ופתי יערים זה יתרו. ושמעתי דפתי הוא המאמין בכל כמו שנאמר (שם י״ד ט״ו) פתי יאמין לכל דבר ויתרו לא הניח עבודה זרה וכו׳ (מכילתא יתרו י״ח) שהאמין בכל ולו יש תקנה שיערים להאמין בה׳ אמת על ידי הכאת הלץ שהוא שאין מאמין כלל: וזה ראשית והתחלת לכל כוחות הרע דגוים ...

עז **עמוס פרק ב** (ט) וְאָנֹכִי הִשְׁמַדְתִּי אֶת הָאֱמֹרִי מִפְּנֵיהֶם אֲשֶׁר כְּגֹבַהּ אֲרָזִים גָּבְהוֹ וְחָסֹן הוּא כָּאַלּוֹנִים וָאַשְׁמִיד פִּרְיוֹ מִמַּעַל וְשָׁרָשָׁיו מִתָּחַת:

עח גם בדפו״ר ותרלד – אנכי, ומתרלו – ואנכי (כלשון הפסוק)

עט בדפו״ר אשמיד

פ בדפו״ר והגבוה

פא כמאמר חז״ל כל הארוך שוטה עיין רמב״ן מלחמות על הרי״ף סוכה טו: ועיין ספר מעשה טוביה חלק עולם הקטן פ״ב (דף סו במהדו׳ ונציה תרסח) הובא באדרת אליהו (הגר״א) עה״ת בראשית א׳ ג׳. עיין מטה אפרים תרמו אות ד׳ לחוש לדעת בעל הלכות גדולות סימן טו שהדס שוטה הפירוש שעליו ארוכים.

פב **מעשה טוביה** חלק עולם הקטן פרק ב׳ החקירה הרביעית בהתחלת ועיקרי חכמת ההבטה ואיזה הוא הסימן היותר בחון. תשובה: הסימנים הם לאין מספר, אבל לא אביאם כלם שלא להכביד על המעיין, אמנם קצתם אזכירם ואחקור עליהם.

הא׳ מדוע קצרי הקומה רובן חנפים וטובי ההבנה? תשובה בהיותם קצרי הקומה יש מעט ריוח בין הלב שהוא משכן הרוח החיוני לבין המוח שבו מורשי המחשבה ובנקל יתנשאו האדים למעלה אל המוח אשר בו נולדה המחשבה וע״ז ימהר להבין וכן להפך כל ארוך שוטה מטעם הנזכר.

הב׳ מדוע קטני הקומה וכחושי הבשר הם מבולבלים? לפי שבהיות הגוף קצר ומריב חמימותו הקטורים עולים במהירות ונדחים מכח המדמה ויתערבו אל אשר עדיין לא הגיעו היטב לשלימותם וידיעה ברורה ולכן יותר קרובים לבלבול הדעת לשטות ולהבל.

ג׳ מדוע גדולי הקומה קשים ההבנה? לפי שהעשנים מתאחרים הרבה בעלותם מלב למוח שהוא מקור המחשבה.

ד׳ מדוע אנשים קצרים רובן פקחים וגבורים ואבירי לב? לפי שהעשנים והכח שבגוף קצר מוכנים יותר .משא״כ בגדולי קומה שמתפזרים ומשתבשים והיינו דאמרי אינשי כל ארוך שוטה:

מלחמות השם לרמב״ן על הרי״ף סוכה דף טו: ומה שאמרו עבות שלשה לא משכחינן לא ענפי הקטומים שלא מצינו לר׳ טרפון שאסר בהן לכתחלה אלא מפני שאין הדס שכלו עבות מצוי להן במקומן באורך ג׳ טפחים **שרוב הארוך שוטה**, והיינו דאמרי׳ בהדיא עבות שלשה, אלמא משום עבות הוא דאינו מצוי, ותלתא קטומי שכיחי להו טפי מחד ולא קטים שדרך ההדס הזה ליבש בראש ולהשיר עליו העליונים ולהיות קטום:

אדרת אליהו להגר״א (בראשית פרק א פסוק ג) – יהי אור. אור דנהיר במוחא וליבא, כי מוחא וריאה מים, ובקד״א שם אור כמו שאמרו בזוהר (ת״ז תי׳ ל. עד, ב), י׳ אויר, וכן ריאה מים ובלבא אור, וזה שאמר. יהי אור ויהי אור. ועיקר נאמר על אור דליבא, כי בריאת חלקי הראש לא נכתב כאן, כמו שאמרו (חגיגה יב, ב), מכדי בשמים פתח ברישא מאי שנא דקחשיב מעשה ארץ. כי המוחא סתום ולא נגלה למשה רק בבינה, ואף שער אחרון לא נגלה לו כמו שאמרו (ר״ה כא, ב) חמישים שערי בינה כו׳. ובינא רוחא דליבא, הוא ברא את העולם בחכמה כמו שאמרו (תנחומא בראשית א) בתורה נתייעץ הקב״ה וברא את העולם, ותורה היא חכמה. וכן הלב מתייעץ בכל מעשיו במוח כידוע, שלכן אמרו כל ארוך שוטה (עי׳ בס׳ מעשה טוביה״ עולם הקטן פ״ב ד״ה החקירה הרביעית):

פג עיין טל אורות (לרבי יעקב מאיר שפילמן) ח״ק פ״ב אות יב

פד **עיין סוף תורה כט** עה״פ שבע מחלפות ראשו רמוז בזה שהמחשבות החולפות במוחו הן כפי הז׳ מדות שבלבו. ואע״פ שמבואר בתורה לה אות א׳ וכן בתורה ד׳ על מאמר חז״ל בשעה שנשא שלמה את בת פרעה וכו׳ מבואר שם שהמידות תלויות בחכמה צ״ל ששניהם המחשבה והמידות תלויים זה בזה. **ועיין טל אורות** הנ״ל מבאר שבוודאי שרש הכל במח אבל תחילה הוא חכמה ובא אל הלב בהעלם בבחי׳ הבזק בחי׳ יחוד מוח לב שיורה הטיפה כחץ והלב הוא נוק׳ שבונה את הטיפת מוחין לקומה שלימה של מידה (והוא כפי המדות שבלב אם זך או עכור) ואזי באור חוזר שב אל המח לבחי׳ תבונה (חצוניות הבינה) בבחי׳ שבע מחלפות ראשו המבואר בסוף תורה כט. ואזי נעשה מחשבה כיצד להוציא לפועל את המדה ולזה מכנה רבנו מתבשל ואזי יש לו בחירה לתקן את המדה כי מהלב באה מעורבת טוב ורע כפי זכות או עבירות ליבו ועיין בלקוטים יקרים המובא בבעש״ט עה״ת הנ״ל בראשית אות לו מקור מים חיים שם אות כט. כיצד צדיקים בכוחם לתקן את המדה העולה מן הלב ולבטל הרע שבה כבר במחשבה. אבל אצלינו נראה שזה בבחי׳ הלב דהיינו אחר שכבר נעשה למדה רעה יש בחירה איזה מדה להוציא לפועל בעשיה כמבואר בתורה מט ששני היצרים טוב ורע הם במחשבת הלב.

העניין הוא כי שרש כל מחשבה דבור ומעשה שבפועל הוא חכמה שבמח המאיר ללב (דהיינו נפש השכלית בנפש הבהמית). אלא שתחילה דהיינו שרש כל מחשבה היא בבחי׳ טפת אור חכמה מופשט המאיר ויורה כחץ בהעלם ללב/[פה]\ (כי הלב בחי׳ נוקבה ושם מתבשל ונבנה למדה מז׳ מדות כגון חסד שהיא אהבה) שמתבטא בהרגשת התעוררות פתאומית לאיזה מדה (כגון שמתעורר באהבה גדולה ואינו יודע מה לעשות) ואזי חוזר הלב ומעלה מדה זו למח (וכלפי זַכות המח נחשב המדה לעשן גס) ובמח נעשה ממנו מחשבה, כיצד להוציא לפועל את המדה הזו (במחשבה דבור ומעשה בפועל) ומשם מתחיל הבחירה/[פו]\ וחוזר ללב ונעשה שם הרהור הלב דהיינו התפעלות הלב ממחשבה הנ״ל ושם עיקר הבחירה עצמה על העשיה בפועל אם ע״י יצר הטוב או ח״ו הרע (כמבואר בתורה מט אות א).

אבל אצל גבוהי קומה **העשנים האלו** דהיינו המדות שנתהוו בלב וחוזרים באור חוזר למח לחשוב כיצד להוציאן לפועל **נחלשים ברוב הדרך שיש מהלב [פז]על המוח, מחמת גובה קומתם, ואינם ביכולתם להתהוות מהן מחשבות שכליות** דהיינו מחשבות כיצד להוציא לפועל את המדות/[פח]\ שעי״ז יאיר האמת בלבם (דהיינו הארת השכל בלב דהיינו נפש השכלית בנפש הבהמית להשליט השכל על הלב. **ומחמת זה, [פט]הגבוהי קומה** עפ״י רוב **הם שוטים** [צ] כי השכל חלש ונפש השכלית לא מאירה בנפש הבהמית. נמצא הלב שבו הנפש הבהמית שולט על המח בבחי׳ כסיל החפץ בהתגלות לבו. שוטה פירושו חסר דעת/[צא]\ דהיינו שחסר חיבור אליו ית׳/[צב]\ דהיינו אל האמת. נראה הכוונה שכיון שהוא כסיל דכתיב בו (משלי יח ב׳) שאינו חפץ בתבונה אלא רק בהתגלות לבו, עי״ז נעשה גם שוטה חסר דעת.

וזה קול כסילות הנ״ל הוא **בחי׳ דרכי אמורי** כי דרכם של האמורים היה שהאמינו בכל מיני סגולות שאין בהן ממש ובכל מיני רמזים של הבל לדעת העתיד כגון צבי הפסיקו וכיו״ב כמבואר בתוספתא דשבת פ״ז ופ״ח, והאמונה בהן היא מחמת **שאין להם שום שכל** לכן הולכים אחר שרירות ליבם דהיינו נפש הבהמית, כי ברוב הדרך ממח ללב נחלש השכל, **מחמת כי כגובה ארזים גבהו. בשביל זה הם מאמינים אמונות רבות כוזביות** כנ״ל כי אין להם השכל להתחזק באמונה בו ית׳: וכמבואר בתורה רנה שאמונה בלא דעת אפשר ליפול ממנה, וכן מצינו שאצל נשים שדעתן קלה ושכלן חלש מצוי יותר האמנות הכוזבות/[צג]\.

[פה] **שכיון שמאור חכמה**, עד מחשבה בפועל, המרחק עצום, לכן נעשה בשני שלבי צמצום, שתחילה נסתלק מחכמה להרגשה בלב, דאינה מוגדרת רק כגון אהבה עצומה שלא יודע מה לעשות איתה, ומעלה אותה אל המח לחשוב כיצד להוציאה לפועל, ושוב מסתלק מבחי׳ הרהור להרגשת הלב בפועל שהיא בחי׳ עשיה.

[פו] **נ״ל אע״פ** שעיקר הבחירה היא בלב כמבואר בתורה מט אבל יש בחי׳ כבר בבחי׳ התעוררות המדה כשעולה אל השכל וכמבואר בבעש״ט עה״ת בראשית ו׳ הנ״ל אלא שהיא עבודה קשה לבחור ולקיים המבואר שם לכן עיקר הבחירה היא אח״כ כשחוזר ללב.

[פז] גם בדפו״ר על, בתרלד ומתרלו - אל

[פח] **הביאור בזה** נראה כי העשנים העולים מהלב למח יש בהם עכירות הלב כפי זכותו ועכירותו לכן נקראים עשנים כלפי זכות השכל שבמח והם מדה מז׳ מדות כגון אהבה וכשהלב עכור אזי היא מדה נפולה שמצד זה כשעולה משפיעה על המחשבה לרעה אבל מאידך היא מדה קדושה ומכוחה נעשית המחשבה השכלית באותה מדה דהיינו שחושב מחשבות כיצד להוציא לפועל את המדה הזו לכן כשהלב רחוק מהמח אזי אין כח במח כל כך לחשוב בהוצאה לפועל לכן הגבוהי קומה גם לא רעים כמו שהם לא חכמים כי אין להם את השכל של הוצאה לפועל של המידות בין לטוב או רע. לכן מאמינים באמונות כוזבות. וצ״ע הקשר עיין לקמן.

[פט] בתקפא ובתרלד- הגובהי, בדפו״ר הגובה, ומתרלו - הגבוהי

[צ] עיין אדרת אליהו הנ״ל שרמז שם לטעם הזה.

[צא] **כידוע מאמר חז״ל** בסוטה אין אדם עובר עבירה אא״כ נכנס בו רוח שטות והיינו חוסר דעת אבל סתם שוטה האמור בחז״ל מחדא מחתא עם חרש וקטן איתא בחז״ל בגיטין דמאבד מה שנותנין לו. ולכאורה הן שתי בחי׳ שוטה. שתי סוגי דעת דהיינו דעת לשמור ודעת להתחבר לקדושה. **ואולי** כיון שדעת היא חיבור לכן גם ההתחברות של אדם לחפץ מסויים עמ״נ לשמור עליו זה נקרא בחי׳ דעת. כי שוטה וקטן הנפש המפעילה אותם היא רק נפש הבהמית שעסוקה תמיד רק בקיום עצמה ואין לה דעת לשמור דבר שאינו שייך לעצם הקיום שלה.

[צב] **צ״ע האם דווקא** דבר שבקדושה לא יודעים להוציא לפועל או כיון שהלב רחוק ממח גם כל דבר לא יודעים. ועיין תורה מג שיש דעת דסט״א ושם ביארנו שיש לו חיבור אליו ית׳ אבל מחמת שהיא דעת נפולה לכן כל התחברותו היא לאותו רגע של זעם דהינו שמי שזוכה לדעת גדול כך כך כמו בלעם אזי אצלו העבירה היא להכעיס ולא לתאבון כי באמת יודע גדולת הש״י אבל מורד בו ומחפש אצלו בעצמו את הפרצה ופתח לעשות רע דהיינו את הרגע של זעם על ישראל. ונראה שזה שייך דייקא אצל הקטני קומה דלקמן אבל הגבוהי קומה שכאן אין להם דעת כלל. רק נגרר אחר תאוות לבו מכח נפש הבהמית שכל כוחה רק קיום הגשמי של הגוף ותאוותיו.

[צג] **לכאורה צ״ע** כי רבנו משבח את האמונה הפשוטה של נשים וכן מצינו שלא נפלו לחטא העגל. אבל האמת היא שחטא העגל היה דייקא מרוב שכל כי היה בו חכמות גדולות ועוד שנשים ניתנה להם בינה יתירה להרגיש הרגשות שאין אצל גברים לכן החסרון של חולשת השכל נשלם אצלם ע״י הרגשה מאידך האנשים אמונתם יותר חזקה כי בכוחם לחזק אותה ע״י השכל כמבואר במקום אחר שאמונה בלא שכל בקל אפשר ליפול ממנה לכן נשים בקל אפשר לפתות אותן אבל במהלכי שכל אפשר דייקא את האנשים להפיל יותר וכדמצינו בעגל.

פשוט שאין הכוונה שכל גבוהי קומה שוטים אלא כיון שרוצה רבינו לרמוז את קול הכסילות הזו של אמונות כוזבות בבחי׳ ארז לכן מבאר זאת מצד גובהו ע״י שמצא שגם מצד הטבע יש בחי׳ כזו שהכסילות נובעת מהריחוק בין לב ומוח שמצוי אצל גבוהי קומה.

וקטני קומה הם בחי׳ קול רע המכונה אזוב, וקול זה מצוי אצל קטני קומה שאצלם להפך הלב סמוך למוח וגורם **שהעשנים שלהם** דהיינו המידות החוזרים באור חוזר מהלב אל המוח **נתבשלים היטב, ונעשה מהם מחשבות שכליות** כיצד להוציאן לפועל, **אבל מחמת ששכלם** על פי רוב **יותר ממעשיהם הטובים** דהיינו כיון ששכלם רב כנ״ל, לכן עפ״י רוב יודעים מה לעשות יותר ממה שיש בהם כח לעשות ולקיים/[צד], לכן לא נחקק בלבם האמת הטמון במעשה, ונשאר ליבם חסר אמת, לעומת רוב השכל המאיר בו, לכן כל עודף השכל שבלא אמת נעשה אצלם חקירות ופילסופיא של חכמות חיצוניות המביא לכפירות, **בחי׳ (אבות פ״ג)**/[צה] **כל שחכמתו מרובה ממעשיו** אין חכמתו מתקיימת (שם משנה ט) ודומה לאילן שענפיו מרובים ושורשיו מעטים ורוח באה ועוקרתו (שם משנה יז), דהיינו שרוח הדעות זרות וחכמות חיצוניות הנושבות בעולם הזה כל אחיזתו בנוף השכל הרב בפלפולים וחקירות חיצונים, ורק מי שיש לו שרשים חזקים של אמת באמונה פנימית יכול להחזיק מעמד ולא להיעקר משורשיו דהיינו ח״ו להיות בבחי׳ רשעים קרויין מתים בחייהם, **עי״ז כשהמחשבה**

[צד] **עיין ככבי אור** שיחות וספורים אות א׳ כתב ראב״ן ששמע מאביו בשם מוהרנ״ת ששמע מרבינו שחכמה מרובה ממעשה זה לא רק חסרון אלא שעודף החכמה הקדושה על המעשים היא מזיקה. ועי״ש לשונו, משמע שהחכמה צריכה להחיות את האמונה וכל עודף חכמה שלא מחייה את האמונה היא לו לרועץ כי פוגם בתמימות כמבואר במעשה מחכם ותם כמה שחשש מחכמות.

ונ״ל עוד טעם להיזק החכמה הקדושה המרובה ממעשים כיון שחכמתו מרובה כל כך לא מצליח לקיים עד שמתרגל ללמוד שלא עמ״נ לקיים.

[צה] **אבות פרק ג** משנה ט׳ – הוּא (רבי חנינא בן דוסא) הָיָה אוֹמֵר, כֹּל שֶׁמַּעֲשָׂיו מְרֻבִּין מֵחָכְמָתוֹ, חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת. וְכֹל שֶׁחָכְמָתוֹ מְרֻבָּה מִמַּעֲשָׂיו, אֵין חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת:

משנה יז׳ – הוּא (רבי אלעזר בן עזריה) הָיָה אוֹמֵר, כֹּל שֶׁחָכְמָתוֹ מְרֻבָּה מִמַּעֲשָׂיו, לְמָה הוּא דוֹמֶה, לְאִילָן שֶׁעֲנָפָיו מְרֻבִּין וְשָׁרָשָׁיו מֻעָטִין, וְהָרוּחַ בָּאָה וְעוֹקְרָתוּ וְהוֹפְכָתוּ עַל פָּנָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה יז), וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבוֹא טוֹב וְשָׁכַן חֲרֵרִים בַּמִּדְבָּר אֶרֶץ מְלֵחָה וְלֹא תֵשֵׁב. אֲבָל כֹּל שֶׁמַּעֲשָׂיו מְרֻבִּין מֵחָכְמָתוֹ, לְמָה הוּא דוֹמֶה, לְאִילָן שֶׁעֲנָפָיו מֻעָטִין וְשָׁרָשָׁיו מְרֻבִּין, שֶׁאֲפִלּוּ כָּל הָרוּחוֹת שֶׁבָּעוֹלָם בָּאוֹת וְנוֹשְׁבוֹת בּוֹ אֵין מְזִיזִין אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם), וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא חֹם, וְהָיָה עָלֵהוּ רַעֲנָן, וּבִשְׁנַת בַּצֹּרֶת לֹא יִדְאָג, וְלֹא יָמִישׁ מֵעֲשׂוֹת פֶּרִי:

עיין פרי הארץ (לרבי מנחם מנדל מויטפסק) ריש פרשת נשא בשם מפרשים שמדייק מהלשון חכמתו מרובה שזה עיקר הגורם ולא מיעוט המעשים. ועי״ש ביאור נפלא בזה כיצד כל חכמת תורה דהיינו מצוות תורה מקדשת האבר השייך לה ע״י קיומה במעשה אבל כשחכמתו מרובה מהמעשה אזי כל הגדול מחבירו יצרו גדול כי הפירוש בזה שרק חכמה שלא קיים אותה למעשה היא נהפכת ליצה״ר, כי המעשה מגן ובלא מעשה אין מה שיגן מאותה חכמה.

שכליות חוזרות[א] **אל לבם** ונעשה הרהור הלב כיצד להוציא לפועל את המידה, **אין כח בלבם להכיל את השכל** דהיינו שאין בכוחם לקיים מה שיודעים. **כי עיקר חיזוק הלב**[ב] להיות חזק בכח הביטול לאמת דברי הצדיקים ולא לזוז מדבריהם מחמת רוח חקירות והבנה בשכל עצמי, כח הביטול הזה לאמת עצת הצדיקים **הוא ע״י מעשים טובים**[ג] דהיינו כנ״ל ע״י שמוציא לפועל בלבו את המידה[ד], ובביטול לצדיקים, נחקק בו האמת הטמון באותה עיצה. אבל הם שליבם חלש **עי״ז הם בבחינות (משלי יז)**[ה] **לקנות חכמה ולב אין, ועי״ז השכל** שאין לו מקום בלב לקיים אותו למעשה, **הם מחטיאים.** כנ״ל שרוב השכל בלא מעשה מרגיל לסמוך על שכלו ולבחון כל דבר לפי הבנתו, וכיון שסברת האדם אינה אלוקית א״א לזכות לחכמת אמת בלא ביטול לאמת עצות הצדיקים שהיא רוח הקדש, ממילא הסומך על שכלו סופו ליפול לכפירה וכדמצינו בדואג האדומי ואחיתופל שהיו גדולי הדור בחכמתם בזמן שאול ודוד המלך, ועל שניהם אומרת הגמ׳ בסנהדרין קו: שהכל היה משפה ולחוץ בלא יראת שמים, ולכן טעו בצדיק הדור דוד המלך עד שסברו שצריך לאבדו. וכן חטא העגל היה בכה״ג שבניו של בלעם הרשע היו חכמים גדולים בחכמות חיצוניות והפילו את ישראל חכמות רעות וחקירות עד שנפלו למעשה העגל. וכן ירבעם מבואר בתורה לב תנינא שהיו לו חכמות גדולות שצריך לעשות שני עגלים ולמנוע את ישראל מעליה לרגל לבית המקדש.

והן הן הפילוסופים שע״י שהתרגלו ללמוד שלא עמ״נ לקיים, מעמיקים שכלם בחקירות ויוצאים לעסוק בזה גם בחכמות חיצוניות עד שיוצאים מהקדושה ונעשים פילוסופים הסומכים רק על שכלם וכל דבר בוחנים עפ״י הבנתם בלבד. וסיבת הנפילה הזו היא **שאין להם לב טוב וטהור** [ז] דהיינו לב טוב המבואר באבות פ״ב/[ח] ולב טהור הנסמך בתהלים (פרק נא) לרוח נכון, ובתורה קנו/[ט] מבאר שלטהרת הלב זוכה ע״י שבוער לבו

[א] גם בדפו״ר- חוזרות, בתרלד ומתרצו - חוזרת

[ב] **עיין לקוטי עצות** – דעת אות לט –צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מֵרִבּוּי חָכְמוֹת, שֶׁלֹּא יִהְיֶה חָכְמָתוֹ מְרֻבֶּה מִמַּעֲשָׂיו. **כִּי עִקַּר חִזּוּק הַלֵּב, שֶׁיִּתְקָרֵב אֶל הָאֱמֶת לְהַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ וּלְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה**, הוּא רַק עַל-יְדֵי מַעֲשִׂים טוֹבִים. אֲבָל מִי שֶׁשִּׂכְלוֹ יוֹתֵר מִמַּעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, אֵין כֹּחַ בְּלִבּוֹ לְהָכִיל אֶת שִׂכְלוֹ בְּקְדֻשָּׁה כָּרָאוּי, וְאָז עַל-יְדֵי הַשֵּׂכֶל הוּא מַחֲטִיא בְּיוֹתֵר. **עַל־כֵּן צָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מֵרִבּוּי חָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל שֶׁהֵם חָכְמוֹת הָעוֹלָם, וּבְיוֹתֵר צָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מֵחָכְמַת הַפִּילוֹסוֹפְיָא**; רַק לְבַטֵּל אֶת שִׂכְלוֹ נֶגֶד אַנְשֵׁי אֱמֶת שֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת כְּפִי מַה שֶּׁקִּבְּלוּ מֵרַבּוֹתֵינוּ זַ״ל. (שם, וע׳ חקירות אות ו)

ועי״ש ערך חקירות וחכמות חיצוניות אות ו.– רִבּוּי הַחָכְמוֹת, בִּפְרָט חָכְמַת הַפִּילוֹסוֹפְיָא, מַזִּיקִים מְאֹד. כִּי עִקַּר **חִזּוּק הַלֵּב שֶׁיּוּכַל לִקְנוֹת חָכְמָה וְשֵׂכֶל אֱמוּתִי הוּא רַק עַל-יְדֵי מַעֲשִׂים טוֹבִים.** אֲבָל מִי שֶׁשִּׂכְלוֹ הוּא יוֹתֵר מִמַּעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, אֵין כֹּחַ בְּלִבּוֹ לְהָכִיל אֶת שִׂכְלוֹ, וְאָז הַשֵּׂכֶל מַחֲטִיאוֹ בְּיוֹתֵר. וְהֵן הֵן הַפִּילוֹסוֹפִים, שֶׁאֵין לָהֶם לֵב טָהוֹר וְאֵין לִבָּם יָכוֹל לְקַבֵּל הַשֵּׂכֶל בִּקְדֻשָּׁה בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ כָּרָאוּי, כִּי לִבָּם חָלָשׁ וְחָסֵר. וּבִפְרָט הַנּוֹאָפִים הָעוֹסְקִים בְּחָכְמַת פִּילוֹסוֹפְיָא, שֶׁמְּאֹד מְאֹד מַזִּיק לָהֶם, כִּי עַל יְדֵי הַנִּאוּף לִבָּם חָסֵר מְאֹד, וְאֵין בְּלִבָּם יְכֹלֶת לְהָכִיל אֶת הַשֵּׂכֶל בְּתוֹכוֹ לְהִתְרַחֵק מֵחֲטָאִים וּלְהִתְדַּבֵּק בְּהַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ עַל יָדוֹ, שֶׁזֶּה עִקַּר הַשֵּׂכֶל הָאֱמֶת; רַק אַדְרַבָּא, עַל-יְדֵי שִׂכְלָם הֵם מַחֲטִיאִים בְּיוֹתֵר, וּמַזִּיקִים לָהֶם וּלְכָל הָעוֹלָם יוֹתֵר מִנְּחָשִׁים וְעַקְּרָבִים וּמִכָּל מִינֵי חַיּוֹת רָעוֹת וּמַזִּיקִים שֶׁבָּעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִצְלַן, כִּי מְחָרְפִין וּמְגַדְּפִין כְּלַפֵּי מַעְלָה בְּחָכְמָתָם וּבְנֶגֶד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, בִּפְרָט בְּנֶגֶד חָכְמֵי הַגְּמָרָא וְהַצַּדִּיקִים שֶׁאַחֲרֵיהֶם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, כַּיָּדוּעַ וּמְפֹרָסָם. בַּעַל הָרַחֲמִים יִשְׁמֹר שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל מֵהֶם וּמֵהֲמוֹנָם_ (שם נה ו׳)

[ג] **אולי יתבאר** עפ״י תורה ז׳ שע״י שהולך בדרך עצת הצדקים נחקק בו האמת הטמון בעיצה ועי״ז מתחבר האמת לאמונה ומתחזק באמונה

[ד] **כמבואר בתורה ז׳** שבקבלת התורה נחקק האמת בהם עוד קודם העשיה בפועל

[ה] **משלי פרק יז** (טו) מַצְדִּיק רָשָׁע וּמַרְשִׁיעַ צַדִּיק תּוֹעֲבַת יְדֹוָד גַּם שְׁנֵיהֶם: (טז) לָמָּה זֶּה מְחִיר בְּיַד כְּסִיל לִקְנוֹת חָכְמָה וְלֵב אָיִן:

[ו] דפו״ר- קנות חכמה

[ז] * עיין אבות פ״ב מ״ט תהלים נא יב

[ח] **אבות פרק ב** (ט) אָמַר לָהֶם, צְאוּ וּרְאוּ אֵיזוֹהִי דֶּרֶךְ יְשָׁרָה שֶׁיִּדְבַּק בָּהּ הָאָדָם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, עַיִן טוֹבָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, חָבֵר טוֹב. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, שָׁכֵן טוֹב. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, הָרוֹאֶה אֶת הַנּוֹלָד. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, לֵב טוֹב. אָמַר לָהֶם, רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ מִדִּבְרֵיכֶם, שֶׁבְּכְלַל דְּבָרָיו דִּבְרֵיכֶם. אָמַר לָהֶם צְאוּ וּרְאוּ אֵיזוֹהִי דֶּרֶךְ רָעָה שֶׁיִּתְרַחֵק מִמֶּנָּה הָאָדָם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, עַיִן רָעָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, חָבֵר רָע. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, שָׁכֵן רָע. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, הַלֹּוֶה וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם. אָחַד הַלּוֶה מִן הָאָדָם, כְּלוֶה מִן הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לז) לוֶה רָשָׁע וְלֹא יְשַׁלֵּם, וְצַדִּיק חוֹנֵן וְנוֹתֵן. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, לֵב רָע. אָמַר לָהֶם, רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ מִדִּבְרֵיכֶם, שֶׁבְּכְלַל דְּבָרָיו דִּבְרֵיכֶם:

רע״ב – לב טוב – לפי שהלב הוא המניע לכל שאר הכחות והוא המקור שממנו נובעים כל הפעולות. ואע״פ שיש לפעולות אברים מיוחדים מ״מ הכח המעורר לכל התנועות הוא בלב לפיכך אר״א לב טוב. ומפני זה אמר ריב״ז רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם:

תפארת ישראל /יכין/ [פח] לב טוב – שלבו תמיד שמח ומזומן להיטיב לכל וע״ז חדוותא מסתייע שיתחדד שכלו כמעין המתגבר [ונ״ל דלב טוב הוא מצד הגוף, שהתרגל כך עד שנעשה לו לטבע שני, משא״כ עין טובה, היינו שמתנהג במדות הטובות מכח השכל, ומחמת שרק ע״י השכל יכריח יצרו, אינו עושה הטוב בשמחה ובהשלמה כראוי [ועי׳ רמב״ם פ״ח מפרקיו]:

[ט] **ועיין תורה קנו** ...וְטָהֳרַת הַלֵּב הוּא, עַל – יְדֵי שֶׁמִּתְלַהֵב וּבוֹעֵר לִבּוֹ לְהַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ, עַל – יְדֵי – זֶה נִטְהָר הַלֵּב. כִּי נֶגֶד שֶׁנִּתְלַהֵב וְנִבְעָר לַעֲבֹדָה אוֹ לְתַאֲוָה רָעָה, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁמּוּזֶּה נִטְמָא לִבּוֹ, נֶגֶד זֶה צָרִיךְ שֶׁיִּתְלַהֵב וְיִבְעַר לִבּוֹ לְהַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ, וְעַל – יְדֵי זֶה יִטְהַר לִבּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּמִדְבַּר ל״א): ״כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ״. וּכְשֶׁיֵּשׁ לוֹ טָהֳרַת הַלֵּב, אָזַי זוֹכֶה לְדַבֵּר בְּכָל פַּעַם דִּבּוּרִים חֲדָשִׁים, שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ

להש"י, **ואינם בבחי' (תהלים קיט)**[ו] **בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך** צפנתי משמע בעומק הלב, דהיינו שאמרת הש"י נחקק ממש בליבו, דהיינו פנימיות המצוה, דהיינו האמת שבה, **ומחמת זה השכל** העודף כנ"ל, הם **מחטיאים ביותר.**

והן בחי' (מלכים א' ה')[יא] **איזוב היוצא בקיר. איזוב** הוא שם של עשב (מצודות שם)[יב], **זה בחי' קטני קומה. הם בעלי השכל, אבל הלב אינו יכול להצפין כח השכל בתוכו, כי לבם חלש וחסר** ביחס לשכל שצריך להכיל, **ובפרט הנואפים** שכאשר הם **העוסקים בחכמת** [יג]**פלוסופיא, שמאוד מאד מזיק להם. כי לבם** של הנואפים **חסר** יותר משאר הפילוסופים הנ"ל, **בבחי' (משלי ו') נואף אשה חסר לב** כי הניאוף פוגם בטהרת הלב שהיא ההתלהבות להש"י, הפך הניאוף שהוא התלהבות בהמית[יד].

וזהו לשון הכתוב **איזוב היוצא בקיר,** בקיר דייקא **היינו בקירות הלב** [טו][טז]. דהיינו **שהשכל יוצא דרך קירות הלב, ואין הלב יכולה להכיל בתוכה את השכל בבחינות בלבי צפנתי וכו'** העניין הוא כי הרגשת האמת היא בלב, וצריך את כל השכל להכניס בלב שיִסָּפֵג השכל בהרגשת האמת שבלב, ועי"ז יגדל שכלו להתבונן באמת וגדולת ורוממות הש"י, ויחשוב מחשבות כיצד לעשות כל דבר לשם שמים וכבוד שמים, ועי"ז בוער הלב להש"י ונטהר הלב. אבל כשהלב חלש דהיינו שהרגשת האמת שבו חלש לעומת רוב וחוזק השכל, אזי השכל כאילו יוצא דרך קירות השכל ולא נספג באמת.

וזהו בחי' קול ענות אנכי שומע[יז] שאמר משה רבנו על העם בחטא העגל, ופרש"י שם דהיינו **קול חרופין וגידופין** [יח] **שמגדפין כלפי מעלה בחכמתם כידוע** דהיינו כיון שלומדים שלא עמ"נ לקיים[יט] לא מתיישבת החכמה בליבם ופוגם בתמימות ונעשים בוחנים כל דבר עפ"י הבנתם וחקירתם עד שמחרפים את המתנהג שלא עפ"י שכלם וכמו שמצינו בחטא העגל, כי בוודאי לא היו ישראל טפשים לעשות עגל לאלהים, אלא שהיו בזה חכמות גדולות מאד, וכמו שביאר רבנו בתורה לב תנינא לגבי שני העגלים שהעמיד ירבעם. **ועליהם** על נמוכי הקומה הפילוסופים **נאמר, (קהלת ז)**[כ] **ואל תתחכם יותר** הרבה יותר מהמעשים, כי עי"ז נופלים כנ"ל, עד שנעשים רע עין הנ"ל בבחי' צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, וכנ"ל בכבכי אור שיש קבלה מרבינו שחכמה שלא עושים כנגדה מעשים טובים היא מזיקה:

– הַקֹּדֶשׁ: וְזֶהוּ לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹקִים, אֲזַי וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי, שֶׁיִּזְכֶּה לְחַדֵּשׁ דְּבּוּרִים חֲדָשִׁים, שֶׁהֵם בְּחִינַת רוּחַ – הַקֹּדֶשׁ כַּנַּ"ל: וְלָבוֹא לְהִתְלַהֲבוּת וַחֲמִימוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא עַל יְדֵי תְּנוּעָה. כִּי תְּנוּעָה מְעוֹרֵר חֲמִימוּת,.....

[ו] **תהילים פרק קיט** (יא) בְּלִבִּי צָפַנְתִּי אִמְרָתֶךָ לְמַעַן לֹא אֶחֱטָא לָךְ:

[יא] **מלכים–א ה** (יג) וַיְדַבֵּר עַל הָעֵצִים מִן הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן וְעַד הָאֵזוֹב אֲשֶׁר יֹצֵא בַּקִּיר וַיְדַבֵּר עַל הַבְּהֵמָה וְעַל הָעוֹף וְעַל הָרֶמֶשׂ וְעַל הַדָּגִים:

[יב] **אבל בילקוט** הצמחים (אלבסנדר טחורש) האריך בזה שיש הרבה סוגים יש הנקרא בערבית זעטר ויש היוצא בקיר לח כמו טחב ולפ"ז הוא יותר קטן מזעטר שהוא עשב הגדל בהרים. אבל צ"ע כיון שמדובר באזוב שמשליכים לשרפת הפרה אדומה בוודאי אינו האזוב שבקיר כי לפרה צריך אזוב שיש לו גבעול וכמבואר במשניות פרה פרק יא עי"ש משנה ט' בתיו"ט ותפארת ישראל שצריך שיהיה בו טפח. ולזה יותר מסתבר שהוא הזעטר. ומה שנקט יוצא בקיר לרמוז לדלקמן שאצלם השכל לא נשאר בלב לחזקו אלא יוצא מקירות הלב לחוץ.

[יג] בדפו"ר פלוסופי, שמאוד מאוד, ומתרלו – פילוסופיא שמאד מאד

[יד] **יש בזה ממש** בחינת זה לעומת זה שהיא רוח טומאה המתפשטת בכל קומת האדם בשעת הניאוף לעומת רוח הקדש התופסת את כל קומת האדם בשעת התפלה כשליבו בוער להש"י. ועיין בזה **לק"ה גילוח** ה' ו' על תורה כא רמז שהדוגמא לשפע אלקי בסט"א נמצא בתאוות ניאוף שזו תאווה שתופסת את כל הקומה בלי שום הקדמה רק מעצם הקליפה שעל הטיפה שנמשכת מאותו מקור של שפע האלקי.

[טו] קיר לשון קירות הלב עיין ברכות י:

[טז] **ברכות דף י:** – ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה' מאי קיר אמר רבי שמעון בן לקיש מקירות לבו שנאמר מעי מעי אוחילה קירות לבי וגו'.

[יז] **שמות פרק לב** (יז) וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ אֶת קוֹל הָעָם בְּרֵעֹה וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בַּמַּחֲנֶה: (יח) וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין קוֹל עֲנוֹת חֲלוּשָׁה קוֹל עַנּוֹת אָנֹכִי שֹׁמֵעַ: (יט) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל הַמַּחֲנֶה וַיַּרְא אֶת הָעֶגֶל וּמְחֹלֹת וַיִּחַר אַף מֹשֶׁה וַיַּשְׁלֵךְ מִיָּדָו אֶת הַלֻּחֹת וַיְשַׁבֵּר אֹתָם תַּחַת הָהָר:

פרש"י –(יח) אין קול ענות גבורה – אין קול הזה נראה קול עניית גבורים הצועקים נצחון ולא קול חלשים שצועקים וי או ניסה: **קול ענות** – קול חרופין וגדופין המענין את נפש שומען כשנאמרין לו:

[יח] * כמובא בפרש"י שם [בשמות לב יח]

[יט] **עיין לעיל** עפ"י פרי הארץ הנ"ל משמע שדווקא כשמקיים בפועל ניצל מזה, **אבל מראב"ן** בכבכי אור הנ"ל שלמד מהתם, נ"ל שהעיקר תלוי באופן הלימוד וכשאינו עמ"נ לקיים אזי לא מתיישב בלבו ופוגם בתמימות ומזה בא לסמוך על חכמתו עד שמגדף היכן שלא מתיישבים הדברים עפ"י הבנתו.

[כ] **קהלת פרק ז** (טז) אַל תְּהִי צַדִּיק הַרְבֵּה וְאַל תִּתְחַכַּם יוֹתֵר לָמָּה תִּשּׁוֹמֵם:

ושני תולעת, זהו בחי' קול שלישי שצריך הצדיק לתקן בתפלתו כנ"ל. דהיינו **שיש לאדם** הצדיק הנ"ל **בזיונות וחרפות משונאים** דהיינו מהשונא הנ"ל הצופה להמיתו (באה"ל כח)/כא\, **בבחי' [כב]**/כג\ מה שאמר דוד המלך/כד\ **כל היום כלימתי נגדי ובושת פני כיסתני**כה **מקול מחרף ומגדף** /כו\. **וזהו** שהקול הזה מכונה **תולעת, בחי' בחי'** מה שאמר דוד המלך **(תהלים כב)**/כז\ **אנכי**כח **תולעת ולא איש חרפת אדם ובזוי עם**, /כט\ ואע"פ שבפסוק הכוונה שהמחרף מחשיב את דוד כתולעת, ולא שהמחרף מכונה תולעת, אולי כוונת רבנו בבחי' כל הפוגם במומו פוגם/ל\, ובוודאי מי שמחשיב את הצדיק יסוד עולם לתולעת, הוא גרוע הרבה יותר מתולעת, ואולי/לא\ גם רמז למחרף שבפיו לבד הורס ומחריב הרבה מאד:

עתה יבאר כיצד רמוז עניין התיקון ג' קולות הנ"ל בשחיטת ושריפת ואסיפת אפר הפרה.
ונראה כוונתו כפי שנתבאר לעיל, שהתפילה שעל ידה זוכים לגלות זכות אבות, שעי"ז תתגלה קדושת א"י, שעי"ז רואה הצדיק במפלת הרשעים. תפלה זו היא בחי' פרה אדומה. וסוד שריפת פרה אדומה תמימה, מבאר בזוהר פקודי רלז: שהוא סוד ברור קליפת נוגה, שע"י השריפה מברר טוב מרע, כי הרע נשרף וכלה, והטוב הם נצוצי קדושה שבאפר הנשאר, והטוב הזה בכוחו לטהר מאבי אבות הטומאה, טומאת מת, נמצא שע"י הפרה אדומה שכולה דינים, בחי' הרע של המתפלל והרשעים שקולם בא בתפילה, מהטוב שבהם נעשה מכשיר לטהר מהטומאה הגדולה ביותר, כדי שיוכל הצדיק להתפלל בטהרה, נמצא שנעשה מהרשעים אפר תחת כפות רגלי הצדיקים, דהיינו מעמיד וקרקע לתפילתם. וגם אפר העצים שבהם שרפו את הפרה מצטרף, ונעשה מכח הטוב שבפרה, גם הוא לאפר המטהר טמאים הנ"ל.
ולעיל באות ה' נתבאר שעץ ארז ואזוב ושני תולעת, שמשליך הכהן לשריפת הפרה, הוא בחי' הקולות רעים, מאותם רשעים שמצרף הצדיק בתפילתו ע"י התקשרות אליהם, ומתקנם בכח שמקשר עצמו לשוכני עפר הצדיקים, דהיינו שעושה מהם בחי' אפר תחת כפות רגלי הצדיקים, וביאר שהכוונה בבחי' מעמיד לתפילתם, דהיינו קרקע שעליה יוכלו להתפלל.

כא **ביאור הליקוטים** אות כ"ח. בקול השלישי, שיש לאדם בזיונות וחרפות משונאים וכו'. שאף על פי שנראה לכאורה מלשונו הקדושה, שמדבר בשונאים אחרים, ולא ברשע הצופה הנ"ל. אבל בכל הנ"ל, [וממאמר אבא שאול כנ"ל], תבין מרחוק, שכל כוונתו, על השונא הזה לבד:

כב תהלים מד טז

כג **תהילים פרק מד** (טז) כָּל הַיּוֹם כְּלִמָּתִי נֶגְדִּי וּבֹשֶׁת פָּנַי כִּסָּתְנִי: (יז) מִקּוֹל מְחָרֵף וּמְגַדֵּף מִפְּנֵי אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם:

מלבי"ם (טז) כל היום כלמתי נגדי – הכלימה הוא מה שמקבל כלימה מאחרים, ובושת פני כסתני – הוא מה שמתבייש מעצמו, ומפרש כל היום כלימתי נגדי.

כד **ויש מפרשים** שאסתר אמרה זאת על כלל ישראל שהם בחי' תולעת.

כה בתשכט - כסתני

כו **צ"ע למה** ציטט את כל הפסוק ולא רק קול מחרף ומגדף משמע קצת שרוצה לומר שלא רק את הגידוף צריך לתקן אלא גם את הכלימה והבשת שהגידוף גורם וכנ"ל, שפוגם קצת באמונה בעצמו ולכן הביא דייקא פסוק שמדבר בדוד המלך שהוא הדוגמא לאדם שמראשית חייו היה מבוזה בתכלית ואעפ"כ לא הפיל אותו הבזיון כלל מהאמונה בכוחות וחשיבות עבודתו עצמו, ואת כל הבזיון לקח רק כדי להיות שפל כלפיו ית' בבחי' (אבות ד' ד') מאד מאד הוי שפל רוח.

כז **תהילים פרק כב** (ז) וְאָנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ חֶרְפַּת אָדָם וּבְזוּי עָם:

רד"ק (ז) ואנכי תולעת. אני נבזה בעיני הגוים כמו התולעת. ולא איש, ואינני איש בעיניהם. אלא חרפת אדם ובזוי עם, אנו בגלות:

כח גם בתרלד- אנכי מתרלו- ואנכי

כט **צ"ע כי בארז** ואזוב מבאר שבעלי הקול הזה הם בעצמם בחי' ארז או אזוב אבל כאן המבזים אותו הם לא תולעת אלא המבוזה הוא התולעת. ואולי רומז לכמו תולעת שאין כוחה אלא בפה (פרש"י על ישעיה מא יד) כך המבזה ומגדף הזה אין כוחו אלא בפה.

ל **ראה תולדות יעקב יוסף** (מפולנאה תלמיד הבעש"ט) פרשת שופטים – **לא** תזבח לה' אלהיך שור ושה אשר יהי' בו מום וכו'. שיש סוגי בני אדם הנקרא שור ושה, וכמ"ש **האלשי"ך** הטעם, יעו"ש. ואמר גם שיש מצוה לאהוב הבריות ולקרבן להש"י, כמאמר הלל (אבות פ"א מי"ב) אוהב את הבריות ומקרבן לתורה וכו', וזה נקרא קרבן למזבח, ר"ל שמקרבו להשכינה שנקרא מזבח כנודע. מ"מ **כשיש בו מום, דהיינו שנותן דופי בבני אדם למצוא בהם מום וחסרון, ובפרט ששונא לעובדי ה' אז וודאי יש בו מום, כמאמר הש"ס בקדושין (ע.) ההוא דקרי לאינשי עבדי וכו', דכל הפוסל במומו פוסל וכו', ומסתמא אדם זה בו כל דבר רע, כמו ששמעתי ממורי** זלה"ה (תהלים לו, ה) יתיצב על דרך לא טוב, מסתמא רע לא ימאו(ס. וז"ש כי תועבת ה' אלהיך הוא, ר"ל שמחמת גבה רוחו לא יישר שום אדם בעיניו, וכמ"ש **מוהרש"א** (סנהדרין כד.) כתבתי מזה במ"א יעו"ש, וזה נקרא תועב(ו)ת ה', כמ"ש (משלי טז, ה) תועבת ה' כל גבה לב, שהיא כע"ז שנק' תועבה (סוטה ד:), ואיך אתה רוצה לקרבו להש"י והלא הש"י מתרחק ממנו, כמ"ש בש"ס דסוטה (ה.) גסי רוח אין אני והוא יכול לדור בעולם, לכך לא תזבח לה' אלהיך וגו'.

לא **בוודאי** שהוא חשוב הרבה פחות מתולעת, אלא כיון שמתייחסים לדבריו עד שעוסקים בתיקון הקול שלו משמע שיש לו כן חשיבות, על כן אולי הכוונה שאין כוחו אלא בפיו כתולעת.

וכאן מבאר שכמו שתיקון הפרה מתחיל כבר בשחיטתה, ולא נגמר עד אסיפת האפר ממקום השריפה אל כלי טהור למשמרת, כך גם תיקון הקולות רשעים הנ"ל, ע"י תפלת הצדיק, יש לו סדר הזה, דהיינו שהקול הראשון נתקן בבחי' השחיטה שבתפילה, וקול שני בבחי' השריפה שבה, והשלישי בבחי' אסיפת האפר.

ונ"ל הביאור כי תחילת העמידה לתפילה היא בחי' שחותך עצמו מבחי' עוה"ז לבחי' עוה"ב, מכח אמונה חזקה, וזה בחי' **שחיטה,** שהיא התחלת תיקון הפרה, ובזה מתקן קול הראשון, כמבואר לקמן באות ז' שגבוהי הקומה צריכים חיזוק אמונה, והביאור, כי יש להם ביטול, אבל הוא לא מכוון למקום הנכון, והצדיק בעצם התחלת התפלה מה שמכוין בה אליו ית' בכח אמונה חזקה, מאיר להם מקיף שיודעים על ידו להיכן להתבטל, ויוצאים מאמונה כוזבת לאמונה שלימה.

והשריפה שבתפלה היא מה שמתפלל בכח, עד שבוער לבו להש"י, ובזה מחזק לב המחקרים ושורף הקול הרע הבא מהם, רוע הלב וטומאת הלב שנעשה להם מרוב שכלם וחקירותיהם.

והאסיפה מבאר רבינו שאין הכוונה לאסיפה אל הכלי, אלא לאסיפה ממקום השריפה, וכמבואר בזוהר הנ"ל שמקום השריפה טמא, לכן כל העוסקים באפר עד שנאסף ממקום השריפה נטמאים. וזה בחי' "אסף אלקים את חרפתי" שאמרה רחל כשנולד יוסף, דהיינו כאילו אסף הקב"ה את חרפתה ממנה. לכן אסיפת האפר רומז לביטול החרפות שמחרף הרשע את הצדיק. דהיינו בחי' אסיפת החרפות מהצדיק. וזה נעשה ע"י הביטול שמתבטל אליו ית' בתפילתו, בבחי' יחודא עילאה/[לב]\. דהיינו שלא מרגיש עצמו כלל, אלא את הש"י. וכפי שיתבאר באות ז' שע"כ כשמביא את דברי החרפה שאמרו עליו בתפלתו, ממילא מפרש אותם לדברי שבח, כי בוודאי א"א שמכוונים כלפי מעלה, אלא מוכרח שהכוונה לדברי כבוד, אלא שנאמר בצרופים שונים.

וזהו שחיטה שריפה אסיפה הנאמר בפרה [לג]/[לד]\, **שהם שלש בחינות אלו** דהינו שתיקון הג' קולות הנ"ל, ורמוז גם בהשלכת הארז ואזוב וצמר הצבוע בצבע מתולעת שני, לתוך שריפת הפרה, שהיא בחי' התפלה כנ"ל, וגם בשחיטת הפרה ושריפתה ואסיפת האפר :

שחיטה, זהו שע"י שעומד להתפלל מנתק וחותך עצמו מבחי' עוה"ז לבחי' עוה"ב, וע"י בחי' זו מאיר מקיף של אמת לאמונת הכסיל, דהיינו **בחי'** שחיטה שהיא **ביטול אמונת כסילים** אמונות כוזבות, **בבחי' (הושע ה')**/[לה]\ **ושחטה שטים העמיקו**/[לו]\ שאמר הושע הנביא על ירבעם, שהעמיד עגלים בדן ובאר שבע והרג את מי שרצה לעלות לרגל, כדי שיסטו העם אל העגלים לעבוד אותם. ורבנו מביא פסוק זה לרמוז בו שחיטת השטות של הגבוהי קומה, שעל ידה סוטים אל אמונות כוזבות, שהן פגם אמונה בחי' ע"ז :

שריפה הוא בחי' ביטול הקול השני, **זהו בחי' חיזוק הלב, שיוכל להכיל את דברי החכמה בתוכו** שלא יחטיא אותם שִׂכְלָם, **בבחי' (תהלים לט)**/[לז]\ **חם לבי בקרבי** כנ"ל דהיינו טהרת הלב כנ"ל. **כי ע"י שנעצר דברי השכל בלב, נתחמם הלב** דהיינו שהשכל מחייה את האמונה, אזי מתלהב לבו להש"י,

---

[לב] **בתורה יא** בארנו החילוק בין יחודא תתאה היינו שהאדם קיים בעל ישות אלא שמבטל רצונו לגמרי להש"י אבל יחודא עילאה ההיא ביטול גמור שלא מרגיש עצמו כמציאות כלל אלא את הש"י.

[לג] במדבר יט – שחיטה בפסוק ג' שרפה בפסוק ה' אסיפה בפסוק ט'

[לד] **במדבר פרק יט** (ב) זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְדֹוָד לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל: (ג) וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה **וְשָׁחַט** אֹתָהּ לְפָנָיו: (ה) **וְשָׂרַף** אֶת הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת עֹרָהּ וְאֶת בְּשָׂרָהּ וְאֶת דָּמָהּ עַל פִּרְשָׁהּ יִשְׂרֹף: (ט) **וְאָסַף** אִישׁ טָהוֹר אֵת אֵפֶר הַפָּרָה וְהִנִּיחַ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמֵי נִדָּה חַטָּאת הִוא:

[לה] **הושע פרק ה** (ב) וְשַׁחֲטָה שֵׂטִים הֶעְמִיקוּ וַאֲנִי מוּסָר לְכֻלָּם:

מצודות דוד – (ב) ושחטה שטים העמיקו – ר"ל העם השטים מדרכי ה' העמיקו הרעה לשחוט קרבנות לעבודת כוכבים כי המלכים **מנעום לבד** מללכת לבה"מ והם ברוע בחירתם הוסיפו הרעה לזבוח לעבודת כוכבים ולכן אזמין אני מוסר ייסורים לכולם למלכי ישראל ולעם:

ועיין סנהדרין קב. שם הפירוש שהיו הורגים את הרוצה לעלות לרגל לבית המקדש והעמיקו יותר מהקב"ה שאמר שמי שלא עולה עובר בעשה. ופרש"י שם שטים היינו ע"ז ששטים אחריה לשחוט לע"ז. דהיינו לעגלים שהעמיד ירבעם

ועי"ש יד רמה על סנהדרין דף קב. – ושחטה שטים העמיקו, אמר הקב"ה הן העמיקו ועשו חיזוק לע"ז יתר ממה שעשיתי אני לכבוד (את) עצמי, אני אמרתי כל שאינו עולה לרגל עובר בלאו, ולא ידענא מהיכא נפקא, והם אמרו כל העולה לרגל ידקר בחרב מפני שמניח ע"ז ועובד את השם, <u>והיינו דכתיב ושחטה לשון שחיטה, שטים לשון כי תשטה אשתו, גזרו שחיטה ודקירה בחרב לשטות מאחרי לע"ז</u> והעמיקו משלי כדאמרן, ואני מוסר לכולם אני לא חשתי לכבוד עצמי כל כך אלא (בייעור) [בייסור] ואזהרה בעלמא, ויש לפרש ואני מוסר לכולם שמיסרים את כלם בהריגה בעבורי, ואני מוסר (לכל טרם) [לכלם, גורם] מוסר לכלם. ואית דגרסי אני אמרתי כל שאינו עולה לרגל עובר בעשה:

[לו] **צ"ע מדוע** ציטט גם תיבת העמיקו.

[לז] **תהילים פרק לט** (ג) נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב וּכְאֵבִי נֶעְכָּר: (ד) חַם לִבִּי בְּקִרְבִּי בַּהֲגִיגִי תִבְעַר אֵשׁ דִּבַּרְתִּי בִּלְשׁוֹנִי:

מלבי"ם (ד) חם לבי בקרבי – לבבי נתחמם מתשוקתו אל הדבור, עד שבהגיגי תבער אש – בעת התחלתי להגות בדבור ההגיוני שהוא ממוצע בין הדבור והמחשבה, היה בקרבי כאש בוערת ונלאתי כלכל ולא אוכל, ולכן דברתי בלשוני – והוצאתי את הגיגי מכח אל הפועל, עתה מתחיל השאלה:

כי השכל הוא כאש עצור [לח]/לט\ כשהוא נעצר בלב, ואינו יוצא דרך קירות לבו כנ״ל, **וזהו שריפה** שליבו בוער להש״י :

ואסיפה, זהו אסיפת הבזיונות מהצדיק, דהיינו **בחי׳ ביטול הבזיונות של השונאים** אותו, **בבחי׳ (בראשית ל׳)**/מ\ **אסף אלקים את חרפתי** שאמרה רחל כשנולד יוסף/מא\ דהיינו אסף לשון אסיפת הבזיון ממנה/מב\ ולא אסיפה אליה, ורומז לאסיפת האפר ממקום השריפה אל כלי טהור למשמרת, (כמבואר בזוהר פקודי רלז: הנ״ל שמקום שריפת הפרה טמא לכן עד שאוספים את האפר לכלי למשמרת טמאים כל העוסקים בפרה), **זה בחי׳ ביטול קול שלישי כנ״ל :**

אות ז

עתה יבאר כיצד מתקן בתפילתו את הג׳ קולות הנ״ל

ומאופן התיקון אתה למד את חומרת העוון של הקולות, שהן זה למעלה מזה, שכפי חומרת העוון כך גם קושי התיקון, וכן משמע לעיל במה שאמר שרמוזים בשחיטה שריפה ואסיפה, משמע שהם בסדר הזה דייקא. שקול ראשון של הכסיל הוא רק בחי׳ שפונה ממנו ית׳ לאמונה כוזבת ומזיק רק לעצמו, אבל קול המחקרים היא נפילה לחרוף כלפי מעלה, ואילו קול השלישי הוא של מבזי ומחרפי הצדיק דמשמע שהוא חמור מכולם/מג\. ולכן תיקונו קשה מכולם שרק צדיק שזוכה לתפלה בביטול גמור בבחי׳ יחודא עילאה יכול לתקנם, וגם זה רק ע״י שמהפך הצרופים, אבל מאידך דייקא משם נהפך ממש מהפך אל הפך שהביזיון עצמו נהפך בכח הצדיק לדבורי כבוד להקב״ה.

ועיין באיבי הנחל שמבאר שג׳ קולות האלה נתקנים ע״י ג׳ אבות, גם כן בסדר הזה דייקא, כי אברהם היה ענק (בחי׳ חסד, התפשטות) והוא בחי׳ חיזוק אמונה, ויצחק היה קטן (בחי׳ גבורה, צמצום), ויעקב כתיב ביה תולעת יעקב, והיו לו הרבה מחרפים, נמרוד עשו ולבן ואנשי שכם. נמצא שתיקון הג׳ קולות בתפילת הצדיק, לבד מהמבואר כאן שנעשה ע״י אמונה והלב הבוער והפיכת הצרופים, עוד נעשה גם בכח מה שהתפילה מגלה את אור הזכות ג׳ אבות.

וכל זה דהיינו ביטול ג׳ קולות הנ״ל **צריך המתפלל לתקן בתפילתו** כפי שמבאר שבעצם התפילה שהיא אמונה, מתקן קול ראשון, ומעלה את בחי׳ גבוהי הקומה לאמונה אמיתית. ובחוזק כוונת התפלה מחזק את לב קטני הקומה בעלי הקול השני. והביטול עצמו עד שאינו בנמצא כלל רק הוא ית׳, מהפך צרופי הגידוף לדברי כבוד להש״י.

דהיינו שמתכוון בתפלתו שהיא אמונה **להעלות את הנופלים באמונות כוזביות, להעלותם בתפילתו לאמונה אמיתיות**מד **שהיא התפלה, ולקבוע בלבם אמונה שלימה :**

ולתקן את לב המחקרים החכמי פילוסופיא, שיוכל לבם להכיל את שכלם, שלא יחטיא אותם, בבחי׳ בלבי צפנתי וכו׳. וזה נעשה ע״י כוונת הלב שבתפלה, מתקן את לבם :

ולהפוך כל הבזיונות והחרפות שמחרפים אותו **להפוך לכבוד** להש״י :

לח * עיין ירמיהו כ׳ ט׳

לט **ירמיה פרק כ** (ט) וְאָמַרְתִּי לֹא אֶזְכְּרֶנּוּ וְלֹא אֲדַבֵּר עוֹד בִּשְׁמוֹ וְהָיָה בְלִבִּי כְּאֵשׁ בֹּעֶרֶת עָצֻר בְּעַצְמֹתָי וְנִלְאֵיתִי כַּלְכֵּל וְלֹא אוּכָל:

מ **בראשית פרק ל** (כג) וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר אָסַף אֱלֹהִים אֶת חֶרְפָּתִי: (כד) וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יוֹסֵף לֵאמֹר יֹסֵף יְדֹוָד לִי בֵּן אַחֵר: (כה) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל לָבָן שַׁלְּחֵנִי וְאֵלְכָה אֶל מְקוֹמִי וּלְאַרְצִי:

עפרש״י אסף הפירוש שהכניסה למקום אחר דהיינו שהטמין את חרפתה ועיין שפתי חכמים לא שיקבץ אותם במקום אחד כי זה לרעתה שאז תראה חרפתה יותר. אבל עי״ש רמב״ן שפירש כאונקלוס לשון קיבוץ וכנוס כפשוטו ולכן נקראת המיתה אסיפה בהיותו נקבץ אל אבותיו המתים.

מא **דייקא כשנולד יוסף** כי אסיפת החרפה תלויה בתיקון הברית וכמבואר בתורה לד וכן מסתבר שכיון שתיקון שייך רק ע״י יחודא עילאה כנ״ל ולדביקות כזו שלא מרגיש עצמו כלל זוכים רק ע״י תיקון הברית.

מב **וצ״ע כי אסיפה** של אפר הפרה הוא שאוסף אותו אליו ואילו אסיפה של חרפת רחל היא אסיפה ממנה. אבל עיין זוהר פקודי רלז: ש גם בפרה הכוונה לאסיפת האפר ממקום השריפה שהוא טמא אל הכלי טהור למשמרת.

מג **אפילו מהמגדף** כלפי מעלה שענשו סקילה עכ״פ יש לו תיקון בסקילה אבל מבזי הצדיק אין להם תקנה בעונש בית הדין ולא מצינו להם עונש לא בקרח ועדתו שהי הצריך לברוא בריאה חדשה של פה הארץ שתבלע אותם בבחי׳ כיון שהשמיטו קרקע יסוד הצדיק מתחתיו נשמטה הקרע מתחתם של הרשעים הנקראים מתים ונבלעו חיים.

עיין לק״ה ראשית הגז הלכה ה׳ אות כ׳ – כִּי בְּבוֹד הַצַּדִּיק הוּא כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ. וְגַם הוּא מַקְפִּיד עַל כְּבוֹד הַצַּדִּיק יוֹתֵר מִכְּבוֹדוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל בְּעִנְיַן עִדּוֹ הַנָּבִיא:

מד בתרלד- אמיתית

כי כשאדם עומד בהיכל המלך, ומבטל את עצמו מכל וכל, ואין רואה שום דבר, אלא את המלך רואה, אזי **בוודאי כששומע איזהו חרפה וביזוי, הוא מפורש**[מה] דהיינו מפרש **את החרפה והביזוי לפירוש של כבוד להמלך .** כי המתפלל הוא בהיכל המלך, והצדיק בתפילתו כל כך בדביקות, עד שלא מרגיש עצמו קיים כלל, ובאים החרפות הנ"ל אליו בתפילתו, וכיון שהוא מרגיש בהיכל המלך, חושב **כי איך אפשר שיבוא אחד לתוך היכל המלך, ויבזה את המלך, אלא בוודאי אלו דברים הם דיבורי כבוד, ומתבונן בהדיבורים איך לפרש ולצרף אותם שיתהוו מהם כבוד להמלך** כגון מפשע לשפע ונגע לענג/[מו] וכגון חלופי אותיות כגון אלב"ם ואתב"ש וכיו"ב וכגון שמהפך הדברים ללשון תימה כגון שנאמר פושע! והוא מפרשו פושע?.

ואין לחשוב, שמא אלו החרפות עליו נאמרים, זה אינו, כי מי הוא, הלא ישותו נתבטל, ואין כאן אלא המלך בעצמו.

וזהו (תהלים כט)/[מז] **ובהיכלו כולו אומר כבוד, כל האמירות צריך לצרפם להתהוות מהם כבוד.**

ובשעת התפילה האדם עומד בהיכל המלך, בבחי' (שם נא) אדני שפתי תפתח, שהוא הפסוק מתהלים שבו אנו פותחים את תפילת עמידה ג' פעמים ביום. **אדני זהו היכל**/[מח] גם אדנ–י גמט' היכל כדאיתא בתיקונים **(תי' יח ד' לא ע"ב** [מט]/[נ]**). בכן צריך לעשות מכל הבזיונות צירופי כבוד להמלך :**

אות ח

עתה יבאר כיצד כל מהלך התורה קשור למצוות חלה שנצטוו ישראל לקיים מיד בהיכנסם כולם לארץ, קודם כיבוש וחלוקה. כי חלה היא השכינה, שהיא בחי' ארץ ישראל, כמבואר לעיל, וחלה שייכת גם בחו"ל מדרבנן, כי שיעור חלה ג"ם ביצים, וכתיב "ואף **גם** זאת בהיותם בארץ אויביהם" דהיינו ש"גם" בזמן האף, דהיינו הגלות, אפשר ע"י תיקון דרבנן, לגלות את השכינה שהיא חלה וקדושת א"י במקומם של ישראל בגלות. וכן ע"י תפלה בחי' "ויחל משה", חלה זכות אבות, ועל ידה מתגלית השכינה, שהיא בחי' מצוות חלה, ועי"ז מפלת הרשעים בחי' "ועסותם רשעים" לשון עיסת חלה (באה"ל לז)

נמצא שמצוות חלה שקבלנו היא בחי' אחיזה בימין, שעל ידה אפשר לראות במפלת הרשעים, והיא נעשית בעיקר ע"י אשה, שהיא בחי' תפלה כמבואר בתורה יט.

וע"י תפילה כתיקונו דהיינו בבחי' פרה אדומה כנ"ל, שמלמד זכות על הרשע, כדי לבטל היזק הרע עין שלו, שלא יפגע בתפילתו, ומכווין בתפילתו לתקן את הרשעים, שע"י שמשמיע לעצמו הקולות הבאים מהם, ע"י כוונתו, וליבו הבוער, וע"י ביטול כל ישותו בתפלה כנ"ל, עי"ז **מתנוצץ אור זכות אבות, בבחי' חלה**/[נא] **זכות אבות (ע' בזה' שלח הנ"ל** [נב]**)**/[נג]**. וזה נעשה ע"י תפילות כתיקונו** ג' תפלות, בג'

[מה] גם בדפו"ר ותרלד - מפורש, ומתרלו - מפרש

[מו] **כך העיר** בהגהות לקיצור לקוטי מוהר"ן השלם אות ז'. וצ"ע כי הם מעט מאד אפשרויות באופן הזה, אבל צ"ל כמ"ש בפנים כגון חילופי אותיות וכיו'ב.

[מז] **תהילים פרק כט** (ט) קוֹל יְדֹוָד יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת וַיֶּחֱשֹׂף יְעָרוֹת וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אֹמֵר כָּבוֹד:

[מח] **צ"ע דמשמע** שמבקש מההיכל שיפתח שפתיו

[מט] בדפים שלנו לב: אדנ"י איהו כחשבן היכ"ל

[נ] **תיקוני זהר דף לב.** וברתא דמלכא איהי היכלא דכל אבר ואבר, מצוה דכל אבר ואבר, אדנ"י איהו כחושבן היכ"ל, ובגין דא (נ"א ובגינהא) אתמר אדנ"י שפתי תפתח, יקו"ק איהו בכל אבר ואבר, אדנ"י היכל, (יקו"ק בכל אבר ואבר) ואיהי נבואה דכל אבר ואבר, מראה דכל אבר ואבר אתקרי, וכל אבר ואבר אית ליה (נ"א אתקרי) ספירה ידיעא, היכלא דכלהו שכינתא תתאה אדנ"י, וכמה ממנן נטורי תרעין אינון להיכלא, דלא יעלון תמן נביאיא אלא ברשו:

[נא] **חלה משמע** חלות חדשה של זכות אבות מכח התפלה ולא רק שמזכיר זכות שהיתה

[נב] * לעיל באות ב [הכוונה לזוהר שלח קעד. הובא גם במגלה עמוקות פרשת שלח. ועיין גם תיקון כא דף נד:]

[נג] **זוהר שלח דף קעד.** (רעיא מהימנא): ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה וגו', פקודא דא להפריש חלה לכהן, חל"ה הכי חושבניה, מ"ג ביצים וחומש ביצה רמוז באות ה' דחלה, הרומז למלכות שהיא חד מחמש פרצופי אצילות, ואית חומש שהוא חד מן חמשין דאיהו ן' דהיינו י' ספירות דז"א מ–ן' שערי בינה, ודא שיעור חלה הוא סימן מג"ן, דאיהו ר"ת מיכאל גבריאל נוריאל המושרשים בחג"ת הנקראים אבות והם תמיד עם השכינה, חלה נקראת שכינתא מקבלת מהאבות, דבאתר דאלין מלאכין תמן אבהן תמן, ובאתרא דאבהן תמן שכינתא תמן כי היא מקבלת מחג"ת: ובה ויחל דהיינו חלה לשון תפלה, בה צלינא בספירת המלכות (כמבואר בזהר בראשית כד. צלותא איהי מצוה ודא שכינה), הדא הוא דכתיב (שמות לב יא) ויחל משה את פני יהו"ה אלהי"ו, (דברים ג כד) כתרגומו וצלי משה. עוד גם חלה לשון התחלה כמ"ש אדנ"י יהו"ה אתה החלות להראות את

זמנים שתקנו האבות, **כי חלה זכות אבות ע"י ויחל משה את וכו' (שמו' לב)**/נד\ דהיינו **ע"י בחי' תפלה** לשון "ויחל" שאמר משה בתפלתו לבקש שימחול הקב"ה לישראל על חטא העגל, ואפשר שנקטה התורה לשון "ויחל" לרמוז שמשה רבנו ביקש לעורר זכות אבות, בחי' חלה זכות אבות, להכניע את הרשעים הגדולים, ערב רב שהפילו את ישראל לחטא הנורא הזה. **ובאתר דאבות תמן שכינתא תמן** דהיינו מיד כשמתגלית זכות אבות, מתגלית גם השכינה, שהיא בחי' קדושת ארץ ישראל כנ"ל, **שהיא בחי' חלה שהיא** וזהו **גם זאת** [נה] דהיינו "גם" דהיינו חלה, היא "זאת" דהיינו מלכות/נו\. נמצא ע"י תפלה שהיא בחי' מלכות בחי' שכינה, זוכה לשכינה שהיא בחי' קדושת א"י, שעל ידה מכניע את הרשעים, נמצא שצריך בחי' א"י כדי לעורר ולגלות בחי' א"י.

"גם זאת" רומז לחלה שהיא מלכות ושכינה, **כי גם** זה **בחי' נזחלה**, כי "גם" אותיות מג, רמז לחלה **שהיא שיעור מ"ג בצים**נח/נט\. **והוא** דהיינו חלה היא **בחי' ירושת א"י**/ס\, **כי זאת המצוה נצטוו שיעשו תיכף**/סא\ מיד בבואם כולם/סב\ לארץ ישראל, כשיהיה להם קמח מדגן א"י, וגם קודם שיקבלו נחלתם, מצווים להפריש חלה מן העיסה, **כמ"ש (במדבר טו)**/סג\ **והיה באכלכם מלחם הארץ**

עבדך, ובה ע"י השכינה חלה התחילה לחול זכות אבות על הצדיקים, ובה ע"י השכינה תמה זכות אבות לרשעים, דהוו מקבלים אגרייהו בהאי עלמא כמ"ש ומשלם לשונאיו על פניו להאבידו ואין זכות אבות עומדת להם:

דמסטרא דימינא מקו הימין דתמן י' דשם הויה דאיהו חכמה, שרותא דהיינו ראשית דשמא דיהו"ה משם נבנית השכינה בסוד ה' בחכמה יסד ארץ, דאיהי השכינה אחזי מראה זכותא על בנהא לפני הקב"ה מימינא מכח החכמה והחסד שבקו הימין, דתמן מצד החסד הם רמ"ח פקודין דעשה:

מסטרא דאת ה' בתראה, דאיהי לשמאלא דגבורה, דתמן לא תעשה דאינון שס"ה, דתמן נדונין רשעים גמורים, תמה לון זכות אבות, ואתהפך לון שם יהו"ה, הוה"י, ואוליפנא מהמן הרשע, (אסתר ה יג) וכל ז'ה אינג'ו שו'ה ל'י. (ע"כ הרעיא מהימנא):

נד **שמות פרק לב** (יא) וַיְחַל מֹשֶׁה אֶת פְּנֵי יְדֹוָד אֱלֹהָיו וַיֹּאמֶר לָמָּה יְדֹוָד יֶחֱרֶה אַפְּךָ בְּעַמֶּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכֹחַ גָּדוֹל וּבְיָד חֲזָקָה:

נה כנ"ל באות ב'

נו **המלכות מכונה** זאת כמ"ש בזאת יבא אהרן אל הקדש כן איתה כ"פ בזוהר בכהאריז"ל.

נז בתקפא ח' עם דגש

נח מתרלו - ביצים

נט **משנה עדיות** פרק א (ב) שַׁמַּאי אוֹמֵר, מִקַּב לַחַלָּה. וְהִלֵּל אוֹמֵר, מִקַּבִּיו. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, לֹא כְדִבְרֵי זֶה וְלֹא כְדִבְרֵי זֶה, אֶלָּא קַב וּמֶחֱצָה חַיָּבִים בַּחַלָּה. וּמִשֶּׁהִגְדִּילוּ הַמִּדּוֹת אָמְרוּ, חֲמֵשֶׁת רְבָעִים חַיָּבִין. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, חֲמִשָּׁה פְּטוּרִין. חֲמִשָּׁה וְעוֹד, חַיָּבִין:

רע"ב – חמשה ועוד חייבים – דקסבר רבי יוסי מדה מדברית היו ביצים גדולות משלנו אחד מעשרים בביצה לכל ביצה והלכה כחכמים דקב ומחצה ירושלמי דהיינו ששה לוגין ירושלמיות שהן שבעה לוגין וביצה וחומש ביצה מדבריות הן שעור חלה **והן מ"ג ביצים וחומש** ביצה. ורמב"ם אזן וחקר ותקן ובדק ומצא שמשקל ה' מאות ועשרים דרה"ם מקמח חטים הוא שעור הקמח החייב בחלה ומשקל הדרה"ם ידוע במצרים היום ובכל ארץ ישראל שהוא משקל ס"א גרגירי שעורות בקרוב:

ס **מה שנקט כאן ירושה** ולא רק התגלות כמ"ש לעיל באות ב', אולי כי כשחלה זכות אבות אזי לא רק מתגלית השכינה, שהיא קדושת א"י, אלא עוד גם מתגלה שיש לנו זכות בארץ, כיון שהאבות קבלוה בירושה, כי בלא זה תמיד מתעורר טענת גזלנים אתם, כמבואר בתורה מד. אבל צ"ע כי עיין בתורה י' דייקנו שם שאברהם ע"י קושיית במה אדע כבר לא קיבל את הארץ בירושה אלא מתנה. אבל כאן אפשר שזה לא קשה כלל כי מדובר בכל הג' אבות ואחר שאברהם קבלה אזי יצחק ויעקב קבלוה בירושה וכל שכן אנחנו.

סא **עיין באור הלקוטים** אות נ"ז. שמצות חלה נצטוו ישראל לקיים מיד ולא אחרי ירושה ונחלה כשאר מצוות התלויות בארץ ועוד היא שונה שמצוה זו לכ"ע לא נצטוו אלא כשכל ישראל בארץ ועוד שרק מצוה זו נצטוו מדרבן גם בהיותם בארץ אוייביהם.

וזה לשונו – מה שכתב על אודות החלה, שהיא בבחינת ארץ ישראל, כי על זה המצוה נצטוו שיעשו תיכף. מבואר היטב בדברי חז"ל [עיין במסכת כתובות פרק שני] שהיא משונה משאר חיובי הפרשות [כמו תרומה ומעשרות] שנתחייבו בבואם אל הארץ. כי רק במצות חלה לבד, נתחייבו מיד בבואם אל הארץ, קודם י"ד שנה שבכיבוש וחילוק. ובכלל הנ"ל בהקדמה, שכוונתו על כל פרטי הענין שמזכיר בדבריו הקדושים. יתבאר לפי זה [דעת הראב"ד והטור], שיש לה עוד שינוי משאר הפרשות בענין ארץ ישראל. כי לדעתם, אין מוכרח לשאר הפרשות מציאות קדושתה לכל ישראל [שיהיו כל ישראל נמצאים בהארץ], אבל לא כן במצות חלה, שגם לדעתם, מוכרח לחיובה מדאורייתא, התפשטות קדושתה על כל ישראל, כי בה לבד כתיב בבואכם. ולדעתם הנ"ל, רק עליה לבד יזהיר הכתוב בבואכם, שעל זה דרשו בביאת כולכם וכו'. ואף גם זאת, נפלא ונראה לפי זה, המשכת קדושתה שבארץ גם על ארץ אויבינו שמבאר בענין זה. כי בה לבד נמצא חיוב דרבנן בכל הארצות, ולא כן בשאר הפרשות, כנודע:

סב **עיין באה"ל הנ"ל** דמשמע ממנו שיש מעלה מיוחדת הקשורה לכאן במה שצריך ביאת כולם דייקא. וצ"ע מדוע.

סג **במדבר פרק טו** (יח) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה: (יט) וְהָיָה בַּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תָּרִימוּ תְרוּמָה לַיְדֹוָד: (כ) רֵאשִׁית עֲרִסֹתֵכֶם חַלָּה תָּרִימוּ תְרוּמָה כִּתְרוּמַת גֹּרֶן כֵּן תָּרִימוּ אֹתָהּ:

פרש"י – (כ) ראשית ערסתכם – כשתלושו כדי עיסותיכם שאתם רגילין ללוש במדבר וכמה היא (שמות טז) וימודו בעומר עומר לגלגלת (ושיעורו מ"ג ביצים וחומש ביצה) תרימו מראשיתה כלו' קודם שתאכלו ממנה ראשית תלקח חלה אחת תרומה לשם ה':

חלה – טורטי"ל בלע"ז: כתרומת גורן – שלא נאמר בה שיעור ולא כתרומת מעשר שנא' בה שיעור אבל חכמים נתנו שיעור לבעל הבית אחד מעשרים וארבעה ולנחתום אחד מארבעים ושמונה:

תרימו תרומה מראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה (סד)[סה]. והתגלות קדושת א"י שהיא בחי' שכינה בחי' חלה כנ"ל, זה ע"י שחלה זכות אבות כמבואר בזוהר שלח קעד הנ"ל שם אומר הרעיא מהימנא **כי באתר דאבהן תמן שכינתא תמן, דהיא בחי' חלה, היא ארץ ישראל, ועל ידי בחי' ארץ ישראל, לא די שניצול מרע עין של רשעים, אלא גם רואה בהם מה שהם רצו לראות בו.**

ועד עכשיו הרשעים **עברו משכיות לבם** [סו][סו] דהיינו שטובתם עברה את מה שציפו בלבם, כמבואר שם שדוד המלך מתאר את טובת הרשעים בעוה"ז **שהשיגו יותר ממה שהתאוו.** אבל כל זה הוא רק בחי' למוד זכות ואריכות אף של הקב"ה שממתין להם עד שתתמלא סאתם להאבידם, **ועכשיו על ידי ויחל** דהיינו תפלה כנ"ל, **על ידי** זה **חלה זכות אבות** שע"י מתגלית השכינה בחי' חלה, ואז **על ידי חלה תרומה,** דהיינו **על ידי ארץ ישראל,** מתקיים שב לימיני עד אשית אויבך הדם לרגליך, ורואה ברשע מה שהרשע רצה לראות בו, ודייקא ע"י שלמד עלידם זכות והמתין להם **נעשה לבם** של הרשעים מחלת לב. כי **תוחלת ממושכה מחלת**[סח] **לב**[סט] **(משלי יג)**[ע] דהיינו שהתוחלת הממושכה של הצדיק היא שגרמה מחלת לב לרשע [עא]:

וזהו דהיינו שכל הנ"ל רמוז בדברי דוד המלך בפסוק, **(תהלים לז** פסוק לד**)**[עב] **קוה אל ה' ושמור דרכו, זה בחי' תיקון התפילה** שמקווה ומתפלל להש"י ושומר דרכו דהיינו שמיישר ליבו ומאמין שאין עיוות המשפט בדרכי ה' אע"פ שהרשע מצליח, **בחי' דריכת הקשת** שתחילה מושך החץ לאחור בחי'

[סד] **עיין ספרי** [במדבר ריש פיסקא קי] **הובא בפרש"י שם** [עה"פ בבואכם אל הארץ פסוק יח שם]

[סה] **ספרי במדבר** פרשת שלח פיסקא קי – וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם בבאכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה, ר' ישמעאל אומר שינה הכתוב ביאה זו מכל ביאות שבתורה שבכל ביאות שבתורה הוא אומר והיה כי תבאו אל הארץ והיה כי יביאך ה' אלהיך וכאן הוא אומר בבואכם ללמדך שכיון שנכנסו ישראל לארץ מיד נתחייבו בחלה: אשר אני מביא אתכם שמה, מיכן אתה אומר פירות ח"ל שנכנסו בארץ חייבים בחלה יצאו מיכן לשם ר' אליעזר מחייב ור' עקיבא פוטר. ר' יהודה אומר פירות ח"ל שנכנסו /שנכנסו/ לארץ ר' אליעזר פוטר שנא' והיה באכלכם מלחם הארץ [להוציא את של ח"ל ור"ע מחייב שנ' שמה בין של ארץ בין של ח"ל יצאו מיכן לשם ר"א מחייב שנ' והיה באכלכם מלחם הארץ בין בארץ ובין בח"ל ור"ע פוטר שנ' שמה שם אתה חייב חוץ לשם אתה פטור].

פרשת חלה ותרומה בפרשת שלח דייקא שמעתי מהריצ"ח (מט 32 בסוף) כי תבואו אל הארץ נצטוו נסכים ותרומה דייקא בחי' להרים ממטה למעלה, היפך הנהגת המדבר שהיתה ממעלה למטה, כי זו הייתה התשובה למרגלים, שעומק כוונתם הייתה על זה שלא רוצים לרדת מהנהגת המדבר, וזה רמז להם הקב"ה במצוות נסכין ותרומה, שהעיקר הוא העלאת מ"ן מהארץ דייקא, עיין לקמן פסוק יט שיסוד זה הוא מהשפת אמת. ומספרים על זה מליצה שבא בחור ת"ח לרבי שלו ושאל מדוע עלי לשאת אשה. ואמר כי הקב"ה רצה שיכנסו לא"י.

[סו] * עיין תהלים עג ז' [לשון הפסוק משכיות לבב. ועי"ש פרש"י]

[סז] **תהילים פרק עג** (ז) יָצָא מֵחֵלֶב עֵינֵמוֹ עָבְרוּ מַשְׂכִּיּוֹת לֵבָב:

ופרש הרד"ק (ז) יצא מחלב עינימו. מרוב שומן ידמו שיצאו עיניהם כאילו אין להם עינים, כי בעובי שומן הפנים יתכסו העינים. **ובמדרש** (שו"ט), עיניהם יוצאות מן הדברים השמנים שהם אוכלים ויושבים להם תחת עיניהם. ועיניהם בולטות מפניהם, שכן אתה למד שמן העניות ומן הדמעות עיניו של אדם מעמיקות. וכן בני קרח אומרים (מזמור פח, י), עיני דאבה מני עוני. עברו משכיות לבב, ומתרגמינן מצפה (בראשית לא, מט) שכותא, וכן נקרא הלב שכוי (איוב לח, לו), או מי נתן לשכוי בינה, כמי שצופה הדברים במחשבה. כלומר, כל מה שצופה לבם מטובות העולם שיבואו להם יותר ויותר באו להם ועברו על מה שחשבו. ובמדרש (שו"ט), עברו משכיות לבב, הרבה נתת להם יותר ממה שהם מבקשים. יש שהיה מסכים להיות בעל זמורה, עשית אותו דוכוס. ומי שהיה מסכים להיות שלטון, עשית שר צבא. על כל מה שהם מסכימים העברת עליהם, ובשביל כך ממרום ידברו:

[סח] בתרלו – מחלה (כלשון הפסוק) לשון מחלת נמצא גם בפסיקתא רבתי טו ועוד

[סט] **תוחלת ומחלת** לשון חלה עיין באור הליקוטים אות נ"ב. שגם בההעלאתו הנ"ל מדבריו הקדושים, מבאר יותר בלשון הכתוב, תוחלת וכו'. כי גם לזה, מסוגלת מצות הח'ל'ה', להיות נהפך על ראשו לבד, כל התוחלה, שמח'ל'ה' ומצפה להחלותו ולהעסותו כחלה ועיסה טמאה, זה לעומת זה, עד כי יהיה אפר וכו' כמוב"פ:

[ע] **משלי פרק יג** (יב) תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה מַחֲלָה לֵב וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה:

רש"י (יב) תוחלת ממשכה – מבטיח עצמו על חבירו ואינו עושה. מחלה לב – מביאה חולי ללב, ואין מחלה זה שם דבר כמו (שמות כ"ג) והסירותי מחלה מקרבך אלא כמו (ויקרא י' י"א) מעלה גרה. ועץ חיים תאוה באה – מסורס הוא כלומר תאוה באה הרי הוא כעץ חיים תוחלת שהוחיל הקדוש ברוך הוא לישראל וצפה שישובו והם לא שבו סוף באה להם למחלת לב וכשתאותו באה שהם עושין רצונו עץ חיים היא להם:

[עא] **מחלת לב** דייקא. עיין תורה נד שהרע עין של הרשע ממית את לבו כדמצינו בנבל וימת לבו ובאבשלום שתקעו שבטים בלבו דייקא עי"ש אות ד'.

[עב] **תהילים פרק לז** (לב) צוֹפֶה רָשָׁע לַצַּדִּיק וּמְבַקֵּשׁ לַהֲמִיתוֹ: (לג) יְדֹוָד לֹא יַעַזְבֶנּוּ בְיָדוֹ וְלֹא יַרְשִׁיעֶנּוּ בְּהִשָּׁפְטוֹ: (לד) קַוֵּה אֶל יְדֹוָד וּשְׁמֹר דַּרְכּוֹ וִירוֹמִמְךָ לָרֶשֶׁת אָרֶץ בְּהִכָּרֵת רְשָׁעִים תִּרְאֶה: (לה) רָאִיתִי רָשָׁע עָרִיץ וּמִתְעָרֶה כְּאֶזְרָח רַעֲנָן: (לו) וַיַּעֲבֹר וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ וָאֲבַקְשֵׁהוּ וְלֹא נִמְצָא:

המתנה ולמוד זכות ואח״כ יורה אותו, וכן מבואר בריש תורה ב׳ שהקשת **בחי׳ התפילה** כמ״ש בחרבי ובקשתי ותרגם אונקלוס בצלותי ובעותי. וע״י התפלה שהיא קשת מתנוצץ אור זכות אבות **והן תלת גווניו דקשת** כמבואר בתורה מב שהגווניו הקשת הן לבוש השכינה תפלה רומזים לג׳ אבות, **שהם אור האבות המתנוצץ כנ״ל.** וע״י שמתנוצץ אור זכות אבות **על ידי זה וירוממך לרשת ארץ** [ע״ג], **זהו בחי׳ ארץ ישראל. ועל ידי זה בְּהִפָּרֵת רשעים תראה** [ע״ד], שע״י ארץ ישראל שהיא ימין רואה במפלת הרשעים **בחי׳ שב לימיני וכו׳** עד אשית אויבך הדם לרגליך **כנ״ל** [ע״ה]:

וזהו שכן ארץ ע״י **ורעה אמונה {תהלים שם}**/ע״ו/, **ע״י אמונה שהיא התפילה, עי״ז בא לבחי׳ א״י :**

אות ט

לעיל באות ו׳ באר שצריך לבטל בתפילתו ג׳ קולות של הרשעים, ובפשטות היה משמע שזה המשך למה שנתבאר באות ד׳ שצריך לבטל הרע שבמתפללים עימו, דהיינו בחי׳ אפר הנזכר בפרה אדומה הרומזת לתפלה הנ״ל שעל ידה זוכים לזכות אבות וכו׳, וכאן מתבאר שהקולות הנ״ל שצריך לתקן בתפלתו יכולים להיות גם של רשעים גמורים גדולים שלא מתפללים עימו, כגון רשעים גדולים שרצו להשמיד את כלל ישראל ובפרט עוג שגם היה לו אחיזה בימין שנתבאר לעיל שעל ידה רואה הצדיק במפלת הרשע.

עוד מתחדש כאן שגם הרשע יכול ע״י אחיזה בבחי׳ ימין בחי׳ א״י שלא יוכל הצדיק להכניעו. וזה חידוש גדול כי לעיל למדנו שהאחיזה בימין היא בחי׳ מסירת המלחמה להקב״ה, אבל הרשע בוודאי לא מתכוון לזה, ואעפ״כ מתבאר כאן שכל איזה אחיזה בבחי׳ ימין/ע״ו/ כבר נותנת כח למי שאוחז בה שלא יוכלו להפילו.

עוד מתחדש כאן שתפלת הצדיק שמתכוון בתפילתו לתקן את הרע של הג׳ רשעים הנ״ל, זה נחשב להתגרות ברשע, לכן לא מספיק שהוא צדיק ממנו, אלא צריך להיות צדיק גמור, כמבואר בגמ׳ לעיל ברכות ז: שכשהשעה משחקת לרשע, צדיק ממנו בולע.

ודע שלאו כל אדם יכול לתקן קולות הנ״ל בתפילתו אלא רק צדיק גדול, צדיק גמור וכמבואר בגמ׳ ברכות ובתורה ח׳/ע״ח/ שהרשע שהשעה משחקת לו צדיק ממנו בולע ורק צדיק גמור יכול להכניעו/ע״ט/, **כי לפעמים הקולות הנ״ל** של הרשעים שצריך לתקנם **בתפילתו**[פ], **הם יוצאים מרשעים גדולים כל כך, עד כי כל מי שעומד כנגדם הוא מסכן נפשו** אע״פ שעומד כנגדם רק בתפילה ולא בגלוי/פ״א/. **וצריך לזה תפילה**[פ״ב] **גדולה כמו תפילת משה רבינו עליו השלום** בחי׳ ויחל משה כנ״ל. **ואפילו משה רבינו עליו השלום** היה [פ״ג]**ירא מעוג מלך הבשן, כי אחיזת עוג הי׳ סמוך לימין, שהוא**

ע״ג המשך פסוק הנ״ל

ע״ד סוף הפסוק הנ״ל

ע״ה באות א׳

ע״ו **תהילים פרק לז** (ג) בְּטַח בַּיהוָה וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה:

ע״ז **בלק״ה פורים ה׳** מבואר שהמן כל אחיזתו היתה במה שכל מציאותו באה לעולם רק ע״י הטעות של שאול שהיה משבט בנימין שלא הרג את אגג מיד. משמע שכל אחיזה כלשהי בימין היא כח עצום.

ע״ח **תורה ח׳ סוף אות ה׳** – וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (ברכות ז:): וְהָכְתִיב אַל תִּתְחַר בְּמְרֵעִים (תהילים ל״ז:א׳), מִי שֶׁלִּבּוֹ נוֹקְפוֹ אוֹמֵר בֶּן. פֵּרֵשׁ רַשׁ״י: הַיְרֵא מֵעֲבֵרוֹת שֶׁבְּיָדוֹ – שֶׁבְּיָדוֹ דַּיְקָא. זֶהוּ שֶׁאָמַרְנוּ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לוֹ שׁוּם עֲבֵרָה, רַק שֶׁהוּא יָרֵא עֲדַיִן מֵעֲבֵרוֹת שֶׁבְּיָדוֹ וְכֹחוֹ לַעֲשׂוֹת, כִּי הָרָע עֲדַיִן בְּכֹחַ, כִּי לֹא זָכָה עֲדַיִן לְבְחִינַת: לֹא יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן, וְאֵינוֹ בָּטוּחַ עֲדַיִן שֶׁלֹּא יֵאָרַע לוֹ מִכְשׁוֹל עֲבֵרָה, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל כֵּן אָסוּר לוֹ לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים כַּנַּ״ל. וְזֶהוּ: תַּחֲרִישׁ כְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ (חבקוק א); וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (ב״מ עא)*): צַדִּיק מִמֶּנּוּ בּוֹלְעוֹ. בּוֹלֵעַ דַּיְקָא, כִּי הוּא בּוֹלֵעַ אוֹתוֹ מִמֶּשׁ בַּאֲרִיכַת הָרוּחַ שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא גָּדוֹל בְּשִׁעְתּוֹ; אֲבָל צַדִּיק גָּמוּר אֵינוֹ בּוֹלֵעַ, כִּי אֵין לִבּוֹ נוֹקְפוֹ מֵהַשֵּׁשׁ מִכְשׁוֹל עֲבֵרָה כַּנַּ״ל, כִּי כְּבָר בִּטֵּל הָרָע לְגַמְרֵי מִכָּל הַמִּדּוֹת וְהַהִתְאַוּוֹת שֶׁל כָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, **וְעַל כֵּן זֶה הַצַּדִּיק גָּמוּר וְכָל הַנִּלְוִים אֵלָיו מְתָרִים לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים, כִּי זֶה הַצַּדִּיק יָכוֹל לִירֵד לְתוֹךְ כָּל הַצְּנוֹרוֹת שֶׁל כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁלָּהֶם, שֶׁהִגְבִּירוּ עַל עַצְמָם וּלְשַׁבְּרָם וּלְבַטְּלָם,** וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ, כַּנַּ״ל:

ע״ט **עיין תחילת פירוש** באיבי הנחל תורה זו עפ״י תורה ח׳ שלכל רשע יש צינור שממנו מקבל חיותו וע״י שמלמד עליו זכות מחלש כוחו כי נמתק עי״ז קצת הרע שלו, וע״י שלומד שהלימוד זכות על הרשע הגמור שמבואר כאן הוא לימוד זכות המבואר בתורה רפ״ב ותורה קלו דהיינו למצוא בו נקודה טובה שעי״ז עולה מדרגה ממילא גם רשע גמור נמתק קצת רשעתו עי״ז.

[פ] מתרלו - בתפלתו

פ״א **אולי כי רשע** גדול יש לו שר למעלה שנלחם עבורו וצ״ע. שהרי הרשע בעצמו לא יודע מזה כלל, אלא שקשה א״כ איך הצדיק מתקן אותו. ונראה שבתפילתו מעורר בלבו בדרך נעלמת חיזוק אמונה וחיזוק הלב. שלפ״ז ההתגרות היא רק בשר העליון הנותן לו כח. וצ״ע

[פ״ב] מתרצו - תפלה

[פ״ג] גם בדפו״ר ותרלד – ירא, ובתרלו – הי׳ ירא בתרצו (הי׳) ירא, בתשכט הי׳ ירא

ארץ ישראל, עד שאמר הקדוש ב״ה למשה אל תירא אותו (במדבר כא)/פד\ שמזה לומדים שהיה ירא, והסיבה ליראתו מעוג היתה **כי אמר הא ימינא דילי אסתלק** כי הימין של משה רבינו היה במה שהתחבר לאהרן איש החסד, וכאן המלחמה עם עוג היתה אחרי שנפטר אהרן, **כמובא בזוהר**פה **(חקת דף קפד.)**/פו\, **ועוג אחיזתו בימין, שהוא מבני ביתא דאברהם** [פז] שהיה עבד של אברהם ונימול עמו. ומשה גם חשש שיש לו זכות מצות המילה שהיא אות ברית, **וארצו סמוך לארץ ישראל** [פח] דהיינו הבשן שהיא בגבול המזרחי צפוני ממזרח לכנרת וימת החולה (היום נקרא הגולן)/פט\, **ובשביל זה היה ירא משה ממנו להתגרות** בעוג/צ\, ואם משה רבנו ירא מרשע גדול **כ״ש**–כל שכן **שאר בני אדם, שצריך מאוד**צא **לפשפש את עצמו** קודם שמשתדל להכניע איזה רשע, **ולהבין שורש הרשע איך אחיזתו, אם יוכל להתגרות בו ולשיצאה לו** דהינו לכלות אותו :

עתה יבאר כיצד כל התורה הזו רמוזה במאמר של אבא שאול בגמרא נדה כד: שבו פתח את התורה.
תַּנְיָא, אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר, וְאִיתֵּימָא רַבִּי יוֹחָנָן: קוֹבֵר מֵתִים הָיִיתִי. פַּעַם אַחַת רַצְתִּי אַחַר צְבִי, וְנִכְנַסְתִּי בְּקוּלִית שֶׁל מֵת, וְרַצְתִּי אַחֲרָיו שָׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת, וּצְבִי לֹא הִגַּעְתִּי, וְקוּלִית לֹא כָּלְתָה. כְּשֶׁחָזַרְתִּי לַאֲחוֹרַי, אָמְרוּ לִי: שֶׁל עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן הָיְתָה.

וזהו שאמר אבא שאול, **קובר מתים הייתי.** דהיינו **שהיתה השתדלותו תמיד לראות בְּהִכָּרֵת רשעים,** ורשעים נקראים מתים כי ניתקו עצמם ממקור החיים הרוחניים דהיינו הקב״ה, נמצא **שבחייהם** צב**קרוין מתים** [צג]/צד\ וכפי שנתבאר לעיל עיקר כוונתו על רשעת הרשעים ועל היצה״ר הוא

פד **במדבר פרק כא** (לג) וַיִּפְנוּ וַיַּעֲלוּ דֶּרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן לִקְרָאתָם הוּא וְכָל עַמּוֹ לַמִּלְחָמָה אֶדְרֶעִי: (לד) וַיֹּאמֶר יְדֹוָד אֶל מֹשֶׁה אַל תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת כָּל עַמּוֹ וְאֶת אַרְצוֹ וְעָשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן: (לה) וַיַּכּוּ אֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו וְאֶת כָּל עַמּוֹ עַד בִּלְתִּי הִשְׁאִיר לוֹ שָׂרִיד וַיִּירְשׁוּ אֶת אַרְצוֹ:

פה מתרצו - בזהר

פו **זוהר ח״ג דף קפד.** תא חזי, כתיב ויאמר יהו״ה אל משה אל תירא אותו, תרין אותו אינון שלימין באורייתא, בתרין ווי״ן (עיין מתוק מדבש), חד דא, וחד (דברים כב ב) עד דרוש אחיך אותו, מאי טעמא, בגין דאינון אות ממש, עד דרוש אחיך (אחיך ממש) אותו, דבעי לפרשא ההוא אות דהיינו הסימן דההוא אבידה: אוף הכא דין אותו, דא עוג דאתדבק באברהם שמדתו חסד דהיינו ימין, ומאנשי ביתיה של אברהם הוה, וכד אתגזר אברהם, מה כתיב וכל אנשי ביתו וגו׳ נמולו אתו, דא עוג דאתגזר עמיה, וקביל האי את קדישא, כיון דחמא עוג דישראל מקרבין גביה להלחם בו, אמר הא ודאי אנא אקדימנא זכותא דקאים לון דהיינו שזכות המילה שלי קדמה לשלהם שהרי נימול לפני יצחק, ודא שוי לקבליה וזה מה שראה וחיזק אותו להלחם בהם:

ביה שעתא דחיל משה, היך יכיל לאעקרא רשימא של אות ברית דרשים אברהם בעוג, **אמר ודאי הא ימינא דילי מית** ימין שלי שהוא אהרן שמדתו חסד נסתלק, דהא ימינא בעיא להאי והרי ימין צריך כדי לבטל האות שנרשם בו ע״י הימין, אי נימא הא אלעזר תחת אהרן, לא כן כי ימינא דסיהרא של יהושע הוא ולא דילי כי משה בחי׳ חמה בחי׳ תפארת, והאי את של עוג לימינא של תפארת דז״א הוא, כי דאברהם לימינא של תפארת דז״א הוא: מיד אמר קודשא בריך הוא, אל תירא אותו, ולא תדחל לההוא אות דיליה, ואפילו לימינא לא אצטריך, כי בידך נתתי, דהיינו שמאלא דילך יעקר ליה מעלמא, דהא הוא פגים רשימא דיליה בטומאת עריות, ומאן דפגים להאי את, אתחזי לאתעקרא מעלמא ראוי לו להעקר מהעולם מעצמו, כל שכן שמאלא דילך דאיהו ידך, יעקר ליה מעלמא, בגין כך [דף קפד/ב] אתעקר מעלמא, ואפילו דאיהו תקיפא מבני גברייא, ובעא לשיצאה להו לישראל, נפל בידיה דמשה ואשתצי:

פז בזוהר חקת קפד. הנ״ל מאנשי ביתו שנימולו עימו ומזה האות ירא משה וא״ל הקב״ה אל תירא דהא הוא פגים רשימא דיליה עי״ש

פח **עיין במדבר פרק לב** לג וַיִּתֵּן לָהֶם מֹשֶׁה לִבְנֵי גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן וְלַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה בֶן יוֹסֵף אֶת מַמְלֶכֶת סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְאֶת מַמְלֶכֶת עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן הָאָרֶץ לְעָרֶיהָ בִּגְבֻלֹת עָרֵי הָאָרֶץ סָבִיב:

פט **עיין גיטין ח.** דוד המלך כבש את סוריא ופרש״י שהיא ארם צובא והיא בצפון להלן מעכו ולמ״ד שכיבוש יחיד נקרא כיבוש היא חייבת במעשרות ושביעית וצ״ע אם הכוונה גם לבשן שהוא יותר במזרח דמאחר שנקראת סוריא היום היא בארץ הבשן ואילו צפון עכו היא לבנון. (וצריך לבדוק היכן ארם צובא למפרשים אחרים) עכ״פ לפ״ז הסמיכות לארץ גורמת אחרי שנכבש ע״י דוד לקצת קדושת א״י כבר לעולם לכאורה שהרי הגמ׳ דברה בזמנם. אבל צ״ע שמצד הסמיכות הרי לסיחון היה יותר אחיזה בארץ, כי חלק ממואב היה אצלו כמ״ש שמואב טיהר בסיחון, ומואב ועמון יש בהן קצת קדושת א״י כמבואר במשנה ידים פ״ד מ״ג שיש בה חיוב מעשרות. וזה היה כבר בזמן הכניסה לארץ כי ראובן וגד נחלו שם. וצ״ע עיין במדבר לב לג שגם את הבשן קבלו ראובן וגד וחצי המנשה. וא״כ למה לא אמרו בשמנה ידים הנ״ל שגם הבשן חייב במעשרות.

צ **צ״ע כי משה רבנו** היה ירא להלחם בעוג בגלוי ומה הראיה לביטול הקולות הנ״ל שזה בהעלם בתפלה. אלא משמע שעיקר המלחמה היא תמיד עם השר למעלה. עיין בזוהר בשלח סה: שמלחמת עמלק ברפידים היתה שיהושע לחם בעמלק הגשמי ומשה בשר שלו למעלה.

צא מתרלו - מאד

צב גם בדפו״ר קרוין, ומתרלו - קרויין

צג * ברכות יח:

הס״מ המתלבש בהם, כמבואר לעיל שהשתדלותו בזה היתה בדרך של לימוד זכות והתחזקות במדת העין טובה, ובתפלה תיקן ושרף את הרע הבא מהם. **פעם אחת רצתי אחר צבי** צבי הוא כנוי לארץ ישראל כפי שיבאר לקמן, דהיינו שכדי לראות במפלת הרשעים רץ לגלות קדושת א״י, **כי עיקר**

צד **ברכות דף יח:** והמתים אינם יודעים מאומה (קהלת ט׳ ה׳) אלו רשעים שבחייהן קרויין מתים שנאמר (יחזקאל כא ל׳) ואתה חלל רשע נשיא ישראל. פרש״י–יחזקאל הנביא אמר זאת על צדקיהו כשהיה עדין חי וקורהו חלל. ואי בעית אימא מהכא על פי שנים עדים או (על פי) שלשה עדים יומת המת חי הוא אלא המת מעיקרא:

מפלתן של רשעים הוא ע״י ירושת א״י[א], דהיינו **ע״י המשכת קדושת א״י** ולעיל בתחילת התורה אמר ע״י התגלות קדושת א״י, **בבחי׳ שב לימיני וכו׳** עד אשית אויבך הדום לרגליך **כנ״ל** [ב], **וא״י** היא **צבי היא לכל הארצות (יחזקאל כ׳)**[ג] דהיינו שנמשלה בכמה דברים לצבי לכן מכונה בפי הנביאים ארץ הצבי[ד].

ונכנסתי בקולית של מת, **היינו שרצה לתקן קולות הנ״ל** של הרשעים.

ורצתי אחריו שלש פרסאות, **היינו בחי׳ התפלה**[ה] כי פרסה היא רגל כמ״ש (ויקרא יא ג׳) כל מפרסת פרסה, ותפלה קראת רגל לעיל אות ה׳ כמ״ש רגלי עמדה עי״ש (פל״ח)[ו], **שהם ג׳ תפילות** שתיקנו אנשי כנסת הגדולה, **ועל ידם מתנוצץ אור ג׳ אבות** כמבואר בגמ׳ שאברהם תיקן שחרית ויצחק מנחה ויעקב ערבית, וגם כל תפלה בעצמה היא בחי׳ קשת שיש בה ג׳ גוונין הרומזים לג׳ אבות כמבואר לעיל אות ח׳, **שהם בבחי׳ רגלי הכסא** [ז] כי צדיקים מרכבתו של מקום ע״י שהצדיק מתקן מדה השייכת לו בשלימות, כגון חסד לאברהם וגבורה ליצחק ותפארת ליעקב ונעשו ג׳ רגלים לכסא דהיינו מרכבה לשכינה ודוד המלך שתיקן ספירת המלכות השלים הרגל הרביעי, וזה שסיפר אבא שאול שרץ אחרי הצבי, והכוונה שבתפלתו רצה לגלות קדושת א״י **כדי להמשיך אור א״י שהיא בחי׳ צבי הנ״ל.**

וצבי לא הגעתי וקוליות[ח] **לא כלתה** דהיינו שאת א״י לא גליתי ואת הקולות לא ביטלתי, דהיינו שאבא שאול מספר **שלא השיג** ע״י תפילתו את **בחי׳ א״י**[ט], דהיינו **ביטול קולות הנ״ל** של הרשעים שמעלימים את קדושת א״י.

[א] **הלשון ירושה** צ״ע וכבר הערנו לעיל בתחילת התורה בזה שעוג והמן ועוד נפלו בלא שהיתה לישראל זכות ירושת הארץ בפועל ואולי כיון שירושת הארץ תלויה בגילוי קדושתה לכן נקרא גילוי קדושתה לשון ירושה.

[ב] באות א

[ג] **יחזקאל פרק כ** (ו) בַּיּוֹם הַהוּא נָשָׂאתִי יָדִי לָהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל אֶרֶץ אֲשֶׁר תַּרְתִּי לָהֶם זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ צְבִי הִיא לְכָל הָאֲרָצוֹת: (טו) וְגַם אֲנִי נָשָׂאתִי יָדִי לָהֶם בַּמִּדְבָּר לְבִלְתִּי הָבִיא אוֹתָם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ צְבִי הִיא לְכָל הָאֲרָצוֹת:

המצודות ציון פירש צבי – עניין הדר ויופי

[ד] **עיין שמואל–ב פרק א׳** יט הצבי ישראל ופירש המצודות שהכוונה לארץ ישראל. ובירמיהו ג׳ יט ארץ חמדה נחלת צבי **ובספר השורשים לרד״ק** – אות הצדי – ערך צבה ומזה נקראת ארץ ישראל צבי אל הנגב ואל המזרח ואל הצבי (דניאל ח, ט.), ויעמד בארץ הצבי (שם יא, יז.), בין ימים להר צבי קדש (שם יא, מה.), לפי שהיא ארץ חפץ. ויש מפרשים אותם כולם לשון הדר ופאר. ודעת רבותינו ז״ל (כתובות קיב, ע״א.) כי לפיכך נקראת ארץ ישראל צבי מה צבי קל ברגליו מכל החיות אף ארץ ישראל קלה לבשל פירותיה מכל הארצות:

עיין גיטין דף נז. אמר ליה (רבי חנינא להסוף למוקי) ארץ צבי כתיב בה מה צבי זה אין עורו מחזיק את בשרו אף ארץ ישראל בזמן שיושבין עליה רווחא ובזמן שאין יושבין עליה גמדא.

ועיין בן יהוידע שם – נ״ל בס״ד עשה הקב״ה כן בטבע הארץ בדרך נס, להורות דארץ ישראל שייכה לישראל, ובת זוגם היא, ושלהם היא מעת בריאת העולם, ולא יאמרו לסטים אתם שכבשתם את ארץ כנען, דהא חזינן בארץ זו ויושביה כמו טבע הצבי, דהבשר הם ישראל, והעור היא הארץ, וכמו דהצבי אין עורו מחזיק בשרו אחר הפשט, כן ארץ זו שהיא העור, אינה מחזקת את הבשר שהם ישראל, אחר שהופשטה ונפרדה מהם. ובזה יובן מבנף הארץ זמירות שמענו [ישעיה כ״ד ט״ז], כנף לשון קיבוץ כמו בנוף ואתו כולי עלמא, והיינו מן כינוף וקבוץ הארץ שנתכווצה בזמן החרבן, זמירות שמענו, שמע לשון הבנה, והיינו, כי בזה נעשה דמיון הצבי לצדיק הוא זרע ישראל, שאין עורו שהיא הארץ מחזיק את הבשר, שהוא זרע [ישראל], אחר שהופשט ממנו:

[ה] **אולי אפשר** לרמוז גם כי פרסה לשון פרוסה דהיינו מחצה ואיתא בחז״ל תפילה עושה מחצה

[ו] **פרפראות לחכמה** אות ב שם באות ט׳, ורצתי אחריו שלש פרסאות היינו בחינת התפלה שהם ג׳ תפלות ועל ידם מתנוצץ אור ג׳ אבות שהם בבחינת רגלי הכסא וכו׳ רוצה לומר כי פרסה הוא מלשון רגל כידוע וכבר מבואר לעיל אות ה׳ שרגל זה בחינת התפלה, ועל כן השלש תפלות נקראים כאן שלש פרסאות ועל ידם מתנוצץ אור ג׳ אבות (כמבואר לעיל אות ח׳ וגם ידוע מאמר רז״ל תפלות אבות תקנום, כי הג׳ אבות תקנו השלש תפלות), והאבות הם בבחינת רגלי הכסא, ועל כן גם הם מרומזים בענין השלש פרסאות: אות ג ועיין מדרש רבה דברים פרשה א׳ מענין עוג שהיה מכניס עין רעה ביעקב ובניו ומה שנאמר בו (דברים ג) כי בידך נתתי אותו כבר פסקתי דינו מימות אברהם יצחק ויעקב וכו׳ כי הכנעתו על ידי אור זכות אבות ותבין לענינינו:

[ז] עיין זוהר ויצא קנו. דוד שיצא מיהודה השלים את תיקון ד׳ רגלי הכסא

[ח] בתרלד - וקולית

[ט] **עיין שיש״ק ח״ב אות ערב** על מאמר זה וצבי לא הגעתי, ועיין שיש״ק ח״ב אות ערב שרבנו סיפר על זה מעשה במלך אחד שהלך עם פמליתו לצוד צבאים ורדפן ולא השיגו ואנשיו נתייאשו והמלך אמר אני אם לא אצוד את הצבי חיי אינם נוחים לי ואני חייב לצודו ובכן ארדוף אחריו עד שאתפסהו. גם **עיין שם ח״ו אות לא** שרבינו אמר אבל אני כן השגתי את הצבי וכוונתו היה שזכה לבוא לארץ ישראל בפועל על אף כל הקשיים וניסיונות ומכשולות שעברו עליו. ומסתמא גם רמז שהצליח עי״ז לבטל את קולות הרשעים הגדולים וצ״ע לאיזה הכוונה.

וכשחזרתי לאחורי, היינו אחר גמר תפילתי[א], שאז פוסע האדם לאחוריו ג׳ פסיעות [יא]. אמרו לי הסיבה שלא עלה בידי לתקן הקולות ולגלות קדושת א״י, כי קולות **של עוג מלך הבשן היא, ואין כל אדם יכול לתקן קולות כאלו, כי אחיזתו בימין** כנ״ל. **ואפי׳ משה רבינו היה ירא מפניו, עד שהבטיחו הקב״ה אל תירא אותו כמוב׳ בזוהר (שם** חקת קפד הנ״ל**):**

ובשביל זה, בחי׳ רשע כעוג, נקרא פליט שנפלט מהמשפט זמן רב. **כמ״ש (בראשית יד)**[יב] **ויבא הפליט** שנפלט[יג] ובא ממלחמת ארבעה המלכים בחמשה המלכים להודיע לאברהם שלוט בן אחיו נשבה במלחמה, ואותו הפליט פרש״י שם **זה עוג** שנפלט מהמבול[יד] ואיתא במדרש שהאריך ימים עד משה בשכר פסיעות שרץ להודיע לאברהם על שבי לוט ובזכותו ניצל לוט שממנו יצא משיח[טו]. ועיין פרש״י במדבר יג לג (ועיין ילקוט שמעוני בראשית פ״ה רמז מב[טז] ופדר״א פכ״ב) שהיה מהנפילים בני שמחזאי ועזאל שהם מלאכים שהפיל הקב״ה לארץ בימי דור אנוש, כיון שקטרגו על בריאת האדם, והם הולידו מבנות הארץ נפילים (עיין בראשית ו׳ ד׳ ובתרגום יונתן שם) שהענקים הם עוג וסיחון וכמותם {**ב״ר לך לך פ׳ מב** [יז]}[יח] **וע׳ נדה סא.**[יט] **ובתוספות שם** [ג][כא] **וע׳ מ״ר דברים פ״א** [כב][כג]**}, שרצה שיהרג אברהם**

[א] מתרצו - תפלתי

[יא] יומא נג: וש״ע או״ח סימן קכג א.

[יב] **בראשית פרק יד** (יב) וַיִּקְחוּ֙ אֶת־לוֹט֙ וְאֶת־רְכֻשׁ֔וֹ בֶּן־אֲחִ֥י אַבְרָ֖ם וַיֵּלֵ֑כוּ וְהוּא֙ יֹשֵׁ֣ב בִּסְדֹ֔ם: (יג) וַיָּבֹ֕א הַפָּלִ֖יט וַיַּגֶּ֣ד לְאַבְרָ֣ם הָעִבְרִ֑י וְהוּא֙ שֹׁכֵ֣ן בְּאֵלֹנֵ֣י מַמְרֵ֔א הָאֱמֹרִ֖י אֲחִ֣י אֶשְׁכֹּ֑ל וַאֲחִ֖י עָנֵ֑ר וְהֵ֖ם בַּעֲלֵ֥י בְרִית־אַבְרָֽם: (יד) וַיִּשְׁמַ֤ע אַבְרָם֙ כִּֽי־נִשְׁבָּ֣ה אָחִ֔יו וַיָּ֖רֶק אֶת־חֲנִיכָ֑יו יְלִידֵ֣י בֵית֔וֹ שְׁמֹנָ֥ה עָשָׂ֖ר וּשְׁלֹ֣שׁ מֵא֑וֹת וַיִּרְדֹּ֖ף עַד־דָּֽן:

פרש״י – ויבא הפליט. לְפִי פְּשׁוּטוֹ זֶה עוֹג, שֶׁפָּלַט מִן הַמַּלְחָמָה, וְהוּא שֶׁפָּתוּב כִּי רַק עוֹג נִשְׁאַר מִיֶּתֶר הָרְפָאִים (דברי ג׳) וְזֶהוּ נִשְׁאַר, שֶׁלֹּא הָרְגוּהוּ אֻמָּרְפָּל וַחֲבֵרָיו כְּשֶׁהִכּוּ הָרְפָאִים בְּעַשְׁתְּרוֹת קַרְנַיִם, תַּנְחוּמָא וּמִדְרַשׁ בְּ״רַ זֶה עוֹג, שֶׁפָּלַט מִדּוֹר הַמַּבּוּל; וְזֶהוּ מִיֶּתֶר הָרְפָאִים, שֶׁנֶּאֱמַר הַנְּפִלִים הָיוּ בָאָרֶץ וְגוֹ׳ (לְעֵיל ו׳) וּמִתְכַּוֵּן שֶׁיֵּהָרֵג אַבְרָם וְיִשָּׂא אֶת שָׂרָה:

[יג] **עפרש״י על במדבר** פרק כא פסוק לד עה״פ אל תרא אותו– ויבא הפליט הוא עוג שפלט מן הרפאים שהכו כדרלעומר וחביריו בעשתרות קרנים שנא׳ (דברים ג) כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים:

[יד] **עיין מזרחי שם יד** יג דלפי פשוטו כתיב וישאר אך נח ואשר אתו בתיבה לפ״ז עוג לא נפלט מהמבול, אבל מדרשו שאך נח היינו שהיה גונח מכאב נשיכת האריה ומטורח העבודה, ולפ״ז אפשר שעוג נפלט גם מהמבול.

ביצד נפלט אם ע״י שסמך לתיבה או שהיה בארץ ישראל נחלקו בזה ותלוי במחלוקת דכתיב ארץ אשר לא גושמה ביום זעם האם לא מתו בה כלל או שמהבהל שהגיע לשם מהמבול כן מתו בה.

[טו] **ואע״פ שנתכוין לרעה** קיבל שכר וכן מצינו בבלק בסנהדרין קה: שבזכות קרבנותיו זכה שיצאה ממנו רות בת עגלון ואע״פ שנתכוין לרעה (שפתי חכמים במדבר כא לד) וכן איתא בהוריות מבלק למדו לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה

[טז] **ילקוט שמעוני בראשית רמז מב** – שָׁאֲלוּ תַּלְמִידָיו אֶת רַב יוֹסֵף, מַהוּ ״עֲזָאֵל״. אָמַר לָהֶם בֵּיוָן שֶׁעָמְדוּ דּוֹר הַמַּבּוּל וְעָבְדוּ עֲבוֹדָה זָרָה הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַצֵּב. מִיָּד עָמְדוּ שְׁנֵי מַלְאָכִים שְׁמְחַזַאי וַעֲזָאֵל וְאָמְרוּ לְפָנָיו, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הֲלֹא אָמַרְנוּ לְפָנֶיךָ כְּשֶׁבָּרָאתָ אֶת עוֹלָמֶךָ (תהלים ח, ה) ״מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ״. אָמַר לָהֶם, וְעוֹלָם מַה יִּהְיֶה עָלָיו. אָמְרוּ לוֹ, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הֱיֵינוּ מִסְתַּפְּקִין בּוֹ. אָמַר לָהֶם, גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנַי אִם אַתֶּם שְׁרוּיִין בָּאָרֶץ הָיָה שׁוֹלֵט בָּכֶם יֵצֶר הָרָע וְהֱיִיתֶם קָשִׁים מִבְּנֵי אָדָם. אָמְרוּ לוֹ, תֵּן לָנוּ רְשׁוּת וְנָדוּר עִם הַבְּרִיּוֹת וְתִרְאֶה אֵיךְ אָנוּ מְקַדְּשִׁין שְׁמֶךָ. אָמַר לָהֶם, רְדוּ וְתָדוּרוּ עִמָּהֶן. מִיָּד קִלְקְלוּ עִם בְּנוֹת הָאָדָם שֶׁהָיוּ יָפוֹת וְלֹא יָכְלוּ לִכְבֹּשׁ אֶת יִצְרָן. מִיָּד רָאָה שַׁמְחַזַאי רִיבָּה אַחַת וּשְׁמָהּ אִיסְטְהַר. נָתַן עֵינוֹ בָּהּ, אָמַר, הִשָּׁמְעִי לִי.

[יז] שם באות ח׳

[יח] **מדרש רבה בראשית** פרשה מב פסקה ח׳ ויבא הפליט ריש לקיש בשם בר קפרא הוא עוג הוא פליט ולמה נקרא שמו עוג שבא ומצא את אברם יושב ועוסק במצות עוגות הוא לא נתכוון לשם שמים אלא אמר אברהם זה קוניון הוא ועכשיו אני אומר לו נשבה בן אחיך והוא יוצא למלחמה ונהרג ואני נוטל את שרי אשתו א״ל הקב״ה חייך שכר פסיעותיך אתה נוטל שאת מאריך ימים בעולם ועל שחשבת להרוג את הצדיק חייך שאתה רואה אלף אלפים ורבי רבבות מבני בניו ואין סופו של אותו האיש ליפול אלא בידן שנאמר (דברים ג) ויאמר ה׳ אלי אל תירא אותו כי בידך וגו׳

[יט] **נדה דף סא.** ויאמר ה׳ אל משה אל תירא מכדי סיחון ועוג אחי הוו דאמר מר סיחון ועוג בני אחיה בר שמחזאי הוו מאי שנא מעוג דקמסתפי ומאי שנא מסיחון דלא קמסתפי אמר רבי יוחנן אר״ש בן יוחי מתשובתו של אותו צדיק אתה יודע מה היה בלבו אמר שמא תעמוד לו זכות של אברהם אבינו שנאמר ויבא הפליט ויגד לאברם העברי ואמר רבי יוחנן זה עוג שפלט מדור המבול

פרש״י – עוג פלט מן המבול – שברח לא״י כדאמרינן בחלק: וצ״ע אולי הכוונה לזבחים קיג: שם נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש אם ירד מבול בא״י ולר״י הראם שראה רבב״ח (עיין תורה יד אות ה׳) וכן עוג וסיחון פלטו מהמבול ע״י שהיו בא״י אבל לר״ל היו צמודים לתיבה.

[כ] תוס׳ ד״ה זה עוג – מקשה הרי גם סיחון נפלט מהמבול

[כא] **תוספות** – זה עוג שפלט מדור המבול – הכי נמי נפלט סיחון מדור המבול כיון דאחי הוו אלא דהך הפליט קים ליה דהוא עוג ולא סיחון מהאי טעמא גופיה כיון דדחיל ליה משה ועוד אמר (בפרק רבי אליעזר) (דף לד) שעוג מצאו לאברהם אבינו שהיה עומד בגרנות לתקן עוגות לפסח ועל שם זה נקרא עוג ומייתי ליה משום דמחזי כלישנא בישא דאמר במדרש עוג אמר בלבו אלך ואומר לאברהם וילחם וימות ואשא שרה אשתו אפילו הכי היה ירא משה שמא תעמוד לו זכות אברהם:

וישא[כד] **את שרה** [כה] דהיינו עין רעה שהיתה לו על אברהם, שקינא בו על אשתו[כו]. **והוא** עוג **בבחי׳** [כז] **צופה רשע לצדיק אברהם וכו׳** ומבקש להמיתו, **ה׳ לא יעזבנו בידו** דהיינו על ידי ידו, **בבחי׳ ותאחז במשפט ידי. והקב״ה כבש משפטו ממנו זמן רב** מאז שרצה שיהרג אברהם[כח] ועוד קודם שהרי היה בדור המבול, **עד זמן מרע״ה**[כט] כמבואר בברכות נד שעקר הר גדול ורצה להשליכו על כל מחנה ישראל והקב״ה שלח נמלים שחוררו בהר ונכנס ראשו של עוג בתוכו ומשה בחרבו הכהו בקרסול והרגו, **ובשביל זה נקרא פליט, בבחי׳ (איוב כג)**[ל] **ואפלטה לנצח משופטי, שנפלט**[לא] **מהמשפט זמן כביר** כמה מאות שנים כנ״ל :

ועי״ז דהיינו ע״י כריתות הרשעים, אזי **הצדיקים שהם עושי טוב**[לב], **זוכים לפני ה׳** דהיינו צדיק וטוב לו, כי פני ה׳ היא הארת פנים, והנהגת למעלה מהטבע, בחי׳ נשיאות פנים, בחי׳ לפנים משורת הדין, כמבואר בתורה מז. **כי קודם כריתות הרשעים, היו**[לג] **פני ה׳ מכוסה ומוסתר בעושי רע**[לד] כי

[כד] דברים רבה פרשה א׳ פסקא כה

[כה] **מדרש רבה** דברים פרשה א פסקה כה – ד״א ויאמר ה׳ אל משה אל תירא אותו כי בידך אתננו אין כתיב כאן אלא כי בידך נתתי אותו אמר הקב״ה כבר פסקתי דינו מימות אברהם כיצד בשעה שנשבה לוט בן אחיו ובא עוג ובישר את אברהם שנאמר (בראשית יד) ויבא הפליט אמר ר״ל משום בר קפרא פליט היה שמו ולמה נקרא שמו עוג שבא ומצא את אברהם עסוק במצות בעוגות הפסח ולא בא לשם שמים אלא לשם נויה של שרה אמר בלבו הריני מבשר אותו והגדוד הורגו ונוטל אני את שרה אשתו אמר לו הקב״ה אי רשע כך אמרת חייך שאני נותן לך שכר רגליך ומאריך לך שנים ומה שחשבת בלבך הריני הורג אברהם ונוטל את שרה בידך בני בניה עתיד אותו האיש ליפול.

ד״א כי בידך נתתי אותו כי בידך אתננו אין כתיב כאן אלא כי בידך נתתי אותו כבר פסקתי את דינו מימות יצחק כיצד בשעה שמל אברהם את יצחק בנו עשה משתה וקרא לכל מלכי כנען שנאמר (בראשית כא) ויעש אברהם משתה גדול וגו׳ מהו גדול שכל גדולים היו שם אף עוג היה שם באותה שעה אמרו לו לעוג לא כך היית אומר אברהם פרדה עקרה הוא ואינו מוליד כיון שראה את יצחק אמר מהו זה אין זה כלום באצבעי אני הורגו אמר לו הקב״ה כך אמרת ע״מ שתראה אלפים ורבבות יוצאים ממנו ובידם אותו האיש עתיד ליפול.

ד״א כי בידך אתננו אין כתיב כאן אלא נתתי כבר פסקתי את דינו מימות יעקב כיצד בשעה שנכנס יעקב אצל פרעה לברך אותו שנאמר (בראשית מז) ויברך יעקב את פרעה היה עוג יושב שם באותה שעה אמר לו פרעה לעוג לא כך היית אומר אברהם פרדה עקרה הוא ואינו מוליד הרי בן בנו ושבעים נפש מירכו אותה שעה התחיל עוג מכניס עין רעה עליהן אמר לו הקב״ה אי רשע מה אתה מכניס עין רעה בבני תימס עינו של אותו האיש עתיד אותו האיש ליפול בידן הרי כי בידך נתתי אותו אמר הקב״ה לישראל כשם שבעולם הזה היו אומות העולם שומעים שמעכם ומתיראין ומתפחדין מכם כך לעתיד לבא שנאמר (דברים כח) וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך ויראו ממך:

[כו] **צ״ע לשון ישא** והרי היה עבד אברהם ואין לעבד קדושין בבת ישראל (ש״ע אבן העזר מד ח׳) ועיין פרש״י שבת קמו. הנחש השיאני לשון נישואין (הובא בתורה ז) ונחש בודאי אין לו קדושין אלא מדרש הכי נמי מדרש. ואולי דווקא נקט לשון נישואין דהיינו ביאה דייקא אבל לשון קיחה הוא קדושין וזה לא שייך.

[כז] מובא בפרש״י שם

[כח] **ובנראה שעוג ידע** מעלתה הרוחנית של שרה שהיא מרכבה לשכינה כמבואר בחיי מוהר״ן תקסג (המקור בלק״ה בשר בחלב ב׳ ו׳ ששמע מרבינו שבימי אברהם השכינה נקראת שרה ובימי יצחק רקבה וכו׳) וע״י שישא אותה יכבוש את השכינה לגלות. גם בזוהר וירא דף קיב. מבואר שאברהם קרא לשרה אחותי ובת אבי כוונתו היה להשכינה עי״ש.

[כט] תהלים לז לב

[כח] **וצ״ע מדוע** היה צריך לכבוש הדין כלפיו ולמה נתחייב מיתה הרי רק רצה לגרום ואף שמדובר באברהם שהוא כלל ישראל אז אבל מאידך בפועל אע״פ שלא בכוונה הציל את נצוץ משיח שהיה בלוט. והרי אפילו גוי גמור שהקב״ה מצרף מחשבה למעשה (עיין תוס׳ קדושין לט:) אין הכוונה שחייב מיתה על כל מחשבה וכ״ש עוג שהיה עבד כנעני שחייב במצוות אשה ישראלית צ״ע אם דינו בזה כישראל או גוי. ובישראל לא מצרף מחשבה רעה למעשה ואפילו שהרהורי עבירה קשין מעבירה אבל עונש אין. כמבואר בקדושין מ. ועיין פנים יפות עה״ת שמות כח ו׳ עה״פ ויעשו אפוד דאיתא שמכפר על הרהור וקשה למה צריך כפרה על הרהור לבד ותירץ בעבר ושנה מצרף מחשבה למעשה (לעונש יסורים) עי״ש. עוד עיין קדושין שם שמחשבה שעושה פירות דהיינו שמביאה לידי מעשה מצרפה הקב״ה למעשה גם בישראל.

[כט] **במדבר פרק כא** לה ויכו אותו ואת בניו וכו׳

[ל] **איוב פרק כג** (ז) שָׁם יָשָׁר נוֹכַח עִמּוֹ וַאֲפַלְּטָה לָנֶצַח מִשֹּׁפְטִי:

[לא] מתרצו - שנמלט

[לב] **דהיינו להבדיל** מעושי רע שהם הרשעים כמבואר לקמן

[לג] גם בדפו״ר ותרלד - היו, ומתרלו - הי׳

[לד] **ליקוטי הלכות או״ח** – הלכות פורים הלכה ה אות י׳ – בִּבְחִינַת כִּי אַתָּה עָמָל וָבַעַס תַּבִּיט לָתֵת בְּיָדֶךָ . עַד שֶׁפָּנֵי ד׳ נִסְתָּר בְּהָעֹשֶׂי רַע שֶׁהוּא הָמָן. וְאָז בְּעֵת שֶׁפָּנֵי ד׳ נִסְתָּר בָּהֶם אָז יֵשׁ לָהֶם כָּל הַגְּדֻלָּה וְהַכָּבוֹד. וְזֶה בְּחִינַת הֶסֵּרַת הַטַּבַּעַת מִיַּד הַמֶּלֶךְ לְהָמָן, כִּי הַטַּבַּעַת הִוא חוֹתָם הַמֶּלֶךְ שֶׁכָּל מִשְׁפְּטֵי הַמֶּלֶךְ נֶחְתָּמִים עַל יָדוֹ, כְּמַבֹּאָר שָׁם בְּעִנְיַן שֶׁכָּל מִשְׁפְּטֵי הַמַּלְכוּת הָיוּ עַל – יְדֵי הַטַּבַּעַת, וְאָז הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הֵרִים מִשְׁפָּטוֹ מִמֶּנּוּ, אֲדְרַבָּא, כְּבִיָכוֹל, הִסְתִּיר פָּנָיו וּמִשְׁפָּטוֹ בְּתוֹכוֹ וּמָסַר לוֹ אֶת הַמִּשְׁפָּט בְּאוֹתוֹ הָעֵת בִּבְחִינַת שֶׁזּוֹכֶה בַּדִּין כְּאִלּוּ כָּל הַמִּשְׁפָּט בְּיָדוֹ, כִּי פְּנֵי ד׳

פונה מעסקיו להאבידם כמ"ש ונתתי פני באיש ההוא/לה\, ורבינו מבאר שאין הכוונה שמענישו מיד, אלא להפך, שנוהג עמו לפנים משורת הדין שהיא אריכות אפיים שכאילו נושא להם פנים בבחי' "רשע וטוב לו" ולא מענישם, אבל **כדי להכריתם, בבחינות** הכתוב **(תהלים לד)**/לו\ **פני ה' בעושי רע להכריתם** כי כשפני ה' ברשע אע"פ שזה להכריתו, אבל בינתים עד שרואה הצדיק במפלת הרשע, אזי הנהגת לפנים משורת הדין היא אצל הרשע, וממילא לא אצל הצדיק/לז\, כי סילוק המשפט מהרשע, זה בעצמו הכח שניתן לו לייסר את הצדיק, שהרי זה כל רצונו כמ"ש צופה רשע לצדיק להמיתו, שרק להמיתו לא ניתן לו, אבל לייסר אותו אע"פ שגם זה בהשגחה כן ניתן לו, וממילא חסר בהנהגת הלפנים משורת הדין ונשיאות הפנים שמגיע לצדיק .

ועכשיו דהיינו כשהצדיק בתפילתו מגלה קדושת א"י, אזי **תיכף כשרואים בכריתות רשעים, תיכף נתגלה פני ה' לעושי טוב** הכוונה כי פני ה' הם השגחתו הגלויה, וכל זמן שמלמד זכות על הרשע, אזי ניתן רשות לרשע לייסר את הצדיק שזה בחי' הסתרת פני ה', ע"י שכביכול פני ה' הם אצל הרשע, אבל כשרואה הצדיק במפלת הרשע דהיינו רשע ורע לו חוזר להיות צדיק וטוב לו, זה בחי' שחוזר הארת והתגלות פני ה' על הצדיק :

וזהו (שם קה)[לח]/לט\ **בקשו פניו תמיד** דהיינו שלפניו ית', שהיא הנהגת פני ה', דהיינו השגחתו הגלויה, זוכים ע"י תמיד, דהיינו ע"י שמגלים קדושת א"י הנקראת תמיד, **כי ע"י תמיד, שהוא בחי' א"י**–ארץ ישראל [מ]/מא\, **כמ"ש (דברים יא)**/מב\ **עיני ה' אלקיך בה תמיד**מג, **על ידי א"י, תזכו למצוא**

מַסְתָּר בְּעוֹשֵׂי רַע כַּנַּ"ל, כִּי פְּנֵי ד' זֶה בְּחִינַת הַמִּשְׁפָּט שֶׁיּוֹצֵא מִפְּנֵי ד', כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים, "מִלְּפָנֶיךָ מִשְׁפָּטֵנוּ יֵצֵא". וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב, "וְשַׂמְתִּי פָּנַי בָּאִישׁ הַהוּא וְכוּ'" וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. וְאָז בְּעֵת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ מְלַמֵּד זְכוּת עַל הָרָשָׁע אָז מוֹשִׁיט אֶת יָדוֹ עָלָיו וּמַסְתִּיר הַפָּנִים וְהַמִּשְׁפָּט חַס וְשָׁלוֹם, בִּבְחִינַת פְּנֵי ד' בְּעֹשֵׂי רָע וְכוּ'. וְאָז יֵשׁ לָהֶם כָּל הַגְּדֻלָּה וְהַכָּבוֹד כַּנַּ"ל וְזוֹכֶה בַּדִּין כְּאִלּוּ הַמִּשְׁפָּט אֶצְלוֹ וְזֶה בְּחִינַת הֲסָרַת הַטַּבַּעַת הַמֶּלֶךְ חוֹתַם הַמֶּלֶךְ, דְּהַיְנוּ מִשְׁפְּטֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁנִּמְסַר אָז לְהָמָן כַּנַּ"ל, כִּי עַכְשָׁיו כָּל הַמִּשְׁפָּט מַסְתָּר אֶצְלָם בַּגָּלוּת. וְעַל – כֵּן, אֲפִלּוּ בִּקְדֻשָּׁה כְּשֶׁרוֹצִים לִפְעֹל אֵיזֶה מִשְׁפָּט וְתַקִּיפוּת בִּשְׁבִיל קִיּוּם דָּתֵנוּ הַקָּדוֹשׁ. צְרִיכִים לִפְעֹל עַל יָדָם דַּיְקָא, (כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּמָקוֹם אַחַר סִימָן כ), כִּי פְּנֵי ד' שֶׁהוּא הַמִּשְׁפָּט מַסְתָּר אֶצְלָם כַּנַּ"ל:

אות יא) וְהַהַסְתָּרָה הַזֹּאת שֶׁפְּנֵי ד' מַסְתָּר בְּעוֹשֵׂי רָע שֶׁאַחַר כֵּן נַעֲשָׂה מַפַּלְתָּם עַל – יְדֵי זֶה בִּבְחִינַת פְּנֵי ד' בְּעֹשֵׂי רָע כְּדֵי לְהַכְרִיתָם כַּנַּ"ל, הַהַסְתָּרָה הַזֹּאת זֶה בְּחִינַת אֶסְתֵּר שֶׁנִּלְקְחָה לְבֵית הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ, כִּי אֶסְתֵּר הִיא בְּחִינַת הַסְתָּרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, אֶסְתֵּר מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן? שֶׁנֶּאֱמַר, "וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר וְכוּ'". כִּי אֶסְתֵּר הָיְתָה יְפַת תֹּאַר וְטוֹבַת מַרְאֶה, כִּי חוּט שֶׁל חֶסֶד מָשׁוּךְ עָלֶיהָ, כִּי נִמְשָׁךְ עָלֶיהָ יֹפִי וְחֵן מִפָּנִים הָעֶלְיוֹנִים מִבְּחִינַת שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים נְהוֹרִין שֶׁל אוֹר הַפָּנִים הָעֶלְיוֹנִים. נִמְצָא שֶׁאֶסְתֵּר הִיא בְּחִינַת הַפָּנִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁנִּסְתְּרָה בְּהֶסְתֵּר וְהֶעְלֵם גָּדוֹל שֶׁנִּתְעַלְּמָה הַקְּדֻשָּׁה כָּל כָּךְ עַד שֶׁנִּלְקְחָה אֶסְתֵּר הַצַּדֶּקֶת לְבֵית הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת פְּנֵי ד' בְּעֹשֵׂי רָע כְּדֵי לְהַכְרִיתָם שֶׁנִּלְקְחָה אֶסְתֵּר, שֶׁהִיא בְּחִינַת הַהַסְתָּרָה שֶׁנִּסְתָּר פְּנֵי ד' בְּעֹשֵׂי רָע. וְעַל – יְדֵי זֶה נִכְרַת הָמָן וְזַרְעוֹ שֶׁהוּא הָרַע עַיִן, וְעַל – כֵּן דַּיְקָא אַחַר שֶׁנִּלְקְחָה אֶסְתֵּר לְבֵית הַמֶּלֶךְ, אָז דַּיְקָא נִתְגַּדֵּל הָמָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, "אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גִּדַּל הַמֶּלֶךְ אֶת הָמָן וְכוּ'". כִּי אָז דַּיְקָא בְּעֵת שֶׁפְּנֵי ד' מַסְתָּר בְּעֹשֵׂי רָע, אָז יֵשׁ לָהֶם כָּל הַגְּדֻלָּה עַל – יְדֵי פְּנֵי ד' דַּיְקָא הַמַּסְתָּר בָּהֶם, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֶסְתֵּר שֶׁנִּלְקְחָה לְבֵיתָם. וְאַחַר כָּךְ עַל – יְדֵי זֶה דַּיְקָא הוּא מַפָּלָתָם בִּבְחִינַת פְּנֵי ד' בְּעֹשֵׂי רָע לְהַכְרִיתָם כַּנַּ"ל, (כַּמְבֹאָר בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל). וְהָעִקָּר הוּא הַתְּפִלָּה, כִּי בְּעֵת הַהַסְתָּרָה שֶׁהָרַע עַיִן מִתְגַּבֵּר וּפְנֵי ד' מַסְתָּר בָּהֶם.

לה **אולי אפשר** לבאר בעוד שני אופנים את הפסוק ונתתי פני באיש ההוא. דהיינו עפ"י תורה קצב (וכן בתורה מז) שפנים הם אמת ולפ"ז הקב"ה מאיר הארת אמת גדולה לרשע למעלה מהכלים שלו ומת משבירת כלים בבחי' המבואר במ"א שמכת חושך מצרים היתה ע"י או רהגנוז שנתגלה. ואופן שני שמפנה פניו אליו ועי"ז נחשב כחוטא בבית המלך וזה מעורר עליו דין קשה ביותר.

לו **תהילים פרק לד** (טז) עֵינֵי יְדֹוָד אֶל צַדִּיקִים וְאָזְנָיו אֶל שַׁוְעָתָם: (יז) פְּנֵי יְדֹוָד בְּעֹשֵׂי רָע לְהַכְרִית מֵאֶרֶץ זִכְרָם: (יח) צָעֲקוּ וַיְדֹוָד שָׁמֵעַ וּמִכָּל צָרוֹתָם הִצִּילָם:

לז **אע"פ שעיני ה'** את צדיקים תמיד, יש חילוק בין עיני ה', לפני ה', כי עיני ה' היא השגחה כללית, שבתוכה אפשר שישלם לרשע טוב על מעט מעשיו כדי להאבידו להציל את הצדיק, אבל הנהגת פני ה' היא הנהגה של לפנים משורת הדין הנהגה ממש בפועל. כי עיני ה' היא לשון רצון וצפיה כמ"ש אשא עיני אל ההרים, אבל פנים היא הארת מדת ואמת מתרי תפוחין שביג תקוני דיקנא שם השם קל בחי' הארת מקיף של אמת. עיין תורה מז שאז זוכה לעשות מופתים דהיינו לפנים משורת הדין כמ"ש ישא ויאר ה' פניו אליך. אלא שיש גם פנים של זעת כמו ונתתי פני באיש שנאמר ג"פ בויקרא לגבי העובד למולך והאוכל דם ואם לא תלכו בחקתי וביחזקאל יד

ועיין צדקת הצדיק לר' צדוק– אות צד) פעמים משיג האדם הארה ועל ידי זה מגיע ליראה והוא פנים של זעם וכשמגיע על ידו לאהבה הוא פנים של רצון ועל ידי היראה שיש לו הוא מתקן הזעם שבפנים ומתהפך לרצון ובא אחר כך לאהבה. אבל אם מדחה אז מפניו על ידי הוללות ומחשבות אחרות אז אין ניתקן חס ושלום ואז הוא ונתתי פני באיש ההוא וגו' (ויקרא כ' ה') רחמנא ליצלן. ובכל מקום פני הוא פתיחות אורו. כי לעולם הקב"ה פותח שער לתשובה ובשעת מיתתו אדם רואה שכינה זה נקרא פנים של זעם כי לעולם פנים הוא הארה כאשר מגיע לאדם כי כשהשם יתברך נותן פניו בו ומסתכל אליו הרי באורך נראה אור (תהלים ל"ו י') ואמר (שמות ל"ג י"ד) פני ילכו והניחותי לך כי יראה איננה נייחא כנודע:

לח ובדברי הימים–א טז יא

לט **תהילים פרק קה** (ד) דִּרְשׁוּ יְדֹוָד וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד:

רד"ק (ד) דרשו ה' ועזו. הארון נקרא עוז, כמו שאמר (מזמור עח, סא), ויתן לשבי עוזו. כלומר, דרשו משכן הארון ושם התפללו לפניו. וכן בקשו פניו, שתתפללו לפניו תמיד. ובמדרש (שו"ט), אמר רבי יוסי ב"ר חלפתא לרבי ישמעאל בנו, אתה מבקש לראות את השכינה בעולם הזה, עסק בתורה בארץ ישראל, כלומר כי בארץ ישראל הם פני השכינה ושם תקובל תפלתו מהרה:

מ * עיין מדרש שוחר טוב שם [מזמור קה] [ועיין לעיל תורה לז אות ז שם ציין בתרלו גם ראשית חכמה תשובה פ"ו. ועיין לעיל תורה מד ולקמן סוף תורה רלד]

פני ה', כי ע"י א"י תזכו לראות בהכריתות רשעים כנ"ל כמ"ש שב לימיני עד אשית אויבך הדום לרגליך:

וזהו ע"י כריתות הרשעים כנ"ל, נעשה **בחי' כלליות** דהיינו התכללות **מלאך סנד"ל** שהוא עולם העשיה/[מד], **במלאך מט"ט שר הפנים** שהוא בעולם היצירה/[מה], דהיינו **כלליות עשיה ביצירה,** שעי"ז מאיר מלאך מטט' במלאך סנדל שבעשיה.

וזה נעשה **ע"י שכופלין הפסוק כל הנשמה** [מו] בסוף מזמור קנ שאומרים בפסוקי דזמרא של שחרית **(כמוב' בכוונות)**[מז]/[מח] מבואר שם שמזמור קנ בכללותו שיש בו ה' הללויות וששה פסוקים ורומז לעולם היצירה וע"י שכופל פסוק אחרון נעשה ז' פסוקים שרומז לז' אותיות המלאך סנדלפון שהוא בעשיה נמצא ע"י כפל הפסוק כל כנשמה תהלל קה עולה ומתחבר ונכלל העשיה ביצירה.

עוד מבאר שם שהפסוק כל הנשמה תהלל ר"ת כה"ת הוא שם קדוש היוצא משם עב ובשם הזה הרג משה את המצרי (כמ"ש למה תכה)/[מט] ושם זה רומז לב' עינים (עיין בפנים את החשבון) ובכח השם הזה היו נותנים צדיקים עינידם ברשע להעניש**ו**.

[מא] **מדרש תהלים שוחר טוב**– מזמור קה – הודו ליי' קראו בשמו. אמר רבי יוסי בר חלפתא לרבי ישמעאל בריה, אתה מבקש לראות את השכינה בעולם הזה, עסוק בתורה בארץ ישראל, שנאמר, דרשו יי' ועוזו בקשו פניו תמיד. זכרו נפלאותיו אשר עשה.

[מב] **דברים פרק יא** (יב) אֶרֶץ אֲשֶׁר יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ דֹּרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי יְדֹוָד אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה:

רש"י (יב) אשר ה' אלהיך דרש אותה – והלא כל הארצות הוא דורש שנאמר להמטיר על ארץ לא איש אלא כביכול אינו דורש אלא אותה וע"י אותה דרישה שדורשה דורש את כל הארצות עמה: תמיד עיני ה' אלהיך בה – לראות מה היא צריכה ולחדש בה גזירות עתים לטובה ועתים לרעה וכו' כדאיתא בר"ה: מרשית השנה – מר"ה נדון מה יהא בסופה:

[מג] כך הגרסא גם בדפו"ר ותרלד. ומתרלו - תמיד עיני ה אלקיך בה (כמ"ש בפסוק) ועיין לעיל תורה מד סוף דף נד: גם שם נקט בה תמיד כמו כאן

[מד] **כמבואר בתורה נד** שרגלי הקדושה עליונה, יורד ומאיר בעולם התחתון שנעשה עי"ז בחי' הדום לרגליו ית'.

[מה] **ונקרא שר העולם** כמו המלך של עולם העשיה. לבן טעו העולים לפרדס (נתבאר בתורה לא) כגון אחר שסבר שהוא עוד קב"ה וטעה שיש ח"ו שתי רשויות. וטעם ששר העולם הוא מחוץ לעולם דהיינו ביצירה ולא בעשיה כי המלך הוא בחי' כתר בחי' מעל קומה שרק עי"ז יש בכוחו לתקן את העולם כי התיקון הוא תמיד מהמקום שלא נפגם, כי מניה וביה א"א לתקן.

[מו] תהלים קנ ו'

[מז] פרי עץ חיים שער הזמירות פ"ה ד"ה הללויה הללו אל בקדשו. וכן מודפס בכל בסדורים בפסוקי דזמרא.

[מח] **פרי עץ חיים** – שער הזמירות – פרק ה – הללויה הללו אל בקדשו. הם בג"ר, הרי כי ה' הללויה הם, והם כוללים כל הי"ס דיצי', ויש בו ששה פסוקים, סוד י"ס דיצי' שהם ו' אותיות ו"ק דמטטרו"ן. והכוונה, לעלות עשיה ליצירה.

"כל "הנשמה "תהלל יה, ר"ת כה"ת, שם א' מע"ב שמות, וגם עולה במספר שמיע"ה שהוא באוזן, בסוד הנשמה. בדרושים כתב וז"ל, והוא יוצא מפסוק ויאמר לרשע למה תכה רעך, כי בזה השם הכה משה את המצרי, והוא בסוד ב' אלהים בסוד אחוריים וכ"ו אותיות מלואן, שז"ס על מה תכ"ו עוד. וז"ס רק בעיניך תביט, עם ד' אותיות, עולה כה"ת. והענין, כי ע"ב ק"ל הם ב' עינים שהם ג' ר"ב, עם י' אותיות ג' רי"ב, וב"פ רי"ב ע"ה, עולה כה"ת. הרי כה"ת ב' עינים, שבהם מביט, בכח השם הזה היו מסתכלים ברשעים ומענישים, וז"ס ושלומת רשעים תראה, ובהכפל פסוק ז' יהיה ז"פ, נגד ז' אותיות דסנדלפון, שהוא העשיה המתחבר ביצירה: ועיין פרפראות לחכמה שהאריך כאן.

[מט] **עוד בעניין** השם הזה עיין פל"ח אות ז' – וז"ל – ועיין בסידור קול יעקב בכוונות ובא לציון מבואר לכוון בסופי תיבות של פסוק כי לא עזבת" דורשיך" ה' בשם הקדוש ת"כ"ה והוא מסוגל להכניע הקליפות ולהכרית הרשעים וכו' ובפרי עץ חיים מבואר שהמכוון אז בזה השם ניצול באותו יום מאדם רע

וע' במגלה עמוקות אופן קצ"ה מובא גם כן ענין זה, ושם מבואר שזה סוד מה שהתפלל משה ליכנוס לארץ ישראל וכו' עיין שם (וביותר מבואר הענין לפי דברי רבינו ז"ל במאמר זה שעל ידי ירושת ארץ ישראל זוכין לראות בהכרת רשעים בחינת (תהלים ל"ז) וירוממך לרשת ארץ בהכרת רשעים תראה וכו' כנ"ל)

ועיין שם עוד שזה מרומז גם בסוף התפלה על כן נקוה לך וכו' לראות מהר"ה בתפאר"ת עוז"ך ס"ת מרמז על שם הקדוש הנ"ל ולפי דברי רבינו ז"ל מבואר הענין ביותר, כי כל תפלתינו עכשיו הוא שאנו מחזקים עצמינו בתפלה גם בעת הגלות וזמן הצלחת הרשעים שאז בביכול פני ה' מכוסה ומוסתר בבחינת (תהלים ל"ד) פני ה' בעושי רע וכו', ואנו מאמינים כי צדיק ה' ושכל זה הוא לטובתינו וכו' כנ"ל וכבר נתבאר שעל ידי תפלה כתיקונה זוכין לראות בהכרת רשעים שאז נתגלה פני ה' לעושי טוב, שזה בחינת מה שמט"ט שר הפנים שהוא ביצירה מאיר לעשיה וכבר ידוע מה שמבואר בזוהר הקדוש כי תפארת מקנן ביצירה וזה בפנימיות עוד יותר שזה בחינת התגלות פני ה' ממש, על כן מתפללין בסוף התפלה לראות מהרה בתפארת עוזך וכו' כי עכשיו בביכול פני ה' מוסתר, וכמובן גם במאמר אית לן בירא סי' ל"א וכל זה גם כן לטובתינו, ואנו מתפללין שנזכה לראות בהכרת רשעים שזה בחינת והגילולים כרות יכרתון, על דרך שאמרו רז"ל (ברכות י) חוטאים לא נאמר אלא יתמו חטאים וכו' (תהלים ק"ד), וזה להפנות אליך כל רשעי ארץ וכו' לפניך ה' אלקינו יכרעו ויפולו וכו' וכו' שכל זה בחינת התגלות פני ה' לעושי טוב בחינת לראות מהרה בתפארת עוזך לראות דייקא כנ"ל ושם מרומז השם כ"ה"ת הנ"ל שהוא בחינת עינים בבחינת רק בעיניך תביט וכו' כנ"ל

ובזה מבואר גם כן מה שכתב רבינו ז"ל בקשו פניו תמיד, כי על ידי תמיד שהוא בחינת ארץ ישראל כמו שכתוב (דברים י"א) עיני ה' אלקיך בה תמיד, על ידי ארץ ישראל תזכו לראות בהכרת רשעים היינו כנ"ל, כי מחמת שעיני ה' אלקיך בה תמיד, ועיני ה' הם בבחינת השם כ"ה"ת הנ"ל, שעל ידו רואין בהכרת רשעים ונתגלה פני ה' על ידי זה ועיין שם במגלה עמוקות אופן קצה הנ"ל, מענין מה ששלחה

כי **בכל נשימ' ונשימה צריך להלל את ה'** כמבואר במדרש {**בראשית רבה פ' יד**}[נ]/נא\ על הפסוק (תהלים קנ) "כל הנשמה תהלל קה". ורבנו מבאר שכפל הנשימה נעשה באופן של כפל ההלל, בזה מתגבר על הרשע הצופה להמיתו ולבטל ממנו את הנשימה ואת ההלל דהיינו את חיותו הרוחנית של הצדיק כמ"ש תפלה לאל חיי (בריש תורה ט)/נב\.

וע"י עין הרע נכפל הנשימה, כנראה בחוש, כשיש לאדם עין הרע, אזי מגהק [נג]/נד\ נראה שצ"ל מפהק/נה\ **ופותח פיו לקבל נשימה כפולה** דהיינו שהוא טבע שטבע הקב"ה באדם שכשיש עליו עין רעה שרוצה להחליש חיותו, אזי הגוף מנסה להתגבר על זה ע"י שכופל נשימתו ע"י פיהוק/נו\, **וכשהנשימה כפולה** דהינו כשיש רע עין החפץ להמיתו בגשמיות, צריך לדעת שגם חיותו הרוחנית שע"י התפלה נחלשת, לכן **גם ההלל צריך לכפול כנ"ל** כי הלל הוא בחי' תפלה, וע"י תפלה מתקן קולות הרשעים ומעורר זכות אבות ומגלה קדושת א"י, ורואה במפלתם כנ"ל, **ובפרט** אחרי שניצול מהרשע **שצריך להלל ולהודות לה', שהציל אותו מעין הרע הזאת, והוא רואה בהכרת רשעים.**

וזהו שנתבאר לעיל שקודם כריתת הרשעים היה פני ה' מוסתר על ידם בבחי' רשע וטוב לו צדיק ורע לו, וע"י כריתות הרשעים מתגלה פני ה', שזה **בחי' מט"ט שר הפנים מאיר** פניו **לעשיה, היינו שעושי טוב** שנמצאים בעשיה **זוכין לפני ה' כנ"ל, ע"י כריתות הרע עין שגרמו לכפילת הנשימה :**

(ע"כ לשון רבינו ז"ל) נז

אסתר להת"ך, מרמז גם כן על שהשתדלה בכח השם הזה הקדוש הנ"ל וגם זה מבואר ביותר על פי מה שמבואר בלקוטי הלכות הל' פורים הל"ה הנ"ל:

[נ] שם אות ט' ודברים רבה ב' לז

[נא] **בראשית רבה יד ט'** – רַבִּי לֵוִי בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא אָמַר, עַל כָּל נְשִׁימָה וּנְשִׁימָה שֶׁאָדָם נוֹשֵׁם צָרִיךְ לְקַלֵּס לַבּוֹרֵא, מַה טַּעַם (תהלים קנ, ו): כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ, כָּל הַנְּשִׁימָה תְּהַלֵּל יָהּ.

יפה תאר – הה"ד נר ה' נשמת אדם וגו'. אין זה נמשך על האמור מלפני זה שמחממת את הגוף ומביא לראיה דמקרי נר ה' אשר האור מחמם אבל הוא מלתא באפי נפשה וקאי על האמור בקרא ויפח באפיו נשמת חיים. ומביא ע"ז את הכתוב נר ה' נשמת אדם אשר ר' מאיר אמר ע"ז כי הנשמה שואבת חיים מלמעלה ולכן נקראת נשמת חיים שבנשימתה היא שואבת חיים. ומ"ש ממלאה את כל הגוף זה קאי על האמור שם בכתוב חופש כל חדרי בטן. ואינו שייך להכתוב ויפח באפיו ור"ל בשם ר"ח אמר כי נקראת נשמת אדם משום שהאדם נושם תמיד. וזה הוא מחסדי ה' ולכן צריך להודות לה' על כל נשימה ונשימה:

עץ יוסף – ועל כל נשימה ונשימה כו' דהו"ל למימר כל הנשמות תהללנה יה. לכך דריש כל הנשמה תהלל יה שעל כל נשימה שאדם נושם צריך לקלס לבוראו כי הנשימה הוא קיום כח האדם והוא מחסד עליון דרך נס. כי האדם נקבים נקבים והרוח בתוכו דרך נס כדלעיל פ"א סי' ד'. וכן בכל נשימה תכסוף הנפש לצאת. וה' מעמידה בגוף. וכדאיתא בילקוט סוף תהלים:

[נב] **כל זה מביא הפל"ח** עי"ש אות ו– וז"ל – ועיין לקמן בסי' ר"ח גם כן על פסוק (תהלים ל"ז) צופה רשע לצדיק וכו' שכתב שם אבל אלו הרשעים מרבים במחלוקת מרבים במכסה וכו' וזהו ומבקש להמיתו כמו כשמכסין את האדם מראשו ועד רגליו עד שאי אפשר לו להנשים וכו' . נמצא מבואר שהרשעים רוצים לבטל נשימת הצדיק וחיותו לגמרי חס ושלום וכן במאמר זה הנ"ל אות ד' מבואר גם כן, כי מתחלה נעקם לבו וכו' (וממילא מובן כי אז היה קשה לו להתפלל), ואחר כך כשרואה צדקת ה' ונתיישר לבו בשלימות אמונה אז מחזק את עצמו ומתפלל שזה בחינה הנ"ל, שלא די שאין הרשע מבטל את הצדיק מתפלתו ואמונתו שזה עיקר חיותו ונשימתו כמו שכתוב (חבקוק ב) וצדיק באמונתו יחיה וכתיב (תהלים מ"ב) תפלה לאל חיי (וכמבואר בדבריו ז"ל במאמר אמור אל הכהנים סי' ב' ובמאמר תהומות סי' ט' ובשאר מאמרים) אף גם גורם לו להתחזק יותר בתפלתו גם בעת הצלחת הרשע שאז הוא בחינת פני ה' בעושי רע וכו' כנ"ל, שזה בחינת מה שגם בעת כפילת הנשימה שבא על ידי עין הרע צריכין אז גם ההלל לכפול כנ"ל, בפרט כשזוכה להנצל מעין הרע הזה ורואה בהכרת רשעים שאז נתגלה פני ה' לעושי טוב, אז בודאי צריך להתחזק בתפלה ביותר, שזה בחינת כפילת הפסוק כל הנשמה תהלל וכו' שיוצא מראשי תיבות של השם הקדוש כה"ת, שבכח השם הזה הצדיק מסתכל על הרשעים ומענישם בבחינת רק בעיניך תביט וכו' כנ"ל:

[נג] עיין אבניה ברזל סז הובא בשיש"ק ח"א תקס ועיין משנה בנדה סג. ואלו הן הווסתות מפהקת וכו' ולא נזכר מגהקת. ועיין פרישה או"ח צז אות א' מה הוא גיהוק ופיהוק

[נד] **עיין שיש"ק ח"א** אות תקס– רַבִּי מֵאִיר זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה סִפֵּר, אֲשֶׁר אַבְרֵךְ סִפֵּר לִפְנֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה, שֶׁסִּיֵּם מַסֶּכֶת נִדָּה, וְשָׁאַל אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ–לִבְרָכָה: אִם–כֵּן אִמְרוּ לִי: מִפְּנֵי מַה, כְּשֶׁיֵּשׁ לְאָדָם עַיִן הָרָע הוּא מְגַהֵק בְּפִיו? דְּהַיְינוּ: "גֶּענֶעצִין", וּבְסָמוּךְ אָמַר הַתּוֹרָה סִימָן נ"ה בְּ"לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן", וְשָׁם מְרֻמָּז הָעִנְיָן הַנַּ"ל, **וְשַׁיָּךְ לָזֶה גַּם עִנְיָן הַגִּיהוּק שֶׁבְּטֻמְּאַת הַנִּדָּה.** (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף ס"ז). וצ"ע לבאר עניין הקשר בין פהוק הנדה לפהוק שמחמת העין הרע

[נה] **נדה דף סג.** משנה כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה ואלו הן הוסתות מפהקת ומעטשת וחוששת בפי כריסה ובשפולי מעיה ושופעת וכמין צמרמורות אוחזין אותה וכן כיוצא בהן וכל שקבעה לה שלשה פעמים הרי זה וסת:

פרישה על או"ח סימן צז (א) ולא יגהק ולא יפהק וכו'. גיהוק פעמים שאדם מוציא מגופו לפיו נפיחה וריחה כריח המאכל שאכל. פיהוק חיך מלקוחיו פותח פיו להוציא רוח כאדם שרוצה לישן או שעומד משינה. רש"י ברכות דף כ"ד ע"א:

[נו] **ועוד יותר** ידוע שיש שמבטלים עין הרע ע"י הלחש של החיד"א הידוע, ויש מהם שכשיש הרבה עין הרע על האדם הם כל הזמן שאומרים את הלחש מפהקים הרבה.

[נז] בדפו"ר כאן (צילום 104 טור ד) נדפס מתורה קפב עד תורה קצב ואחריה תורה סד ואחריה קצג קצד ואחריה סח סט ע סג עא עב סב קצה עד רז ואח"כ נז נח נט ואח"כ מתורה רח עד תורה רכ ואחריה רפב (חלק ממנה) ואחריה מתורה רכא ועד תורה רנט ואח"כ תורה עז עח עט פ ואחריה עג עד עה עו ואחריה נו (צילום 138 טור ד)

עד כאן ביאור חברותא לתורה נה